

ANNIE BESANT

ESOTERISK
KRISTENDOM

Stockholm

SVENSKA TEOSOFISKA
BOKFÖRLAGET

ANNIE BESANT

ESOTERISK

KRISTENDOM

ELLER

DE MINDRE MYSTERIERNA

ÖVERSÄTTNING FRÅN ENGELSKAN

AV

THURE FRÖLANDER

SVENSKA TEOSOFISKA BOKFÖRLAGET
STOCKHOLM 1922

VICTOR PETTERSONS BOKINDUSTRIAKTIEBOLAG

Scannad och OCR behandlad 2018

Innehåll

FÖRORD.....	5
Religionernas dolda sida.....	7
Kristendomens dolda sida.....	19
Kristendomens dolda sida (fortsättning).....	30
Den historiske Kristus.....	47
Den mytiske Kristus.....	56
Den mystiske Kristus.....	64
Försoningen.....	72
Uppståndelsen och himmelfärden.....	85
Treenigheten.....	92
Bönen.....	100
Syndaförlåtelsen.....	108
Sakramenten.....	116
Sakramenten (forts.).....	123
Uppenbarelsen.....	131
SLUTORD.....	137

Den gnosis, som i mysterierna inhämtas på åskådningens väg, skall å vår sida, under tillämpning av den beprövade gamla lärometoden, förberedas på det sättet att vi, med kosmos' begynnelse till utgångspunkt, förutskicka de för den yttre betraktelsen tillgängliga stycken, som nödvändigtvis måste gå före, och därvid undanröja allt som står hindrande i vägen, på det örat må beredas till att taga emot den gnostiska undervisningen, sedan marken rensats från törnen och allt slags ogräs och behörigen förarbetats för vingårdens plantering. Ty det går kamp före kampen och mysterier före mysterierna.

CLEMENS AV ALEXANDRIA.

Det anförda må vara nog för dem, som hava öron. Ty det är icke nödvändigt att helt framlägga mysteriet, utan endast att yppa så mycket som kan vara behöfligt . . .

DENSAMME.

Den som har öron, han höre.

EV. MATTEUS.

FÖRORD.

Avsikten med denna bok är att framhålla några särskilda synpunkter i fråga om de djupa sanningar, som ligga till grund för kristendomen, sanningar, som allmänt förbises och endast alltför ofta förnekas. Det i och för sig berömvärda begäret att dela med sig åt alla vad som befunnits värdefullt, att ge vidaste spridning åt dyrbara sanningar, att icke utestänga någon enda från den sanna kunskapens ljus har övergått i ett ovist nit, som i sin brist på urskillning dragit ned kristendomen och givit dess läror en form, som ofta är sårande för känslan och stötande för förståndet. Befallningen att »predika evangeliet för allt skapat»¹ har, ehuru av erkänt tvivelaktig äkthet, tolkats så att det skulle vara förbjudet att meddela *gnosis* åt ett fåtal, och har synbarligen alldeles undanskymt ett annat, mindre behagligt yttrande av samme store lärare »given icke åt hundarna vad heligt är och kasten icke edra pärlor för svinen.»²

Denna missriktade känslsamhet — som icke vill erkänna de påtagliga olikheterna i människors intelligens och moral och som inskränker den undervisning, som ges åt de högt utvecklade, till vad som kan inhämtas av dem som stå lägst, varigenom de högre offras för de lägre till bägge parternas skada — var fullständigt främmande för de första kristnas kärnsunda åskådning. Clemens av Alexandria säger på tal om mysterierna rent ut: »Också fruktar jag nu, att jag kan råka att, som det heter, kasta pärlorna för svinen, så att de trampa dem under fötterna och sedan vända sig om och sarga oss. Ty det är svårt att framlägga de fullkomligt rena och genomskinliga orden om det sanna ljuset för orena och odisciplinerade åhörare.»³

Om sann kunskap, *gnosis*, skall kunna än en gång ingå som beståndsdel av den kristna läran, så är detta möjligt endast med den gamla begränsningen, och principen om anpassning efter de minst utvecklades mottaglighet måste obevekligt slopas. Endast genom den undervisning, som höjer sig över de outvecklades nivå, kan vägen öppnas för en återupplivad ockult forskning, och studiet av de mindre mysterierna måste gå före studiet av de större. De större mysterierna komma aldrig att offentliggöras i tryck. De kunna endast ges av lärare åt lärjunge, »från mun till öra». Men de mindre, de som till en mindre del avslöja djupa sanningar, kunna redan nu åter göras tillgängliga, och avsikten med en bok som denna är att lämna en översiktlig framställning av dem och att ange den allmänna arten av det kunskapsinnehåll man har att tillägna sig. Där endast antydningar ges, skall ostörd meditation över de antydda sanningarna skänka konturerna innehåll, och det klarare ljus, som fortsatt meditation kastar över dem, skall efter hand låta dem framträda allt tydligare. Ty meditationen bringar den lägre tankeförmågan till ro, och först när denna, som eljest alltid är upptagen av tankar på yttre ting, försatts i stillhet, kan den upplysas av anden. Kunskap om de andliga tingen, kan endast erhållas på detta sätt, inifrån och icke utifrån, från den gudomliga anden, vilkens tempel vi äro,⁴ och icke från någon lärare utanför oss. Dessa ting »skärskådas andligen» av den inneboende gudomliga

¹ Mark. 16:15.

² Matt. 7:6.

³ Clemens Alexandrinus, *Stromata* 1. 12.

⁴ 1 Kor. 3:16.

anden, »Kristi ande»,⁵ om vilken den store aposteln talar, och vilken är det inre ljuset, som upplyser den lägre tanken.

Detta är den väg, som anvisas av den gudomliga visdomen, den rätta TEOSOFIEN. Denna är icke, som några tro, något slags spekulativt uppkok på hinduismen, buddhismen, taoismen eller någon som helst historisk religion. Den kan med lika rätt kallas esoterisk kristendom som esoterisk buddhism. Den hör lika mycket till alla religioner, icke uteslutande till någon viss. Det är från denna källa de upplysningar hämtats, som meddelas i denna lilla bok, till deras tjänst som söka ljuset, »det sanna ljuset, som upplyser varje människa, som kommer i världen»,⁶ ehuru de flesta ej ännu öppnat sina ögon därför. Boken kommer icke med ljuset. Den säger blott: »Se ljuset». Så har det blivit oss sagt. Den vänder sig endast till dem som hungra efter mer, än vad den exoteriska läran ger dem. Den är icke avsedd för dem, som äro fullt tillfreds med den exoteriska kunskapen. Ty varför skall man tvinga bröd på någon, som icke känner hunger? Måtte den för dem som hungra bliva bröd och icke sten.

⁵ 1 Kor. 2:14, 16. *Nous*, här återgivet med »ande», är det grekiska namnet på föreställningsförmågan, (det eng. *mind*) och dennas kapacitet beror av ägarens utvecklingsgrad, likasom dess innehåll skiftar allt efter det »plan» den rör sig på. (Ö. a.)

⁶ Joh. 1:9.

ESOTERISK KRISTENDOM

KAP. 1.

Religionernas dolda sida.

Många, kanske de flesta av dem som läsa titeln på denna bok, skola genast bestrida dess berättigande och förneka, att det finnes något av värde, som med skäl kan betecknas som esoterisk kristendom. Det är en vitt utbredd och av det allmänna medvetandet omhuldad åsikt, att det i fråga om kristendomen icke finnes något sådant som en ockult lära, och att mysterierna, de mindre såväl som de större, voro en rent hednisk institution. Själva namnet »Jesu mysterier», som var så välbekant för kristna öron under de första århundradena, kan för lärans anhängare i våra dagar endast bli en fullständig överraskning, och sade man dem, att därmed betecknades en fast institution inom den första kristna kyrkan, skulle sådant mötas med ett misstroget leende. Det räknas kristendomen till speciell förtjänst, att den icke har några hemligheter, att vad den har att förkunna, det förkunnar den för alla, att den skänker sin undervisning fritt åt alla. Dess sanningar sägas vara så enkla, att »en vägfarande, om ock en dåre, icke kan gå vilse i dem», och uttrycket »det enkla evangeliet» tillhör det gängse frasförrådet.

Det är därför nödvändigt att klart fastställa, att kristendomen, åtminstone vad angår kyrkans första tid, icke stod på minsta sätt efter de övriga stora religionerna i fråga om besittningen av en dold sida, och att den vaktade som en ovärderlig skatt de hemligheter, som i dess mysterier avslöjades endast för ett utvalt fåtal. Men innan vi göra detta, är det skäl att först undersöka hela frågan om religionernas dolda sida och göra klart för oss, varför en sådan sida måste finnas hos en religion, om den skall kunna bli stark och bestående, ty därigenom skall dess förekomst i kristendomen framstå som en självklar sak, och de häntydingar, som i sådant avseende göras i kyrkofädernas skrifter, bli enkla och naturliga i stället för överraskande och obegripliga. Tillvaron av ett sådant esoteriskt innehåll kan historiskt påvisas, men därtill kommer att dess logiska nödvändighet även är bevislig.

Den första fråga vi ha att besvara är den om religionernas ändamål. De givas åt världen av människor, som äro visare än det stora flertal, som får mottaga gåvan, och avse att påskynda mänsklighetens evolution, och för detta ändamål är det nödvändigt att individerna nås och komma under religionernas inflytande. Men alla stå icke på samma utvecklingsnivå, utan man får tänka sig evolutionen som ett fortskridande uppåt steg för steg, och att människor befinna sig på varje punkt av stigningen. De som hunnit längst stå vida högre än de minst utvecklade, både i fråga om intelligens och karaktär; uppfattningsförmågan såväl som handlingskraften skiftar för varje stadium. Det är på denna grund gagnlöst att meddela samma religiösa undervisning åt alla. Det som den intelligente skulle draga nytta av, är fullständigt ofattbart för den enfaldige, och det som skulle försätta helgonet i extas, lämnar brottslingen oberörd. Om däremot undervisningen är ägnad att hjälpa den förståndssvage är den olidligt torftig och ointressant för filosofen, och det som upprättar brottslingen saknar all betydelse för helgonet. Och likväl ha människor av alla utvecklingstyper behov av religionen för att kunna lyfta sig till ett

högre liv än det de nu leva, och ingen typ eller grad bör offras för en annan. I religionen får därför icke saknas någon grad av evolutionens gradskala, eljest förfelar den sin uppgift.

Därnäst kommer frågan på vilket sätt religionerna söka att påskynda mänsklighetens evolution. Religionernas uppgift är att utveckla människornas moral och intelligens och att befordra andens tillväxt. Då människan är ett sammansatt väsen, söka de att komma henne till mötes på varje punkt av hennes konstitution och att lämpa sina budskap och sin undervisning efter de mest skiftande mänskliga behov. Läran måste alltså anpassas efter den enskilda människans uppfattning och känsla. En religion, som icke lyckas nå och betvinga hennes förstånd, som icke renar och lyfter hennes känsloliv, har, vad henne beträffar, förfelat sitt ändamål.

Religionen riktar sin verksamhet icke blott på förstånds- och känslolivet, utan söker även, såsom nyss sades, att stimulera utvecklingen av den andliga naturen. Den möter ett i människan nedlagt inre behov, som oavslått driver släktet framåt. I varje människosjäl råder nämligen, ofta motverkat av tillfälliga förhållanden, ofta kvävt under yttre intressen och personliga bekymmers tryck, ett ständigt sökande efter Gud. »Såsom hjorten trängtar efter vattenbäckar, så trängtar»⁷ mänskligheten efter Gud. Dess sökande hejdas stundom för någon tid, dess längtan synes slocknad. Den materiella, såväl som den andliga odlingens historia företer tidvis skiften, då människans rop efter gudomen — hans sökande efter sitt upphov, liksom vattnet, för att låna en bild från Giordano Bruno, söker sig till sin utgångsnivå — hans längtan efter vad som i universum är med honom besläktat, delens längtan efter det hela, synes hava tystnat och upphört. Men alltid tager sökandet åter vid, och åter höres andens rop. Om än till en tid undertryckt och synbarligen utsläckt, lever denna strävan ofelbart alltid upp igen. Den gör sig åter gällande, huru ofta den än tystas ned, och den befinnes vara en i människonaturen inneboende drift, en dess oskiljaktiga beståndsdel. Gång på gång har man trott sig kunna försäkra, att den är död, endast för att åter möta den lika livskraftig som någonsin. Systembyggnader, som förbise den äro, huru skickligt de än uppförts, dömda att störta samman för första jordskalv. Varje åskådning, som tror sig ha växt ifrån detta behov och förnekar det, löper alltid ut i de sällsammaste yttringar av övertro. Detta sökande är ett så grundväsentligt drag i människans natur, att hon *måste* ha ett svar på sina frågor, och hellre ett svar som är falskt än intet svar. Finner hon icke den religiösa sanningen, tager hon till godo religiös vantro hellre än ingen religion alls och nöjer sig med de lägsta och mest vidunderliga ideal hellre än att uppge tron på idealets existens.

Religionen tillmötesgår alltså detta behov, tager sig an den del av människans konstitution, som är dess upphov, och tränar, stärker, renar och leder den mot dess rätta mål, som är den mänskliga andens förening med den gudomliga, så att »Gud skall bliva allt i alla».⁸

Nästa fråga, som möter oss vid vår undersökning, gäller religionernas ursprung. På denna fråga ha i senare tid givits två svar, nämligen dels den jämförande mytologiens, dels den jämförande religionsforskningens. Bägge dessa vetenskapsgrenar grunda sitt svar på samma erkända sakförhållanden. Det har vetenskapligt fastställts, att världsreligionerna ha en iögonfallande likhet med avseende på sina huvudläror, i fråga om anspråken på att ha haft stiftare,

⁷ Ps. 42:1.

⁸ 1 Kor. 15:28.

vilka lagt i dagen övermänsklig makt och sedlig höghet av utomordentligt mått, i fråga om användningen av vissa medel för att sätta sig i förbindelse med de osynliga världarna samt beträffande de symboler, som tjäna till att beteckna de viktigaste momenten i deras trosläror. Denna likhet, som i många fall går ända till identitet, hänvisar — säga bägge de nämnda skolorna — på ett gemensamt ursprung.

Men i fråga om det gemensamma ursprungets art äro de båda skolorna icke ense. Den jämförande mytologien förfäktar den satsen, att det är gemenskapen i okunnighet, som är det gemensamma ursprunget, och att religionens högsta trossatser endast utgöra framställningar i renad form av vildars, av ociviliserade folkslags omogna och primitiva föreställningar om sig och den omgivande världen. Animism och fetischism, natur- och soldyrkan skulle vara prov på den ursprungliga dy, varur religionens rena lilja vuxit upp. En Kristus, en Buddha, en Latotse, en Jesus äro de välkultiverade ättlingarna i rak linje av vildens dansande medicinman. Gud är en kompositionsfotografi av de otaliga gudar i vilka naturkrafterna personifierats. Med ett ord, alla religioner skulle vara grenar på en och samma stam, nämligen den mänskliga okunnigheten.

Den jämförande religionsforskningen å sin sida anser, att alla religioner härleda sig från gudomliga lärares undervisning, lärare, vilka tid efter annan i olika delar av världen förkunna så mycket av de religiösa grundsanningarna, som varje särskilt folk kan göra sig till godo, alltid med en och samma sedelära, samma träningssystem, samma yttre sinnebilder. Vildarnas religioner, såsom animism och dylikt, äro urartade religioner hos degenererade folk kvarlevande vrängda och förkrympta rester av religiösa föreställningar, som en gång voro sanna. Soldyrkan och de rena formerna av naturdyrkan voro på sin tid upphöjda religioner, utpräglat allegoriska, men fulla av djup sanning och insikt. De stora lärarna utgöra, enligt vad som uttryckligt hävdas av hinduerna, buddhisterna och en del forskare i jämförande religionskunskap, såsom t. ex. teosoferna, ett fortlevande brödraskap av människor, som höjt sig över det mänskliga stadiet, som vid särskilda tidskiften framträda för att upplysa världen, och som äro mänsklighetens andliga väktare. Denna åsikt kan sammanfattas så: alla religioner äro grenar på en och samma stam, nämligen den gudomliga visdomen.

Denna gudomliga visdom är känd under namnen visdomen, gnosis, teosofien; och under skilda världsperioder har det funnits de som velat särskilt betona sin tro på religionernas enhet genom att hålla på den eklektiska benämningen teosof framför alla beteckningar av trängre innebörd.

Vilkendera av de nämnda två varandra motsatta åskådningarna man skall tillmäta det högre värdet beror på styrkan av de bevis, som från vardera sidan framföras. En upphöjd tanke, som framträder i urartad gestalt, kan vara mycket lik en primitiv föreställning i förädlad form, och enda sättet att i ett enskilt fall avgöra om degeneration eller evolution föreligger skulle vara att såvitt möjligt taga reda på släktledningens mellanliggande och tidigare led. De bevis, som anföras av visdomslärens anhängare, äro av detta slag. Dessa framhålla, att enligt berättelserna om de särskilda troslärorens uppkomst dessas stiftare måste ha stått högt över det vanliga, mänskliga måttet, att i religionernas heliga skrifter finnas moralbud, höga ideal, poetiska ingivelser och djupa, filosofiska sanningar av så upphöjd skönhet, att senare skrifter tillhörande

ifrågavarande religion icke innehålla någonting därmed jämförligt, och att således det gamla står högre än det nya i stället för tvärtom, vidare att inget fall kan påvisas av den renings- och förädlingsprocess, som påstås vara källan till de nu levande religionerna, varemot många exempel kunna anföras på ren läras förfall, samt att även hos vildar ett ingående studium av deras religion kan leda till mångt fynd av upphöjda tankar, som uppenbarligen stå vida över deras egen föreställningsförmåga.

Denna sista tanke har varit den vägledande för Andrew Lang, som, att döma efter hans arbete *The Making of Religion*, snarare bör räknas bland religionsforskarna än bland mytologerna. Han påpekar tillvaron av en gemensam tradition och framhåller, att denna icke kan ha utvecklats av vildarna på egen hand, alldenstund deras föreställningar äro av enklaste slag och deras själsförmögenheter högst obetydligt utvecklade. Han påvisar, hurusom under barnsliga föreställningar och en urartad livssyn tankar av upphöjd art leva kvar, tankar som röja en viss kunskap om ett gudomligt väsen, som står i beröring med människorna. De gudar, man beder till, äro för det mesta rätt och slätt djävlar, men bakom och över dem alla finnes ett dunkelt förnummet, men härligt och mäktigt väsen, som, sällan eller aldrig nämnt vid namn, endast viskande omtalas såsom alltings upphov, såsom makten och kärleken och godheten, alltför mildt för att kunna injaga fruktan, alltför godhjärtat för att behöva blidkas. Sådana tankar kunna icke hava sitt ursprung hos de vildar, bland vilka de påträffas, utan de äro kvarlevande värtaliga vittnesbörd om de sanningar, som förkunnats av någon stor lärare — som även själv i allmänhet kan spåras som ett dunkelt minne — som var en visdomens son, och som i fordom tid kungjorde några av dess läror.

Det är icke svårt att se grunden till och därmed även det skenbart berättigade i den jämförande mytologiens ståndpunkt. Man fann, vart man vände sig, låga former av religiös tro förhärskande hos de vilda stammarna. Dessa låga föreställningar befunnos vara förbundna med bristande civilisation i övrigt. Då man nu trodde, att civiliserade folk utvecklades från ociviliserade, var det helt naturligt, att man även betraktade den civiliserade religionen såsom utvecklad ur den ociviliserade. Detta är ju den första, närmast till hands liggande tanken. Blott fortsatt och mer ingående forskning kan ådagalägga, att nutidens vildar icke utgöra typen för våra förfäder, utan att de äro degenererade avkomlingar av stora forntida huvudstammar, som varit i besittning av civilisation, och att mänskligheten i sin barndom icke varit lämnad att växa upp utan tillsyn, utan stått under sina äldre likars vård och fostran och från dessa erhållit sin första ledning såväl i fråga om religionen som i fråga om den materiella odlingen. Denna åsikt får allt kraftigare stöd av sådana sakförhållanden, som dem Lang behandlar, och leder slutligen fram till frågan, vilka de äldre bröder voro, om vilka sägner påträffas överallt.

Gå vi ännu ett steg i vår undersökning, så möter oss därefter frågan: Åt vad slags människor ha religionerna givits? Och här stöta vi genast på den svårighet varje religionsstiftare har att övervinna, och som vi redan påpekat, när vi talade om religionens huvuduppgift att påskynda mänsklighetens evolution och lärarens därav beroende plikt att se samtliga utvecklingsgraders behov till godo. Mänskligheten representerar evolutionens alla stadier, från det mest primitiva till det högst utvecklade. Hög intelligens saknas aldrig i jämbredd med själsgåvor i sin första linda, på ena stället finna vi en långt framskriden, mångsidig civilisation, på det andra en bristfällig samfundsordning av enklaste beskaffenhet. Och även inom en och samma civilisat-

ion påträffas de mest olikartade utvecklingstyper, okunnighet och bildning, allvar och ytlighet, själsadel och brutalitet, allt i skarpaste motsättningar. Och alla dessa grader måste nås, alla skola lyftas, var och en på sitt stadium. Om evolutionen är ett faktum, så kan icke detta hinder kringgås, utan den gudomlige läraren måste taga förhållandena, som de äro, för att icke nödgas se sitt verk förfelat. Om människan, i likhet med hela den värld hon lever i, är underkastad evolutionens lag, så är denna olikhet i utveckling, denna gradskillnad i förståndsmognad, ett utmärkande drag hos mänskligheten i dess helhet och måste tagas med i beräkningen i var och en av världsreligionerna.

Oemotståndligt tränger sig därför den tanken på oss, att det icke går an att meddela samma religionsläxa ens åt ett enda folk, än mindre åt en enda civilisation eller åt hela världen. Om läran vore densamma för alla, skulle en stor del av dem som finge mottaga den, få alldeles ingen behållning därav. Anpassades den efter deras behov som äro efterblivna i intelligens, moral och föreställning, så att de genom lämplig träning efter hand sattes i stånd att utveckla sig, skulle den såsom religion vara fullkomligt oduglig för personer, tillhörande samma folk och samma civilisation, vilka äro i besittning av vaken och finkänslig moral, klart och livligt förstånd och en viss grad av andlig mognad. Om däremot de senare skola få, vad som kan gagna dem, om deras intelligens tillgodoses med en filosofi, som de kunna finna värd beundran, om deras finare moraliska natur får tillfälle till att ytterligare renas, och om deras vaknande ande sättes i stånd att helt öppna sig, då blir religionen så upphöjd i intellektuellt och moraliskt hänseende, att dess förkunnelse inför de förstnämnda icke gör något intryck på vare sig tanke eller hjärta, utan endast blir en massa meningslösa ord, som icke förmå väcka deras slumrande förstånd eller ge dem något handlingsmotiv, varigenom de kunna växa till i sedlig renhet.

På grund av nu nämnda sakförhållanden och i betraktande av religionens ändamål, dess hjälpmedel och dess källa, såväl som skiljaktigheterna i utveckling och behov hos de människor för vilka den är avsedd, bliva vi, med kännedom om lagarna för människans andliga, intellektuella och moraliska evolution, tvungna att erkänna den obetingade nödvändigheten av ett religiöst läroinnehåll, som kan tillgodose de individuella behoven hos personer av skiftande läggning och utvecklingsgrad och sålunda nå en var just på den punkt, där han står.

I fråga om ett visst slag av sanningar, är det ännu en omständighet, som förklarar behovet av en särskild esoterisk undervisning. Om den äger i alldeles särskild grad den satsen giltighet, att kunskap är makt. Det offentliga framförandet av en verkligt rationell filosofi, som med sitt djupgående innehåll ägnar sig att skola ett redan högt utvecklat förstånd, och som verkar tilldragande på en förädlad föreställning, kan icke åstadkomma någon skada. En sådan kan saklöst förkunnas, ty den har ingen lockelse för den okunnige, som med likgiltighet vänder den ryggen, såsom varande alltför torr och onjuttbar. Men det ges en annan kunskap, en vetenskap, som behandlar naturens byggnad och sammansättning, förklarar dess okända lagar och avslöjar dess hemliga arbete, ett vetande, som lägger vissa naturkrafter i människans händer och sätter sin ägare i stånd att bruka dem för bestämda ändamål, på samma sätt som kemisten blandar till sina kemiska föreningar. Sådan kunskap kan vara av stor nytta för högt stående människor och i hög grad öka deras förmåga att tjäna mänskligheten. Men om detta vetande meddelades offentligt, kunde och skulle det missbrukas, alldeles som kunskapen om hemligt

verkande gifter under medeltiden missbrukades av borgierna med flera. Den komme att falla i händerna på personer med skarpt förstånd men med okuvade begär, personer, som ledas av egoistiska särintressen, och som blott se på egen vinning, likgiltiga för det helas väl. De skulle lockas av tanken på en makt, som höjde dem över deras likar och överlämnade den övriga mänskligheten åt deras godtycke, och de skulle rusa om varandra för att sätta sig i besittning av en kunskap, som försatte dess ägare i övermänsklig ställning. De skulle genom besittningen av detta vetande endast befästas i sin själviskhet och egennytt. Deras högfärd och övermod finge ytterligare näring och styrka, och på detta sätt skulle de oundvikligen föras allt längre på den väg, som leder till satanism, den vänstra vägen, vars slut är isolering, icke förening. Och de skulle icke blott själva till sin inre människa råka högst illa ut, utan de bleve också en hotande fara för det mänskliga samhället, som redan dem förutan har nog att utstå av människor som äga mer förstånd än samvete. Härpå grundar sig nödvändigheten att undanhålla kännedomen om vissa fakta för dem som i moraliskt hänseende icke ännu äro tillräckligt mogna att mottaga densamma, och denna förtegenhet åligger varje lärare, som är i stånd att meddela sådan kunskap.

Lika villig som han är att giva den åt alla som använda den makt den förlämnar till allas bästa, till att påskynda den mänskliga evolutionen, lika bestämt vägrar han att vara med om dess meddelande åt dem som komme att bruka den till att se sig själva till godo på andras bekostnad. Och att detta icke är tomma spekulationer, kunna vi se av den ockulta krönikan, som ger oss den utförliga framställningen av de tilldragelser, som åsyftas i första Moseboks sjätte och följande kapitel. Det vetande det här är fråga om meddelades på det gamla Atlantis åt vilken kunskapssökande som helst, utan något förbehåll i fråga om hans sedliga mognad, hans renhet och osjälviskhet. De som innehade de intellektuella förutsättningarna, fingo sådan undervisning, alldeles som fallet är med de vanliga vetenskaperna i vår tid. Den offentlighet, som nu så pockande begäres, medgavs då utan vidare, med den påföljd att människorna blevo jättar i vetande men också jättar i ondska, tills jorden stönade under sina förtryckare, och den förtrampade mänsklighetens klagorop upprepades genom världarna. Så kom undergången, och den väldiga atlantiska kontinenten uppslukades av världshavets böljor, en tilldragelse, varav några enskildheter återfinnas i den gammaltestamentliga berättelsen om syndafloden och Noak och i de hinduiska skrifterna från det fjärrare österlandet, vilka förtälja om Vaivasvata Manu.

Varnade genom denna erfarenhet för faran av att tillåta orena händer tillägna sig kunskap, som är makt, hava de stora lärarna sedan dess uppställt stränga villkor med avseende på renhet, osjälviskhet och viljestyrka för alla, som söka tillträde till sådan undervisning. De vägra uttryckligen att meddela kunskap av ifrågavarande slag åt någon som icke går in på att ställa sig under en sträng disciplin, avsedd att frigöra känsla och vilja från själviskhet och egennyttiga syften. De lägga större vikt på kandidatens moraliska styrka än på hans intellektuella utveckling, ty den blivande undervisningen kommer att av sig själv utveckla förståndet, under det den utsätter den moraliska sidan för stark påfrestning. Det är vida bättre, att de stora lärarna klandras av okunnigheten för förment själviskhet på grund av undanhållandet av kunskap, än att de skulle störta världen i en ny Atlantiskatastrof.

Det sagda må vara nog vad beträffar de skäl, som kunna anföras för behovet av en hemlig sida i alla religioner. Gå vi från den teoretiska betraktelsen över till saken själv, så göra vi oss den helt naturliga frågan, huruvida en sådan hemlig sida existerat i det förflutna såsom beståndsdel i världsreligionerna. Svaret på denna fråga kan icke bli annat än ett utan dröjsmål och tvekan avgivet ja. Varje stor religion har gjort anspråk på att äga en hemlig lära, som enligt vad den städse betygat, utgör sammanfattningen av dess mystiska kunskapsinnehåll, såväl vad angår den teoretiska mystiken som i fråga om den praktiska eller ockultismen. Den mystiska utläggningen av den för folket avsedda läran var offentlig och tydde denna senare allegoriskt, i det den åt utsagor och berättelser av otymplig form och obegripligt innehåll gav en för förståndet acceptabel mening. Bakom denna teoretiska mystik, som låg inunder den folkliga, fanns vidare den praktiska mystiken, ett andligt läroinnehåll, som hölls hemligt och endast meddelades under bestämda betingelser, vilka voro väl kända och öppet bekantgjorda, och som måste uppfyllas av varje kandidat. Clemens av Alexandria omtalar denna uppdelning av mysterierna. Efter reningarna, säger han, »komma lärjungaskapets mindre mysterier, vilka utgöra en grundläggande beredelse till vad som sedan följer, och vidare de större, som omfatta hela världsalltet, och där intet mer återstår att lära men väl åskådning och begrundande av dess byggnad och verkliga väsen».⁹

Detta förhållande kan, vad de forntida religionerna angår, icke bestridas. De egyptiska mysterierna utgjorde sitt urgamla hemlands prydnad och berömmelse, och Greklands ädlaste söner, såsom t. ex. Platon, reste till Sais och Thebe för att invigas av egyptiska visdomslärare. Mithrasmysterierna i Persien, de orfiska och bacchiska mysterierna och de senare eleusinska halvmysterierna i Grekland, mysterierna i Samothrake, Skytien och Kaldéen äro till namnet åtminstone välbekanta för envar. Även i sin mest förvanskade gestalt prisas de eleusinska mysterierna på det högsta av Greklands mest framstående män, Pindaros, Sofokles, Isokrates, Plutarchos, Platon. Särskilt med hänsyn till livet efter döden ansågos de ha sitt stora värde, i det de initierade genom dem erhöilo kunskap om vad som kunde tillförsäkra dem en kommande lycka. Sopater framhåller därjämte, att genom invigningen grundlägges frändskap mellan människoanden och gudomen, och i den exoteriska sången till Demeter förekomma beslöjade anspelningar på det heliga barnet Iacchos och på dess död och uppståndelse såsom ingående i mysterierna.¹⁰

Hos Iamblichos, det tredje och fjärde århundradets store teurg, kunna inhämtas många upplysningar i fråga om mysteriernas innehåll. Teurgien var magi, »den sista avdelningen i den prästerliga vetenskapen»,¹¹ och utövades i de större mysterierna för att frammana högre väsen. Den spekulation på vilken dessa mysterier vila, kan i största korthet sammanfattas sålunda: Det ges ett enda vara, som är före all skapelse, orörligt, vilande i sin egen enhets oåtkomlighet. Från Det uppstiger den högste Guden, den självskapade, det goda, alla tings upphov, roten, gudarnas Gud, den första orsaken, utvecklande sig till ljus.¹² Från honom uppkommer det intelligibla universum eller idéernas värld, det universella förnuftet, *nous*, och till denna värld höra de okroppsliga eller intelligibla gudarna. Från: denna utgår världssjäl, till

⁹ Clemens Alexandrinus, *Stromata* V. Kap. XI.

¹⁰ *Encyclopædia Britannica*. Mysteries.

¹¹ Psellus, citerad i *Iamblichus on the Mysteries*. T. Taylor, s. 343, not på s. 23, andra upplagan.

¹² Därsammastädes, s. 301.

vilken höra de »gudomliga, osinnliga former, som beledsaga gudarnas synliga kroppar».¹³ Därefter komma de särskilda hierarkierna av övermänniskliga väsen, ärkeänglar, arkonter (härskare) eller kosmokratorer, änglar, daimoner o. s. v. Människan är ett väsen av lägre ordning, till sin natur med dem besläktad, och hon är i stånd att komma i beröring med dem. Detta umgänge nåddes i mysterierna, och det förde till förening med Gud.¹⁴ I mysterierna förklaras dessa läror, »alla tings utgående ifrån och återgång till det Enda och det Endas absoluta herravälde».¹⁵ Vidare påkallades dessa väsen av olika slag, och de visade sig, dels för att meddela undervisning, dels för att genom sin blotta närvaro lyfta och rena deltagarna. »Gudarna», säger Iamblichos, »äro fulla av huldhet och nåd och göra utan missunsamhet teurgererna i rikt mått delaktiga av sitt ljus, i det de låta deras själar stiga upp till dem och till en tid förenas med dem, sålunda vänjande dem vid att, medan de ännu äro iklädda kropp, leva skilda från sina kroppar och att stå i förbindelse med sin egen eviga och översinnliga princip».¹⁶ Ty »då själen har ett tvåfaldigt liv, nämligen dels i förening med kroppen, dels skilt från allt vad kropp heter»,¹⁷ är det högeligen av nöden att lära sig att skilja den ifrån kroppen, på det den därigenom må förena sig med gudarna förmedelst sin intellektuella och gudomliga del och lära känna all kunskaps rätta grund och den intelligibla världens sanna väsen.¹⁸ »Gudarnas umgänge förlänar oss i sanning hälsa för kroppen, själens dygd, ljus i förståndet, med ett ord lyfter allt som i oss är till dess rätta tillstånd. Det som icke är kropp ter sig därvid såsom kroppsligt för själens öga genom kroppens ögon.»¹⁹ När gudarna uppenbara sig, kommer själen i besittning av »frihet från begären, en fullkomning, som ej är av denna världen och en alldeles ny utomordentlig kraft samt blir delaktig av den gudomliga kärleken och en omätlig glädje».²⁰ Härigenom uppnå vi ett gudomligt liv och bliva verkligen gudomliggjorda.²¹

Höjdpunkten av mysterierna nåddes, då den invigde blev en gud, vare sig genom uppgående i ett annat gudomligt väsen eller genom identifiering med sitt eget gudomliga själv. Detta benämndes extas och var ett tillstånd av vad en indisk yogi skulle kalla hög samadhi,

¹³ Därsammastädes, s. 72.

¹⁴ Under rubriken *Mysticism* i *Encyclopædia Britannica* heter det om Plotinos' lära: »Det enda varat är upphöjt över *nous* och 'idéerna'. Det ligger helt och hållet utanför all tillvaro och kan icke fattas av förståndet. Självt förblivande i vila utstrålar det, så att säga, från sin egen fullhet en avbild av sig, som kallas *nous*, och som utgör den intelligibla världens idésystem. Själen i sin ordning är en avbild eller produkt av *nous*, och genom sin rörelse frambringar själen den kroppsliga materien. Själen är sålunda vänd åt två håll, åt *nous*, från vilken den har sitt ursprung, och åt det materiella livet, som är dess produkt. All etisk strävan består i att visa ifrån sig det materiella. Den materiella tillvaron i och för sig är skilsmässa från Gud . . . För att nå det yttersta målet måste man lämna själva tanken bakom sig. Ty tanken är en art av rörelse, och själens begär står till den orörliga vila, som tillhör det enda varat. Föreningen med den transcendenta Gudomen är icke så mycket förnimmelse eller åskådning som extas, sammansmältning, *kontakt*.» Nyplatonismen är således »i första hand såsom filosofiskt system ren rationalism. Den antager, med andra ord, att tanken är i stånd att bilda sig en översikt över tillvaron. Men alldenstund det finnes en Gud, som är höjd över tanken, så blir mystiken på visst sätt det nödvändiga komplementet till denna rationalism, som först på denna väg blir allomfattande. Systemet kulminerar i en mystisk akt».

¹⁵ Iamblichos som ovan, s. 73.

¹⁶ Därsammastädes, s. 55, 56.

¹⁷ Därsammastädes, s. 118, 119.

¹⁸ Därsammastädes, s. 118, 119.

¹⁹ Därsammastädes, s. 95, 100.

²⁰ Därsammastädes, s. 101.

²¹ Därsammastädes, s. 330.

varvid den grova kroppen försättes i trance, och den frigjorda själen förenar sig med Gudomen. »Extasen är ingen förmåga i egentlig mening utan en förändring i själens tillstånd, varigenom denna förnimmer vad som förut var fördolt för henne. Detta tillstånd blir icke stadigvarande, förrän föreningen med Gud är oåterkallelig. Här i jordelivet är extasen endast ett uppflammande . . . Människan kan upphöra att vara människa och bliva Gud, men hon kan icke vara Gud och människa samtidigt.»²² Plotinos säger, att han nått detta tillstånd »hittills endast tre gånger».

På samma sätt lärde även Proklos, att själens enda möjlighet till frigörelse var att återgå till sin översinnliga form och på denna väg undkomma »födelseernas kretsgång, de ändlösa vandringarna» och nå fram till det sanna varat, »till enhetstillståndets oföränderliga och osammansatta kraftutjämning från det ändlösa vandrandets oro i en tillvaro, vars väsen är växling». Sådant var det liv, som söktes av dem som av Orfeus invigdes i Bacchos' och Proserpinas mysterier, och sådant var det resultat; som nåddes genom utövningen av de renande eller kathartiska dygderna.²³

Dessa dygder gingo ut på att rena den finare kroppen, den som själen är iklädd under sin verksamhet utanför den grova kroppen, och deras förvärvande var därför en nödvändig förutsättning för de större mysterierna. De politiska eller praktiska dygderna hade avseende på människans dagliga liv och krävdes till en viss utsträckning redan före tillträdet till skolor av det slag, som här nedan beskrivas. Därefter kommo de kathartiska dygderna, genom vilka den finare kroppen, känslornas och den lägre föreställningens redskap renades, vidare i tredje rummet de intellektuella, som hörde till Augoeides eller begreppsförmågans lysande vehikel, och för det fjärde de kontemplativa eller paradigmatiska, genom vilka förening med Gud åvägabragtes. Porfyrios skriver: »Den som utövar de praktiska dygderna, är en förtjänstfull människa, men den som utövar de renande dygderna, är en änglarnas like eller även en god daimon. Den som utövar de intellektuella dygderna, har nått upp till att vara en gud, men den som utövar de paradigmatiska dygderna, är gudarnas fader».²⁴

Omfattande var också den kunskap, som i mysterierna meddelades av ärkeänglar och andra hierarkiers medlemmar, och Pythagoras, den store i Indien invigde läraren, som åt sina antagna lärjungar gav »kunskap om de ting som äro», skall hava ägt sådana insikter i musiken, att han kunde genom denna tygla människors upprörda lidelser och vidga deras uppfattningsförmåga. Exempel härpå ges av Iamblichos i hans *Pythagoras liv*. Det synes troligt, att epitetet Theodidaktos, som gavs åt Ammonios Sakkas, Plotinos' lärare, mindre avsåg det upphöjda i hans lärosystem än den gudomliga undervisning han inhämtat i mysterierna.

Några av de använda symbolerna förklaras av Iamblichos²⁵ i sammanhang med en uppmaning till Porfyrios, att sedan en ideell verklighet försinnligats medelst en bild, därefter ur tanken utplåna denna för att nå den översinnliga verkligheten. Sålunda betecknades med »dy» allt som var kroppsligt och materiellt. »Gud sittande ovan lotusblomman» betydde, att Gud

²² G. R. S. Mead. *Plotinus*, s. 42.

²³ Iamblichus, s. 364, not på s. 134.

²⁴ G. R. S. Mead. *Orpheus*, s. 285, 286.

²⁵ Iamblichus, s. 364, not på s. 134.

var höjd över både synförmågan och förståndet, vilket symboliserades genom lotusblomman, och att han hade sin grund i sig själv framgick av den sittande ställningen. Genom uttrycket »seglande på ett skepp» ville man i bild framställa hans herravälde över världen o. s. v.²⁶ Om denna användning av sinnebilder anmärker Proklos, att »den orfiska metoden avsåg, att förmedelst symboler avslöja gudomliga ting, ett förfaringssätt, vedertaget av alla den gudomliga lärans förkunnare».²⁷

Pythagoras' skola i Magna Gnechia upphörde mot slutet av sjätte århundradet f. Kr. till följd av förföljelser från statens sida, men andra samfund funnos, som upprätthöllo den heliga traditionen.²⁸ Mead omtalar, att Platon omlade dess verksamhet i mera intellektualistisk riktning i avsikt att skydda den mot överhandtagande profanering, och det eleusinska ceremonielet fortlevde, sedan dess verkliga innehåll gradvis gått förlorat, därefter endast i den delvis bevarade yttre formen. Ny-platonikerna blevo Pythagoras' och Platons arvtagare, och deras skrifter böra studeras av alla, som ha intresse av att lära känna något om de storslagna sannings- och skönhetsvärden, som i mysterierna stodo världen till buds.

Den nyssnämnda pythagoreiska skolan kan tjäna som exempel på den stränga disciplin, som tillämpades. Härom ger oss Mead många intressanta upplysningar²⁹ och säger: »De forntida författarna äro ense om att denna disciplin lyckades så väl, att den givit världen de yppersta exempel på icke blott högsta renhet i livsföring och åskådning, utan även på en ädel enkelhet i uppträdandet, en förfining och smak för allvarligt arbete, som saknat motstycke. Detta medgives även av kristna författare». Skolan hade också ej anslutna lärjungar, som voro bundna vid familjelivets och samhällsordningens plikter, och det är till dem det nyss anförda uttalandet hänför sig. Den inre skolan hade tre grader. Den första utgjordes av hörarna, vilka i två års tid studerade under iakttagande av obrottslig tystnad och gjorde sitt bästa för att tillägna sig vad som lärdes. Andra graden var matematikernas, vilka undervisades i matematik och musik samt om betydelsen av tal, form, färg och ljud. Tredje graden utgjordes av fysikererna, som inhämtade kosmologiens och metafysikens sanningar. Denna grad ledde fram till de verkliga mysterierna. De som sökte inträde i skolan, måste äga »ett ofläckat rykte och ett förnöjsamt sinnelag».

Den nära överensstämmelsen i fråga om metoder och mål mellan alla de nämnda mysterierna och den indiska yogan ligger i öppen dag även för den mest ytliga betraktare. Man behöver därför icke föreställa sig, att alla antikens folk hade Indien till förebild. De öste alla ur samma enda bildningskälla, Centralasiens stora loge, som sänder ut sina invigda medlemmar till alla land. Och alla dessa lärare ha haft samma läror och använt samma metoder, ledande till samma mål. Men alla folks invigda lärare stodo i oavbruten förbindelse med varandra och hade gemensamt språk och gemensamma symboler. Så reste Pythagoras i Indien och tog där en hög invigningsgrad, och senare följde Apollonios av Tyana i hans spår. Fullständigt in-

²⁶ Iamblichus, s. 285 och följ.

²⁷ G. R. S. Mead. *Orpheus*, s. 59.

²⁸ Därsammastädes, s. 30.

²⁹ Därsammastädes, s. 263, 271.

diska såväl till ordalydelse som till tankegång äro de ord, Plotinos uttalade på sin dödsbädd: »Nu skall jag söka leda självvet inom mig tillbaka till allsjälvvet.»³⁰

Bland hinduerna hölls strängt på plikten att meddela andligt vetande endast till de värdiga. »Den yttersta kunskapens djupa mysterium . . . skall icke yppas för någon som icke är en son eller en lärjunge, och som icke besitter själens lugn.»³¹ Och åter läsa vi efter en beskrivning på yoga: »Stån upp, vaknen, uppsöken de stora lärarna och lyssnen. Vägen är lika svår att vandra som raknivens skarpa egg. Så säga de vise.»³² Läraren är oumbärlig, ty den skrivna läran är ej ensam tillräcklig. »Den yttersta kunskapen» är att känna Gud, icke endast att tro, att bliva ett med Gud, icke endast att tillbedja på avstånd. Människan måste känna det gudomliga väsendets verklighet, och vidare känna — icke blott hysa en dunkel tro eller förhoppning — att hennes eget innersta själv är ett med Gud, och att livets mål är den medvetna upplevelsen av denna enhet. En religion, som icke är i stånd att leda en människa till denna erfarenhet, är »allenast en ljudande malm eller en klingande cymbal».³³

Likaså fick man veta, att människan hade att lära sig att efter behag frigöra sig från den grova kroppen: »Må utan tvekan en människa skilja själen från sin egen kropp, likasom ett grässtrå från dess skida».³⁴ Vidare läsa vi: »I det gyllene högsta höljet dväljes det obefläckade, oföränderliga Brahman. Det är det rena ljusens ljus, känt av dem som känna Självet».³⁵ »När skådaren ser den gyllene skaparen, herren, anden, som är i Brahmans sköte, då, löst från förtjänst och skuld, fläckfri, uppgår den vise i den högsta enheten.»³⁶

Även judarna hade sitt hemliga vetande och sina esoteriska skolor. Det under Samuels ledning stående profetkollegiet i Najot³⁷ utgjorde en dylik skola, vars lära fortplantades muntligt. Liknande skolor funnos i Betel och i Jeriko,³⁸ och i Crudens' *Concordance*³⁹ finna vi följande intressanta uppgift: »Profetskolorna eller profetkollegierna äro de tidigaste skolor, som omtalas i skriften. I dem levde profeternas söner, d. v. s. lärjungar, ett liv i avskildhet från världen under stränga övningar, upptagna av studier och meditation samt tolkning av Guds lag. . . . Profeternas skolor eller samfund voro synagogornas föregångare.» *Kabbalan*, som innehåller den halvt offentliga läran, är i sitt nuvarande skick en sen kompilation, delvis ett verk av Rabbi Moses de Leon, som dog år 1305 e. Kr. Den består av fem böcker, Bahir, Zohar, Sepher Sephiroth, Sepher Jezirah och Asch Mezareth, och skall hava blivit muntligt fortplantad från en tid, som ligger långt tillbaka, mätt med historiens mått. Doktor Wynn Wescott säger, att »den judiska traditionen förlägger de äldsta delarna av Zohar till en tidpunkt, som ligger före det andra templets uppförande», och Rabbi Simeon ben Jochai skall hava författat en del därav under första århundradet e. Kr. Sepher Jezirah omtalas av Saadjah Gaon, som dog år

³⁰ G. R. S. Mead. *Plotinus*, s. 20.

³¹ Shvetashvatara-upanishaden VI. 22.

³² Katha-upanishaden III. 14.

³³ 1 Kor. 13:1.

³⁴ Katha-upanishaden VI. 17.

³⁵ Mundak-upanishaden II 2:9.

³⁶ Därsammastädes III. 1:3.

³⁷ 1 Sam. 19:20.

³⁸ 2 Kon. 2:2, 5.

³⁹ Under rubr. School.

940 e. Kr., och betecknas av honom såsom »mycket gammal». Några stycken av den gamla muntliga läran äro intagna i den nuvarande Kabbalan, men judarnas äkta uråldriga visdom finnes i förvar hos ett litet antal sanna israeliter.

Hur kortfattad denna skiss än är, ger den tillräckliga bevis för tillvaron av en hemlig sida i världsreligionerna utanför kristendomen, och vi få nu övergå till att söka besvara den frågan, huruvida kristendomen utgjort ett undantag från den allmänna regeln.

Kristendomens dolda sida.

a) Skriftens vittnesbörd.

Sedan vi sålunda funnit, att forntidens religioner enstämigt gjort anspråk på att hava en dold sida, att vara vårdare av mysterier, och att detta anspråk får sitt stöd i den omständigheten, att de mest framstående män eftersträvat mysterieinvigningen, hava vi att undersöka, huruvida kristendomen i detta avseende står utanför religionernas krets och är ensam om att sakna en *gnosis*, om den endast har rätt och slätt en trosbekännelse men ingen djupgående kunskap. Ett sådant förhållande skulle i sanning vara djupt beklagansvärt, ty därav skulle framgå, att kristendomen vore avsedd blott för människor av en viss klass och icke för alla. Men det förhåller sig icke så, och för detta påstående kunna vi framlägga skäl, som icke lämna rum för ringaste tvivel.

Och det är just en sådan visshet, som den kristna världen i vår tid framför allt har av nöden, ty frånvaron av kunskap innebär för kristenheten, att dess ädlaste söner gå förlorade. Om den esoteriska läran återställes och blir föremål för tålig och allvarlig forskning, kommer det icke att dröja länge, innan även de ockulta studierna återupptagas. Lärjungar i de mindre mysterierna bliva aspiranter till de större, och med återvunnen kunskap kommer lärans auktoritet tillbaka. Och det är hög tid, att så sker. Ty om vi ge akt på den oss omgivande världen, finna vi, att religionen i västerlandet har att kämpa med just de svårigheter vi rent teoretiskt sett skulle väntat. I saknad av sin mystiska och esoteriska lära, ser kristendomen dagligen allt flera bland de verkligt bildade draga sig undan dess inflytande, och den renässans, som på en del håll försports under de senare åren, sammanfaller med det inledningsvis återupptagna meddelandet av esoterisk undervisning. För alla, som något närmare följt med händelserna under de sista fyratio åren av förra århundradet, står det klart, att skaror av goda och allvarliga människor glidit bort från kyrkorna av den orsaken, att den lära, som bjudits dem, våldfört sig på tanken och upprört den moraliska känslan. Det håller icke streck, att den under ifrågavarande period vitt utbredda agnosticismen haft sin rot i moralisk undermålighet eller i bristande vilja att förstå. En var som noga undersöker saken, måste medge, att människor med högt utvecklad intelligens drivits bort från kristendomen av smaklösheten i de religiösa föreställningar, som bjudits dem, av motsägelserna i den antagna läran, av en uppfattning av Gud, människan och världen, som ett moget förstånd omöjligen kan godtaga. Icke heller kan någon påstå, att något som helst sedligt förfall ligger till grund för motståndet mot kyrkans dogmer. Det är icke avfällingarna, som varit för dåliga för religionen, utan det är religionen, som varit för dålig för dem. Uppresningen mot den gängse kristendomen har berott på samvetets uppvaknande och växt. Det är samvetet, som upprörts, såväl som förståndet, över en lära, som är lika vanärande för Gud som för människan, i det den framställer Gud som en tyrann och människan såsom till sitt väsen ond och endast genom slavisk underkastelse i stånd att vinna frälsning.

Orsaken till avfallet är att söka i den kristna lärans urartning, bestående däri att den steg för steg sänkt sig ned till den lovprisade enkelhet, som gör den fattbar för de allra okunnigaste.

Protestantiskt fromleri har med ljudande stämma ropat ut att ingenting får predikas, som icke kan förstås av alla, att evangeliets storhet ligger i dess enkelhet, och att barnet och den olärde böra vara i stånd att fatta det och tillämpa det i sitt liv. Och detta krav är fullt berättigat, om därmed förstås att det finnes religiösa sanningar, som alla kunna fatta, och att en religion förfelar sin uppgift, om den lämnar de efterblivna, de okunniga, de enfaldiga utanför området för sitt uppfostringsarbete. Men grundfalskt om det skall förstås så, att religionen icke har några sanningar, som den oupplyste är oförmögen att fatta, att den är så arm och inskränkt, att den icke har något att förkunna, som går över en begränsad tankeförmåga eller över en låg morals synvidd. Det är ett olycksbringande misstag att tro och begära något sådant, ty varhelst en dylik trosriktning får överhand, så att den bestämmer över lärostolarna och förkunnelsen i kyrkorna, där är det ingenting ovanligt, att ädla män och kvinnor tvingas att med blödande hjärta slita sig lös från sin barndomstro och överge kyrkorna för att lämna rum åt skrymteriet och okunnigheten. Antingen föras de över till passiv agnosticism eller ock, i fall de äro unga och entusiastiska, in bland de förklarade angriparnas led, ty de tro icke på upphöjdheten i en lära, som gör våld på både förstånd och samvete, och föredraga att öppet och ärligt ställa sig utanför de troendes krets framför att låta förståndet och samvetet dövas genom underkastelse under en auktoritet, vilken de icke kunna i något avseende erkänna som gudomlig.

När vi på detta sätt söka utforska den nutida föreställningsvärlden, finna vi, att frågan om en hemlig lära i samband med kristendomen får en djupgående betydelse. Kommer kristendomen att fortleva som västerlandets speciella religion? Kommer den att bevara sin livskraft under de kommande seklen och att fortfarande spela en roll i de västerländska folkens evolution med hänsyn till utformandet av deras tankeliv? I sådant fall måste den återvinna den kunskap, som gått förlorad, och få tillbaka sin mystiska och ockulta lära. Den måste åter träda fram som en ojävig förkunnare av de eviga sanningarna, beklädd med den enda auktoritet, som har något värde, kunskapens auktoritet. Om dessa läror återfås, skall deras inflytande snart göra sig märkbart i en vidgad och fördjupad uppfattning av sanningen. Dogmer, som nu förefalla att vara blott och bart tomma skal och fjättrande bojor, skola åter befinnas vara, visserligen inadekvata, men oförfalskade framställningar av fundamentala verkligheter. Först kommer då den *esoteriska* kristendomen att återinsättas på »heligt rum» i templet, så att alla som äro i stånd att mottaga den, kunna tillgodogöra sig läroinnehållet så långt det offentligt meddelas. Och därefter skall den *ockulta* kristendomen åter stiga ned och intaga sin plats bakom den förlåt, som gömmer »det allra heligaste», dit endast de invigda hava tillträde. Då kommer ännu en gång ockult ledning att bliva tillgänglig för dem som enligt de urgamla reglerna behörigen förbereda sig till att emottaga den, dem som ännu i våra dagar befinnas villiga att fullgöra de fordringar, som från urminnes tid förelagts en var som hyser en uppriktig önskan att lära känna de andliga tingen i deras verklighet och sanning.

Må vi ännu en gång vända oss till historien för att undersöka, huruvida kristendomen står ensam bland religionerna i det hänseendet, att den saknar en inre lära, eller om den i likhet med alla de andra äger denna dolda skatt. Härvid är det de sakliga bevisen det kommer an på, icke teoretiska spekulationer, och det slutliga svaret skall framgå av de tillgängliga urkundernas vittnesbörd men vinnes icke genom att med en nyare tids kristna endast peka på vad som »står skrivet».

Till en början konstatera vi, att Nya Testamentet och den äldsta kyrkans skrifter samstämmigt betyga, att kyrkan varit i besittning av en sådan lära. På bägge hållen talas det om tillvaron av mysterier, kallade Jesu mysterier eller Rikets mysterier, om de fordringar, som ställdes på dem som sökte tillträde till dem, om huvuddragen i den undervisning, som gavs, och så vidare. Vissa ställen i Nya Testamentet skulle förbli fullständigt oförklarliga i saknad av det ljus, som kastas över dem av oförtydbara uttalanden hos kyrkofäderna och biskoparna, men med detta ljus bli de klara och begripliga.

Och att så förhåller sig innebär för övrigt ingenting som är ägnat att väcka vår förvåning, om vi ta i betraktande de religiösa strömningar ur vilkas mitt kristendomen framgick. Närmast befryndad med judarnas, persernas och grekernas trosläror fick denna den yngsta grenen på världsreligionernas träd inslag av forindiskt tankeliv och mottog starka intryck av syrisk och egyptisk åskådning. Det var därför icke möjligt, annat än att den nya religionen i sin tur åter skulle framhäva de urgamla traditionerna och åt de västerländska folken lämna fri tillgång till den uråldriga lärans fulla rikedom. »Den tro, som fordom överlämnades åt de heliga», skulle i sanning ha berövats sitt förnämsta värde, om vid dess överlämnande åt västerlandet dess esoteriska kunskapskatt undanhållits.

Det första vittne vi ha att förhöra är Nya Testamentet. Vi kunna därvid saklöst lämna åsido alla de svävande frågorna om läsarter och författare, vilkas avgörande kräver vetenskaplig kompetens. Bibelkritiken har mycket att säga i fråga om manuskriptens ålder, om urkundernas äkthet o. s. v. Men vi behöva icke befatta oss med dylikt. Vi kunna gå ut ifrån att de kanoniska böckerna innehålla, vad som i den första kristna kyrkan ansågs utgöra Kristi och hans omedelbara efterföljares lära och undersöka, vad de ha att säga angående tillvaron av en hemlig lära, som meddelades endast åt ett fåtal. Sedan vi så hört de uttalanden, som lagts i Jesu egen mun, och som av kyrkan tillades allra högsta auktoritet, skola vi övergå till den store aposteln Pauli brev. Därefter skola vi ta i betraktande de utsagor, som bevarats från de män, vilka togo den apostoliska traditionen i arv och ledde kyrkan under de första århundradena av vår tideräkning. Medelst denna obrutna kedja av omedelbar tradition och skriftliga vittnesbörd kan vår sats om befintligheten av en dold sida hos kristendomen oemotsägligt fastställas. Och vidare komma vi att finna, att den mystiska förkunnelsen kan, till den del som faller inom de mindre mysterierna, spåras ända fram till början av förra århundradet, samt att, ehuru väl efter mysteriernas försvinnande inga skolor i mystik voro kända såsom utgörande förskolor till invigning, det likväl tid efter annan funnits framstående mystiker, vilka genom egna ihärdiga ansträngningar, sannolikt under osynliga lärares ledning, nått upp till extasens lägre stadier.

Mästarens egna ord äro klara och otvetydiga och hava, såsom vi skola se, av Origenes citerats såsom syftande på den hemliga lära, som bevarades inom kyrkan. »När han sedan hade dragit sig undan ifrån folket, frågade honom de tolv och med dem de andra som följde honom, om liknelserna. Då sade han till dem: 'Åt eder är Guds rikets hemlighet given, men åt dem som stå utanför meddelas alltsammans i liknelser.'» Och vidare: »I många sådana liknelser förkunnade han ordet för dem, efter deras förmåga att fatta det, och utan liknelse talade han icke till dem. Men för sina lärjungar uttydde han allt, när de voro allena.»⁴⁰ Lagg märke till de beteck-

⁴⁰ Mark. 4:10, 11, 33, 34. Jämför även Matt. 13:11, 34, 36 och Luk. 8:10.

nande uttrycken »när de voro allena» och »dem som stå utanför». På samma sätt heter det hos Matteus: »Därefter sände han bort folket och gick in i huset. Och hans lärjungar trädde fram till honom.» Denna undervisning, som meddelades »i huset», d. v. s. den inre betydelsen av hans ord blev, enligt vad som betygas, enskilt anförtrott av lärare åt lärare. Evangeliet meddelar, märk väl, den mystiska förklaringen i allegorisk form, eller vad vi räkna till de mindre mysterierna, men den djupare betydelsen sades vara förbehållen åt de invigda.

Och vidare säger Jesus till och med till sina apostlar: »Jag hade ännu mycket att säga eder, men I kunnen icke nu bära det.»⁴¹ Något av detta myckna meddelades troligen åt lärjungarna efter hans död, när han »lät sig ses av dem och talade med dem om Guds rike».⁴² Intet härav har kommit till offentligheten, men ingen kan väl tro, att det lämnades obeaktat eller glömdes bort, och att man försummade att bevara en så ovärderlig gåva. Det gick inom kyrkan en sägen, att han fortfor att under lång tid efter sin död besöka sina apostlar för att giva dem undervisning — en sak som vi återkomma till längre fram — och i den kända gnostiska avhandlingen *Pistis Sophia* läsa vi: »Det begav sig, då Jesus var uppstånden från de döda, att han tillbragte elva år med att samtala med sina lärjungar och undervisa dem.»⁴³ Vidare ha vi det allbekanta yttrandet, som mången gärna skulle vilja förmildra eller bortförklara: »Given icke åt hundarna vad heligt är och kasten icke edra pärlor för svinen»,⁴⁴ en befallning, som visserligen har allmän tillämpning, men som i kyrkans första tid ansågs syfta på den hemliga läran. Man erinre sig, att dessa ord icke skorrade så vasst i öronen på forna tiders människor som i våra dagar, ty ordet »hundar» i betydelsen den stora hopen, de utomstående, användes av dem som tillhörde en viss sluten krets, ett samfund, ett förbund, en nation, om alla som stodo utanför dess område, såsom exempelvis av judarna om alla hedningar.⁴⁵ Det brukades stundom för att beteckna dem som stodo utanför de invigdas krets, och i den betydelsen finna vi det använt inom den första kyrkan. De som icke blivit invigda i mysterierna och därför betraktades såsom stående utanför »Guds rike» eller det »andliga Israel», gingo under detta namn.

Det var åtskilliga andra uttryck utom »mysteriet» eller »mysterierna», som brukades för att beteckna de invigdas heliga krets eller eljest i samband med invigningen, såsom »riket», »Guds rike», »himmelriket», »den smala vägen», »den trånga porten», »de fullkomnade», »de frälsta», »det eviga livet», »livet», »den andra födelsen», »barn», »ett litet barn». Betydelsen av dessa ord blir klar genom deras användning i de äldsta kristna skrifterna och i en del fall även utanför det kristna samfundet. Så användes uttrycket »de fullkomnade» av esséerna, vilkas församlingar utgjordes av tre grader: »neofyter», »bröder» och »fullkomnade». Det sista betecknade de invigda, och i denna betydelse förekommer det allmänt i gamla skrifter. »Det lilla barnet» var den vanliga benämningen på en nyinvigd, en som nyss genomgått den »andra födelsen».

⁴¹ Joh. 16:12.

⁴² Ap. G. 1:3.

⁴³ *Pistis Sophia*, övers. av G. R. S. Mead, I. 1:1.

⁴⁴ Matt. 7:6.

⁴⁵ Så i orden till den grekiska kvinnan, Mark. 7:27: »Det är otillbörligt att taga brödet från barnen och kasta det åt hundarna,»

När vi känna denna nomenklatur, bli många dunkla och på annat sätt stötande ställen fullt begripliga. »Och någon frågade honom: Herre, är det allenast få som bli frälsta? Då svarade han dem: Kämpen för att komma in genom den trånga dörren, ty många, säger jag eder, skola försöka att komma in och skola dock icke förmå det.»⁴⁶ Om dessa ord skulle, såsom de allmänt utläggas inom protestantismen, syfta på frälsningen från den eviga helveteselden, bli de oerhörda, upprörande. Det är omöjligt att tänka sig en världsfrälsare, som förklarar, att många skola söka undgå helvetet och komma till himmelen men skola icke lyckas. Men med syfte på invigningens trånga port och på frälsning från återfödelsen äro de fullkomligt sanna och naturliga. Och på ett annat ställe heter det: »Gån in genom den trånga porten. Ty vid och bred är den väg, som leder till fördärvet, och många äro de som gå fram på den; och den port är trång och den väg är smal, som leder till livet, och få äro de, som finna den.»⁴⁷ Den omedelbart följande varningen för de falska profeterna, förkunnarna av mörkrets mysterier, passar alldeles utmärkt i stycke med det anförda. Ingen som forskat i detta ämne, kan undgå att i dessa ord uppfatta den underton, som är honom välbekant från andra skrifter. Den »uråldriga smala vägen» ha alla hört talas om likaså den förut omtalade vägen, som är »lika svår att vandra som en raknivs skarpa egg»,⁴⁸ och det vandrande »från död till död», som är deras lott, vilka följa begärens blomsterströdda väg och icke känna Gud; ty endast de bli odödliga och undkomma dödens öppna gap, den ständigt återkommande förgängelsen, vilka släppt alla begär.⁴⁹ Med död menas naturligtvis här själens upprepade födelse till den grovt materiella tillvaron, som alltid betraktats som död i jämförelse med »livet», tillvaron i de högre, finare världarna.

Den »trånga porten» var invigningens port, genom vilken aspiranten ingick i »riket». Och det har alltid varit och måste vara en sanning, att endast ett fåtal inträder genom denna port, medan däremot myriader, en oerhört »stor skara, den ingen räkna kan»,⁵⁰ icke endast några få, ingår i den himmelska världens salighet. Så talade även en annan stor lärare nära tre tusen år tidigare: »Bland tusende människor är det knappast en som strävar efter fullkomning; av dem som ha framgång i sin strävan, är det knappast en som känner mig i mitt innersta väsen.»⁵¹ Ty de invigda äro få till antalet i varje mansålder och utgöra mänsklighetens mogna frukt, men det är ingen till eviga kval fällande dom, som i de anförda orden uttalas över släktets stora flertal. De frälsta äro, såsom Proklos lärde,⁵² de som frigöra sig från det födelsernas kretslopp, varvid mänskligheten hålles bunden.

I detta sammanhang kunna vi erinra oss berättelsen om den unge mannen, som kom till Jesus och frågade honom, huru han skulle kunna få evigt liv, nämligen befrielse från återfödelse genom kunskapen om Gud.⁵³ Det första svar han fick, var den stående esoteriska befallningen: »Håll buden». När så den unge mannen svarade: »Allt detta har jag hållit», och därav framgick, att hans medvetande förklarade honom fri från varje överträdelse, kom den sanne lära-

⁴⁶ Luk. 13:23, 24.

⁴⁷ Matt. 7:13, 14.

⁴⁸ Katha-upanishaden II. 4:10, 11.

⁴⁹ Brihadaranyaka-upanishaden IV. 4:7.

⁵⁰ Upp. 7:9.

⁵¹ Bhagavad Gita 7:3.

⁵² Se ovan, sid. 7

⁵³ Judarna trodde, som bekant, att alla ej fullt utvecklade själar återvände till förnyat jordeliv.

rens svar: »Vill du vara fullkomlig, så gå bort och sälj vad du äger och giv åt de fattiga; då skall du få en skatt i himmelen. Och kom sedan och följ mig.» »Om du vill vara fullkomlig», vara en medlem av »riket», måste du besluta dig för fattigdom och lydnad. Och därefter förklarar Jesus för sina egna lärjungar, att det är svårt för en rik att komma in i himmelriket, svårare än för en kamel att gå igenom ett nålsöga. »För människor är detta omöjligt, men för Gud är allting möjligt.»⁵⁴ Endast Gud i människan kan gå igenom den trånga portens nålsöga.

Den svårighet detta skriftställe erbjuder, nämligen att det tydligen icke får förstås efter bokstaven, så att en rik människa icke kan efter döden uppnå ett lycksalighetstillstånd, har bortförklarats på åtskilliga sätt. Himmelen står öppen för den rike lika väl som för den fattige, och de kristnas liv och handlingar visa genomgående, att rikedom icke på minsta sätt tros för dem medföra någon risk för uppnåendet av ett salighetstillstånd efter döden. Men om ordet himmelrike tages i sin verkliga betydelse, ha vi däri ett lättfattligt och rakt på sak gående uttryck. Ty den kunskap om Gud, som är evigt liv,⁵⁵ vinner endast genom uppgivande av allt det jordiska, kan icke förvärvas, förrän offret är fullständigt. Människan måste icke endast ge upp jordiska ägodelar, som hon därefter blott såsom förvaltare kan låta gå genom sina händer, utan hon måste även ge upp sina inre ägodelar, för så vitt hon i förhållande till världen betraktar dem som sin tillhörighet. Icke förrän hon står avklädd och naken, kan hon komma igenom den trånga porten. Detta har alltid ingått i betingelserna för invigningen, och »fattigdom, kyskhet och lydnad» har utgjort varje aspirants förpliktelse.

»Den andra födelsen» är en annan välbekant benämning på invigningen. Än i dag kallas i Indien medlemmar av de högre kanterna »två gånger födda», och den ceremoni, varigenom de bliva två gånger födda, är en invigningsceremoni — varav visserligen numera endast skalet är kvar men dock att räkna bland »avbilderna av de himmelska tingen».⁵⁶ När Jesus samtalar med Nikodemus, säger han, att »om en människa icke bliver född på nytt, så kan hon icke få se Guds rike», och denna födelse betecknas såsom »av vatten och ande».⁵⁷ Detta är den första invigningen. Sedermera kommer en födelse »av helig ande och eld»,⁵⁸ den invigdes dop i hans mannaålder, medan den första är födelsens dop, varigenom han som »det lilla barnet» gör sitt första inträde i riket.⁵⁹ Huru välbekant detta bildspråk var för judiska mystiker framgår av Jesu överraskning, när Nikodemus missförstod hans mystiska talesätt: »Är du Israels lärare och förstår icke detta?»⁶⁰ Ett annat av Jesu ord, som alltid förblir ett »hårt tal» för hans bekännare, är detta: »Varen alltså I fullkomlige såsom eder himmelske fader är fullkomlig.»⁶¹ En kristen av genomsnittstyp vet med sig, att han omöjligen kan hörsamma denna befallning. Huru skulle han, hjälplöst svag och syndfull som han är, kunna bliva fullkomlig som Gud är fullkomlig? Och då han kommit till insikt om det utförbara i den förelagda uppgiften, låter han det därvid bero och tänker icke mera därpå. Men betraktad såsom en sista kraftansträng-

⁵⁴ Matt. 19:16-26.

⁵⁵ Joh. 17:3.

⁵⁶ Ebr. 9:23.

⁵⁷ Joh. 3:3, 5.

⁵⁸ Matt. 3:11.

⁵⁹ Därst. 18:3.

⁶⁰ Joh. 3:10.

⁶¹ Matt. 5:48.

ning, som ger åt många livs ihärdiga utvecklingsarbete den slutliga fulländningen, sedd såsom den inneboende Gudens seger över den lägre naturen, blir den ett företag, som icke längre faller utanför det beräkneligas gräns, och vi erinra oss Porphyrios' ord om huru den människa, som förvärvar »de paradigmatiske dygderna är gudarnas fader»,⁶² och att dessa dygder förvärvades i mysterierna.

Paulus följer sin mästare i spåren och talar samma språk, men som på grund av hans organisationsverksamhet inom kyrkan också var att vänta, med större bestämdhet och klarhet. Den intresserade läsaren tillrådes att uppmärksamt läsa igenom andra och tredje kapitlet och första versen av det fjärde i första korintierbrevet och därvid komma ihåg, att brevet vänder sig till döpta och antagna församlingsmedlemmar, fullmyndiga medlemmar enligt nutida ståndpunkt, ehuru de av aposteln sägas vara barn och av köttslig natur. De voro icke katekurnener eller neofyter utan män och kvinnor i full besittning av de förmåner och skyldigheter, som medföljde medlemskap i kyrkan, av aposteln erkända såsom avskilda från världen och förpliktade att skicka sig annorlunda än världens barn. De voro med ett ord i besittning av allt vad kyrkan i våra dagar har att ge åt sina medlemmar. Tankegången i apostelns ord är denna:

»När jag kom till eder och frambar Guds vittnesbörd, så sökte jag icke vinna eder med mänsklig visdom utan med andens kraft. Väl 'tala vi visdom bland dem som äro fullkomliga', men det är ingen mänsklig visdom. 'Vi tala Guds visdom i ett mysterium, den hemliga visdom, som Gud fastställt redan före tidsåldrarnas begynnelse', och som ingen ens av denna tidsålders mäktiga känner till. Denna visdom rör sig om ting, som ligga utanför människors föreställning, men 'Gud har uppenbarat dem för oss genom sin ande . . . Guds djupheter', 'som den helige ande utransakar.'⁶³ Dessa ting äro andliga och kunna urskiljas endast av den andliga människan, i vilken Kristi ande är. 'Och jag kunde icke tala till eder, mina bröder, såsom till andliga människor, utan måste tala till eder såsom till människor av köttslig natur, såsom till dem vilka ännu äro barn i Kristus . . . ty det fördrogen I då ännu icke, ja icke ens nu fördragen I det, eftersom I ännu haven ett köttsligt sinne.' 'Jag lade grunden såsom en vis byggmästare',⁶⁴ och 'I ären ett Guds tempel, och Guds ande bor i eder'. 'Såsom Kristi tjänare och såsom förvaltare av Guds mysterier, så må man anse oss.'»

Vem kan läsa detta ställe — varav vårt sammandrag endast utgör ett framhållande av de mest betecknande punkterna — utan att komma till den övertygelsen, att aposteln var i besittning av en i mysterierna förvärvad gudomlig visdom, som hans anhängare i Korint icke ännu voro i stånd att emottaga? Lagg märke till de ständigt återkommande tekniska uttrycken »visdomen», »Guds visdom i ett mysterium», »den hemliga visdomen», känd endast av den »andliga» människan och nämnd endast bland de »fullkomnade», en visdom från vilken de ännu icke »andliga», de som äro »barn i Kristus»; de »köttsliga», voro utestängda, känd av den »vise byggmästaren», »förvaltaren av Guds mysterier».

⁶² Se ovan, sid. 7.

⁶³ Man lagg märke till huru väl detta stämmer överens med Jesu löfte i Joh. 16:12-14: »Jag hade ännu mycket att säga eder, men I kunnen icke nu bära det. Men när han kommer som är sanningens ande, så skall han leda eder fram till hela sanningen . . . Han skall förkunna för eder vad komma skall . . . av mitt skall han taga och skall förkunna det för eder.»

⁶⁴ Även detta ord är ett mysterieuttryck.

Oupphörligt gör han på detta sätt häntydingar på mysterierna. I brevet till de kristna i Efesus skriver han att »genom uppenbarelse», d. v. s. genom avslöjandet, »blev mysteriet bekantgjort för mig». Därifrån hade han sin »insikt i Kristi mysterium», och nu skulle »mysteriehus-hållningen» läggas i dagen.⁶⁵ Till kolosserna skriver han åter om detta »evangelium», »vars tjänare han blivit», såsom det »mysterium, som tidsåldrar och släkten igenom hade varit fördolt, men som nu har blivit uppenbarat för hans heliga», icke för världen, icke ens för de kristna, utan endast för de heliga. För dem avslöjades »mysteriets härlighet». Och vad var mysteriet? Jo, »Kristus i eder», ett uttryck som användes, såsom vi senare skola finna, i fråga om en viktig sida i den invigdes liv, och på denna väg måste till sist varje människa komma till visdomens kunskap och bli »fullkomlig i Kristus».⁶⁶ Han uppmanar kolosserna att bedja, »att Gud må jämväl åt oss öppna en dörr för ordet, så att vi få förkunna Kristi mysterium»,⁶⁷ vilket av kyrkofadern Clemens anföres såsom ett uttalande, vari aposteln »ännu oförtydbarare påvisar, att kunskapen icke tillkommer alla».⁶⁸ På samma sätt skriver han till sin älskade lärjunge Timoteus och uppmanar honom att taga sina diakoner bland dem som äro i besittning av »trons mysterium i ett rent samvete», det erkänt stora »gudaktighetens mysterium», som han själv hade lärt känna,⁶⁹ en kunskap som var nödvändig för kyrkans lärare.

Timoteus tillhör den nästföljande generationen av kristna lärare och intar av denna anledning en betydelsefull ställning med hänsyn till den mystiska traditionen. Han var Pauli lärjunge och utsågs av denne till ledare och styresman för en del av kyrkan. Han hade, som vi kunna se, blivit av Paulus själv invigd i mysterierna, och de hänvisningar Paulus gör på detta förhållande, få här också sin förklaring med ledning av de tekniska uttryck han använder. »Detta ålägger jag dig, min son Timoteus, i enlighet med de profetord, som en gång uttalades över dig»,⁷⁰ nämligen den högtidliga välsignelse hierofanten vid hans upptagande uttalade. Därvid var dock icke hierofanten ensam närvarande, vilket framgår av en annan förmaning: »Försumma icke att vårda den nådegåva, som finnes i dig, och som gavs dig i kraft av profetord under handpåläggning av de äldste»,⁷¹ av de äldre bröderna: Och han erinrar honom om att hålla fast vid »det eviga livet, vartill du har blivit kallad, du som ock inför många vittnen har avlagt den goda bekännelsen»⁷² — nämligen den nyinvigdes utfästelse, uttalad inför de äldre bröderna i närvaro av en stor samling invigda. Det vidgade vetande, som därvid förländades såsom en helig förpliktelse, är vad Paulus syftar på, då han så eftertryckligt besvar honom: »O Timoteus, bevara vad som har blivit dig betrott»,⁷³ alltså icke den kunskap, som de kristna i allmänhet ägde, och som Timoteus icke hade någon särskild skyldighet att bevara, utan det heliga uppdrag, som anförtrotts honom i och genom invigningen, och som var av väsentlig

⁶⁵ Ef. 3:3, 4, 9.

⁶⁶ Kol. 1:23, 25-28, men Clemens har i *Stromata* (V. 10) översättningen »hela människan», i stället för »varje människa».

⁶⁷ Kol. 4:2.

⁶⁸ Clemens Alexandrinus *Stromata*, V. 10. Ännu flere av apostlarnas uttalanden återfinnas längre fram bland citaten från Clemens och få där en belysning, som visar huru de uppfattades av dem, som efterträdde apostlarna och levde i samma andliga atmosfär som de.

⁶⁹ 1 Tim. 3:9, 16.

⁷⁰ 1 Tim. 1:18.

⁷¹ 1 Tim. 4:14.

⁷² 1 Tim. 6:12.

⁷³ 1 Tim. 6:20.

betydelse för kyrkans väl. Paulus kommer än en gång tillbaka till denna sak och framhåller dess utomordentliga vikt med ett eftertryck, som skulle verkat överdrivet om det gällt en kunskap, som var de kristnas gemensamma tillhörighet: »Behåll som förebild de sunda ord du hört av mig . . . Bevara genom den helige ande, vilken bor i oss, det goda, som har blivit dig betrott»,⁷⁴ en uppfordran som från mänskliga läppar icke kan vara mer allvarlig. Vidare var det hans plikt att sörja för det heliga åliggandets fortbestånd, så att det kunde överlämnas åt kommande släkten, på det kyrkan aldrig skulle bli lämnad utan lärare: »Vad du har hört av mig inför många vittnen» — de heliga muntliga lärdomar, som meddelades i församlingen av invigda, vilka voro vittnen till det riktiga överbringandet — »det må du betro åt män, som äro förtroende värda, och som kunna bli skickliga att i sin ordning undervisa andra».⁷⁵

Vetskapen om — eller, om man hellre så vill, antagandet — att kyrkan ägde denna hemliga lära, sprider ett alldeles nytt ljus över de strödda meddelanden Paulus gör om sig själv, och genom att sammanföra dessa meddelanden fås i allmänna drag en bild av den invigdes utveckling. Paulus var visserligen redan upptagen bland de fullkomliga, de invigda — enligt hans egna ord: »Må därför vi alla som äro fullkomliga, hava ett sådant tänkesätt» — men han hade ännu icke »nått fram», var nämligen ännu icke alldeles »fullkomlig», ty han hade ännu icke vunnit Kristus, ännu icke mottagit »Guds kallelse ovanifrån i Kristus Jesus», »hans uppståndelses kraft» och »delaktighet i hans lidanden», och han arbetade på att möjligen »kunna nå fram till uppståndelsen från de döda».⁷⁶ Ty det var denna invigning, som befriade, som gjorde den invigde till den fullkomlige mästaren, den uppståndne Kristus och för alltid förlossade honom från »de döda», från den vid födelsernas kretsång bundna mänskligheten, från de band, som fjättrade själen vid den grova materien. Här ha vi åter en mängd tekniska uttryck, och även den ytliga läsaren bör kunna förstå, att den »uppståndelse från de döda», som det här talas om, icke kan betyda uppståndelse i den mening våra dagars kristna fatta den, en uppståndelse, som ingen människa tros kunna undgå, och som ingen därför behöver särskilt anstränga sig för att nå fram till. Själva uttrycket »nå fram till» vore för övrigt olämpligt, om det avsåge något som utgör alla människors oundgängliga lott. Denna uppståndelse kunde Paulus enligt nutida kristen uppfattning icke undgå. Vad var det då för en uppståndelse, som han uppbjöd all sin kraft för att nå fram till? Återigen är det från mysterierna vi skola hämta det enda svar, som står att få. En invigd, som närmade sig den särskilda invigningsgrad, vilken medförde befrielse från återfödelsecykeln, bar i mysterierna namnet »den lidande Kristus». Med världens frälsare delade han dennes lidande, blev i mystisk mening korsfäst med honom, »honom lik genom en död som hans» och nådde därpå fram till uppståndelsen, gemenskapen med den förhärligade Kristus, varefter döden icke längre hade någon makt över honom.⁷⁷ Det var denna »segerlön» den store aposteln strävade att vinna, och han uppfordrade »alla som äro fullkomliga», *icke de troende i gemen*, att kämpa på samma sätt. Må de icke åtnöja sig med vad de redan vunnit, utan alltjämt sträva vidare framåt.

Det är denna Kristuslivets återspeglning i den invigde, som utgör det väsentliga innehållet i de större mysterierna. Vi bli i tillfälle att närmare konstatera denna likhet, då vi komma till

⁷⁴ 2 Tim. 1:13, 14.

⁷⁵ 2 Tim. 2:2.

⁷⁶ Fil. 3:8, 10-12, 14, 15.

⁷⁷ Upp. 1:18. »Jag är den levande; jag var död, men se, jag lever i evigheternas evigheter.»

kapitlet om den mystiske Kristus. Den invigde hade icke längre att se på Kristus såsom skild ifrån honom själv, »ty», säger Paulus, »om vi än hava känt Kristus efter köttet, så känna vi honom nu icke mer på det sättet».⁷⁸

En var av de troende hade »iklätt sig Kristus», såsom han säger: »I alla som haven blivit döpta till Kristus, haven iklätt eder Kristus.»⁷⁹ De voro därefter »spädbarn i Kristus», såsom vi redan hört dem beskrivas, och Kristus var frälsaren, som de kände »efter köttet», och som de sågo upp till efter hjälp. Men när de hade övervunnit sin lägre natur och icke längre voro »köttsliga», låg framför dem en högre väg. De skulle övergå till att bliva Kristus. Detta mål, som han själv redan hunnit, var vad han så innerligt tillönskade sina lärjungar, när han utropade: »I mina barn, vilka jag på nytt med smärta ger livet, till dess att Kristus har tagit gestalt i eder.»⁸⁰ Han var redan deras andlige fader »genom evangelium».⁸¹ Men nu har han »på nytt» ansvaret att såsom deras moder förhjälpa dem till den andliga födelsen. Och så blev i lärjungens själ Kristusbarnet fött, det heliga barnet, »hjärtats fördolda människa».⁸² Den invigde blev därmed »den lille». Därefter hade han att i sin person leva Kristuslivet, till dess han nådde »manlig mognad» och blev »fullvuxen, intill Kristi fullhet».⁸³ Då »fyllde han i sitt eget kött», i likhet med Paulus, »mättet av Kristuslidanden»⁸⁴ och »bar alltid Jesu döds märken på sin kropp»,⁸⁵ så att han med full rätt kunde säga: »Jag är korsfäst med Kristus, och nu lever icke mer jag, utan Kristus lever i mig.»⁸⁶ På detta sätt led aposteln själv; så beskriver han sig. Men när den långa stridens mödor äro överståndna och segern vunnit, hör man förvisningen härom återtona i förklaringen: »Jag är nu på väg att offras, och tiden är inne, då jag skall bryta upp. Jag har kämpat den goda kampen, jag har fullbordat mitt lopp, jag har bevarat tron. Nu ligger rättfärdighetens segerkrans tillreds åt mig.»⁸⁷ Det var den kronan, som skulle ges åt »den som vinner seger», den om vilken den himlafarne Kristus säger: »Jag skall göra honom till en pelare i min Guds tempel, och han skall aldrig mer lämna det.»⁸⁸ Ty efter »uppståndelsen» har den invigde blivit den fullkomliga människan, mästaren, och han går därefter icke mer ut från templet utan tjänar och leder därifrån världarna.

Det torde vara skäl, innan vi avsluta detta kapitel, att påpeka att Paulus själv ger sitt stöd åt den tolkningsmetod, som ger en ur det mystiska läroinnehållet härledd förklaring över skriftens historiska tilldragelser. Dess historiska innehåll betraktas av honom icke uteslutande som en relatering av verkliga händelser, vilka ägt rum på det fysiska planet. Verklig mystiker som han var, såg han i de yttre tilldragelserna skuggan av de universella verkligheter, som ständigt utveckla sig i de högre, inre världarna, och han visste, att de händelser, som utvaldes för att bevaras i ockulta skrifter, voro sådana som voro typiska, och att deras uttydning skulle tjäna

⁷⁸ 2 Kor. 5:16.

⁷⁹ Gal. 3:27.

⁸⁰ Gal. 4:19.

⁸¹ 1 Kor. 4:15.

⁸² 1 Petr. 3:4.

⁸³ Ef. 4:13.

⁸⁴ Kol. 1:24.

⁸⁵ 2 Kor. 4:10.

⁸⁶ Gal. 2:19, 20.

⁸⁷ 2 Tim. 4:6, 8.

⁸⁸ Upp. 3:12.

till människornas undervisning. Sålunda anför han berättelsen om Abraham, Sara, Magar och Ismael och säger: »Dessa ord hava en djupare mening», varefter han ger den mystiska förklaringen.⁸⁹ Med hänvisning till israeliternas flykt från Egypten talar han om Röda havet som en bild av dopet, om mannat och vattnet som andlig mat och andlig dryck och om klippan, från vilken vattnet utgick, såsom symboliserande Kristus.⁹⁰ Han ser den mystiska enheten mellan Kristus och hans kyrka i det mänskliga förhållandet mellan man och hustru och talar om de kristna såsom utgörande kött och ben i Kristi kropp.⁹¹ Hebréerbrevets författare uttyder hela den judiska gudstjänsten allegoriskt. I templet ser han en förebild av det himmelska templet, i översteprästen ser han Kristus, i offren Sonens felfria offer. Templets präster äro en »avbild och skugga av himmelska ting», av det himmelska prästerskapet i »det sannskyldiga tabernaklet». En mycket utförlig allegori utarbetas på detta sätt i tredje till och med tionde kapitlen, och författaren säger, att den helige ande sålunda angivit den djupare meningen. Alltsammans var »en sinnebild, som avsåg den innevarande tiden».

Denna uppfattning av de heliga skrifterna innebär icke, att de upptecknade händelserna icke ägt rum, utan endast att deras yttre sida var av underordnad betydelse. Det är denna tolkningsmetod, som kommer till användning vid avslöjandet av de mindre mysterierna, vid den mystiska undervisning, som det är medgivet att meddela åt världen. Den består icke, som mången är böjd för att tro, i blott och bart en lek av fantasien, utan den vilar på äkta intuition. Den ser förebilderna i de himmelska världarna och icke endast de skuggor, som av dem kastas på den jordiska tidens skärm.

⁸⁹ Gal. 4:22-31.

⁹⁰ 1 Kor. 1:1-4.

⁹¹ Ef. 5:23-32.

KAP. III.

Kristendomens dolda sida (fortsättning).

b) *Kyrkans vittnesbörd.*

Det torde måhända icke saknas de, som kunna vara villiga till att medge, att apostlarna och deras omedelbara efterträdare voro i besittning av en djupare insikt i andliga ting än den som de rättrognas stora massa gemenligen satt inne med. Men sannolikt är det icke många som äro beredda att taga ytterligare ett steg, som leder utanför de privilegierades krets och godkänna den första kyrkans mysterieinstitution som den rättmätiga arvtagaren till den heliga kunskapen. Vi ha dock sett, hurusom Paulus själv träffade bestämmelser angående den oskrivna lärans fortbestånd, i det han själv invigde Timoteus och föreskrev, huru denne skulle i sin ordning inviga andra, vilka därefter skulle fortplanta traditionen. Vi ha således funnit, att det enligt skriftens egna ord var sörjt för fyra generationer av lärare efter varandra, vilka alltså tillsammans representera en tidrymd, som är mer än tillräcklig för att nå fram till de första kyrkliga författare, vilka betyga mysteriernas existens. Ty till dessa höra apostlarnas egna lärjungar, ehuru väl de tydligaste utsagorna återfinnas hos dem, som haft en lärare som mellanled mellan sig och apostlarna. Så snart vi företaga oss att undersöka dessa den första kyrkans skrifter, träffa vi genast på uttalanden, som låta sig förklaras, endast under förutsättning att mysterierna funnos till, och vidare direkta upplysningar, att så var fallet. Detta är ingenting annat, än vad som var att vänta i betraktande av det läge, i vilket Nya Testamentet lämnar saken, men det är med tillfredsställelse man konstaterar, att man icke tagit miste i sina förväntningar.

De första vittnena äro de så kallade apostoliska fäderna, apostlarnas lärjungar. Men det är icke mycket av deras skrifter, som är bevarat, och det lilla är av omtvistad äkthet. De äro icke skrivna i polemiskt syfte, och deras utsagor äro därför mindre kategoriska än de senare författarnas. Deras brev avse att tjäna deras anhängare till uppmuntran. Polycarpus, biskop i Smyrna och Ignatii medlärjunge till Johannes,⁹² uttalar sin förvissning om att de han skriver till, äro »väl bevandrade i de heliga skrifterna och att intet är dem fördolt». Honom själv var »denna förmån ännu icke beskärd»,⁹³ alldenstund han tydligen skriver detta, innan han ännu nått full invigning. Barnabas säger sig vilja »dela med sig av vad han själv mottagit»⁹⁴ och avslutar en utläggning av lagen med dessa ord: »Vi äro de som rätt mottagit hans bud och därför tala enligt hans vilja och avsikt.»⁹⁵ Ignatius, biskop av Antiochia och lärjunge till Johannes,⁹⁶ talar om sig själv såsom »ännu icke fullkomnad i Jesus Kristus. Ty jag befinner mig

⁹² *Martyrium S. Ignatii, III*. Citaten i det engelska originalet äro hämtade från Clarke's Ante-Nicene Library, utgörande en samling översättningar — av kyrko- och apostoliska fädernas skrifter — som av förf. framhållas såsom »ett förträffligt kompendium över den kristna antiken». I den svenska upplagan äro de här och flerstädes anförda utdragen återgivna från de grekiska (och latinska) urtexterna. Ö. a.

⁹³ *S. Polycarpi Epistola, XII*.

⁹⁴ *Barnabæ Epistola, I*.

⁹⁵ Därsammastädes, X.

⁹⁶ *Martyrium S. Ignatii, I*

i begynnelsen av mitt lärjungaskap, och jag vänder mig till eder såsom till medlärjungar»,⁹⁷ och han talar om dem såsom »medinvigda i evangeliets mysterier med Paulus den helige, martyren». ⁹⁸ Vid ett annat tillfälle säger han: »Huru gärna ville jag icke skriva till eder om ting, som mera tillhöra mysterierna. Men jag fruktar, att jag kan göra eder såsom varande barn skada med sådant. Tillgiven mig därför, att jag håller inne med vad som skulle kunna bliva för mycket för eder och kväva eder. Ty jag kan, ehuru med vissa begränsningar, iakttaga de himmelska tingen och änglarnas härskaror, kan urskilja de olika ordningarna av änglar och andeväsen, makter och herrar, tronänglar och väldigheter, äonernas storhet, cherubernas och serafernas härlighet, andens upphöjdhet, Herrens rike och till sist den allsmäktige Gudens oförlikneliga majestät. Men med denna insikt är jag dock ännu långt ifrån fullkomlig och icke en lärjunge sådan som Paulus eller Petrus.»⁹⁹ Detta ställe är av särskilt intresse, emedan därav framgår, att studiet av de himmelska hierarkierna ingick i mysterieundervisningen. Han talar vidare om översteprästen, hierofanten, »åt vilken det allra heligaste överlåtits, och som ensam blivit betrodd med Guds hemligheter». ¹⁰⁰

Därnäst komma vi till Clemens av Alexandria och hans lärjunge Origenes, vilka bland författarna från andra och tredje århundradet äro de två, som vi i första rummet ha att tacka för vår kunskap om den första kyrkans mysterier. Föreställningslivet rörde sig allmänt i en atmosfär av mystik, som satt sin särskilda prägel på den dåtida litteraturen, men de bägge nämnda författarna betyga klart och bestämt, att mysterierna voro en känd och erkänd institution.

Clemens var lärjunge till Pantgenus och säger om denne och två andra lärare — det anses sannolikt, att deras namn varit Tatianos och Theodotos — att de »troget bevarade den sanna heliga läran, såsom de mottagit den från de heliga apostlarna själva, Petrus, Jakob, Johannes och Paulus»,¹⁰¹ varav framgår, att han var av endast ett mellanled skild från apostlarna. Han var föreståndare för kateketskolan i Alexandria år 189 och dog omkring år 220. Origenes, född år 185 och Clemens' lärjunge, är kanske den lärdaste av kyrkofäderna och en karaktär av sällspord moralisk skönhet. Det är från dessa två vi erhållit de mest vägande vittnesbörden om tillvaron av en mysterieinstitution i kyrkans tidigare skede.

Clemens' *Stromata* (Strödda uppsatser) utgöra källan för vår kunskap om mysterierna på hans tid. Själv betecknar han dessa uppsatser som »en samling gnostiska kommentarer till den sanna filosofien»¹⁰² och anger dem även som minnesanteckningar från den undervisning han åtnjutit av Pantatnus. Följande ställe är instruktivt: »Därför har ock Herren . . . givit sin tillåtelse till att de gudomliga mysterierna och det heliga ljuset meddelas åt dem, som kunna taga emot dem. Icke så att förstå att han velat uppenbara för de många, vad som icke tillkom de många, men för de få, som han visste, att de tillhörde, och som voro i stånd att mottaga dem. Men hemliga ting anförtros, såsom Guds sed är, åt det talade, icke åt det skrivna ordet. Och

⁹⁷ *Ignatii Epistola ad Epltesios*, III.

⁹⁸ *Därsammastädes*, XII.

⁹⁹ *Ignatii Epistola ad Trallianos*, V.

¹⁰⁰ *Ignatii Epistola ad Philadelphenses*, IX.

¹⁰¹ *Stromata*, I. Cap. 1.

¹⁰² *Därsammastädes*. Cap. 28.

om någon invänder,¹⁰³ att det står skrivet, att 'intet är förborgat, som icke skall bliva uppenbarat, och intet fördolt som icke skall bliva känt', så må han också få höra av oss, att för den som hör i det fördolda, för honom skall det fördolda bliva uppenbarat — vilket är det anförda uttalandets innebörd — och att för den som är i stånd att i sig upptaga det under hemlighetens slöja meddelade, skall det avslöjade framträda som sanningen, och att det som är förborgat för mängden, skall bliva tydligt för de få. — — — Mysteriernas hemligheter meddelas på mystisk väg och förbliva i den talandes mun även för den åt vilken de uttalas, således rättare sagt icke i hans röst, men i hans tanke. — — — Jag är nogsam och medveten om att dessa mina nedskrivna erinringar äro matta i jämförelse med den anda full av nåd, som det blev mig förunnat att höra, men de kunna för den som blivit berörd med tyrsusstaven, utgöra en teckning, som i minnet framkallar urbildan.» Här torde vi få inskjuta den upplysningen, att med tyrsusstaven menas den stav, som bars av de invigda, och att aspiranterna berördes med densamma under invigningsceremonien. Den hade en mystisk betydelse, i det den i de mindre mysterierna var en sinnebild för ryggmärken och tallkottkörteln och i de större för en stav, som är bekant för ockultister. Uttrycket »berörd med tyrsusstaven» är därför alldeles detsamma som »invigd i mysterierna». Clemens fortsätter: »Det är ingen som lovar att tillfyllest tolka hemligheterna — långt därifrån — utan endast att återkalla dem i erinringen, vare sig vi glömt något av dem, eller i avsikt att vi icke må glömma. Jag vet mycket väl, att under tidens lopp många ting, som icke varit upptecknade, förflyktigats och gått förlorade för oss. — — — Det är därför åtskilligt som fallit oss ur minnet, ty den kraft, som fanns hos de heliga männen, var stor» — en erfarenhet, som ständigt göres av alla som erhålla undervisning av de stora lärarna, ty deras närvaro stimulerar och försätter i verksamhet förmögenheter, som i normala fall äro latent, och som lärjungen icke utan hjälp kan kalla till liv. »Det finnes också, utom vad som länge förblivit ouptecknat, och av denna anledning hunnit förgätas, andra ting, som utplånats ur hågkomsten däri genom, att redan tanken själv förlorat sitt grepp om dem, eftersom en sådan uppgift icke är lätt för den obeprövade. Dessa väcker jag åter till liv i mina kommentarer, men somliga saker går jag med flit förbi, i det jag gör ett passande urval för att icke råka att nedskrivna vad jag även tagit mig till vara för att tala om, detta icke av otillbörlig missunnsamhet utan av omtanke om mina läsare, att de icke måtte på ett eller annat sätt vilseföras, och jag bli befunden att hava, som ordspråket säger, satt ett svärd i handen på ett barn. Ty det kan icke undgås, att vad som nedskrivs förr eller senare kommer ut, även om det förblir outgivet av mig, men uttalanden, som oföränderligen möta en i en och samma det skrivna ordets dräkt, ha intet svar att ge på frågor, som sträcka sig bortom det som står skrivet. Därtill kräves med nödvändighet hjälp antingen från författaren själv eller från någon som vandrat i hans spår. Vissa saker skall min skrift ge förblommerade antydningar om, andra skall den närmare inlåta sig på, andra åter endast nämna. Den skall bli ett försök att uttala sig oförmärkt, att förkunna genom förhemligande, att undervisa medelst förtegenhet.»¹⁰⁴

Ensam detta ställe skulle räcka till för att fastställa tillvaron av en hemlig lära i den äldsta kyrkan. Men det står långt ifrån ensamt. I tolfte kapitlet av samma Bok I säger Clemens, att läran icke tillkommer alla, och att det »därför är nödvändigt att hemlighålla den visdom, som

¹⁰³ Det ser ut, som om det även på den tiden fanns de som icke ville veta av att någon sanning meddelades hemligen.

¹⁰⁴ *Stromata*, I. Cap. 1.

förkunnades i mysteriet, och som Guds son hade lärt». Ren tunga hos den talande, rena öron hos åhöraren voro nödvändiga förutsättningar. »Dessa voro de svårigheter, som ställde sig i min väg, när jag började skriva, och även nu fruktar jag, att jag kan komma att, som det heter, kasta pärlorna för svinen, och att dessa trampa dem under fötterna och sedan vända sig om och sarga oss. Ty det är svårt att framföra de fullkomligt rena och genomskinliga orden om det sanna ljuset för de orena och odisciplinerade bland åhörarna. Ty det finnes väl knappast några läror, som mängden håller för mer löjliga, än de ifrågavarande, medan för ädla naturer inga äro mer beundransvärda och upplyftande. De visa låta icke munnen bekantgöra, vad de avhandla i rådet. 'Men vad som hemligen säges i edert öra', säger Herren, 'det skolen I predika på taken', därmed bjudande oss att taga emot den hemliga undervisningen i den sanna kunskapen och tolka den öppet och oförtäckt, och åläggande oss att på samma sätt som vi hemligen hört, likaså i vederbörlig ordning anförtro det vi hört åt andra, men icke utan urskiljning för alla utlägga det som till dem talats i liknelser. Och detta utkast utgör i själva verket ingenting annat än en samling uppteckningar, vilka innehålla sanningen utsådd i spridda korn på ett vidsträckt fält, på det den må undgå dem, som likt kajorna gå omkring och plocka upp utsädet. Men när det kommer under en rätt lantmans hägn, skall han låta varje korn växa ut och så utvinna mogen säd.»

Clemens hade kunnat tillägga, att med uttrycket »predika på taken» menades att predika eller utlägga sanningen i de fullkomnades, de invigdas församling, men alldeles icke att ropa ut den åt vem som helst.

På ett annat ställe säger han, att »de som ännu äro blinda och stumma som sakna förutsättningar att förstå, och som icke förvärvat den andliga kontemperationens lugna och klara synförmåga — — — måste stanna utanför den gudomliga koren. — — — Därav denna anordning, som förvisso är av gudomligt ursprung, enligt vilken vissa ting hållas hemliga, och på grund varav det över allting heliga Ordets närvaro i sanningens avskilda helgedom hålles i gåtfullt dunkel, såsom hos egypterna genom deras *adyta* och hos judarna genom förlåten, så att endast de invigda hade tillåtelse att där ingå. — — — För den orene att vidröra det rena höll även Platon icke lovligt. Av samma grund förkunnas profetior och orakel i gåtor, och mysteriefesterna få icke obehindrat åskådas av vem som helst utan först efter vissa reningar och enligt givna instruktioner.»¹⁰⁵ Därefter lämnar han en utförlig framställning och förklaring av pytagoreiska, judiska och egyptiska symbolsystem¹⁰⁶ och anmärker, att den oerfarne och okunnige saknar varje förutsättning att begripa sådana ting. »Men gnostikern begriper. Det är dock därför icke önskvärdt, att allting utan åtskillnad lägges framför envar, eller att människor, som ej ens i drömmen tänkt på att rena sin själ, göras delaktiga av visdomens skatter — ty det är icke lovligt att skänka åt förstkommande, vad som krävt så mycken möda att åvägabringa — ej heller att framställa Ordets mysterier för de oinvigda.»¹⁰⁷ Pytagoréerna, Platon, Zenon och Aristoteles hade såväl esoterisk som exoterisk lära. Det var filosoferna, som inrättat mysterierna, »ty var det icke ändamålsenligast, att för det heliga och sälla skå-

¹⁰⁵ *Stromata*, V. Cap. 5.

¹⁰⁶ Därsammastädes, Cap. 5-8.

¹⁰⁷ *Stromata*, V. Cap. 9.

dandet av den enda verkligheten bereddes en hemlig fristad?»¹⁰⁸ Även apostlarna gillade »beslöjandet av trons mysterier». »Ty det ges undervisning, som är avpassad för de till mogen ålder komma», varom antydningar ges i Kolosserbrevet 1:9-11 och 25-27. »Det finnes således å ena sidan de mysterier, som, hemlighållna till apostlarnas dagar och av dem överlämnade i den form de mottagit dem av Herren, 'nu blivit uppenbarade för de heliga', sedan de under det gamla förbundet hållits hemliga, och å andra sidan 'det på härlighet rika mysteriet bland hedningarna', vilket är tro och hopp i Kristus, vilken aposteln på ett annat ställe kallar 'grunden'.» Han anför Pauli ord, att »icke alla hava kunskapen», och säger med hänvisning till Hebréerbrevets femte och sjätte kapitel, att »bland judarna förekom viss undervisning, som meddelades oskriven». Och vidare citerar han Barnabas, när denne talar om Gud, »vilken nedlagt hos oss vishet och förmågan att förstå hans hemligheter», sägande att »det är endast de få givet att intränga i dessa ting», uttalanden (av Barnabas), som »röja spår av gnostisk tradition». »Därför har undervisning, som bringar i dagen det som blivit fördolt, fått namnet 'upplysning', varvid läraren ensam är den som avtäcker arkens lock.»¹⁰⁹ Han återkommer till Paulus och kommenterar hans ord till romarna, att han »skall komma med Kristi välsignelse i dess fulla mått»,¹¹⁰ och säger att Paulus därmed åsyftar »andens gåva och den gnostiska tolkningen, vilken han åstundar att vid sin personliga närvaro hos dem delgiva dem såsom 'Kristi fullhet', enligt tydningen av ett mysterium, som under evärdliga tider varit hemlighållet men nu uppenbarats genom inspirerade skrifter'.¹¹¹ — — — Men endast för ett fåtal bland dem visas ock, vad det är som innehålles i mysteriet. Med rätta säger därför Platon i ett av sina brev, där han talar om Gud: 'Jag måste tala till dig i gåtor, på det, om dessa blad skulle råka ut för något missöde till lands eller sjöss, den som läser dem, må förbli i okunnighet'.»¹¹²

Efter ingående granskning av grekiska författares arbeten och en filosofisk undersökning förklarar Clemens, att »den gnosis, som meddelats och avslöjats av Guds son, är visdomen. — — — Och det är denna gnosis, som, oskriven meddelad, från apostlarna gått i arv led efter led i ett litet fåtals händer.»¹¹³ Han lämnar en mycket utförlig framställning av gnostikerns, den invigdes liv och tillägger: »Det anförda må vara nog för dem som hava öron. Ty det är icke nödvändigt att helt framlägga mysteriet, utan endast att yppa så mycket som kan behövas för att hos dem, vilka äro delaktiga av kunskapen, återkalla densamma i erinringen.»¹¹⁴

Då skriften enligt Clemens åsikt rörde sig med allegorier och sinnebildliga uttryckssätt och dolde den verkliga meningen för att stimulera vetgirigheten och för att skydda de okunniga för faror,¹¹⁵ var det helt naturligt, att han ville förbehålla inhämtandet av den högre undervisningen åt de lärda. »Vår gnostiker», säger han, »blir kunskapsrik.»¹¹⁶ De som genom föregående träning förvärvat sig den nödiga färdigheten, kunde utan svårighet tillägna sig den djupare kunskapen, ty, säger Clemens, »ehuru vi visserligen förklara, att en människa kan äga

¹⁰⁸ Därsammastädes.

¹⁰⁹ *Stromata*, V. Cap. 10.

¹¹⁰ Rom. 15:29.

¹¹¹ Rom. 16:25, 26. Denna översättning skiljer sig till ordalydelsen men icke till innehållet från den vanliga.

¹¹² *Stromata*, V. Cap. 10.

¹¹³ *Stromata* VI. Cap. 7.

¹¹⁴ *Stromata* VII. Cap. 14.

¹¹⁵ *Stromata* VI. Cap. 15.

¹¹⁶ *Stromata* VI. Cap. 10.

tron utan bokliga kunskaper, så äro vi dock icke ensamma om att påstå, att den som är okunnig, omöjlig kan förstå troslärans innehåll». ¹¹⁷ »Det finnes de som med förment naturlig begåvning icke anse vare sig filosofien eller dialektiken värda att befatta sig med, ja, de vilja icke ens intränga något djupare i naturkunnigheten, utan tro är allt vad de fråga efter. — — — Därför håller jag också endast den för verkligt lärd, som, alltid färdig att tjäna sanningen, förstår att från geometrien och musiken, från språkvetenskapen och främst från filosofien hämta vapen för sitt redliga försvar av tron. — — — Huru nödvändigt är det icke för den som åstundar att bliva delaktig av Guds makt att studera de översinnliga tingen vetenskapligt.» ¹¹⁸ »Gnostikern betjänar sig av de olika lärdomsgrenarna såsom nyttiga träningsmedel.» ¹¹⁹ Så främmande var för Clemens den tanken, att den kristna lärans värde skulle bedömas i förhållande till den olärdes brist på kunskap. »Den som är hemmastadd i all slags visdom, han äger, om någon, alla förutsättningar att bliva en gnostiker.» ¹²⁰ På samma gång som han med glädje mottog den okunnige och syndaren och förstod att ur evangeliet utvälja, vad som lämpade sig för deras behov, betraktade han sålunda lärdom och renhet som oeftergivliga villkor för tillträde till mysterierna. »Aposteln skiljer», säger han, »på den gnostiska fullkomningen och den för alla gemensamma bekännelsen och kallar den senare *grunden*, stundom även *mjölk*.» ¹²¹ Men på den grunden skulle den gnostiska byggnaden uppföras, och barnamaten utbytas mot de vuxnas. Det ligger ingen ofördragsamhet eller ringaktning till grund för denna uppdelning, som endast helt objektivt uttrycker en beprövad sanning.

Även den väl förberedde aspiranten, den upplyste och tränade lärjungen kunde icke hoppas på att annat än steg för steg intränga i de djupa sanningar, som avslöjades i mysterierna. Detta framgår med all tydlighet av hans uttalanden angående en av Hermas' syner, varvid han även gör några antydningar om olika sätt att läsa ockulta verk. »Vad är det Hermas berättar om den syn, då ängeln, som visade sig för honom i kyrkans gestalt, räckte honom boken, som skulle skrivas av och bringas till de utvaldas kunskap? Han skrev av den, säger han, efter bokstaven utan att kunna finna ut, huru han skulle bilda stavelserna. Därmed är angivet, att skriften är tydlig och klar för alla, när den tages efter ordalydelsen, och att detta slags tro står som det elementära, vilket också är innebörden i det figurliga talesättet att läsa efter bokstaven. Men den gnostiska utläggningen av skriften, när tron redan nått ett mera framskridet stadium, ha vi lärt oss att betrakta som ett läsande efter stavelserna. — — — Men nu, sedan frälsaren undervisat apostlarna, har den oskrivna tolkningen av det skrivna blivit även till oss överlämnad, genom Guds kraft inskriven i nya hjärtan i överensstämmelse med bokens nya innehåll. Så ock när Greklands för lärdom mest ansedda auktoriteter helga granatäpplet åt Hermes, som där anses för talförmågans gud, så är det för uttydningens skull. Ty talet gömmer mycket. — — — Att det därför icke endast för den enfaldige läsaren är svårt att tillägna sig sanningen, utan att även den tränade vetenskapsidkaren icke är med ens tillförsäkrad den inre synförmågan, det lär oss Moses' historia; först när vi vant oss vid ljuset, såsom judarna vid glansen

¹¹⁷ *Stromata* I. Cap. 6.

¹¹⁸ *Stromata* I. Cap. 9.

¹¹⁹ *Stromata* VI. Cap. 10.

¹²⁰ *Stromata* I. Cap. 13.

¹²¹ *Stromata* V. Cap. 4.

från Moses' anlete eller såsom Israels profeter vid änglarnas åsyn, bli även vi i stånd att fritt skåda sanningens härlighet.»¹²²

Ännu flera utdrag skulle kunna göras, men det anförda bör vara nog för att fastställa, att Clemens kände till och var invigd i kyrkans mysterier, och att han skrev till deras tjänst, som likaledes voro invigda.

Vårt nästa vittne är hans lärjunge Origenes, ett lysande exempel på lärdom, mod, fromhet, hängivenhet, ödmjukhet och hänförelse och en författare, vilkens arbeten, för alla som älska visdomens guld, städse komma att förbliva en rikt givande åder.

Under den mycket omtalade strid, som han förde med Celsus, blev kristendomen föremål för angrepp, vilka föranledde dess försvarare att titt och ofta åberopa sig på den hemliga läran.¹²³

Celsus hade förevidat kristendomen, att den skulle enligt hans mening vara ett hemligt system, och Origenes bemöter detta påstående med att framhålla, att vissa läror väl vore hemliga, men många andra däremot tillgängliga för alla, och att detta system med dels exoterisk, dels esoterisk undervisning, som kristendomen upptagit, allmänt användes även i filosofskolorna. Läsaren anbefaller att ge akt på den skillnad, som i det följande citatet uppdrages mellan Jesu uppståndelse, historiskt sedd, och »uppståndelsens mysterium».

»Dessutom måste vi, enär han (Celsus) gång på gång kallar den kristna läran ett hemligt system, även på denna punkt motsäga honom, då så gott som hela världen är bättre förtrogen med den kristna förkunnelsen än med de gängse filosofiska åskådningarna. Ty vem är som icke hört, att Jesus föddes av en jungfru, att han blev korsfäst, och att hans återuppståndelse utgör en trossats, som antagits av många, eller att det förestår en allmän dom, i vilken de onda skola straffas efter förtjänst, och de goda erhålla sin tillbörliga lön? Men detta hindrar icke, att uppståndelsemysteriet förblir oförstått och därför förlöjligas av de otrogna. Att under sådana omständigheter påstå att läran är hemlig är alldeles orimligt. Men att det måste finnas vissa läror, som komma efter de exoteriska, och som icke meddelas åt mängden, det är ingen speciell egendomlighet för kristendomen, utan detsamma gäller också i fråga om de filosofiska lärosystemen, i vilka såväl exoteriska som esoteriska sanningar ingå. Några av Pytagoras' ähörare fingo nöja sig med »så säger mästaren», under det andra i hemlighet undervisades i de läror, som icke ansågos lämpade för oinvigda och för otillräckligt förberedda öron. Då dessutom alla de mysterier, som överallt firas i Grekland såväl som i andra länder, icke råkat i misskredit, oaktat de hållas i hemlighet, så är det förgäves han söker smäda kristendomen för dess hemliga lärors skull, sedan det visat sig, att han icke känner så väl till denna religion.»¹²⁴

Det är icke möjligt att bestrida, att Origenes i detta betydelsefulla uttalande avgjort likställer de kristna mysterierna med de hedniska och fordrar, att en sak, som icke anses misskrediteras de övriga religionerna, bör lämnas oantastad, då den möter en i kristendomen.

¹²² *Stromata* VI. Cap. 15.

¹²³ Origenes, *Contra Celsum*, I.

¹²⁴ *Contra Celsum* I. Cap. 7.

Längre fram i samma skrift mot Celsus förklarar han, att Jesu hemliga läror bevarades inom kyrkan, och till svar på Celsus' sammanställande av »Guds kyrkas inre mysterier» med egypternas djurdyrkan åberopar han särskilt de uttydningar Jesus gav sina lärjungar av sina liknelser. »Jag har ännu icke talat om iakttagandet av allt vad som är skrivet i evangelierna, av vilka vart och ett innehåller många uttalanden, som äro svåra att förstå icke blott för mängden utan ock för några som dock äga insikt, bland annat en djupgående utläggning av de liknelser Jesus gav åt de 'utomstående', reserverande deras tydning för dem som lämnat det exoteriska hörandets stadium, och som gingo in till honom enskilt i huset. Och när han kommer därefter, att han förstår detta, kommer han att böja sig för den vishet, som skiljer mellan dem som 'stå utanför' och dem som äro 'inne i huset'.»

Varsamt häntyder han vidare på »berget», dit Jesus gick upp, och varifrån han åter steg ned för att »bistå dem som icke voro i stånd att stiga upp, dit hans lärjungar följde honom». Härmed avses »invigningens berg», ett välbekant mysterieuttryck, som vi känna igen t. ex. från beskrivningen på tabernaklet, som Moses lät göra efter mönstret av det som »visades honom på berget». ¹²⁵ Meningen är densamma, då han längre fram säger, att Jesus, då han »på berget» visade sig i sin verkliga gestalt, hade ett helt annat utseende än vad de sågo, som icke kunde »följa honom dit upp». ¹²⁶

På samma sätt uttalar sig Origenes i sin kommentar till berättelsen om den kananeiska kvinnan: ¹²⁷ »Och det finnes måhända även i Jesu ord några bröd, som kunna ges åt de mera förståndiga, åt barnen och andra, så att säga smulor från det förnäma husets rika bord, vilka andra själar, som äro att likna vid hundar, kunna tillgodogöra sig.»

När Celsus klandrar, att syndare upptogos i kyrkan, svarar Origenes, att kyrkan hade läke-dom för dem som voro sjuka, men tillgång till kunskaper om gudomliga ting för dem som voro friska. Syndare förmanades att icke synda, och först när de befunnos hava gjort bestämda framsteg och voro »renade genom ordet», då först säger Origenes, »inbjuda vi dem att taga del i våra mysterier. Ty vi tala visdom bland dem som äro till mogen ålder komna.» ¹²⁸ Syndare kommo för att bliva botade, »ty ordet har, på grund av sin gudomlighet, vissa hälso-bringande krafter för dem som äro sjuka . . . Och åter andra krafter genom vilka, för dem som äro rena till själ och till kropp, avslöjas 'det mysterium, som hållits hemligt sedan evärdliga tider, men som nu blivit känt genom profeternas skrifter' och 'genom vår herres Jesu Kristi uppenbarelse', en 'uppenbarelse', som äger rum för var och en av de mogna och i vars ljus förnuftet erhåller ofelbar kunskap om verkligheten.» ¹²⁹ Gudomliga väsen visade sig, såsom vi sågo, i de hedniska mysterierna, och i kyrkans förekommo liknande besök av höga gäster. »Ordet, som är Gud», säger han, »blev sänt såsom läkare till syndare men såsom de gudomliga mysteriernas förkunnare till dem som redan äro rena och icke längre synda.» ¹³⁰ »Visheten tager icke sin boning i en själ, som är begiven på det onda, stannar ej heller i en kropp,

¹²⁵ 2 Mos. 25:40 och 26:30. Jfr Hebr. 8:5 och 9:23.

¹²⁶ *Contra Celsum* IV. Cap. 16.

¹²⁷ Matt. 15:22 ff.

¹²⁸ *Contra Celsum* III. Cap. 59. (1 Kor. 2:6.)

¹²⁹ *Contra Celsum* III. Cap. 61.

¹³⁰ Därsammastädes; Cap. 62.

som är syndens slav.»¹³¹ Därför ges också den högre undervisningen endast åt dem som äro »mästare i fromhet och all slags dygd».¹³²

De kristna lämnade icke de orena tillträde till denna kunskap utan sade: »En var som har rena händer och därför lyfter heliga händer upp till Gud — — — må han komma till oss. — — — En var som är renad icke allenast från all besmittelse utan även från vad som räknas för ringare fel, må han dristigt låta sig invigas i Jesu mysterier, vilka rätteligen yppas endast för de heliga och rena.» Härmed överensstämmande var bruket, att hierofanten, den som i enlighet med Jesu föreskrifter officierade som ledare av invigningsceremonien, innan denna tog sin början, riktade följande betydelsefulla ord »till dem som blivit renade i hjärtat: Den vilkens själ sedan lång tid vet med sig om intet ont, enkannerligen alltifrån den stund han hängav sig åt ordets efterföljelse, han höre nu de ord, som av Jesus lönnligen talades till hans rätta lärjungar.» Med dessa ord inleddes »den ceremoni, varigenom de som på förhand blivit renade, infördes i de heliga mysterierna.»¹³³ Inga andra kunde lära känna de osynliga världarnas realiteter och träda innanför det helgade område, där, såsom i fordom tid änglar voro lärare, och där kunskap meddelades genom åskådning och icke blott genom ord. Ingen kan undgå att lägga märke till de vitt skilda ståndpunkter, som i detta hänseende intogos av ifrågavarande tids kristna och deras efterkommande i våra dagar. Hos de förra var ett absolut rent liv, dygdens praktiska utövning, den gudomliga lagens obetingade åttlydnad i den yttre sammanlevnadens alla enskildheter, kort sagt, fullkomlig rättfärdighet — alldeles som hos hedningarna — endast vägens begynnelse i stället för dess mål. Nu för tiden anser man, att religionen på ett högeligen prisvärt sätt fyllt sin uppgift, när den frambragt ett helgon. Då var det åt helgonen den sparade sina högsta krafter. De renhjärtade tog den sig an och ledde dem till det saliga åskådandet.

Att en hemlig lära förefamns framgår även av ett annat ställe, där Origenes granskar den undersökning Celsus gör i fråga om det förnuftiga i att bibehålla vissa nedärvda bruk, som grundade sig på den tron, att »de olika delarna av jorden blivit från begynnelsen tilldelade olika andeväsens överinseende och alltså lydde under vissa härskare, och att det är på det sättet världens ledning handhaves».¹³⁴

Efter en del invändningar mot Celsus' argumentering fortsätter Origenes: »Men då det är ganska sannolikt, att denna min avhandling kan falla i händerna på en eller annan läsare, som är intresserad för en närmare undersökning av saken, så vilja vi våga försöket att komma med några betraktelser, som gå mera på djupet, och som taga sikte på en mystisk och hemlig tradition angående den ursprungliga fördelningen av jordens länder mellan olika överherrar.»¹³⁵ Han framhåller, att Celsus tagit miste i fråga om de djupare grunderna för ordnandet av de jordiska förhållandena, av vilka några även kommit till synes i Greklands historia. Därefter anför han femte Mosebok 32:8,9: »När den Högste utskiftade folken, när han fördelade Adams barn, bestämde han folkens gränser efter Guds änglars tal. Och Herrens del vart hans

¹³¹ Vishetens bok 1:4. Ö. a.

¹³² *Contra Celsum* III. Cap. 60.

¹³³ *Contra Celsum* III. Cap. 60.

¹³⁴ *Contra Celsum* V. Cap. 25.

¹³⁵ Därsammastädes, Cap. 28.

folk Jakob och Israel hans tillmätta arvsloft.»¹³⁶ Detta citat, som är taget från Septuaginta och till ordalydelsen något avviker från de vanliga översättningarna, är ett mycket talande bevis för att namnet »Herren» måste ha varit en beteckning för judarnas särskilda stamgud och icke för »den Högste», d. v. s. Gud. Denna tanke är numera lika främmande som själva saken okänd, och kvar står endast det meningslösa i många uttalanden om »Herren», i fall de skola tagas såsom syftande på »den Högste», t. ex. Domarboken 1:19.

Origenes återger därpå berättelsen om Babels torn och fortsätter: »Om dessa ämnen skulle mycket vara att anföra, även av mystisk innebörd, och härvid är följande regel tillämplig: 'Det är gott att väl bevara en konungs besvurna hemlighet',¹³⁷ på det läran om huru själen tager sin bostad i kroppen (icke att förväxla med själens vandring från kropp till kropp), icke må komma för gemene mans öron eller det heliga givas åt hundarna och pärlor kastas för svin. Ty sådant vore pliktförgätet och att akta lika med det att förråda den gudomliga visdomens i mysteriet mottagna sanningar. — — — Det är i alla händelser lämpligast, att ett yttrande, som innehåller en under historisk förklädnad dold sanning, får behålla den historiska formen, på det de som hava förmågan därtill må på egen hand söka finna ut sammanhanget.¹³⁸ Därefter förklarar han mera utförligt berättelsen om tornet i Babel och skriver: »Den historiska förklädnaden utgöres av sådant som är sant i och för sig, på samma gång som den innehåller en underliggande mening — — —»¹³⁹

Efter att ha sökt påvisa, att »Herren» var den mäktigaste av de andeväsen, som fått sig överinseendet över jorden tilldelat, och att han utsände sitt folk för att straffas genom att låta det leva under de andra andemakternas välde och sedan förde det tillbaka tillika med så många av de mindre gynnade stammarna, som kunde införlivas därmed, säger Origenes till slut: »Som vi förut framhållit, är det sagda att fatta så, att det har en underförstådd mening, på samma gång som det påpekar felaktigheterna i de påståenden — — —»,¹⁴⁰ som Celsus kommit med.

Efter att ha framhållit, att »kristendomen har till uppgift att göra oss visa»,¹⁴¹ fortsätter Origenes: »Om man går till de böcker, som skrivits efter Jesu tid, skall man finna att de skaror av troende, som komma och höra liknelserna, i viss mening befinna sig 'utanför' och endast äro värdiga att emottaga de exoteriska läroarna, varemot lärjungarna enskilt få liknelserna förklarade. Ty enskilt uttydde han allt för sina personliga lärjungar, i det han satte dem som ville låta sig ledas av hans visdom, högre än den stora mängden. Och han lovar dem som tro på honom att sända visa män och skriftlärda. — — — Och i förteckningen över de särskilda av Gud förlänade nådegåvorna¹⁴² satte även Paulus främst 'visdomens ord' och därefter, lägre alltså, 'kunskapens ord', men först i tredje rummet, ännu längre ner 'tron'. Och

¹³⁶ Därsammastädes, Cap. 29.

¹³⁷ Tob. 12:7.

¹³⁸ *Contra Celsum* V. Cap. 29.

¹³⁹ Därsammastädes, Cap. 31.

¹⁴⁰ Därsammastädes, Cap. 32.

¹⁴¹ *Contra Celsum* III. Cap. 45.

¹⁴² »Charismata-katalogen». I Kor. 72:8-10.

emedan han skattade 'ordet' högre än undergörande krafter, ger han också åt 'kraftgärningar' och 'helbräddagörelsens gåvor' en lägre plats än åt ordets gåvor». ¹⁴³

Evangeliet var förvisso till hjälp för de okunniga, »men det är inget hinder för Guds kunskap utan en hjälp att ha fått uppfostran, att ha inhämtat de förnämsta lärosystemen och att vara vis. ¹⁴⁴ Vad beträffar de okunniga, så »söker jag», säger Origenes, »att höja även dem efter bästa förmåga, men jag skulle icke vilja hava den kristna församlingsbyggnaden uppförd av sådant material. Ty jag söker företrädesvis att vinna dem som hava ett större mått av erfarenhet och skarpsinne, därför att de äro i stånd att finna meningen i dunkelt tal». ¹⁴⁵ Här hava vi klart uttalad den ursprungliga kristna tanken, som fullständigt stämmer överens med de åsikter, som framlagts i första kapitlet av denna bok. Det finnes plats för de okunniga i kristendomen, men den är icke avsedd uteslutande för dem utan har även djupa läror för dem som besitta »erfarenhet och skarpsinne».

Det är för dessas skull han gör sig så mycken möda med att påvisa, att de judiska såväl som de kristna skrifterna hade att meddela dolda sanningar under slöjan av berättelser, som i sin bokstavliga betydelse äro allt annat än trovärdiga, såsom t. ex. berättelserna om ormen och om livets träd och »allt det följande, som är av den beskaffenhet, att det utan vidare borde leda den fördomsfria läsaren till att inse, att det hela är ett för sitt ändamål alls icke olämpligt bildspråk». ¹⁴⁶ Många kapitel ägnas åt sådana utläggningar av allegoriska och mystiska utsagor i gamla och nya testamentet, och han försäkrar oss, att Moses, följande egypternas exempel, inlade en dold mening i de berättelser han avfattade. ¹⁴⁷ »En var som ärligt undersöker de historiska framställningarna» — så lyder den tolkningsprincip Origenes tillämpar — »och som på samma gång vill skydda sig mot att bli vilseledd av dem, prövar vad han kan gå in på, och vad han anser vara att fatta figurligt — alltid sökande att spåra författarens mening — och vad han själv håller för otroligt men tillkommet med hänsyn till speciella behov och önskningar. Och vad vi nu här inledningsvis sagt gäller om Jesu hela historia sådan den är framställd i evangelierna.» ¹⁴⁸ En stor del av fjärde boken upptages av exempel på den mystiska tolkningen av berättelserna i bibeln, och den som är intresserad av detta ämne hänvisas till densamma.

I sin bok *De Principiis* framställer Origenes som kyrkans antagna lära, att »bibelns böcker äro författade med Guds andes bistånd, och att de hava icke blott den betydelse som genast faller i ögonen, utan därjämte en som undgår de flesta läsares uppmärksamhet. Ty de uttryck som förekomma äro formler, hämtade från vissa mysterier, och sinnebilder för gudomliga ting. Också råder i hela kyrkan samstämmigt den meningen, att hela lagen väl har andligt liv, men att detta från lagen utströmmande liv icke förnimmes av alla, utan endast av dem, åt vilka den helige andes nåd förlänas i och genom visdomens och kunskapens ord.» ¹⁴⁹ Den som erinrar sig, vad som förut anförts, har ingen svårighet att förstå, att med dessa uttryck »visdomens

¹⁴³ *Contra Celsum*. III. Cap. 46.

¹⁴⁴ *Contra Celsum* III. Cap. 47-54.

¹⁴⁵ Därsammastädes, Cap. 74.

¹⁴⁶ *Contra Celsum* IV, Cap. 39.

¹⁴⁷ *Contra Celsum* I. Cap. 17 och flerstädes.

¹⁴⁸ Därsammastädes, Cap. 42.

¹⁴⁹ *De Principiis*, Præfatio 8.

ord» och »kunskapens ord» menas de två speciellt mystiska metoderna för undervisning, den andliga och den intellektuella.

I fjärde boken av *De Principiis* lämnar Origenes en utförlig framställning av sina tankar angående skriftens uttolkning. Den har en »kropp», nämligen »den närmast till hands liggande betydelsen», »en själ», d. v. s. en figurlig mening, som kan uppdragas med förståndets hjälp, och en »ande», en inre, gudomlig betydelse, fattbar endast för dem som hava »Kristi ande». Han anser, att motsägelser och orimligheter inlagts i berättelserna för att väcka den intelligente läsarens eftertanke, så att han tvingas att söka efter en djupare mening, medan den enfaldige läser vidare utan att besväras av några som helst svårigheter.¹⁵⁰

Kardinal Newman gör i sitt arbete *Arians of the Fourth Century* en del intressanta uttalanden angående *Disciplina Arcani*, men med adertonhundralets djupt inrotade skepticism kan han icke riktigt tro på »mysteriets översvinnliga härlighet» eller har troligtvis aldrig ett ögonblick kunnat tänka sig ens möjligheten av dess verkliga förhandenvaro. Och dock hörde han till dem som tro på Jesus, och Jesu löfte var klart och bestämt: »Jag skall icke lämna eder faderlösa; jag skall komma till eder. Ännu en liten tid, och världen ser mig icke mer, men I sen mig. Ty jag lever, I skolen ock leva. På den dagen skolen I förstå, att jag är i min fader, och att I ären i mig och att jag är i eder.»¹⁵¹ Löftet blev infriat i hela dess vidd, ty han kom till dem och undervisade dem i sina mysterier. Där sågo de honom, ehuru världen icke längre såg honom, och de kände Kristus såsom boende i dem och sitt eget liv såsom Kristi liv.

Kardinal Newman tror ju på en från apostlarna fortplantad hemlig tradition, men han förmenar, att denna utgjordes av kristna läror, som sedermera blivit offentliggjorda, och glömmes därvid, att de som fingo höra, att de icke ännu vore färdiga att mottaga den, icke voro hedningar, icke heller katekumener under förberedande undervisning, utan fullgoda medlemmar av den kristna kyrkan. Han säger emellertid, att denna hemliga tradition, som »under kyrkans auktoritet offentliggjorts och förevisats i symboliska urkunder», blivit sammanfattad »i de första kyrkomötenas trosbekännelser».¹⁵² Men i betraktande av att trosbekännelsernas innehåll kan påvisas klart angivet i evangelierna och i apostlarnas brev, är hans ståndpunkt fullständigt ohållbar, då ju alla dessa trosböcker redan förut gjorts allmänt tillgängliga. Och i dem alla erhöles kyrkans medlemmar helt visst grundlig undervisning. Allt tal om en hemlig lära blir meningslöst, om det utmynnar i sådana förklaringar. Kardinalen säger emellertid, att »allt som icke inrymdes i sagda urkunder, vare sig profetisk förkunnelse eller uttalanden om försynens skickelser i det förflutna, har enligt sakens natur gått förlorat för kyrkan».¹⁵³ Det är icke alls otroligt, och vad kyrkan angår, ganska säkert att så är förhållandet, men i alla händelser står det förlorade att återvinna.

Kardinalen vänder sig mot Irenæus, som i sin bok »*Mot kättare*» framhåller den stora betydelsen av att det fanns en apostolisk tradition inom kyrkan, och skriver: »Han går därefter över till att beskriva skönheten och sanningen i kyrkans bevarade traditioner, vilka innehöllo

¹⁵⁰ *De Principiis* IV. Cap. 2.

¹⁵¹ Joh. 14:18-20.

¹⁵² Kap. 1, avd. III, sid. 55.

¹⁵³ Kap. 1, avd. III, sid. 55, 56.

den äkta visdom, som vore förbehållen de fullkomliga, den, som Paulus talar om, och som gnostikerna ville anses äga. Och det är ju alldeles klart även utan alla direkta bevis på tillvaron i den äldsta tiden av en från apostlarna nedärvd autentisk tradition, att det måste ha funnits en sådan, ty man får väl antaga, att apostlarna umgingos med folk som andra människor, och att deras vänner likaså ägde minne. Man kan icke föreställa sig annat än att de, så snart deras nyomvända anhängare började utsättas för angrepp och förvrängningar från kättarnas sida, måste ha känt sig uppfordrade att samla och ordna de olika lärostyckena mera systematiskt, än de avfattat dem i bibeln, — så fram icke mot all förmodan detta varit dem förbjudet. De skriftliga uttalanden, som antagas ha kommit till stånd på detta sätt, blevo naturligtvis omsorgsfullt bevarade, och samlingen tillökades med de övriga hemliga men mindre viktiga sanningar, som Paulus synbarligen gör antydningar om, och som de tidigare författarna mer eller mindre direkt vidkännas, nämligen dels i fråga om den judiska kyrkans utvecklingsskeden, dels angående den kristnas kommande öden. Dyliga samlingar av erinringar från apostlarnas undervisning måste uppenbarligen för dem som studerade dem, ha varit av bindande natur i fråga om vad de skulle tro, för så vitt man icke får antaga, att de, ehuru härstammande från inspirerade lärare, icke voro av gudomligt ursprung.»¹⁵⁴ I den avdelning, som sysselsätter sig med det allegoriska framställningssättet, förekommer ett stycke, där han talar om Isaks offerande och andra »prov på den nytestamentliga sanningsförkunnelsens bildspråk» och skriver: »Såsom stöd för mitt påstående må jag få påpeka, att det synes ha förefunnits¹⁵⁵ en traditionell, från apostlarna fortplantad tolkning av sådana sinnebildliga berättelser, ehuru den, såsom varande farlig för det stora flertalet åhörare, hade sin plats bland de hemliga lärorerna. I brevet till hebréerna ger oss aposteln Paulus ett tydligt bevis såväl på att en dylik tradition fanns, som att den var hemlig (om den än kan påvisas vara av judiskt ursprung). Först hejdar han sig och sätter i fråga, huruvida hans bröder hava tron, därpå meddelar han dem, icke utan tvekan, den evangeliska innebörden av Melkisedeks historia, sådan vi känna den från första Mosebok.»¹⁵⁶

De sociala och politiska brytningar, som föregingo det romerska rikets undergång, började nu skaka dess väldiga byggnad, och även de kristna drogos in i de själviska intressenas virvlande kamp. Vi påträffa fortfarande spridda hänsyftningar på att särskild kunskap meddelades kyrkans ledare och lärare, kunskap om de himmelska hierarkierna, undervisning av änglar o. d. Men frånvaron av lämpliga lärjungar hade till följd, att mysterierna såsom offentligen erkänd institution indrogos. Allt färre blevo de som visade sig äga tillräcklig kunskap, renhet och hängivenhet för att kunna mottaga undervisning, och den som gavs försiggick i allt större hemlighet. Det fanns icke längre några skolor, där förberedande undervisning meddelades, och med dessas upphörande blev »dörren stängd».

Två strömningar kunna dock följas i kristenheten genom tiderna, och bägge hade som källa de försvunna mysterierna. Den ena var den ström av mystiskt vetande, som härflöt från den visdom, den gnosis, som meddelades i mysterierna. Den andra var den mystiska kontemplationens ström, som likaledes ingick i nämnda gnosis, och som tog sig uttryck i extasen, det andliga skådandet. Skild från vetandet nådde den senare sällan upp till den sanna extasen och

¹⁵⁴ Därsammastädes, sid. 54, 55.

¹⁵⁵ »Synes ha förefunnits» är ett något matt uttryck i betraktande av vad Clemens och Origenes uttalat, varav flera prov lämnats i det föregående.

¹⁵⁶ Därsammastädes, sid. 62.

visade benägenhet att antingen sväva ut i den osynliga världens lägre regioner eller att tappa bort sig bland mängden av allsköns överfysiska fantomer, vilka för den genom fasta, vakor och överansträngning i förtid framtvängade inre synförmågan visade sig som objektiva företeelser, men mestadels utgjorde alster av betraktarens egna föreställningar och känslor. Även då synbilderna voro någonting annat än tankens egna skapelser, skådades de genom förutfattade idéers och föreställningars förvrängande medium och blevo därför i det hela otillförlitliga. Icke desto mindre var det stundom verkliga himmelska ting, som kunde utgöra föremål för sådana visioner. Det var Jesus själv och ingen skenbild, som tid efter annan visade sig för sina hängivna tillbedjare, och änglar kunde för en hängiven och tålmodig sökare efter Gud i en hänryckningens stund med sin närvaro lysa upp en enslig klostercell. Att förneka möjligheten av sådana erfarenheter skulle vara att rikta en stöt mot själva grundvalen för »det som blivit fullt och fast trott» i alla religioner, och som är välbekant för varje ockultist, nämligen möjligheten av förbindelse mellan andar iklädda köttet och andar i finare omklädnad, möjligheten av beröring mellan själ och själ tvärs igenom materiens skrankor, av människans utveckling till gudomlighet och av direkt kunskap om ett liv bortom dödens port.

Låta vi de följande århundradena glida förbi vårt öga, så möter oss ingen tid, då kristenheten varit fullständigt utan mysterier. »Det var sannolikt mot slutet av fyrahundratalet, när den gamla filosofien höll på att dö ut i Atens skolor, som nyplatonismens spekulativa filosofi fick fast insteg i den kristna åskådningen genom de pseudodionysianska falsarierna. Den kristna läran var vid denna tid så säkert fastställd, att kyrkan utan oro kunde tillåta dess symboliska eller mystiska utläggning. Författaren till *Theologia Mystica* och andra areopagiten tillskrivna böcker kan därför obehindrat låta Proklos' läror utan synnerligen stora ändringar utveckla sig till en systematisk framställning av den esoteriska kristendomen. Gud är det namnlösa, över existensen varande enda väsendet, upphöjd även över godheten. Det är därför den 'negativa teologien', vilken höjer sig över det skapade upp till Gud genom att kasta bort den ena efter den andra av alla bestämningar, som leder oss närmast in till verkligheten. Återuppgåendet i Gud är alltings fulländning och det mål, som angives av den kristna läran. Samma lärosatser predikades, fast med varmare kyrkligt nit, av Maximus Bekännaren (580-622). Maximus är representanten för den så gott som allra sista spekulativa verksamheten inom den grekiska kyrkan, men i västerlandet vann på åttahundratalet den pseudo-dionysianska åskådningen insteg genom Erigena, vilkens spekulativa ande gav upphovet till medeltidens såväl skolastik som mystik. Erigena översatte Dionysios till latinet jämte Maximi kommentarer, och hans system grundar sig väsentligen på deras åskådning. Den negativa teologien godtages, och Gud anges som det egenskapslösa varat, höjt över alla bestämningar, och därför icke med orätt kallat *Intet* [= inget ting?]. Av detta intet, denna ovetbara essens skapas evigt idéernas eller de första orsakernas värld. Denna är Ordet eller Guds son, i vilken alla ting äro till, i den mån de äga substantiell tillvaro. All tillvaro är teofani, och likasom Gud är alltings begynnelse, så är han också änden. Erigena lär alltings återställelse i form av det dionysianska *adunatio* eller *deificatio*. Dessa äro de grundtankar, som genomgående återfinnas i vad man kan kalla mystikens filosofi i kristen tid, och det är märkligt att se, huru de i varje nytt tidsskede ständigt återkomma i nästan oförändrat skick.»¹⁵⁷

¹⁵⁷ *Encyclopædia Britannica*, art. Mysticism.

På tusentalet är det Bernhard av Clairvaux (1091-1153) och Hugo av S:t Victor, som uppehålla den mystiska traditionen, på 1100-talet Richard av S:t Victor och på 1200-talet Bonaventura, »den serafiske doktorn», och den store Thomas från Aquinum (1227-1274). Thomas behärskar det medeltida Europa ej mindre genom karaktärens styrka än genom sin lärdom och fromhet. Han lär, att »uppenbarelsen» är den ena kunskapskällan med skriften och traditionen som dess två kanaler, och det inflytande från Pseudo-Dionysios, som spåras i hans skrifter, knyter honom till nyplatonikerna. Den andra källan är förnuftet, och dess kanaler utgöras av Platons filosofi och Aristoteles' system, men den sistnämndes inflytande har medfört föga gagn för kristendomen, ty Aristoteles blev till hinder för det högre tänkandets utveckling, såsom framgår av de strider pytagoréern Giordano Bruno hade att utstå. Thomas kanoniseras år 1323, och den store dominikanern står för alla tider som ett exempel på att teologien kan förlikas med filosofien, vilket han ock satte som sin livsuppgift. Dessa nu nämnda tillhöra den stora västeuropeiska kyrkan och hävda med framgång hennes anspråk på att betraktas som bäraren av den mystiska lärdomens heliga fackla. Kring henne uppstodo många sekter, som ansågos för kätterska men dock bevarade den heliga hemliga kunskapens äkta traditioner, exempelvis katarerna och många andra, vilka förföljdes av en kyrka, som avundsjukt vakade över sin auktoritet och fruktade, att hennes heliga skatt skulle råka i orena händer. I sistnämnda århundrade framstår Elisabet av Ungern som en lysande förebild av godhet och renhet och Eckart (1260-1329) som en värdig arvtagare till den alexandrinska skolans åskådning. Eckart lärde, att »Gudomsväsendet är det absoluta varat, ovetbart icke endast för människan, utan även för sig självt. Det är mörker och absolut egenskapslöshet, *Nicht* i motsats mot *Icht* eller bestämd och vetbar tillvaro. Men det är den potentiella grunden till allting och har som sådan att på en trefaldig utvecklingsväg komma till medvetande om sig självt såsom den tree-nige Guden. Skapelsen är icke en dess handling i tiden utan en evig nödvändighet inom det-samma. Jag är lika nödvändig för Gud, som Gud är nödvändig för mig, är ett av Eckarts älskingsuttryck. I mitt förnimmande och min kärlek förnimmer och älskar Gud sig själv».¹⁵⁸

Eckart följdes på 1300-talet av Johan Tauler och Nicolas av Basel, »Guds vän i Oberland». Från dessa uppstod »Guds vänners sällskap», sanna mystiker, som följde den gamla traditionen. Mead påpekar, att Thomas av Aquino, Tauler och Eckart voro lärjungar till Pseudo-Dionysios, som var lärjunge till Plotinos, Iamblichos och Proklos, vilka i sin ordning voro Platons och Pythagoras' lärjungar.¹⁵⁹ Visdomens tjänare äro sammanlänkade genom tiderna.

Det var troligtvis en »vän», som var författare till »Die Deutsche Theologie», en bok full av hängivenhetens mystik, vilken rönt det egendomliga ödet att bli godkänd av Staupitz, augustinerordens generalvikarie, och av denne anbefalld åt Luther, och därefter även av Luther, som, när han år 1516 lät utgiva densamma, förklarade den förtjänt att sättas närmast bibeln och Augustini skrifter. En annan av »vännerna» var Ruysbroeck, vilkens inflytande över Groot berodde på grundandet av »det gemensamma livets bröder», en sammanslutning, som för alla tider gjort sig förtjänt av att ihågkommas, enär den bland sina medlemmar räknar den mästar bland mystiker vi känna som Thomas a Kempis (1380-1471), författaren till den odödliga »*Kristi efterföljelse*».

¹⁵⁸ *Encyclopædia Britannica*, art. *Mysticism*.

¹⁵⁹ *Orpheus* s. 53, 54.

På 1400-talet börjar den intellektuella sidan av mystiken att starkare framträda än den extasiska — som var den förhärskande i de nyssnämnda samfundet under 1300-talet — och bland dess företrädare hava vi kardinal Nicolas av Cusa och senare Giordano Bruno, en filosofiens vandrare riddare och martyr, samt Paracelsus, den mycket förtalade vetenskapsmannen, vilken hämtade sitt vetande ur den österländska urkällan och icke från dess grekiska kanaler.

Mot slutet av 1500-talet föddes Jakob Böhme (1575-1624), en invigd, som i den »inspire-rade skoflickarens» person genomlevde ett liv i sannskyldig förmörkelse, grymt förföljd av en okunnig samtid. Därefter hava vi den heliga Teresa, en spansk mystiker, som likaledes hade att utstå svårt betryck och förföljelse. Vidare Johan av Korset, en brinnande låga av gudhän-given lidelse, samt Franciscus av Sales. Klokt handlade Rom, som kanoniserade dessa tre, klokare än reformationen, som förföljde Böhme, men protestantismen har alltid varit fientligt stämd mot all mystik, och överallt dit dess andedräkt nått, har mystikens fagra blomster fört-orakat för denna siroccovind.

Rom kanoniserade emellertid Teresa som död, efter att ha grymt pinat henne, medan hon levde, och hade icke heller annat än lidande att bereda Madame de Guyon (1648-1717), en äkta mystiker, och likaså Miguel de Molinos (1627-1696), som är värdig att ställas vid sidan av Johan av Korset, och som på 1600-talet uppbar den mystiska hängivenhetens tradition, nu omvandlad i kvietismens egendomligt passiva form.

I samma århundrade uppstod Platonistskolan i Cambridge, för vilken Henry More (1614-1687) kan nämnas som en framstående representant, och vidare Thomas Vaughan och rosen-kreutzaren Robert Fludd. Även bildades det Filadelfiska Samfundet, och på 1700-talet finna vi William Law (1686-1761) verksam, omedelbart följd av S. Martin (1743-1803), vilkens skrifter på 1800-talet förvärvade honom så många beundrande anhängare.¹⁶⁰

Vi få icke heller glömma Christian Rosenkreutz (död 1484) och hans mystiska rosenkors-samfund, som blev känt från år 1614, och som var i besittning av sann kunskap. Det var hans ande, som återföddes i »greven av S:t Germain», den hemlighetsfulla personlighet, som dyker upp och åter försvinner, avtecknad mot det töcken, som kastar sina av stridsflammar spöklikt belysta skuggor över 1700-talets afton. Mystiker funnos även bland kväkarna »vännernas» mycket förföljda sekt, som sökte det »inre ljuset» och lyssnade efter den »inre rösten». Mången annan mystiker skulle vi kunna nämna, »som världen icke varit värdig» — såsom den älskliga och visa moder Juliana av Norwich på 1300-talet — en var på sin ort en dyrbar pärla i kristenheten, alltför litet känd, men bärande vittnesbörd om kristendomen inför vär-l-den.

Och dock, huru uppriktigt vi än betyga vår vördnad inför dessa ljusets barn, som här och där träda fram ur seklernas dunkel, kunna vi icke dölja för oss, att de sakna den enhet av ge-nomträngande förstånd och innerlig hängivenhet, som var resultatet av mysteriedisciplinen, och på samma gång vi förundra oss över den höjd de verkligen nådde, hade vi gärna sett, att deras sällsynta naturanlag hade fått utvecklas under den utomordentliga *disciplina arcani*.

¹⁶⁰ De historiska data vi här anfört, äro hämtade ur *Encyclopædia Britannica*, som dock ingalunda är ansvarig för de meningar vi uttalat.

Alphonse Louis Constant, bättre känd under sin pseudonym Eliphas Lévi, har på ett ganska lyckligt sätt angivit betydelsen av mysteriernas förlust och behovet av deras återupplivande. »Det var en stor olycka, som drabbade kristendomen. Mysterierna gåvos till spillo av de falska gnostikerna — gnostikerna, vilkas namn betyder *de som veta*, voro urkristendomens invigda — och följden blev, att gnosism förkastades och kyrkan vände sig bort från kabbalans höga sanningar och från den transcendentala teologiens av densamma bevarade hemligheter . . . Låt den mest absoluta av alla vetenskaper, låt det sunda förnuftet i dess högsta potens än en gång bliva folkens ledares rättmätiga tillhörighet. Sätt i prästens hand och i konungens hand den forna invigningsinstitutionens dubbelspira, och det mänskliga samhället skall än en gång resa sig ur nuets kaos. Hören upp med att bränna de heliga symbolerna, hören upp med att rasera templet; templet och symbolerna kunna människorna icke undvara. Men driven ut legohjonen från bödens hus; hören upp med att låta de blinda vara de blindas ledare, återupprätta intelligensens och helighetens hierarki och erkänna endast dem, som veta, såsom lärare för dem som tro.»¹⁶¹

Komma männe våra dagars kyrkor att taga emot den mystiska läran, de mindre mysterierna, för att genom dem göra sina barn skickade att återupprätta de större mysterierna, genom vilka de åter kunna draga till sig lärare från änglarnas värld, och där den gudomlige mästaren Jesus kan återinträda som hierofant? Svaret på denna fråga är avgörande för kristendomens framtid.

¹⁶¹ *The Mysteries of Magic* (övers. av A. E. Waite), s. 58, 60.

KAP. IV.

Den historiske Kristus.

Vi hava i första kapitlet redan berört de likheter, som återfinnas i alla världsreligionerna, och vi hava sett, att denna av forskningen fastställda överensstämmelse i fråga om religiösa föreställningar och symboler, gudstjänstbruk, kyrkliga ceremonier, legender och högtider givit upphov till en modern skola, som härleder allt sådant från en och samma källa, nämligen den mänskliga okunnigheten och dess primitiva förklaring av naturföreteelserna. Dessa likheter hava tjänat religionernas fiender till vapen, varmed de trott sig ha givit dödsstöten åt än den ena, än den andra av dem, och de farligaste angriparna av kristendomen och dess stiftares historiska verklighet ha hämtat sin rustning ur detta förråd. När vi nu vilja studera Kristi liv, kristendomens kyrkbruk, dess sakrament och dess läror, skulle det vara högst betänkligt att ignorera de fakta, som sammanförts av mytologerna. Sedda i sitt rätta ljus kunna deras forskningsresultat bli till gagn i stället för till skada. Vi ha sett, att apostlarna och deras närmaste efterträdare ansågo sig oförhindrade att i den gammaltestamentliga framställningen inlägga en allegorisk och mystisk mening av långt större vikt än det historiska innehållet, ehuru de ingalunda förnekade detta, och att de utan tvekan läto de mera upplysta bland de troende veta, att några av de skenbart historiska berättelserna i själva verket voro rena allegorier. Aldrig är det måhända mera av nöden att uppdraga en sådan skillnad, än då vi studera berättelserna om Jesus, även kallad Kristus, ty om vi icke lyckas att reda ut de hoptvinnade trådarna, så att vi se, var sinnebildliga framställningar blivit tagna för verkliga händelser, allegori för historia, går det instruktiva i berättelsen till största delen förlorat för oss såväl som mycket av dess högsta skönhet. Vi kunna icke nog kraftigt framhålla, att kristendomen endast kan vinna på enligt den apostoliska förmaningen till tro och dygd även lägges kunskap.¹⁶² Man fruktar, att kristendomen skall förlora på att underkastas förnuftets prövning, och det anses »farligt» att i händelser, som trots vara historiska, inlägga en djupare betydelse genom att låta dem stå som omklädnad för mytiska eller mystiska sanningar. Den blir endast rikare genom att studeras på detta sätt, och man finner till sin stora glädje, att den kostbara pärlan strålar med renare och klarare glans, med ett rikare färgspel, när den befrias från okunnighetens skymmande täckelse.

Det är två varandra skarpt bekämpande skolor i vår tid, som tvista om den store judiske lärarens levnadshistoria. Enligt den ena är det idel myter och legender, allt som berättas om honom, myter och legender vilka, avsedda att förklara vissa naturfenomen, leva kvar som exempel på en fordom använd undervisningsmetod, som medelst bildlig framställning av vissa företeelser i naturen sökte att i en okultiverad föreställning inpräglade vissa stora grupper naturtilldragelser, som, betydelsefulla i och för sig, därjämte lånade sig till sedelärande undervisning. De som svara för denna åsikt, bilda en skola på fast vetenskaplig grund, och till den samma höra många personer av hög bildning och klart förstånd, och till dem sluta sig sedan skaror av deras mindre upplysta eftersägare, som med större iver än omdöme framhålla de

¹⁶² 2 Petr. 1:5.

mera nedrivande sidorna av förkunnelsen. I opposition mot denna skola stå den ortodoxa kristendomens anhängare, vilka förklara, att hela berättelsen om Jesus är oförfalskad historia utan alla legendariska och mytiska tillägg. De påstå, att denna berättelse icke är något annat och mera än en levnadshistoria, som handlar om en människa, vilken föddes för omkring nittonhundra år sedan i Palestina och levde med i alla de händelser, som stå beskrivna i evangelierna, och de förneka, att berättelsen har någon som helst innebörd utöver denna beskrivning på ett gudamänskligt liv. Dessa två skolor stå i direkt strid med varandra, i det den ena säger, att alltsammans är legend, den andra att alltsammans är historia. Mellan dessa meningsytterligheter finnas många övergångar, vanligen sammanförda under benämningen »fritänkeri», vilka anse Jesu levnadshistoria för delvis legendarisk, delvis historisk, men som icke ha att erbjuda någon bestämd och rationell tolkningsmetod, någon tillfredsställande förklaring av huru det hela hänger samman. Vi finna också inom de kristna kyrkosamfunden ett stort, alltjämt växande antal troende och hängivna kristna, intelligenta män och kvinnor, som äro uppriktiga i sin tro och besjälade av religiöst intresse, men som i evangelieberättelserna se någonting mera än en gudomlig människas biografi. De hävda med stöd av de allmänt erkända skrifterna, att Kristi levnadshistoria har en djupare och innehållsrikare betydelse, än den som ligger på ytan. På samma gång de hålla på Jesu historiska roll, förklara de, att Kristusbegreppet omfattar mer än människan Jesus, och att det har en mystisk innebörd. Till stöd för detta påstående visa de på sådana uttryck som när Paulus säger: »Mina barn, vilka jag på nytt med smärta ger livet, till dess att Kristus har tagit gestalt i eder.»¹⁶³ Här kan Paulus påtagligen icke syfta på en historisk Jesus utan på någon utvecklingsprocess i den mänskliga själen, som för honom utgör Kristuslivets gestaltning i densamma. På ett annat ställe förklarar samma lärare, att om han än känt Kristus efter köttet, så kände han honom icke nu mer på det sättet,¹⁶⁴ tydligen därmed menande, att på samma gång som han erkände Kristus såsom uppenbarad i köttet — Jesus — så fanns det en högre uppfattning — och den hade han kommit till — som ställde den historiske Kristus i skuggan. Det är denna uppfattning, som många i våra dagar så gärna skulle vilja tillägna sig, då de — ansikte mot ansikte med den jämförande religionsvetenskapens upptäckter, evangeliernas gåtfulla motsägelser och mängden av problem, som de äro oförmögna att lösa, så länge de icke frigjort sig från den bokstavliga betydelsen av skriftens ord — i sin förtvivlan klaga, att bokstaven dödar, men anden gör levande, och ivrigt söka efter någon vid och djup betydelse i en berättelse, som är lika gammal som världsreligionerna och alltid utgjort det centrala, ja själva livet i varje religion, där den förekommer. Dessa allvarligt sökande människor, vilka, utan förbindelse sinsemellan och utan någon klart formulerad ståndpunkt, icke utgöra någon egentlig skola, kunna sägas å ena sidan sträcka ut en hand åt dem, som tro att allt är legend och uppfordra dem att söka sig en historisk grundval, och å andra sidan säga de åt sina kristna bröder, att en ständigt ökad fara föreligger, att man genom ett omedgörligt fasthållande vid en bokstavlig betydelse, som icke kan försvaras inför vår tids växande vetande, skall alldeles tappa bort den andliga betydelsen. Det är fara för att vi förlora det väsentliga, »Kristussagan», om vi förkasta den uppfattning av Kristus, som utgjort stödet och inspirationen för miljoner ädla liv i öster- och västerland, om han ock kallats med andra

¹⁶³ Gal. 4:19.

¹⁶⁴ 2 Kor. 5:16.

namn och dyrkats under andra former, fara för att den kostbara pärlan glider ur vår hand, och vi därmed göra en förlust, som aldrig kan ersättas.

Vad som är av nöden för att undgå denna fara, det är att skilja i sär de olika trådarna i Kristi historia och lägga dem sida vid sida — historiens tråd, legendens tråd och mystikens tråd. De äro hoptvinnade till en enda sträng, till stor förlust för de tänkande, och i det vi reda ut dem, skola vi finna, att berättelsen blir av större icke av mindre värde, när den ses i kunskapens ljus, och att här, likasom i allt som vilar på sanningens grund, ju klarare ljuset är som kastas därpå, desto större är den skönhet, som framträder.

Vi skola först studera den historiske Kristus, därefter den mytiske Kristus och sist den mystiske Kristus. Och vi skola finna, att drag från dem alla äro sammanförda i kyrkornas Jesus Kristus. De ingå alla som beståndsdelar i den storslagna och gripande gestalt, som behärskar kristenhetens tankar och känslor, sorgernas man, frälsaren, människornas kärleksrike vän och herre.

Vad beträffar

Den historiske Kristus

eller Jesus, helbrägdagöraren och läraren,

så kan hans levnadshistorias tråd ganska lätt skiljas från dem, med vilka den är sammantvinnad. Och då kunna vi lämpligen till hjälp i våra studier taga det förflutnas krönika, sådan den ständigt är tillgänglig för den kvalificerade forskaren, och ur vilken vissa detaljer angående den judiske läraren meddelats världen av H. P. Blavatsky och andra kännare inom den ockulta forskningen. Nu ligger det i sakens natur, att mången känner sig benägen att opponera sig mot talet om särskild sakkunskap i fråga om ockultismen. Men ordet sakkunnig betecknar ju ingenting annat än en person, som genom särskilda studier och särskild träning samlat ett visst slag av vetande och utvecklat förmögenheter, vilka sätta honom i stånd att fälla ett omdöme, grundat på hans egen personliga kunskap om den sak han talar om. Likasom vi tala om en Huxley såsom sakkunnig i biologi, om doktorspromotionens primus såsom sakkunnig på sitt speciella område, eller om en Lyell såsom sakkunnig i geologi, så må vi väl få kalla en människa för sakkunnig i ockultism, vilken för det första intellektuellt tillägnat sig vissa fundamentalsanningar i fråga om människans och världsalltets byggnad och för det andra inom sig utvecklat de förmögenheter, som ligga latenta hos oss — och som kunna utvecklas av dem som ägna sig åt ändamålsenliga övningar — förmögenheter, som sätta sin ägare i stånd att på egen hand undersöka mindre kända naturprocesser. Likasom det är möjligt, att en människa, som är född med matematiska anlag, kan genom att år efter år öva sina anlag i högsta grad öka sin matematiska förmåga, så kan en människa födas med vissa inre anlag, tillhörande hennes andliga utrustning, vilka hon kan utveckla genom metodisk övning. När en sådan människa använder sina på detta sätt utvecklade förmögenheter för att utforska den osynliga världen, blir hon en kännare inom den ockulta vetenskapen och kan, när helst hon så vill, avläsa den ovan omtalade krönikan. Sådan granskning ligger lika mycket utom räckhåll för en vanlig människa som ett matematiskt arbete, skrivet med den högre matematikens formler, ligger utom räckhåll för alla som ej studerat matematik. Det finns ingenting exklusivt i detta

vetande, annat än i samma mening som varje vetenskap är exklusiv. De som äro födda med ett visst anlag och träna det, kunna tillägna sig motsvarande vetenskap, men de som aldrig ägt något speciellt anlag eller som försumma att utveckla det de äga, måste finna sig i att stanna i okunnighet. Denna lag gäller på alla områden i fråga om förvärvande av kunskap, i ockultismen såväl som i varje annan vetenskap.

Den ockulta krönikan bekräftar delvis den evangeliska berättelsen och delvis icke. Den visar det ifrågasvarande levnadsloppet, sådant det var, och sätter oss därigenom i stånd att skilja det från de legender, som inflätats däri.

Det barn, vars judiska namn latiniserats till Jesus, föddes i Palestina år 105 f. Kr., då P. Rutilius Rufus och Cn. Mallius Maximus voro konsul. Hans föräldrar voro av god börd om än fattiga, och i hans uppfostran ingick undervisning i judarnas heliga skrifter. Han utmärkte sig för brinnande hängivenhet och ett för hans ålder ovanligt allvar, vilket bestämde hans föräldrar att låta honom ägna sig åt religionen och ett asketiskt liv, och kort efter ett besök i Jerusalem, varvid hans utomordentliga begåvning och hans kunskapsörst tog sig uttryck på det sättet, att han uppsökte de lärda i templet, sändes han för sin vidare utbildning till ett esseiskt samfund i den sydliga judaöknen. När han var nitton år gammal, reste han till det vid berget Serbal belägna esseiska klostret. Detta kloster var mycket besökt av lärda män från Persien och Indien på deras väg till Egypten, och där hade upprättats ett stort bibliotek av ockulta verk, bland andra många av indiskt ursprung från länderna bortom Himalaya. Från detta säte för mystisk lärdom drog han sedermera vidare till Egypten. Han hade erhållit undervisning i alla de hemliga läror, som utgjorde den esseiska rörelsens verkliga livskälla, och blev i Egypten invigd till lärjunge i den upphöjda loge, från vilken samtliga stora religioner fått sina stiftare. Ty Egypten har förblivit ett av världscentra för de äkta mysterier, av vilka alla halvoffentliga mysterier äro svaga och avlägsna reflexer. De egyptiska mysterier, som omtalas i historien, voro skuggor av verkligheterna »i berget», och här var det den unge hebréen erhöill den högtidliga invigning, som utgjorde förberedelsen till den konungsligt-prästerliga värdighet han sedermera skulle nå. Så övermänskligt ren, så full av hängivenhet var han, att han med sin intagande personlighet på ett alldeles särskilt sätt höjde sig över de stränga och i viss mån fanatiska asketer, bland vilka han erhållit undervisning, och i denna omgivning, vars judiskt kyliga allvar mildrades av hans ömhjärtade vishets värme, liknade han ett rosenträd, som skjutit upp såsom genom ett under i själva öknen, spridande skönhet över den omgivande ödemarken. Hans fläckfria renhet strålade ut från honom likt ett gloriesken av blid värdighet, och hans ord, ehuru få, voro alltid milda och kärleksfulla, omstämmande även den hårdaste till en tillfällig vänlighet, den strängaste till övergående saktmod. På detta sätt levde han ett tjugonioårigt mänskligt liv, växande till i överjordisk fägring.

Denna mer än mänskliga renhet och hängivenhet gjorde honom, människan Jesus, lärjungen, skickad att bliva det tempel, i vilket ett mäktigt väsen av högre ordning kunde taga sin boning. Tiden var inne för en av de gudomliga manifestationer, som med längre mellantider äga rum till mänsklighetens hjälp i ändamål att påskynda dess andliga evolution genom att låta en ny civilisation framträda. Den gången var det västerlandets värld, som låg i tidens moderliv färdig att bliva till. Den teutoniska underrasen stod i begrepp att gripa den härskarspira, som Roms slappnande hand ej längre förmådde hålla. Innan den nya rasen anträdde sin vand-

ring, måste en världsfrälsare uppstå och hålla sin välsignande hand utsträckt över Herkulesbarnets vagga.

En mäktig »Guds son» skulle komma till världen i kroppslig gestalt, en upphöjd lärare, »full av nåd och sanning»,¹⁶⁵ i vilken den gudomliga visdomen bodde i fullaste mått, som var det sanna »Ordet», vordet kött, ljuset och livet i överströmmande rikedom, i sanning ett källsprång för livets vatten. Barmhärtighetens och Vishetens herre var hans namn, och från sin boning i det fjärran okända trädde han ut i människornas värld.

För honom krävdes ett jordiskt tabernakel, en mänsklig form, en människas kropp, och ingen kunde ha varit mera redo att med glad offervillighet avstå sin kropp åt honom, för vilken änglar och människor böja sig i djupaste ödmjukhet, än denne hebré av hebréer, den renaste, ädlaste av de »fullkomnade», som i sin obesmittade kropp och sin fläckfria själ gav det högsta mänskligheten hade att erbjuda. Människan Jesus offrade sig av fri vilja, »frambar sig själv som ett felfritt offer» åt kärlekens herre, som tog hans rena kropp i besittning för att i detta tabernakel tillbringa tre år av mänskligt liv.

Den tidpunkt, då detta skedde, betecknas i de traditioner, som ligga till grund för evangelieberättelsen, såsom Jesu dop, då anden sågs »såsom en duva sänka sig ned över honom och han förblev över honom»,¹⁶⁶ och en himmelsk röst förklarade honom vara den älskade sonen, som människorna skulle höra. I sanning var han den älskade sonen, i vilken fadern funnit behag,¹⁶⁷ och från den tiden »began Jesus predika»,¹⁶⁸ i sin person utgörande det underbara mysteriet »Gud uppenbarad i köttet»¹⁶⁹ — dock såsom gudomlig icke enastående, ty »det är ju så skrivet i eder lag: 'Jag har sagt att I ären gudar.' Om han nu har kallat för gudar dem som Guds ord kom till — och skriften kan ju icke bli om intet — huru kunnen då I, på den grund att jag sagt mig vara Guds son, anklaga mig för hädelse, mig som fadern har helgat och sänt i världen?»¹⁷⁰ Människorna äro i sanning gudar med hänsyn till anden, som bor i dem, men icke i alla är gudomen uppenbar såsom i denna den allrahögstes högt älskade son.

Åt detta i mänsklig gestalt uppenbarade gudomliga väsen må med full rätt givas namnet Kristus, och han var det, som levde och verkade i Jesu mänskliga kropp och under sina vandringar över Palestinas berg och slätter predikade, botade sjuka och samlade omkring sig såsom lärjungar några av de mer utvecklade åhörarna. Den oförlikneliga tjuvningskraften i den allomfattande kärlek, som flödade ut från honom likt strålar från en sol, samlade kring honom de lidande, de betungade och de betryckta, och hans milda vishet hade genom sin oändligt varsamma, magiska makt en renande, förädlande, förskönande verkan på de människor, som kommo under dess inflytande. Genom liknelser och belysande bilder undervisade han de skaror av okunniga, som trängdes omkring honom, och med användning av de krafter, som höra den fria anden till, botade han många sjukdomar genom sitt ord eller genom beröring, i det han förstärkte verkningarna av den magnetism, som utgick från hans rena kropp,

¹⁶⁵ Joh, 1:14.

¹⁶⁶ Joh. 1:32.

¹⁶⁷ Matt. 3:17.

¹⁶⁸ Matt. 4:17.

¹⁶⁹ 1 Tim. 3:16.

¹⁷⁰ Joh. 10:34-36.

med krafttillskott från sitt högre liv. Hans esseiska bröder, bland vilka han till en början verkade, satte sig emot hans plan att ägna sig åt ett liv i kärleksverksamhet — på grunder som sammanfattats i berättelsen om frestelsen — och utstött från deras samfund, därför att han förde ut ibland folket den andliga visdom de med missunnsam stolthet vakade över som sin allra hemligaste skatt, och därför att hans allt omfattande kärlek drog inom sin krets de utkastade och de djupast sjunkna — ty i det lägsta såväl som i det högsta drogs han till det gudomliga Självet — fick han blott allt för snart se, huru hatets och misstänksamhetens svarta moln började lägga sig kring honom. Det dröjde icke länge, innan han av folkets lärare och ledare betraktades med avund och ovilja. Hans andlighet var en beständig anklagelse mot deras världslighet, hans makt ett beständigt ehuru tyst blottande av deras vanmakt. Ovädret drog hastigt ihop sig, och tre år hade knappast förflutit efter hans dop, när det bröt ut, varvid Jesu mänskliga kropp fick umgälla, att den utgjort höljet för en lärare från en högre värld än vår.

Den lilla krets av utvalda lärjungar, åt vilka han anförtrott att mottaga och bevara hans undervisning, berövades sålunda sin mästares kroppsliga närvaro, innan de hunnit tillgodogöra sig densamma, men hunna till ett högt stadium av andlig utveckling voro de mogna att inhämta visdomen och skickade att i sin ordning meddela den åt yngre bröder. Den mest mottagliga av dem alla var »den lärjunge som Jesus älskade», ung, brinnande av iver, mestaren djupt hängiven och delaktig av samma allfamnande kärlek som han. Under det första seklet efter Kristi kroppsliga bortgång var han den typiske representanten för den anda av mystisk hängivenhet, som fann sitt uttryck i extasen, åskådandet av och föreningen med gudomen, varemot den store apostel, som kom efter honom, Paulus, företrädde mysteriernas visdomsida.

Mästaren glömde icke sitt löfte att komma till dem, sedan världen förlorat honom ur sikte,¹⁷¹ och under mer än femtio år besökte han dem i sin andliga kropp och fortfor med den undervisning han påbegynt, när han var hos dem lekamligen, och handledde dem i inhämtandet av ockulta sanningar. De bodde tillsammans, för det mesta i en avsides trakt nära Judéens gräns. Utan att ådraga sig särskild uppmärksamhet bland de många andra, skenbarligen likartade, dåtida samfunden hängåvo de sig åt studiet av de djupa sanningar han lärde dem och förvärvade sig »andens gåvor».

Denna inre undervisning, som han påbörjat, medan han kroppsligen levde bland dem och därefter fortsatte att meddela, bildade grundvalen till de »Jesu mysterier», som vi påträffat i kyrkans tidigare historia, och utgjorde livet, kärnan i det konglomerat av olikartade element, som blev den form, i vilken kristendomen såsom kyrklig institution historiskt framträtt.

I det märkliga litteraturfragmentet *Pistis Sophia*, författat av den mycket omtalade Valentinus, hava vi ett dokument av högsta intresse i fråga om denna hemliga undervisning. Där heter det, att Jesus under de första elva åren efter sin död ledde sina lärjungars undervisning så långt som »de första statuternas regioner endast och upp till det första mysteriets regioner, mysteriet innanför täckelset».¹⁷² De hade ännu icke fått lära något om änglahierarkiernas för-

¹⁷¹ Joh. 14:18, 19.

¹⁷² *Pistis Sophia*, övers. till engelskan av C. R. S. Mead, I. 1.

delning, varom Ignatius berättar en del.¹⁷³ När Jesus därefter befann sig »i berget» tillsammans med sina lärjungar, så efter att hava mottagit sin mystiska klädnad, kunskapen om alla regionerna och kraftens ord, vilka upplåto dem, fortsatte han att lära sina lärjungar, givande dem detta löfte: »Jag skall fullkomna eder i varje fullkomlighet från det inres mysterier till det yttres mysterier; jag skall uppfylla eder med anden, så att I skolen kallas andliga, fullkomnade i alla fullkomligheter.»¹⁷⁴ Och han undervisade dem om Sophia, visdomen, och om hennes fall i materien vid hennes försök att höja sig upp till den högste, om hennes klagorop till ljuset, till vilket hon hade satt sin lit, och om utsändandet av Jesus att återlösa henne från kaos, och om hennes bekrönande med hans ljus och hennes befrielse ur träd domen. Och han talade till dem vidare om det högsta mysteriet, det outsägbara, det enklaste och klaraste av alla, ehuru det högsta, vilket kunde bli känt endast av den som helt försakade världen.¹⁷⁵ Genom denna kunskap blev människan en Kristus, ty sådana »människor äro jag och jag är dessa människor», ty Kristus är det högsta mysteriet.¹⁷⁶ I och med denna erfarenhet bli va människor »förvandlade till rent ljus och föras in i ljuset».¹⁷⁷ Och han utförde för dem den stora invigningsceremonien, den döpelse, som »leder till sanningens region och till ljusets region» och bjöd dem att begå den för andra som vore värdiga: »Men hållen detta mysterium hemligt, utgiven det icke åt var man, utan åt den som gör allt det jag sagt eder i mina föreskrifter.»¹⁷⁸

Därefter, sedan de erhållit full undervisning, gingo apostlarna ut att predika under sin mästares ständiga ledning.

Samma lärjungar och deras första medarbetare upptecknade vidare ur minnet alla offentliga yttranden och liknelser, som de hört av mästarens mun, och samlade med stor flit alla meddelanden, som de kunde komma över, nedskrivande även dessa, varefter alltsammans fick cirkulera bland dem som småningom slöto sig till deras lilla samfund. Det uppstod åtskilliga sådana samlingar, i det varje medlem nedskrev vad han själv erinrade sig och tillade urval av vad andra hade att berätta. Den inre läran, den som Kristus gav åt sina utvalda, blev icke upptecknad, utan muntligen meddelad åt dem, som ansågos värdiga att mottaga den, sanningsökare vilka sammanslöto sig i smärre grupper för att leva i avskildhet från världen och fortfarande stodo i kontakt med den centrala ledningen.

Den historiske Kristus är alltså ett härligt och upphöjt väsen, som tillhörde den stora andliga hierarki, vilken innehar ledningen av mänsklighetens andliga evolution, och som under vid pass tre år begagnade sig av lärjungen Jesus' mänskliga kropp. Han tillbragte det sista av dessa år med att vandra omkring och predika i Judéen och Samarien. Han botade sjukdomar och utövade annan ockult verksamhet av märklig art. Han samlade omkring sig en liten krets av lärjungar, åt vilka han meddelade undervisning rörande det andliga livets djupare sidor. Han drog människorna till sig genom den underbara kärlek och godhet, som strömmade ut från hans person. Och slutligen led han döden för hädelse, för läran om hans egen och alla

¹⁷³ Se ovan, sid. 30.

¹⁷⁴ *Pistis Sophia* I. 60.

¹⁷⁵ Samma bok II. 218.

¹⁷⁶ Därsammastädes, 230.

¹⁷⁷ Därsammastädes, 357.

¹⁷⁸ Därsammastädes, 377.

människors inneboende gudomlighet. Han kom för att giva världen ett nytt tillflöde av andligt liv, för att på nytt förkunna de esoteriska lärorna om det andliga livet, för att åter utpeka den urgamla, smala vägen, för att kungöra tillvaron av »himmelriket», av den invigning som bereder tillträde till den kunskap om Gud, som är evigt liv, och för att i detta rike upptaga några som skulle göras skickade att undervisa andra. Kring denna höga gestalt samlades de myter, som förbinda honom med den långa raden av hans föregångare, och som i allegoriens form återge förloppet av alla sådana liv, i det de alla bildligt framställa Logos' verk i kosmos och den individuella människoändens högre utveckling.

Men man må icke föreställa sig, att Kristi arbete för dem, som bekant sig till honom, var avslutat med inrättandet av mysterierna, eller att det inskränkte sig till ett eller annat besök i dessa. Den upphöjde, som för sitt framträdande i världen betjänat sig av Jesu kropp, och vilkens beskyddande omsorg sträcker sig över femte rasens hela andliga evolution, lade omsorgen om den unga kyrkan i den helige lärjunges starka hand, som åt honom avstått sin kropp. I det Jesus avslutade sin mänskliga utveckling, blev han en av visdomens mästare och tog kristendomen i sin särskilda vård, ständigt sökande att leda den i rätta banor, att skydda, bevara och omhulda den. Han blev hierofanten i de kristna mysterierna, de invigdas närmaste lärare. Det var hans inspiration, som inom kyrkan vidmakthöll dess gnosis, till dess den allmänna okunnigheten fullständigt tog överhand, och även han måste uppgiva försöket att hålla den slocknande ljuslågan vid liv. Det var hans tålmodiga arbete, som gav kraft åt enstaka människosjälur att hålla ut genom sekelernas mörker och att ge inre näring åt sin mystiska trängtan, sin törst efter att finna den dolde guden. Det var från honom sanningen kom, som göt sig ned i varje hjärna, som var i stånd att taga emot den, så att hand räcktes ut till hand med kunskapens fackla, som på detta sätt hölls brinnande från sekel till sekel. Det var hans skepnad, som lät sig förnimma vid sträckbänken och i bålens flammor, som ingöt mod och hopp hos hans be-kännare och hos martyrerna, och som mildrade lidandets kval och fyllde deras hjärtan med frid. Det var från honom den kraft utgick, som gav sig luft i Savonarolas åskande tal, som vägledde Erasmi lidelsefria vishet, som ingav den av gudsmedvetandet berusade Spinoza hans djupa etik. Hans var den impuls, som drev Roger Bacon, Galileo och Paracelsus till deras forskningar i naturen. Hans var den skönhet, som uppfyllde Fra Angelico och Rafael och Lionardo da Vinci, som inspirerade Michel Angelos snille, som strålade för Murillos ögon och gav förmågan att resa de världens underverk vi ha i Milanos dom, San Marco i Venedig och katedralen i Florens. Hans var den musik, som tonar i Mozarts mässor, i Beethovens sonater, Händels oratorier, Bachs fugor och i Brahms verk av sträng skönhet. Det var hans personliga närvaro, som gav hopp och tröst åt de ensamma mystikerna, de förföljda ockultisterna, de tålmodiga sanningssökarna. Än bevekande, än hotande, genom den helige Fransiscus' vältalighet och Voltaires hån, genom Thomas' a Kempis saktmodiga undergivenhet och Luthers manliga rättframhet har han sökt undervisa och väcka människorna, föra dem in på helgelsens väg eller skrämna dem från ondskans. Med kyrkans väldiga börda på sina axlar har han strävat och arbetat århundradena igenom och dock aldrig lämnat utan skydd och tröst ett enda människohjärta, som ropat till honom efter hjälp. Och för närvarande är han upptagen med att leda en del av den visdomens ström, som rikligt utgjutes för att skänka nytt liv åt världen, till kristenhetens vinst. Han söker i alla kyrkor villiga hjälpare, som med örat öppet för visdo-

mens ord kunna såsom hans sändebud bära dem ut till hans hjord, och som på hans kallelse svara: »Mästare, här är jag, sänd mig.»

KAP. V.

Den mytiske Kristus.

Man har, som vi redan sett, från den jämförande mytologien hämtat vapen mot religionen, och några av de farligaste angreppen ha riktats mot Kristi person. Hans födelse vid julen av en jungfru, det betlehemitiska barnamordet, hans verksamhet som undergörare och lärare, hans korsfästelse, uppståndelse och himmelfärd, alla dessa händelser i hans liv påvisas även i andra levnadsbeskrivningar, och på grund av dessa likheter har man rent av ifrågasatt hans historiska existens. Vad beträffar underverken och läroinnehållet så kunna vi i fråga om de förra inskränka oss till att framhålla, att de flesta stora lärare utfört gärningar, vilka här på det fysiska planet alltid tett sig som under i deras samtidas ögon, men vilka, såsom ockultister väl veta, utföras medelst krafter, som stå till förfogande för alla invigda över en viss grad. De läror han förkunnade, kunna icke heller sägas vara nya, men när den jämförande mytologien, som påvisar, att de moralbud, som förkunnats av Manu, av Buddha och av Jesus, voro varandra lika, därmed tror sig ha ådagalagt, att intet av dem stöder sig på gudomlig inspiration, så säger ockultisten, att det faller av sig självt, att Jesus måste upprepa sina föregångares läror, eftersom han var ett sändebud från samma Loge som de. De djupa sanningarna om den gudomliga och den mänskliga anden voro lika sanna tjugu tusen år före Jesu födelse i Palestina som efter hans födelse. Och att säga att världen varit lämnad utan sådan undervisning, och att mänskligheten varit lämnad i moraliskt mörker från sin första förekomst ända till för två tusen år sedan, är detsamma som att påstå att det funnits en mänsklighet utan lärare, barn utan fader, att människosjälur fått ropa efter ljus i ett mörker, som icke givit något svar — en tanke lika hädisk mot Gud som hopplös för människan, en tanke, som vederlägges av varje siare, som framträtt, av den stora världslitteraturen, av alla ädla liv, som levats under tusende generationer före Kristi eget framträdande.

Då vi därför i Jesus se västerlandets store mästare, Logens främsta sändebud till västerns länder, kunna vi icke gå förbi det hinder, på vilket samma tro hos många lidit skeppsbrott, nämligen den frågan, varför de högtider, som firas till åminnelse av vissa händelser i Jesu liv, återfinnas i förkristna religioner och i dem tjäna till erinring om motsvarande händelser i andra lärares liv.

Den jämförande mytologien, som i nyare tid riktat allmänna uppmärksamheten på denna fråga, torde vara ungefär sekelgammal och datera sig från utgivandet av Dulaures *Histoire abregée de differents Cultes*, Dupuis' *Origine de tous les Cultes*, Moors *Hindu Pantheon* och Godfrey Higgins' *Anacalypsis*. Dessa ha följts av en hel rad andra, som blivit allt strängare i sin vetenskapliga uppsamling och behandling av fakta, tills det numera är omöjligt för en bildad människa att bestrida de överensstämmelser, som konstaterats på varje punkt. Det finns i våra dagar icke längre någon kristen, som skulle vilja uppträda och förfäktas, att de kristna symbolerna, kyrkobruken och ceremonierna äro unika — undantagandes naturligtvis bland de okunniga. Hos dessa se vi ännu trons enfald gå hand i hand med obekantskapen med sakförhållandena, men utanför dessas krets träffa vi ingen, han må vara aldrig så from kristen, som

påstår, att kristendomen har föga gemensamt med de äldre troslärorna. Det är tvärtom en känd sak, att under de första århundradena »efter Kristus» dessa likheter voro allmänt medgivna, och att den moderna jämförande mytologien endast upprepar vad som i den äldsta kyrkan var allmänt bekant. Justinus Martyrens skrifter t. ex. äro fulla av hänvisningar till de dåtida religionerna, och om en modern bekämpare av kristendomen ville ange fall, då de kristna lärosatserna överensstämma med äldre religioners, kunde han icke leta upp bättre källor än andra århundradets kristna apologeter. De anföra hedniska lärosatser, berättelser och symboliska sägner och framhålla, att just deras likhet med de kristna borde utgöra ett hinder för att utan vidare förkasta dessa senare såsom i och för sig otroliga. Ett underligt skäl är det för övrigt, som ges för denna likhet, och det kommer svårligen att vinna någons godkännande i vår tid. Justinus säger: »De, som för en yngre generation berätta skaldernas myter, meddela inga förklaringar åt de ynglingar, som lära sig dem; och vi ämna nu bevisa, att de avfattats under de onda andarnas inflytande för att bedraga och vilseleda människosläktet. Ty då dessa hört förkunnas genom profeterna, att Kristus skulle komma, och att de ogudaktiga bland människorna skulle straffas i eld, kommo de fram med många uppduktade Jupiters söner, förmenande att de skulle lyckas att hos människorna väcka den föreställningen, att de ting, som berättades om Kristus, vore endast underbara sagor i likhet med de ting, som berättats av skalderna.» — »När djävlarne hade hört, att reningar med vatten påbjudits av profeten, förledde de tempelbesökarna till bruket att, när de stå i begrepp att inträda med dryck- eller brännoffer, även bestänka sig; och de tillhålla dem även att två sig fullständigt, när de gå ut igen.» — »Vilket [nattvarden nämligen] djävlarne i sin ondska hava efterbildat i Mithras' mysterier, påbjudande att samma bruk skulle utövas.»¹⁷⁹ — »Därför, när jag upptäckte denna förklädnad, vari de onda andarna illistigt sökt insvepa de kristnas gudomliga läror för att avhålla människorna från att sluta sig till dem, fick jag mig ett gott skratt.»¹⁸⁰

Dessa överensstämmelser betraktades alltså såsom ett verk av onda andar, såsom kopior av de kristna originalen, vitt och brett utspridda i den förkristna världen i ändamål att skapa en förutfattad mening mot den kommande sanningen. Det föreligger en viss svårighet att anse de tidigare förkunnelserna som kopior och de efterföljande som original, men utan att vilja tvista med Justinus om kopiorna gått före originalen eller originalen före kopiorna, kunna vi nöja oss med att godtaga hans vittnesbörd om förhandenvaron av överensstämmelserna mellan den religion, som blomstrade i det romerska riket på hans tid, och den nya tro han tagit till uppgift att försvara.

Tertullianus för ett lika tydligt språk. Han anför de invändningar, som även på hans tid gjordes mot kristendomen, att »folk, som äro främmande för all kunskap om andliga makter, härleda från sina avgudar den vatteneddoppning, som med alldeles samma effekt brukas hos dem.» »De göra så», svarar han öppenlyst, »men de låta sig bedragas med vatten, som mist sin kraft. Ty tvagningarna äro den kanal, genom vilken de invigas i någon beryktad Isis' eller Mithras' kult; och de äro gudarna själva genom tvagningarna. — — Vid de apollinska och eleusinska spelen bliva deltagarna döpta, och de tro sig därigenom vinna pånyttfödelse och befrielse från de straff de ådragit sig genom sina meneder. Och när vi inse detta förhål-

¹⁷⁹ Clarke's Ante-Nicene Library, Vol. II. Justin Martyr. *First Apology*, 54, 62 och 66.

¹⁸⁰ Därsammastädes. *Second Apology*, 13.

lande, se vi återigen, hurusom djävulen ständigt söker att tävla med Gud om hans anordningar, då även han infört dopet bland sina tjänare.»¹⁸¹

För att lösa det problem, som ligger i dessa överensstämmelser, måste vi företaga oss att studera den mytiske Kristus, solmyternas eller sollegendernas Kristus, ty dessa myter äro allegoriska bilder, i vilka vissa djupa sanningar givits åt världen.

En myt är ingalunda, vad de flesta tro den vara, blott och bart en dikt, byggd på ett faktiskt underlag eller rent av utan någon sådan grundval alls. En myt är vida sannare än en historisk berättelse, ty en berättelse ger endast en beskrivning av skuggorna, medan myten ger en beskrivning av de verkligheter, som kasta skuggorna. Som ovan så nedan, och *först* ovan, *därefter* nedan. Det ges vissa universella grundtankar, enligt vilka vårt världssystem är byggt; det ges vissa lagar, efter vilka grundtankarna utföras i sina enskildheter; det ges vissa väsen, i vilka grundtankarna taga materiell form, och vilkas verksamhet utgör lagarna; det ges härskare av underordnade väsen, som utgöra vehiklen för denna verksamhet, dess agenter och redskap; och mitt ibland alla dessa befinna sig människornas egon, vart och ett utförande sin uppgift i det stora kosmiska dramat. Dessa arbetare av alla slag i de osynliga världarna kasta sina skuggor på den fysiska materien, och skuggorna äro »tingen», de kroppsliga föremål, som bilda den fysiska världen. Dessa skuggor skänka endast en svag föreställning om de föremål, som ge upphov åt dem, alldeles som våra skuggor här endast ge en svag föreställning om de föremål, som förorsaka dem. De äro ingenting annat än silhuetter, konturteckningar i svart; de hava endast längd och bredd men inget djup.

Historien är en mycket ofullständig och ofta förvrängd framställning av dessa skuggors dans i den fysiska materiens skuggvärld. Var och en som sett ett lyckat skuggspel och haft tillfälle att jämföra det som försiggår bakom duken med skuggornas rörelser på duken, kan göra sig ett begrepp om skuggvärdens illusoriska natur och därifrån härleda en del ej bedrägliga analogier.¹⁸²

Myten är en beskrivning av dem som kasta skuggorna och av deras rörelser, och det språk, som användes vid beskrivningen, är symbolernas språk. Alldeles som vi här hava ord, som beteckna föremål, likasom t. ex. ordet bord är ett tecken för ett känt föremål av visst slag, så beteckna symbolerna föremål på de högre planen. De utgöra ett bildalfabet, som begagnas av alla mytberättare, och varje symbol har sin givna mening. En symbol brukas som beteckning för ett bestämt föremål, likasom orden här nere brukas för att särskilja det ena tinget från det andra, och därför måste man känna symbolerna för att kunna tyda en myt. Ty de stora myternas ursprungliga förtäljare äro alltid invigda, som städse betjäna sig av symbolspråket, och som använda symbolerna i deras fastställda och vedertagna betydelse.

En symbol har en huvudbetydelse och därjämte åtskilliga bibetydelser, som äro härledda ur huvudbetydelsen. Så är solen Logos' symbol, och detta är denna symbols egentliga och primära betydelse i myten. Men solen betecknar även någon av Logos' inkarnationer eller något

¹⁸¹ Ante-Nicene Library, Vol. VII. Tertullian, *On Baptism*, Cap. 5.

¹⁸² Läsaren hänvisas till Platons beskrivning på den underjordiska »grottan» och dess invånare och erinras om att Platon var en invigd: *Staten*, kap. 7.

av de höga sändebud, som tid efter annan företräda honom, likasom en ambassadör representerar sin konung. Höga invigda, som i speciella missioner utsändas att inkarnera bland mänskorna och leva bland dem till en tid såsom statsöverhuvud eller lärare, skulle i sådant fall få solen till symbolisk beteckning, ty ehuru solen icke är symbolen för dem såsom individer, är hon det i kraft av deras ämbete.

Alla som utmärkas med denna symbol hava vissa särmärken, genomgå vissa situationer och utföra vissa handlingar under sina jordeliv. Solen är i förhållande till Logos hans fysiska skugga, hans kropp, som det heter. Hennes årliga bana i naturen är därför en återspeglning av hans verksamhet, på samma ofullständiga sätt som en skugga återger rörelserna hos det föremål, som kastar skuggan. Logos, »Guds son», som stiger ned i materien, har till skugga solens årliga lopp, och solmyten förtäljer det. Därför är också en inkarnation av Logos eller ett av hans höga sändebud i sin mänskliga kropp en liknande skuggreflex av hans verksamhet. På grund härav måste det med nödvändighet uppstå likheter i sändebudens levnadsbeskrivningar. Ja, frånvaron av dylika likheter skulle genast förråda, att vederbörande saknat fullt bemyndigande som sändebud, och att hans mission varit av en lägre ordning.

Solmyten är således en berättelse, som i första rummet beskriver Logos' eller Ordets verksamhet i kosmos och för det andra återger någons levnadslopp, som är en inkarnation av Logos eller som är ett av hans sändebud. Mytens hjälte framställs vanligtvis som en gud eller halvgud, och hans liv är, såsom av det nyss sagda framgår, i sina allmänna drag nödvändigtvis sammanfallande med solbanan, som är Logos' skugga. Den del av banan, som tillryggalägges i mänsklig inkarnation, är den del som faller mellan vinter- och sommarsolståndet. Hjälten födes vid vintersolståndet, dör vid vårdagjämningen, men besestrar döden och uppstiger till himmelen.

Följande uttalande har i detta sammanhang sitt intresse, ehuru myten här betraktas mera från allmän synpunkt som en allegori, vilken i bilder återger inre sanningar: »Alfred de Vigny säger någonstades, att legenden ofta innehåller mera sanning än historien, emedan det som legenden avser att beskriva icke är handlingar, vilka ofta komma till korta och slå fel, utan stora människors och stora folks sanna väsen. Det är i alldeles särskild mening denna tanke får sitt berättigande i fråga om evangeliet, ty evangeliet är icke bara en berättelse om vad som varit, det är en sublim skildring av vad som är och alltid skall vara. Alltjämt skall världsfrälsaren tillbedjas av intelligensens konungar i etageras personer; alltjämt skall han mångfaldiga kärleksmåltidens bröd till våra sjäalars näring och vederkvickelse; alltjämt skall han, när vi i mörkret och stormen åkalla honom, komma gående på vattnet och alltjämt räcka ut sin hand och hjälpa oss att vandra över de upprörda vågorna; alltjämt skall han bota våra sjukdomar och giva våra ögon ljuset åter; alltjämt skall han visa sig för sina trogna i Tabor-förklaringens ljus, tydande Mose lag och dämpande Elias' nit.»¹⁸³

Vi skola finna, att myterna äro mycket nära förbundna med mysterierna, ty en del av mysterierna bestod i ett bildrama, som återgav de tilldragelser i de högre världarna, vilka utgöra myternas innehåll. I pseudo-mysterierna, som bevarat vanställda fragment av de äkta

¹⁸³ Eliphas Lévi, *The mysteries of Magic*, s. 48.

mysteriernas bildspel, utbyttes detta mot ett av mänskliga aktörer uppfört skådespel, och många sekundära myter äro sådana skådespel återgivna i ord.

Solgudens historia är till sina stora drag väl markerad, och hans händesediga liv sträcker sig över solårets sex första månader, medan de återstående sex ägnas åt omsorgen om det helas skydd och uppehållelse. Han födes alltid vid midvinter efter årets kortaste dag vid midnatt den 24 december, då jungfruns tecken höjer sig över horisonten. Likasom han födes, när detta tecken är i uppstigande, så födes han alltid av en jungfru, som förblir jungfru, sedan hon fött sin solson, på samma sätt som den himmelska Virgo förblir oförändrad och obefläckad, när solen på himlavalvet utgår ur hennes sköte. Späd och svag är han som ett barn, född när dagarna äro kortast och nätterna längst — vi bo ju norr om ekvatorn — omgiven av faror i sin barndom, och mörkrets välde varar vida längre än hans första dagar. Men han överlever alla hotande faror, och dagen tilltager framemot vårdagjämningen, tills tiden kommer för dess överskridande, korsfästelsen, vars datum årligen skiftar. Solguden påträffas stundom i skulptur avbildad inom horisontcirkeln med huvud och fötter berörande cirkeln i norr och söder och med händerna utsträckta i väster och öster — »han har blivit korsfäst». Segrande höjer han sig alltmer och stiger upp i himlen och bringar säd och druvor till mognad, givande sitt eget liv åt dem till saft och kärna och genom dem åt sina tillbedjare. Den gud, som födes i gryningen den 25 december, korsfästes alltid vid vårdagjämningstid och ger alltid sitt liv till näring åt sina tillbedjare — dessa äro solgudens mest utmärkande kännetecken. Den fasta födelsedagen och den rörliga dödsdagen äro särdeles betecknande, då vi erinra oss, att den förstnämnda är en fix och den senare en variabel solställning. Påskan är en rörlig högtid, som beräknas efter solens och månens inbördes ställning, vilket vore ett orimligt sätt att bestämma årsdagen för firandet av en historisk tilldragelse, men är ett mycket naturligt och för övrigt oundvikligt sätt att beräkna en solfest. De växlande data hänvisa icke på en människas livsgärning, utan på hjälten i en solmyt.

Dessa märkesskeden återkomma i de olika solgudarnas liv, och antiken överflödar av belysande exempel. Egyptens Isis var, i likhet med vår Maria av Betlehem, den obefläckade jungfrun, havets stjärna, himladrottningen, Guds moder. Vi se henne avbildad stående på nymånen, stjärnekrönt. Hon ammar sin son Horus, och korset framträder på ryggstödet till den stol, där han sitter på sin moders knä. Jungfruns stjärnbild i djurkretsen framställes i forntida teckningar som en kvinna, ammande ett barn — förebilden till alla senare madonnor med deras gudomliga barn, röjande symbolens ursprung. Devaki avbildas likaså med den gudomlige Krishna i sina armar såsom ock babyloniernas Mylitta eller Istar med den regelbundet återkommande stjärnekronan och med sonen Tammuz på sitt knä. Hermes och Asklepios, Bacchos och Herakles, Perseus och Dioskurerna, Mithras och Zarathustra voro allesammans av gudamänsklig börd.

Sambandet mellan vintersolståndet och Jesus är även betecknande. Mithras' födelse firades vid midvinter med stora glädjefester, och Horus föddes vid samma årtid: »Hans födelse är ett bland de största mysterierna i [den egyptiska] religionen. Avbildningar därav funnos på tempelmurarna. — — — Han var gudomens barn. Vid den högtid, som svarar mot vår jul, bars

hans bild ut ur helgedomen, på samma sätt som bilden av Bambino än i dag bäres ut och utställes i Rom.»¹⁸⁴

Angående fastställandet av den 25 december som Jesu födelsedag, säger Williamson: »Alla kristna veta, att den 25 december *numera* är den erkända åminnelse dagen för Jesu födelse, men få äro de som känna till att det icke alltid varit så. Det har, säges det, varit ett hundrattiosex olika dagar därför antagna av olika kristna sekter. Lightfoot anger den 15 december, andra någon dag i februari eller augusti. Epiphanius omnämner två sekter, av vilka den ena firade dagen i juni, den andra i juli. Saken avgjordes till sist av påven Julius den förste år 337, och Chrysostomos skriver år 390: 'Denna dag [den 25 december] blev för någon tid sedan i Rom fastställd för Kristi födelse, på det de kristna skulle kunna, medan hedningarna äro upptagna med sina högtidsцерemonier [Brumalia, till Bacchi ära], ostörda fira sin gudstjänst.' Gibbon skriver i sin *Decline and Fall of the Roman Empire*: 'Romarna [de kristna], som voro lika okunniga som sina bröder om den verkliga dagen för hans födelse, förlade högtiden till den 25 december, brumalia eller midvinterfesten, då hedningarna årligen firade solens födelse.' På samma sätt säger King i sin *Gnostics and their Remains*: 'Den gamla fest, som hölls den 25 december till åminnelse av den oöverbanneliges födelse'¹⁸⁵ och firades med de stora spelen på cirkus, förvandlades sedermera till en högtid för minnet av Kristi födelse, vars rätta datum många av fäderna enligt eget medgivande voro okunniga om', och domprosten Farrar skriver: 'Alla försök att upptäcka dagen och månaden för Kristi födelse äro fruktlösa. Det finnes inga som helst utgångspunkter, som sätta oss i stånd att bestämma dem ens med approximativ visshet.' Av det anförda framgår, att den stora midvinterhögtiden firats under gångna tidsskeden och i vitt skilda länder till ära för födelsen av en Gud, som nära nog samstämmigt betecknats som en 'frälsare', och vilkens moder omtalas som en ren jungfru. Och de slående likheter, som förekomma ej blott i fråga om de många frälsaregudarnas födelse, utan även med avseende på deras levnadsslopp, äro alltför talande för att kunna betraktas som ett blott tillfälligt sammanträffande. »¹⁸⁶

I fråga om Herren Buddha hava vi ett exempel på, huru en myt anknyter sig till en historisk personlighet. Hans levnadshistoria är väl känd, och i de gängse indiska berättelserna är hans födelse naturlig och en människas. Men den kinesiska berättelsen låter honom födas av en jungfru Mayadevi, och så finner den gamla myten i honom en ny hjälte.

Williamson omtalar även ett bland de keltiska folken fortlevande bruk att tända eldar på höjderna den 25 december, och dessa förekomma ännu hos de irländska och skotska högländarna under namn av Bheil- eller Baaltinne efter Bel, Bal eller Baal, deras forna gudom, solguden, fast de numera tändas till Kristi ära.¹⁸⁷

Rätt sett borde julhögtiden förtjäna att bland Kristi bekännare omfattas med ännu större glädje och helgd, när de finna, att den är en gammal fest i ny form, att den sträcker sig över

¹⁸⁴ Bonwick, *Egyptian Belief*, s. 157, citerad i Williamsons *The Great Law*, s. 26.

¹⁸⁵ »Natalis Solis Invicti», den oöverbanneliga solens födelsedag

¹⁸⁶ Williamson, *The Great Law*, s. 40-42. Den, som har lust att studera detta ämne från den jämförande religionsforskningens synpunkt, kan icke göra bättre än att läsa anförda arbete, vars författare är djupt religiös och en kristen.

¹⁸⁷ Därsammastädes, s. 36, 37.

hela världen och långt, långt tillbaka i den grå forntiden, att således julens klockor tillhöra mänsklighetens hela föregående historia, och att deras melodiska klang tonar fram ur fjärran forntids natt. En saks sanning hävdas icke genom dess exklusiva ägande utan genom allas delaktighet därav.

Dödsdagen är, som sagt, icke ett fast datum såsom fallet är med födelsedagen. Dödsdagen, som beräknas efter solens och månens inbördes ställning vid vårdagjämningen, växlar därför årligen, och varje solhjältens död högtidlighåller enligt denna regel. Det djur, som gäller som symbol för hjälten, är den stjärnbild i djurkretsen, vari solen befinner sig vid vårdagjämningen under hans tidsålder, och denna stjärnbild växlar med dagjämningspunktens framryckande. Oannes av Assyrien hade fiskarnas stjärnbild och framställes under fiskens symbol. Mithras befinner sig i oxen och rider därför på en tjur, och Osiris dyrkades som Osiris-Apis eller Serapis, tjuren. Marduk i Babel dyrkades under bilden av en tjur, i likhet med den syriska Astarte. När solen befinner sig i vädurens eller lammets stjärnbild, är Osiris en vädur, likaså Astarte och Jupiter Armron, och det var även detta tecken, som blev symbolen för Jesus, Guds lamm. Lammet som hans symbol, ofta lutat mot ett kors, är en vanlig bild i katakomberna. Williamson säger härom: »Med tiden blev lammet framställt på korset, men det var först på sjätte synoden i Konstantinopel, omkring år 680, som det föreskrevs, att bilden av en *människa* fäst på ett kors skulle användas i stället för den gamla symbolen. Denna föreskrift stadfästes av påven Hadrianus den förste.»¹⁸⁸ Den uråldriga fisksymbolen är även antagen för Jesus, och så är han avbildad i katakomberna.

Solhjältens död och uppståndelse vid eller omkring vårdagjämningstiden är en lika utbredd föreställning som den av hans födelse vid midvintern. Då blev Osiris dödad av Typhon, och han är avbildad mot horisontcirkeln med utsträckta armar, likasom korsfäst, en ställning, som ursprungligen betecknade välsignelseutdelning, ej lidande. Tammuz' död begräts varje år vid vårdagjämningen i Babylonien och Syrien, liksom fallet var med Adonis i Syrien och Grekland och Attis i Phrygien, som avbildades »som en människa, bunden, med ett lamm vid sin fot.»¹⁸⁹ Mithras' död högtidlighölls på samma sätt i Persien såsom ock Bacchos' eller Dionysios' död i Grekland. I Mexiko återkommer samma föreställning som vanligt i förbindelse med korset.

I alla dessa fall följer uppståndelsens fröjd omedelbart på sorgen över döden, och det är i detta sammanhang intressant att lägga märke till, att påskens engelska namn »Easter» spårats tillbaka till Istar, den dödade Tammuz' jungfru-moder.¹⁹⁰

Likaså är det av intresse att beakta, att den fastetid, som går före döden vid vårdagjämningen, den nutida fastlagen, återfinnes i Mexiko, Egypten, Persien, Babylonien, Assyrien, Mindre Asien, stundom jämnt fyratio dagar lång.¹⁹¹

I pseudomysterierna framställdes solgudens historia dramatiskt, och i de forntida mysterierna upplevdes den av den invigde själv. Härav förklaras solmyternas sammanflätning med

¹⁸⁸ Därsammastädes, s. 116.

¹⁸⁹ Därsammastädes, s. 58.

¹⁹⁰ Därsammastädes, s. 56.

¹⁹¹ Därsammastädes, s. 120-123.

invigningsritualens storslagna innehåll. Detta förklarar också, varför legenderna om mysteriernas tidigare hjältar samlades kring mästaren Kristus, när han blev mysteriernas Kristus, och varför de gamla berättelserna om representanter för solens Logos åter knötos vid den siste av de gudomliga lärarna. Därför blev hans födelses fest förlagd till den urgamla högtid, då solen blev född av jungfrun, den dag, då midnattshimlen uppfylldes av de jublande himmelska härskarorna, när »i dagens första stunder Kristus föddes».

När nu han blev den medelpunkt, kring vilken den stora sollegenden samlades, var det lammets tecken, som blev symbolen för hans korsfästelse, likasom jungfrun blivit symbolen för hans födelse. Vi ha sett, att Oxen helgades åt Mithras och fisken åt Oannes, och att lammet helgades åt Kristus skedde av samma grund. Det var tecknet för vårdagjämningen eller den tidpunkt i hans historia, då han överskred den stora horisontcirkeln och blev »korsfäst i rymden».

Dessa solmyter, som i olika gestaltningar oupphörligt återkomma genom tiderna med ett nytt namn för varje ny hjälte, kunna icke undgå forskarens uppmärksamhet, om de ock helt naturligt och med rätta kunna ignoreras av de fromma. Och när de begagnas som vapen för att vanställa eller utplåna Kristi höga bild, får man icke ställa sig på den ståndpunkten, att man bestrider deras innehåll, utan man måste intränga i deras djupare betydelse och söka finna de andliga sanningar, som legenden givit uttryck åt i beslöjad form.

Hur kommer det sig, att dessa legender blivit inmängda i Jesu liv och nu ingå i bilden av honom såsom historisk personlighet? De äro i själva verket berättelser, icke om en särskild individ vars namn var Jesus, utan om den universelle Kristus, om en människa, som förebildade ett gudomligt väsen, och som representerade en grundsanning i naturen, en människa, som beklädde ett visst ämbete och gent emot mänskligheten intog en särställning av karaktäristisk betydelse, som till mänskligheten stod i ett alldeles speciellt förhållande, vilket upprepats genom tiderna, allt eftersom generation följt generation och ras givit rum för ras. Därför var han, i likhet med alla sådana ställföreträdare, »människans son», vilket är en särskilt kännetecknande benämning, en beteckning för ett ämbete, icke för en person. Solmytens Kristus var mysteriernas Kristus, och den mytiske Kristus förklaras av den mystiske.

KAP. VI.

Den mystiske Kristus.

Vi stå nu inför den djupare sidan av Kristussagan, den som giver den dess verkliga grepp om människors hjärtan. Vi stå inför det oförgängliga liv, som väller upp från en osynlig källa, och som överstrålar sin bärare med ett ljusflöde så mäktigt tilldragande, att människohjärtan klänga sig intill Kristus och känna, att de snarare vore färdiga att förkasta historiens uppenbara fakta än att förneka vad de intuitivt känna såsom en nödvändig och väsentlig sanning inom det högre livets område. Vi närma oss mysteriernas heliga port och lyfta en flik av den förlåt, som gömmer det allraheligaste.

Vi ha sett, att huru långt tillbaka i forntiden vi än gå, så finna vi, att man överallt kände till en dold lära, en hemlig undervisning, som av visdomens mästare under stränga och fordrande betingelser meddelades åt formligen antagna lärjungar. Dessa lärjungar blevo invigda i »mysterierna», en benämning, vilken, som vi sett, i forntiden täckte allt som var mest förändligt i religionen, djupast i filosofien och värdefullast i vetenskapen. Forntidens alla stora lärare blevo invigda i mysterierna, och de största bland dem voro mysteriernas hierofanter. Var och en som gick ut i världen för att tala om de osynliga världarna, hade ingått genom invigningens port och hade inhämtat de heliges hemlighet från deras egna läppar. Var och en som trädde fram som lärare, hade samma sägen att förtälja, och solmyterna äro allesammans olika versioner av denna sägen, identiska i sina huvuddrag, skiljaktiga blott till lokalfärg.

Denna historia är ursprungligen berättelsen om Logos' nedstigande i materien, och solguden är för honom en lämplig symbol, eftersom solen är hans kropp, och han omtalas ofta som »den som bor i solen». I en av sina aspekter är mysteriernas Kristus den i materien nedstigande Logos, och den stora solmyten är den exoteriska framställningen av denna upphöjda verklighet. Som så ofta förut blev den gudomlige läraren, som kom med den gamla visdomsläran och åter förkunnade den för världen, betraktad som en särskild uppenbarelse av Logos, och till kyrkornas Jesus anknötos småningom alla de berättelser, som handlade om detta höga väsen. Sålunda blev han i den kristna nomenklaturen identifierad med andra personen i treenigheten, Logos, Guds ord,¹⁹² och huvuddragen i myten om solguden blevo huvuddragen i Jesu historia, som gör honom till den inkarnerade gudomen, den mytiske Kristus. I makrokosmen, kosmos, är mysteriernas Kristus representanten för Logos, andra personen i treenigheten, och i mikrokosmen, människan, representerar han den andra aspekten av den gudomliga anden, som därför i människan bär namnet »Kristus».¹⁹³ Denna andra aspekt av mysteriernas Kristus är alltså den invigdes liv, det liv, som beträdes genom den första av de stora invigningarna, då Kristus födes i människan, varefter han utvecklas hos människan. För att

¹⁹² Se härom Joh. I:1-5. Namnet Logos om den manifesterade Guden, den som skapar materien — »genom det har allting blivit till» — härrör från Platon och alltså från mysterierna. Före Platon har benämningen Vak, Röst, av samma ursprung från uråldrig tid förekommit hos hinduerna.

¹⁹³ Se ovan, sid. 48.

rätt förstå detta måste vi taga i betraktande de villkor, som voro uppställda för erhållandet av invigning, och närmare studera människans andliga natur.

Som aspiranter till invigningen kunde inga andra komma i fråga, än de som redan fullt motsvarade lagens krav på godhet, i den mening detta ord har bland människor. Rena, heliga, utan fläck, fria från synd och från överträdelser — sådana voro några av de beteckningar, som användes om dem.¹⁹⁴ Det fordrades även, att de skulle vara intelligenta och äga väl tränad uppfattning.¹⁹⁵ Evolutionen sådan den försiggår i världen under liv efter liv, varunder människan utvecklar och lär sig behärska själsförmögenheterna, känslolivet och karaktären, inhämtar kunskap genom den exoteriska religionen, övas i pliktuppfyllelse och i förmågan att hjälpa och lyfta sina medmänniskor — allt sådant hör till den i utveckling stadda människans vanliga liv. När allt detta är fullgjort, då har människan blivit en »god» människa, grekernas Chrestos, och detta måste gå förut, innan hon kan bliva Christos, den smorde. När hon nått upp till det i exoterisk mening goda livet, blir hon en aspirant till det esoteriska livet och börjar den träning för invigningen, som består i fyllandet av vissa betingelser.

Dessa betingelser ange de egenskaper en människa har att förvärva, och medan hon är inbegripen i att utbilda dem, befinner hon sig på den väg, som kallas den förberedande prövningens väg, och denna väg leder fram till den »trånga port», vilken är ingången till den »smala vägen» eller »helgelsens väg», »korsets väg». Det förväntas icke av henne, att hon skall bringa dessa egenskaper till full utveckling, men hon måste hava gjort framsteg i dem alla, innan Kristus kan bliva född i henne. Hon måste bereda ett rent hem åt det gudomliga barn, vars utveckling skall försiggå inom henne.

Den första av egenskaperna — som alla äro av mental och moralisk art — är *urskillningsförmåga*. Därmed menas, att aspiranten måste börja att i sin föreställning skilja mellan det eviga och det timliga, det verkliga och det överkliga, sanning och lögn, det himmelska och det jordiska. »De ting som synas», säger aposteln, »de vara allenast en tid, men de som icke synas, de vara i evighet».¹⁹⁶ Människorna äro beständigt fångna av det synligas bländverk, som gör dem blinda för det osynliga. Aspiranten måste lära sig att skilja mellan dessa två, så att det som är överkligt för världen, blir verklighet för honom, och det som är verkligt för världen, blir överkligt för honom, ty endast så är det möjligt för honom att »vandra i tro och icke i åskådning».¹⁹⁷ Och detta är villkoret för en människa, som vill bliva en av dem, vilka aposteln benämner »de fullmogna, de som genom vanan hava sina sinnen övade till att skilja mellan gott och ont».¹⁹⁸ Därefter måste denna förmåga att genomskåda det överkliga hos henne, väcka *begärfrihet*, avsmak för det överkliga och flyktiga, det innehållslösa i livet, fröskidorna, som äro avsedda för svinen, men icke förslå att stilla hennes hunger.¹⁹⁹ Detta stadium beskrives med Jesu uttrycksfulla ord: »Om någon kommer till mig, och han därvid ej hatar sin fader och sin moder, och sin hustru och sina barn, och sina bröder och sina systrar, därtill ock sitt eget

¹⁹⁴ Se ovan, sid. 38.

¹⁹⁵ Se ovan, sid. 35.

¹⁹⁶ 2 Kor. 4:18.

¹⁹⁷ 2 Kor. 5:7.

¹⁹⁸ Hebr. 5:14.

¹⁹⁹ Luk. 15:16.

liv, så kan han icke vara min lärjunge.»²⁰⁰ I sanning ett »hårt tal», och dock skall ur detta hat framgå en djupare, sannare kärlek, och detta stadium kan icke överhoppas på vägen till den trånga porten. Vidare måste aspiranten lära sig *herravälde över tankarna*, och detta kommer att leda till *herravälde över handlingarna*, ty tanken är för det inre ögat det samma som handlingen: »Var och en som med begärelse ser på en kvinna han *har redan begått* äktenskapsbrott med henne i sitt hjärta.»²⁰¹ Han måste förvärva sig *uthållighet*, ty de som ha för avsikt att vandra »korsets väg», skola hava att utstå långvariga och bittra lidanden, och de måste vara i stånd att hålla ut »likasom såge de den osynlige».²⁰² Han måste härtill foga *fördragsamhet*, om han vill bliva en son till honom, som »låter sin sol gå upp över både onda och goda och låter det regna över både rättfärdiga och orättfärdiga»,²⁰³ bliva lärjunge till honom, som bjöd sina apostlar att icke hindra en man från att bruka hans namn, därför att han icke följde med dem.²⁰⁴ Vidare måste han förvärva sig den *tro*, för vilken ingenting är omöjligt²⁰⁵ och den *jämvikt*, som beskrives av aposteln.²⁰⁶ Till sist måste han söka endast »det som är därovan»,²⁰⁷ och längta efter att nå den salighet, som ligger däri att se och vara ett med Gud.²⁰⁸ När en människa inarbetat dessa egenskaper i sin karaktär, anses hon färdig för invigningen, och mysteriernas väktare öppna för henne den trånga porten. Så och endast så blir aspiranten behörigen förberedd.²⁰⁹

Vad beträffar människans ande, så är den henne given av den högste och innefattar det gudomliga livets tre aspekter aktivitet, vishet, vilja²¹⁰ — ty han är Guds avbild. Under den andliga utvecklingens fortgång framträder först den skapande tankens aspekt, intellektet, och detta sker under det vanliga livet i världen. När denna utveckling hos en människa nått en hög ståndpunkt och i jämbredd därmed den moraliska, kommer hon i aspirantens ställning. Andens andra aspekt är vishetens aspekt, och dess utveckling är utvecklingen av Kristus i människan. I de äkta mysterierna genomlevs denna utveckling; lärjungens liv är det mystiska dramat, och de stora invigningarna markera dess skilda skeden. I de mysterier, som utfördes på det fysiska planet, brukade dessa återges dramatiskt, och ceremonierna följde i många hänseenden den »förebild», som alltid visats »på berget», ty de voro i en urartad tid skuggorna av de stora realiteterna i den andliga världen.

Den mystiske Kristus är alltså ett tvåfaldigt begrepp, nämligen dels Logos, andra personen i treenigheten, som nedstiger i materien, dels vishets- eller den andra aspekten av den i utveckling stadda gudomliga människoanden. I den förra betydelsen är han sammanfattningen av redan avslutade kosmiska processer och har givit upphov till solmyten. Den senare symbo-

²⁰⁰ Luk. 14:26.

²⁰¹ Matt. 5:28.

²⁰² Hebr. 11:27.

²⁰³ Matt. 5:45.

²⁰⁴ Luk. 9:49, 50.

²⁰⁵ Matt. 17:20.

²⁰⁶ 2 Kor. 6:8-10.

²⁰⁷ Kol. 3:1.

²⁰⁸ Matt. 5:8 och Joh. 17:21.

²⁰⁹ Den som har intresse av att i fullständigare form lära känna kvalifikationerna för lärjungaskapet och invigningen i vår tid, hänvisas till den autentiska lilla boken *Vid Mästarens fötter*. Ö. a.

²¹⁰ De tre aspekterna återges här som de framställas i förf:s arbeten från de senare åren. Ö. a.

liserar ett skede i individens liv, slutstadiet i hans mänskliga evolution, och har från myten lånat många enskilda drag. Bägge ha lämnat sina bidrag till evangelieberättelsen, och de sammansmälta i den gestalt, som är den mystiske Kristus.

Först vilja vi då studera den kosmiske Kristus och betrakta, huru gudomen ikläder sig materien, huru Logos underkastar sig inkarnation, huru Gud »blir kött».

När ifrån materiens ändlösa hav, som fyller rymden, avskiljes den del, som skall utgöra vårt solsystem, är det den tredje personen i treenigheten — den Helige Ande — som ingjuter sitt liv i denna materia, levandegör den, så att den kan börja taga gestalt. Därpå sammandrages den och erhåller form under inflytande av det liv, som utgår från Logos, i det den andra personen i treenigheten²¹¹ underkastar sig materiens begränsningar, offerar sig och blir »den himmelska människan», i vilkens kropp alla former äro till såsom dess beståndsdelar. Det var denna kosmiska tilldragelse, som framställdes dramatiskt i mysterierna, i de äkta mysterierna, skådad som den skedde i rymden, och i mysterierna på det fysiska planet återgiven genom magiska eller andra medel och på sina ställen av skådespelare.

Dessa utvecklingsfaser äro mycket tydligt angivna i bibeln. Då »Guds ande svävade över vattnet» i det mörker, som »var över djupet»,²¹² hade materiens vida djup inga former att uppvisa utan var tomt, odifferentierat. Form gavs däråt av Logos, Ordet, om vilket det heter, att »genom det har allt blivit till, och utan det har intet blivit till, som är till».²¹³ C. W. Leadbeater har beskrivit detta på följande lyckliga sätt: »Resultatet av denna första mäktiga utströmning [andens »svävande»] är väckandet av den underbara och härliga livskraft, som genomtränger all materia, huru trög den än må förefalla vår skumma fysiska blick, så att de olika planens uratomer, då de påverkas därav, utveckla allehanda förut latent attraktions- och repulsionsdrifter och ingå kombinationer av alla slag.»²¹⁴

Först när detta andens verk är utfört, kan Logos, kosmos' mystiske Kristus, påtaga sig materiens klädnad, faktiskt ingå i jungfruns sköte, materiens sköte, ännu jungfruligt, ofruktsamt. Denna materia var levandegjord av den helige ande, som, överskyggande jungfrun, i densamma ingjuter sitt liv och därmed berett den till att mottaga det liv, som utgår från andra Logos, som använder denna materia såsom vehikel för sin verksamhet. Detta är innebörden, när det säges om Kristus, att han inkarnerar, tager på sig köttet: »Du har icke försmått jungfruns sköte.»

I de latinska och de moderna översättningarna av den grekiska grundtexten till den nicenska trosbekännelsen har man i den sats, som beskriver detta skede i nedstigandet, ändrat prepositionerna, så att meningen blivit vanställd. I originalet stod, »och tog mandom *av* den helige ande *och* jungfru Maria», varemot översättningen lyder, »och tog mandom *genom* den

²¹¹ I den teosofiska litteraturen brukas numera, även av förf., namnet Logos för att beteckna hela »treenigheten», och man talar om första, andra och tredje Logos, när man vill skilja de tre »personerna». Ö. a.

²¹² 1 Mos. 1:2.

²¹³ Joh. 1:3.

²¹⁴ C. W. Leadbeater, *Den Kristna Trosbekännelsen*, svenska uppl., sid. 33. Detta arbete är en högst värdefull och fängslande liten bok om trosbekännelsernas mystiska innebörd.

helige ande av jungfru Maria.»²¹⁵ Kristus ikläder sig alltså form »icke av 'jungfru'-materien ensamt, utan av materia, som allaredan påverkats och pulserar av det tredje Logos' liv, vadan både livet och materien omgiva honom såsom ett hölje».²¹⁶

Detta är Logos' nedstigande i materien, vilket beskrives som Kristi födelse av en jungfru, och i solmyten omtalas samma sak såsom solgudens födelse, när jungfruns tecken är i uppstigande.

Nu följer Logos' första verksamhet i materien, träffande framställd i myten såsom Kristi barndom. Ända till barndomens hjälplöshet begränsar han sina majestätiska krafter, vilka endast i ringa mån tagas i anspråk hos de späda former de besjåla. Materien håller honom i sitt fängsel och tyckes hota att dräpa sin barnkonung, vilkens härlighet beslöjas av de inskränkningar han påtagit sig. Långsamt omformar han den mot höga mål och lyfter den till mänskligt stadium. Han låter sig utsträckas på materiens kors för att från korset låta sitt offrade livs alla krafter utströmma. Det är denna Logos om vilken Platon sade, att han fanns under bilden av ett kors på firmamentet. Han är den »himmelska människan», stående i rymden med armarna utsträckta till välsignelse. Han är Kristus korsfäst, vilkens korsdöd fyller hela materien med hans liv. Död tyckes han vara och begravnen, försvunnen, men han uppstår igen iklädd samma materia, i vilken han syntes förgås, och uppstiger i sin nu av lysande materia bestående kropp till himlen, där denna mottager det liv, som flödar ut från Fadern och blir förmedlaren av mänsklighetens odödliga liv. Ty det är Logos' liv, som utformar människoandens klädnad, och han utgiver det på det människorna må leva och växa till för att efter tidsåldrar nå upp till hans egen fullhets mått. Vi äro i sanning iklädda honom, först materiellt och sedan andligen. Han har offrat sig för att föra många söner till härlighet, och han är med oss alltid ända till världsålderns ända.

Kristi korsfästelse är således en del av det stora kosmiska offret. Den allegoriska framställningen därav i de forna mysterierna såväl som den heliga symbolen människans korsfästelse i rymden ha dragits ned och gjorts till en verklig korsfästelsedöd och ett krucifix med en döende mänsklig gestalt. Sedan har denna tilldragelse, såsom utgörande en episod i ett mänskligt liv, överflyttats på Jesus, den gudomliga läraren, och fattats såsom historien om hans fysiska död, och jungfrufödelsen, den av faror omvärvda barndomen, uppståndelsen och himmelfärden ha också blivit händelser i hans mänskliga liv. Mysterierna ha försvunnit, men deras storlaget målande framställningar av Logos' kosmiska verksamhet ha samlats i förhärlikande syfte kring lärarens från Judalandet älskade person, och mysteriernas kosmiske Kristus har under formen av den historiske Jesus blivit den kristna kyrkans centrala gestalt.

Men detta är icke allt. Ännu ett fängslande drag lägges till Kristussagan genom den omständigheten, att det finnes ännu en mysteriernas Kristus, som ligger människohjärtat nära och är för detta dyrbar, nämligen människoandens Kristus, den Kristus som finnes hos var och en av oss, som födes och lever, korsfästes, uppstår från de döda och uppstiger till himlen i varje lidande och segrande »människoson».

²¹⁵ Därsammastädes, sid. 48.

²¹⁶ Därsammastädes, sid. 49.

Den levnadshistoria, som i de sanna, himmelska mysterierna genomlevs av varje invigd, återfinnes i sina säregna drag i den evangeliska biografien. Därför kan Paulus, såsom vi sett,²¹⁷ tala om Kristi födelse i lärjungen, huru han växer till och når sin fulla mognad. Varje människa är en blivande Kristus, och Kristuslivets utveckling i en människa följer evangelieberättelsen sådan den i sina huvudmoment där är tecknad, ty dessa äro, som vi sett,²¹⁸ universella och icke individuella.

Det gives fem stora invigningar i en Kristus' liv, och var och en anger ett stadium i visdomslivets utveckling. Dessa invigningar meddelas nu såsom i forna dagar, och den sista av dem betecknar den slutliga seger, varigenom en människa når fram till gudomlighet, i det hon höjt sig över det mänskliga stadiet och blivit en världsfrälsare.

Utom oss följa denna levnadshistoria, som ständigt på nytt upprepar sig inom den andliga erfarenheten, och studera den invigde, som genomlever Kristuslivet till fullkomning.

Vid den första av de stora invigningarna födes Kristus i lärjungen. Det är då, som han för första gången erfar *inom sig* som verklighet den gudomliga kärlekens utgjutelse och den underbara förändring, som låter honom känna sig som ett med allt som lever. Detta är den »andra födelsen», och över denna födelse glädja sig de himmelske, ty han födes till »himmelriket» såsom en av »de små», såsom ett »litet barn», benämningar, som alltid ges åt de nyinvigda. Det är detta som menas med Jesu ord, att en människa måste bli ett litet barn för att komma in i himmelriket.²¹⁹ Hos några av de första kristna författarna finna vi det betecknande uttrycket, att »Jesus föddes i en grotta», evangelieberättelsens »stall». »Invigningens grotta» är ett välkänt gammalt uttryck, och den invigde födes alltid i denna. Över denna håla, där »det lilla barnet» befinner sig, lyser »invigningens stjärna», den stjärna, som alltid tändes i öster, när ett Kristusbarn födes. Varje sådant barn är omgivet av faror och försåt, egendomliga faror, som inga andra små barn äro utsatta för, ty den nyfödde är smord med den andra födelsens invigda olja, och den osynliga världens onda makter söka alltid att förgöra honom. Trots alla faror växer han likväl upp till man, ty Kristus en gång född kan aldrig förgås, den Kristus, som en gång begynt att utvecklas, kan aldrig förfela sin utveckling. Hans rena liv vidgas och växer, alltjämt tilltagande i visdom och andlig mognad, tills tiden är inne för den andra stora invigningen, Kristi döpelse med vatten och ande, varigenom han erhåller de krafter, som äro nödvändiga för en lärare, som skall gå ut och arbeta i Världen såsom den »älskade sonen».

Då sänker sig den gudomlige Anden ned över honom i rikt mått, och den osynlige Faderns härlighet utgjøtes över honom i sin rena glans. Men från denna sälla plats föres han av anden ut i öknen och utsättes ännu en gång för hårda frestelsers eldprov. Ty nu äro andens krafter inom honom stadda i utveckling, och mörkrets makter anstränga sig för att locka honom från hans väg genom just dessa krafter, i det de söka förmå honom att bruka dem för egna intressen i stället för att i tålmod förlita sig på sin Fader. Under de snabba och plötsliga växlingar, som sätta hans kraft och hans tro på prov, följer den förkroppsligade frestarens viskning omedelbart på Faderns röst, och öknen heta sand bränner hans fötter, som nyss spolades av den

²¹⁷ Se ovan, sid. 47.

²¹⁸ Kap. II.

²¹⁹ Matt. 18:3.

heliga flodens svala vågor. Sedan han segrat i dessa frestelser, går han över till människornas värld för att där göra bruk av de krafter, som han vägrat att använda för eget behov, och han som icke ville förvandla en enda sten till bröd för att stilla sin egen hungers krav, mättar »fem tusen män, förutom kvinnor och barn» med några få bröd.

Hans liv av ständigt tjänande avbrytes ännu en gång av en kort glansperiod, när han stiger upp på »ett högt berg avsides» — invigningens heliga berg. Där blir han förklarad, och där möter han några av sina föregångare, de store från gången tid, som före honom vandrat hans väg. Så genomgår han den tredje stora invigningen, och sedan kastar hans kommande lidande sin skugga över honom. Beslutsamt bryter han upp för att gå till Jerusalem — i det han avvisar de frestande ord en av hans lärjungar riktar till honom — och han går till Jerusalem, där döpelsen med den Helige Ande och med eld väntar honom. Efter födelsen kommer Herodes' förföljelse, efter dopet frestelsen i öknen, efter förklaringen uppbrottet till det nästa stadiet av korsets väg. Så följes seger ständigt av ny provning, tills målet nås.

Men kärlekens liv blir allt rikare och fullkomligare. Människosonen framstår allt mera uppenbart såsom Guds son, tills tiden närmar sig för hans sista kamp, och den fjärde stora invigningen för honom i triumf till Jerusalem, med Getsemane och Golgata inom synhåll. Han är nu den Kristus, som är redo att låta sig offras, redo för korsets död. Han har nu att möta den bittra själsångesten i ortagården, där till och med de av honom utvalda sova, medan han kämpar sin kamp till blods och för ett ögonblick beder, att kalken måtte tagas ifrån hans läppar. Men hans starka vilja triumferar. Han sträcker ut sin hand för att taga kalken och dricka, och en ängel kommer till honom i hans övergivenhet och styrker honom, såsom änglar alltid göra, när de se en människoson digna under kvalens tyngd. Förräderiets, trolöshetens, förnekelsens bittra kalk räckes honom, när han lämnar ortagården, och ensam, under fiendernas hån går han det sista fruktansvärda provet till mötes. Pinad av kroppsliga plågor, stungen av misstrons skarpa törnen, berövad renhetens fläckfria klädnad i världens ögon, överlämnad i fiendernas händer, uppenbarligen övergiven av Gud och människor bär han tåligt allt vad honom vederfares, med längtansfylld blick sökande efter hjälp i den yttersta nöd. Men ingen hör honom. Lämnad åt korsets pina att dö bort från formens liv, att uppgiva allt liv, som tillhör den lägre världen, omgiven av fiender, som bespotta och håna honom, omhöljes han av ytterligt mörkers outsägliga fasa, och i mörkret möter han alla onskans makter. Hans inre syn bländas, han ser sig ensam, fullständigt ensam, tills hans starka hjärta, överväldigat av förtvivlan, ropar efter den Fader, som synes hava förkastat honom, och människoanden i sin yttersta övergivenhet står inför ett ögonskenligt nederlags förintande ångest. Men med uppjudande av den »oövervinneliga andens» hela styrka ger han upp det lägre livet och mottager villigt kroppens död och lämnar begärkroppen. Den invigde »nedstiger till dödsriket», på det intet område av den värld han skall hjälpa må förbliva obesökt av honom, på det ingen må finnas, som är så förkastad och utstött, att han icke nås av hans allomfattande kärlek. Och när han sedan tager ett steg uppåt ur mörkret, ser han ljuset ännu en gång, känner sig åter som sonen, oskiljaktig från den Fader, vilkens tillhörighet han är, och höjer sig till ett liv, som icke vet av något slut, efter att hava mött och övervunnit döden, en hjälpare villig och mäktig att bistå varje människobarn i all nöd och i stånd att ingjuta sitt livs kraft i varje kämpande själ. Bland sina lärjungar dröjer han en tid såsom lärare, avslöjande för dem de andliga världarnas mysterier och

förberedande dem att i sin ordning vandra den väg han vandrat, till dess han efter slutat jordeliv uppstiger till Fadern och genom den femte stora invigningen blir den segrande mästaren, medlaren mellan Gud och människor.

Detta är innehållet i den levnadssaga, som genomlevts i alla tiders sanna mysterier, som dramatiskt återgivits på det fysiska planet i mysteriernas halvt beslöjade bildspråk. Sådan är mysteriernas Kristus i sin tvåfaldiga aspekt, som Logos och som människa, kosmisk och individuell. Vad under att denna historia, dunkelt anad av mystikern även när den var honom obekant, blivit dyrbar för människors hjärtan och utgjort en inspiration till ädelt liv? Människohjärtats Kristus är i de flesta fall Jesus, fattad som den mystiska människan Kristus, som kämpat, lidit och dött och slutligen vunnit seger, idealmänniskan, i vilken mänskligheten ser sig korsfäst och uppstånden, vilkens seger är löftet om seger för var och en som likt honom är trogen intill döden och bortom döden, den Kristus som aldrig förgätes, så länge han ständigt på nytt födes i mänskligheten, så länge världen behöver frälsare, och frälsare utgiva sig för människorna.

KAP. VII.

Försoningen.

Vi skola nu övergå till att studera några sidor av Kristuslivet, som i det kristna lärosystemet fått sin särskilda utformning. Så som de möta oss i den exoteriska läran, äro de endast till det yttre knutna vid Kristi person. I den esoteriska läran betraktas de däremot såsom tillhörande hans eget väsen — eftersom de i sin ursprungliga, sin fullaste och djupaste mening ingå i Logos' verksamhet — och såsom först i andra rummet återspeglade i Kristus och därför även i varje Kristussjäl, som vandrar korsets väg. Studerade på detta sätt skola de befinnas rymma ett djupgående sanningsinnehåll, medan de i sin exoteriska form ofta äro både begreppsvidriga och för känslan upprörande.

Bland dessa läror intar försoningsläran en särskilt framträdande plats. Den har icke blott givit anledning till häftiga angrepp från personer utanför kristendomen, utan den har även inom dess område plågat ömtåliga samveten. Kristna tänkare i senare hälften av förra århundradet, som framför andra trängt djupt in i sin religions väsen, hava förföljts av tvivel på kyrkornas lära i detta stycke. De hava ansträngt sig för att förstå den och sökt framställa den på ett sätt, som kunde förmildra eller bortförklara en del grövre föreställningar, som uppkommit genom vantolkning av några djupt mystiska skriftställen. Aldrig är det måhända mer av nöden än inför sådana utsagor, att man behjärtar Petri maning, då han säger: »Vår älskade broder Paulus har skrivit till eder, efter den vishet som har blivit honom given, såsom han gör i alla sina brev, när han i dem talar om sådant, fastän visserligen i dem finnes ett och annat som är svårt att förstå, och som okunniga och obefästa människor vrängt uttyda, såsom de ock göra med de övriga skrifterna, sig själva till fördärv.» Ty de ställen, som tala om Kristi identitet med hans mänskliga bröder, hava förvrängts till att handla om hans rättsliga ställföreträdareskap för dem och hava sålunda tolkats såsom ett medel att undkomma syndens följder i stället för såsom en inspiration till rättfärdighet.

Försoningen, sådan den allmänt lärdes inom den första kyrkan, bestod däri, att Kristus såsom mänsklighetens representant bekämpat och övervunnit Satan, representanten för mörkrets makt, vilken höll mänskligheten i sitt våld, samt ryckt fången ur hans hand och försatt honom i frihet. Sedermera, i den mån de kristna lärarna förlorade förmågan att uppfatta andliga sanningar och började hos Kristi läras rena och kärleksrika fader se sin egen tilltagande intolerans och hårdhjärtenhet avspeglade, övergingo de till att framställa honom såsom vred på människan, och Kristus förvandlades till en frälsare från Guds vrede i stället för från det ondas våld. Så började lagtermer intränga, vilka ännu mer neddrogo den från början andliga idén, och »återlösningsverket» beskrevs som en rättegångsakt. »Inseglet på 'återlösningsplanen' sattes av Anselm genom hans stora arbete *Cur Deus Homo*, och läran, som småningom infogats i den kristna dogmatiken, hade därmed påtryckts kyrkans sigill. De romersk-katolska såväl som protestanterna trodde vid reformationstiden på den av Kristus åvägabragta försoningens ställföreträdande natur. Det råder ingen oenighet dem emellan på denna punkt. Det synes mig bäst, att låta de kristna teologerna själva uttala sig om vad försoningen är. — — —

Luther lär, att 'Kristus har realiter i fullt mått för hela mänskligheten känt Guds vrede, förbannelsen och döden'. Flavel säger: 'till vreden, till en oändlig Guds vrede utan mildring, till helvetets hela pina blev Kristus utlämnad och detta av sin egen Faders hand.' Den anglikanska homiletiken förkunnar, att 'synden ryckt Gud ner från himmelen för att låta honom känna dödens fasor och lidanden', och att människan såsom en helvetets brand och djävulens träl 'blivit friköpt genom hans ende högt älskade sons död'. Hans 'vredes hetta', 'hans förbrännande vrede' kunde blott 'blidkas' av Jesus, 'så välbehaglig var för honom offergåvan av sonens död'. Edwards, som var en logiskt tänkande man, insåg, att det låg en skriande orättvisa däri, att straffet utkräves två gånger, att helvetets plågor två gånger påläggas för syndens skull, först Jesus och sedan de förtappades del av mänskligheten, och finner sig därför, i likhet med flertalet kalvinister, nödsakad att inskränka försoningen till de utvalda och förklarar, att Kristus burit, icke världens, utan de ur världen uttagnas synder, han lider 'icke för världen, utan för dem som du har givit mig'. Men Edwards håller hårt fast vid tron på ställföreträdareskapet och förkastar den allomfattande försoningen, just på den grund, att 'en tro, som låter Kristus hava dött för alla, vore bästa beviset för att han icke dött för någon, i den mening de kristna hittills tagit det'. Han förklarar, att 'Kristus utstod Guds vrede för människornas synder', att 'Gud pålade honom sin vrede över synden', och att 'för syndens skull undergick Kristus helvetesstraffen'. Owen betraktar Kristi lidande som 'inför Guds rättfärdighet fullgiltig gottgörelse för alla synder', de utvaldas nämligen, och säger, att han utstått samma straff som — — — de själva varit skyldiga att utstå.»²²⁰

För att visa att dessa åsikter fortfarande förkunnades som kyrkornas erkända lära, skrev jag vidare: »Stroud låter Kristus dricka 'Guds vredes kalk'. Jenkyn säger: 'Han led såsom en den där är förskjuten, utstött och förkastad av Gud.' Dwight håller före, att han hade att utstå Guds 'hat och förakt'. Biskop Jeune omtalar, att 'sedan människorna gjort sitt värsta, återstod för Kristus något ännu värre att uthärda. Han hade fallit i sin faders händer'. Ärkebiskop Thomson förkunnar, att 'Guds vredes svarta moln drogo ihop sig över hela människosläktet. De urladdade sig över Jesus ensam'. Han 'blir en förbannelse för vår skull och ett Guds vredes käril'. Liddon spelar på samma sträng: 'Apostlarna lära att människorna äro slavar, och att Kristus på korset betalar deras lösesumma. Den korsfäste Kristus låter sig av fri vilja utgivas och förbannas'. Han talar även om 'det exakta beloppet av förnedring och lidande för friköpandet' och säger, att 'det gudomliga slaktoffret' betalade mer än som var absolut nödvändigt.»²²¹

Det var sådana åsikter den lärde och fromme doktor McLeod Campbell vände sig mot i sitt välbekanta arbete *On the Atonement*, som innehåller många sanna och vackra tankar. F. D. Maurice och många andra kristna lärare hava likaledes lagt sig vinn om att befria kristendomen från belamringen av en lära, som är så i grund hinderlig för varje riktig föreställning om förhållandet mellan Gud och människor.

Icke desto mindre finna vi, när vi låta vår blick överskåda denna läras inflytande i det förflutna, att tron på densamma, även i dess juridiska, för oss så motbjudande, exoteriska form, låtit sig förenas med vad som nått allra högst i fråga om utvecklingen av kristet liv, och att

²²⁰ A. Besant. *Essay on the Atonement*.

²²¹ Förutnämnda arbete.

några bland dem, som utgöra de vackraste exemplen på manlig så väl som kvinnlig själsadel, ur denna tro hämtat sin styrka, sin inspiration och sin tröst. Det vore orättvist att icke erkänna detta. Och närhelst vi träffa på ett förhållande, som verkar överraskande och oförklarligt, så är det bäst att stanna och tänka över saken och försöka att förstå den. Ty om denna lära icke innehölle mer än vad dess angripare inom och utom de kristna kyrkorna kunna se däri, om den i sin rätta betydelse vore så frånstötande för samvete och förnuft, som den i många tänkande kristnas ögon är, så kunde den omöjligen ha utövat ett så oemotståndligt inflytande på människors föreställning och känsla, kunde icke ha framkallat så mycket av självupppoffrande hjältemod, så många rörande och upplyftande prov på självförsakelse för att tjäna människorna. Någoting mera måste finnas i läran än vad som är synligt för den ytliga betraktaren, någon fördold livskärna, som givit näring åt dem som i henne hämtat sin inspiration. Om vi studera den, sådan den ingår i de mindre mysterierna, skola vi träffa på det dolda liv, dessa ädla människor omedvetet upptagit i sig, det liv som så helt ingått i deras eget liv, att de icke stöttes bort av den form, vari det var inhöljt.

Om vi därför gripa oss an med att studera försoningsläran såsom ett av de mindre mysterierna, komma vi att finna, att för dess begripande kräves en viss grad av andlig utveckling, förmågan att i någon mån se med det inre ögat. För att fatta den fordras att dess anda till någon del ingår i ens livserfarenhet, och endast de, som genom egna försök veta något om vad självupppoffring vill säga, äro i stånd att göra sig en svag föreställning om hela verkliga betydelsen av denna lära, som till sitt esoteriska innehåll är den typiska manifestationen av offeringens lag. I sin tillämpning på Kristus kan den först då förstås, när vi se den som en speciell yttring av den universella lagen, som en avspegling här nere av förebilder där ovan, så att den i ett konkret människoliv visar oss vad offer vill säga.

Offeringens lag ligger till grund för vårt och för alla andra världssystem, och på den grunden vilar varje världsallt, som bygges. Den utgör evolutionens rot och upphov, och endast genom den blir evolutionen förståelig. I försoningsläran får den konkret form i fråga om människor som nått ett visst stadium av andlig utveckling, det stadium, då det blir dem möjligt att som upplevad erfarenhet se sin enhet med mänskligheten och att i verklighet och sanning bliva människors frälsare.

Alla de stora världsreligionerna hava förklarat, att universum uppstår genom en offerhandling, och hava inlagt offrets idé i sina mest storslagna ceremonier. I hinduismen säges det, att manifestationens dagbräckning har sin grund i offret,²²² att mänskligheten framgår ur offret,²²³ och att det är Gudomen, som offerar sig.²²⁴ Offrets ändamål är manifestation. Gudomen kan icke manifesteras sig med mindre en offerhandling utföres, och alldenstund intet kan framträda, innan han framträder,²²⁵ kallas offerhandlingen skapelsens daggryning.

²²² *Brihadaranyaha-upanishaden*, I. 1. 1.

²²³ *Bhagavad Gita*, III. 10.

²²⁴ *Brihadaranyaka-upanishaden* I. 2. 7.

²²⁵ *Mundak-upanishaden* II. 2. 10.

I Zoroasters religion lärdes, att i det eviga varat, som är utan gräns, ovetbart och utan namn, ett offer utfördes, och den manifesterade Gudomen framträdde. Ahuramazdao föddes genom en offerhandling.²²⁶

I den kristna religionen finnes samma idé uttryckt i orden om »lammet, som är dödat ifrån världens begynnelse».²²⁷ Dessa ord kunna endast syfta på den stora sanningen, att det icke kan vara tal om grundandet av en värld, innan Gudomen utfört en offerhandling. Och offret förklaras såsom innebärande en akt av självbegränsning för att bli manifesterat. »Offringens lag skulle kanske med större skäl kunna kallas manifestationens lag eller kärlekens och livets lag, ty genom hela universum, från det högsta till det lägsta, är den källan till manifestation och liv.»²²⁸

»När vi studera den yttre världen, som är det lättast tillgängliga materialet, se vi att allt liv däri, all tillväxt, allt framåtskridande, såväl i fråga om massan som i fråga om dess enskilda delar, är beroende av oavbruten offring och därav härflytande lidande. Mineralet offras för växten, växten för djuret, bägge för människan, människor för andra människor, och de högre formerna upplösas åter och tjäna med sina upplösta beståndsdelar att ge ny styrka åt det lägsta riket. Offrandet fortgår i en oavbruten serie från det lägsta till det högsta, och vad som är det karakteristiska för framåtskridandet, det är den omständigheten, att offringen från att vara ofri och nödtvungen blir frivillig och självvald. De som vi med vårt förstånd erkänna som de största, de som våra hjärtan mest älska, äro de som nått längst i förmågan att lida, de hjältesjälvar som arbetat, lidit och dött för att genom sitt lidande gagna släktet. Om världen är Logos' verk, och lagen för världens framåtskridande, i det hela såväl som till delarna, är offring, då måste offringens lag peka hän på något som ligger i Logos' eget väsen, den måste hava sin rot i själva den gudomliga naturen. Fortsatt eftertanke visar oss, att om en värld, ett universum över huvud skall få tillvaro, så måste det gå så till att det enda varat underkastar sig begränsning och därigenom möjliggör manifestationen, och att ingen annan än Logos är den självbegränsade guden, begränsad för att bli manifesterad, manifesterad för att giva universum tillvaro. Denna självbegränsning och manifestation kan endast vara en den högsta offerhandling. Vad under att världen på varje punkt företer detta äkta ursprungsbevis, att offringens lag är tillvarons lag, de ändliga livens lag.

»Då vidare detta offer göres i ändamål, att individer skola erhålla tillvaro för att bli delaktiga av Gudomens salighet, är det i ordets verkliga betydelse en ställföreträdarens verk, ett verk som utföres för andra skull. Därav kommer det sig att, såsom redan framhållits, det är ett tecken på högre utveckling, när offret blir frivilligt och självvalt, och det blir tydligt, att mänskligheten når sin fullkomning i den människa, som utger sig för människorna och genom sitt eget lidande vinner för släktet något upphöjt gott».

»Här, på tillvarons högsta trappsteg, ha vi att söka ställföreträdareoffrets förtäckta betydelse, och huru mycket det än drages ned och förvränges, blir det i ljuset av den inre, andliga

²²⁶ Haug, *Essays on the Parsis*, sid. 12-14.

²²⁷ Så ännu i den näst sista svenska kyrkobibeln, Uppenb. 13:8. Varje ny översättning berövar oss ännu några mera av skriftens esoteriska innehåll. Ö. a.

²²⁸ W. Williamson. *The Great Law*, s. 406.

sanningen oförgängligt, evigt. Det är denna andliga kraftkälla, vars flöde under många former och på växlande sätt förlöser världen från det onda och drager den hem till Gud.»²²⁹

Då Logos' framgår ur »Faderns sköte» på den »dag», då han säges bliva »född»,²³⁰ skapelsen, manifestationens daggryning, då Gud genom honom »skapar världen»,²³¹ begränsar han sig av egen fri vilja, i det han likasom sammantränger det gudomliga livet inom en sfärs gränser och framträder som ett strålande klot av gudomlighet, den gudomliga substansen, ande inåt och begränsning eller materia utåt. Detta är den materielöja, som möjliggör Logos' födelse, världsmoeran, Maria, som är nödvändig för den eviges manifestation i tiden, så att Gudomen kan framträda för att uppbygga världarna.

I denna inskränkning, denna självbegränsning består Logos' offer, som är en frivillig handling, utförd av kärlek, på det andra liv må framgå ur honom. En sådan manifestation har betraktats som en död, ty i jämförelse med Guds över all vår föreställning upphöjda liv i sig själv kan en sådan inneslutning i materien med rätta kallas död. Den har, som vi sett, betraktats som en korsfästelse i materien och har så framställts i bild, vilket är det verkliga ursprunget till korssymbolen, vare sig i dess s. k. grekiska form, som är en beteckning för materiens genomströmning av den Helige Andes liv, eller i dess s. k. romerska form, som användes som symbol för den himmelska människan, den kosmiske Kristus.²³²

»Vid spårandet tillbaka i tidernas natt av det romerska korsets eller snarare krucifixets symbolik hade våra forskare väntat att få se människofiguren försvinna och ersättas av vad de antogo vara den tidigare korssymbolen. I verkligheten inträffade emellertid raka motsatsen, och de funno till sin överraskning, att då korset omsider försvann, det efterträddes av figuren med upplyfta armar. Med denna figur finnes icke längre förbunden någon tanke på smärta eller sorg, ehuru den fortfarande är ett uttryck för offer; snarare är den nu symbolen av den renaste fröjd, som kan finnas i världen: det frivilliga givandets fröjd, ty den sinnebildligar den gudomliga människan stående i rymden med armarna höjda till välsignelse, ströende ut sina håvor åt all mänskligheten, utgjutande sig själv utan återhåll i alla riktningar samt nedstigande i materiens 'täta hav' att lida dess begränsningar och inskränkningar, i akt och mening att genom detta nedstigande *vi* måtte varda till.»²³³

Offret är oavbrutet, ty i var och en av den ändlösa mångfald av former, som bildar vårt universum, är hans liv inneslutet och utgör själva dess väsen, »tystnadens hjärta» i den egyptiska invokationen, »den dolde guden». Offret är evolutionens hemlighet. Det gudomliga liv, som är instängt i en form, övar ett ständigt tryck utåt, på det formen må uttänjas, dock icke våldsamt, att icke formen må sprängas, innan den når den yttersta gränsen för sin utvidningsförmåga. Med oändligt tålamod, försiktigt och varsamt vidhåller Gudomen detta ständiga tryck, som vidgar formen, utan att släppa lös kraft, som bryter den. I varje form, i mineralet, i växten, i djuret och i människan arbetar denna vidgande kraft oavlåtligt. Detta är evolutionskraften, det inre livet som strävar att lyfta formen, den uppåt-tenderande energi, varav veten-

²²⁹ A. Besant. *Nineteenth Century*, June 1895, »The Atonement».

²³⁰ Hebr. 1:5.

²³¹ Därsammastädes, v. 2.

²³² C. W. Leadbeater, *Den kristna Trosbekännelsen*, sid. 62-64.

²³³ Därsammastädes, sid. 64, 65.

skapen uppfångar en och annan glimt utan att känna dess ursprung. Botankern talar om en i växten inneboende energi, som beständigt driver den uppåt. Han vet icke huru, han vet icke varför, men han ger den ett namn — han kallar den en *vis a fronte* — emedan han finner den där eller snarare dess verkningar. Likasom den finnes i växtlivet, så finnes den också i andra former, utbildande dem till allt rikare uttryck för det liv, som bor i dem. När en form funnit sin gräns, då dess växt icke kan drivas längre, så att ingenting mer står att i densamma vinna för dess inneboende själ — det frö av Logos, över vars utveckling han vakar — så drager han undan sin energi, och formen faller sönder — vi kalla detta död och förmultning. Men själen är hos honom, och han skapar åt den en ny form. Formens död är därför själens födelse till ett fullare liv. Om vi såge med andens ögon i stället för med köttets, skulle vi aldrig begråta en form, som dött, och som lämnar tillbaka de ämnen varav den består, utan vi skulle glädjas åt livet, som flyttar in i en bättre form för att under oavslått fortskridande utveckla sina inneboende, ännu slumrande krafter.

Det är detta Logos' ständiga offer, som ger upphov åt allt som har liv. Hans offer är det liv, genom vilket universum oupphörligt blir till. Detta enda liv ikläder sig myriader former, och det är beständigt inbegripet i att gestalta formerna under varsamt övertvinnande av deras motstånd. Dess verksamhet består därför i mångfaldens återsamling i enheten;²³⁴ det är den enande kraft, som småningom väcker de enskilda liv till insikt om sin enhet och hos vart och ett av dem utvecklar ett självmedvetande, som omsider kommer att känna sig som ett med alla andra och med Enheten, sitt gudomliga upphov.

Detta är det första, ständigt fortgående offret, och vi komma att få se, att det består i en livets utströmning, ledd av kärleken, i det Självet frivilligt och med fröjd utgiver sig för att skapa andra själv. Det är denna »sin herres glädje», i vilken den trogne tjänaren ingår, när det så betecknande utsäges, att han, Herren, varit hungrig, törstig, naken, sjuk, husvill och i fångelse i alla de fall, då ett människobarn blivit hulpet eller försummat.²³⁵ För den fria anden är det en fröjd att utgiva sig, och han känner sitt liv så mycket intensivare, ju mer han låter det strömma ut. Och ju mer han ger, desto mer växer han, ty lagen för livets växt är den, att det tilltager genom att utgutas, men icke genom att draga till sig utifrån, genom att giva, icke genom att taga. Offret är därför i sin ursprungliga mening en glädje. Logos utgjuter sig för att skapa en värld, och när han ser det arbete hans själ utfört, är han tillfreds (Jes. 53:11).

Men med ordet offer har senare förbundits föreställningen om lidande, och i alla religiösa offerhandlingar ingår ett visst mått av lidande, om det än utgör blott en obetydlig materiell förlust för den offerande. Det är skäl att undersöka, huru en sådan skiftning i begreppet kommit till stånd, att när ordet offer brukas, man instinktmässigt därmed förbinder tanken på lidande.

Förklaringen fås, när vi från det sig utgivande livet vända oss till formerna, som det ikläder sig, och betrakta frågan om offer från formens sida. Medan livets liv består i att giva, beror formernas liv, d. v. s. deras fortbestånd, på tagandet, ty formen slitos genom att brukas, den försvagas genom att användas. Om formen skall kunna fortleva, måste den utifrån hämta nytt material till ersättning för vad den förlorar, eljest tärs den bort och upplöses. Formen måste

²³⁴ På engelska At-one-ment, enande, »samsning», försoning, Ö. a.

²³⁵ Matt. 25:21, 23, 31-45.

gripa, fasthålla, upptaga i sig vad den gripit, eljest kan den icke äga bestånd. Lagen för formens växt är därför att taga emot och assimilera vad den omgivande världen förser den med. Om nu medvetandet identifierar sig med formen, betraktar formen som sitt jag, så kommer offret att te sig som ett lidande. Att ge ut, lämna ifrån sig, förlora vad man förvärvat, förmimmes som ett undergrävande av formens bestånd, och på detta sätt blir offringens lag en lidandets i stället för en glädjens lag.

Människan skulle genom formernas ständiga upplösning och det därmed förbundna lidandet lära sig att icke identifiera sig med de förgängliga och växlande formerna, utan med det fortskridande, oförgängliga livet, och denna kunskap har givits henne icke endast genom den yttre naturen, utan även genom direkt undervisning av de lärare, som skänkte henne religionerna.

Vi kunna i världsreligionerna spåra fyra huvudstadier i undervisningen om offringens lag. Först lärdes människan att offra en del av sin materiella egendom för att vinna ökat materiellt välstånd, och offren bestodo i almosor åt människor och i offergåvor till gudarna, såsom vi kunna se i hinduernas, persernas och judarnas heliga böcker och för övrigt överallt i världen. Människan avstod något som hon satte värde på för att tillförsäkra sig, sin familj, sina stamförvanter, sitt land något framtida gott. Hon offrade något i nuet för att vinna något i en kommande tid. Därpå kom en lärdom, som var något svårare att tillägna sig. I stället för materiellt välstånd och denna världens goda blev himmelsk salighet den lön, som skulle vinnas genom offret. Det gällde att vinna himmeln, att få njuta saligheten på andra sidan döden, och detta skulle bli lönen för offer gjorda under livet här.

Det var ett betydligt framsteg som gjordes, när en människa för ett avlägset gott, som hon varken kunde se eller peka på, lärde sig att avstå ting, som hennes kropp krävde. Hon lärde sig att uppgiva det synliga för det osynliga, och därmed nådde hon en högre punkt i utvecklingen. Ty så mäktigt är det grepp det synliga och påtagliga har över människan, att om hon är i stånd att avstå detta för en osynlig värld, som hon endast tror på, så besitter hon redan en ansevärd styrka och har tagit ett stort steg på den väg, som skall föra henne in i den osynliga världen. Alla martyrer, alla misskända och förföljda visa, att människor lärt sig att stå ensamma, att uthärda allt vad deras bröder kunnat åsamka dem av plågor, lidanden och smälek, under det de själva hållit sin blick fäst på det som väntar bortom graven. Visserligen finnes härvid ännu kvar längtan efter den himmelska härligheten, men det är dock en icke ringa ting att kunna stå ensam på jorden och nöja sig med andligt umgänge, att hålla säkert fast vid det inre livet, där det yttre är idel marter.

Den tredje läxan lärdes, då människan, med insikt om att hon är en del av ett större liv, var villig att offra sig för det helas bästa och sålunda vann tillräcklig styrka för att inse, att offret är det rätta, att en del, ett fragment, en enhet i livets summa bör underordna delen under det hela, det enskilda intresset under allas. Då lärde hon sig att göra rätt utan att låta sig bestämmas av följderna för sin egen person, att göra sin plikt utan att begära något för egen del, att hålla ut därför att uthållighet är rätt, icke därför att hon väntade dess lön, att giva därför att givandet är en plikt mot mänskligheten, icke därför att gåvan komme att betalas av Herren. De hjältesjälur, som genomgått denna övning, voro färdiga för den fjärde lärdomen, den nämli-

gen, att offret av allt det som den enskilda delen besitter, skall bringas, därför att anden i själva verket icke är någonting för sig, utan utgör en del av det gudomliga livet, och när människan, utan att veta av eller känna någon olikhet eller avskildhet, utgiver sig såsom en del av all-livet, är hon, genom att så giva uttryck åt detta liv, delaktig i sin Herres glädje.

Det är i de tre första stadierna, som offret har karaktären av lidande. I det första möta endast obetydliga lidanden. I det andra kan det komma till uppoffring av kroppens liv och allt vad jorden har att bjuda. Det tredje är det betydelsefulla skede, då människans ande genom att prövas i allt större uppgifter växer och utvecklas. Ty på detta stadium kan plikten avfordra en människa allt vad som för henne synes utgöra livet. Ännu behärskad av känslan, identifierar hon sig med formen, ehuru väl hon i teorien vet sig höjd över densamma, och därför tycker hon, att allt vad hon känner som liv avkräves henne och frågar: »Om jag nu uppger detta, vad är det väl som då återstår?» Det synes henne, som skulle själva medvetandet gå förlorat med allt det övriga, ty det måste släppa allt vad det omfattat som verkligt och ser ingenting som det kan gripa fatt i på det motsatta hållet. En visshet, som nedslår all tvekan, en befallande röst bjuder henne att uppge själva livet. Om hon ryggat tillbaka, måste hon bli kvar, där hon är i sinneslivet, förståndslivet, världens liv, och allt under det hon äger de fröjder hon icke vågat försaka, känner hon en ständig missbelåtenhet, en ständig tomhet, en ständig saknad och ingen verklig glädje i världen, och hon kommer till insikt om sanningen i Kristi ord, att »den som vill bevara sitt liv, han skall mista det»,²³⁶ och att det liv hon älskade och hängde fast vid, till slut går förlorat. Om hon däremot vågar allt i lydnad för den kallande rösten och bortkastar sitt liv, då skall hon, i det hon mister det, behålla det och hava evigt liv,²³⁷ och hon upptäcker, att det liv hon offrat blott var död i livet, att allt vad hon givit upp var ett sken, och att hon funnit verkligheten. I detta val prövas själens halt, och endast det rena guldets utgång ur denna smältugn, vari livet skenbarligen kastas bort, men vinnes. Och sedan gör hon den glädjande upptäckten, att det liv, som så vinnes, är vunnet för alla icke för det avskilda självet, att uppgivandet av det avskilda självet innebär framträdandet av människans högre Själv, och att avståendet av den begränsning, utan vilken livet icke syntes möjligt, är likbetydande med dess utgjutande i myriader former, i en rikedom och fullhet, som förut icke anades, i »ett oförgångligt livs kraft».²³⁸

Sådan är i stora drag denna offeringens lag, som har sin grund i Logos' ursprungliga offer, varav alla andra offer äro återspeglningar.

Vi hava sett, huru människan Jesus, lärjungen, i glad självuppgivelse avstod sin kropp, för att ett högre liv skulle kunna stiga ned och taga i besittning den form han sålunda villigt offrade, och huru han genom denna handling nådde upp till »Kristi fullhets mått» och blev skickad att såsom kristendomens beskyddare ingjuta sitt liv i den stora religion, som stiftats av den upphöjde, med vilken hans offer gjort honom till ett. Vi hava sett en Kristus genomgå de stora invigningarna, huru han födes som ett litet barn, stiger ned i sorgernas flod, med vars vatten han måste döpas till sitt ämbetes verk, huru han förklaras på berget, ledes till skådeplat-

²³⁶ Matt. 16:25.

²³⁷ Joh. 12:25.

²³⁸ Hebr. 7:16.

sen för sin sista kamp och huru han segrar över döden. Vi skola nu undersöka, i vilken mening han är en försoning, på vilket sätt offringens lag finner sitt fullkomliga uttryck i Kristuslivet.

Inledningen till vad man kallar det prästerliga ämbete den till mannaålder komne Kristus ikläder sig, utgöres av den djupa, oföränderliga medkänsla för världens sorger, som symboliseras genom nedstigandet i floden. Från den stunden kan hans liv sammanfattas i orden: »Han gick omkring och gjorde gott», ty de som offra sitt avskilda liv för att bliva en kanal för det gudomliga livet, hava icke längre något annat intresse här i världen än att hjälpa andra. Han lär sig att helt gå upp i omgivningens själsliga liv, att känna som de känna, att tänka som de tänka, att glädjas som de glädjas, att lida som de lida, och på detta sätt överför han i sitt vakna dagsmedvetande den känsla av enhet med andra, som är en levande verklighet för honom på tillvarons högre områden. Han måste utveckla en medkänsla, som vibrerar i fullständig samklang med det mänskliga livets mångstämmiga symfoni, så att han i sig enar mänskligt och gudomligt liv och blir en medlare mellan himmel och jord.

Han visar sig nu vara i besittning av makt, ty anden förbliver över honom, och han börjar att i människornas ögon framstå såsom en av dem, vilka förmå hjälpa sina yngre bröder att vandra livets väg. Var och en som sluter sig till honom får känna den kraft, som utgår från honom, det gudomliga livet i den Högstes erkände son. Själur som hungra komma till honom och han bespisar dem med livets bröd. Av syndens sjukdom hemsökta nalkas honom, och han botar dem med det levande ord, som läker sjukdomen och gör själen frisk. Blinda, som vandra i okunnighetens mörker, uppsöka honom, och han öppnar deras ögon med sin visdoms ljus. Det mest betecknande för honom vid utövningen av detta hans kall är, att även de ringaste och fattigaste, de mest förtvivlade och djupast sjunkna, som närma sig honom, icke möta någon skiljande mur, utan finna sig kärleksfullt mottagna och icke bortstötta när de tränga sig kring honom. Ty från honom utstrålar en kärlek som förstår, och som därför aldrig kan vilja stöta någon ifrån sig. Hur lågt en människa än står, känner hon aldrig en Kristus, som stode han över henne utan mera såsom stående i jämbredd med henne och vandrande med mänsklig fot på samma mark som hon. Men på samma gång erfar hon, att han äger en underbar, frigörande makt, som lyfter henne ur förnedringen och fyller henne med sin kraft och sin inspiration.

Så lever och så arbetar han, en sann människornas frälsare, tills den tid kommer, då han har att lära ännu en läxa, i det han för en tid förlorar medvetandet om det gudomliga livet, som i hans eget tagit sig ett allt klarare uttryck. Vad han har att lära är, att det gudomliga livets verkliga centrum ligger inom och icke utanför honom själv. Självet har sin medelpunkt inom varje mänsklig individ — intet kan vara mera sant än att »medelpunkten befinner sig överallt», ty Kristus är *i* alla och Gud i Kristus — och intet förkroppsligat liv, »intet utanför det eviga»,²³⁹ kan hjälpa honom i hans bittraste nöd. Han har att lära sig, att den verkliga enheten av fader och son är att finna i det inre och icke i det yttre, och denna kunskap vinnes först i den yttersta isolering, då han känner sig övergiven av den yttre Guden. När denna prövning närmar sig, ropar han till dem som stå honom närmast att vaka med honom i denna mörkrets timme, och när så all mänsklig sympati sviker, och all mänsklig kärlek lämnar honom i sticket, då finner han, att ingenting återstår honom utom den gudomliga andens liv, och han ropar till sin Fader,

²³⁹ *Ljus på vägen*, 1. 8.

med vilken han känner sig stå i medveten gemenskap, att kalken måtte gå ifrån honom. I stånd att stå ensam, endast med den gudomlige hjälparen att hålla sig till, blir han nu värdig att möta den sista prövningen, då Guden utanför honom försvinner, och endast den inre Guden är kvar. »Min Gud, min Gud, varför har du övergivit mig?», ljuder den ångestfyllda kärlekens av fruktan frampressade rop. Ensamhetens mörker omsluter honom, och ingen hör honom. Men aldrig är fadern närmare sin son än i det ögonblick Kristus själen känner sig övergiven, ty då han på detta sätt når sorgens lägsta djup, bådar gryningen segerns timme. Ty nu ser han, att han måste själv bliva den Gud, till vilken han ropar, och i det han känner skilsmässans sista styng, finner han den eviga världens enhet, känner han livets källa i sitt eget väsen, vet han, att han hör evigheten till.

Ingen kan till fyllest bliva en människornas frälsare eller fullt förstå och hysa medkänsla med allt mänskligt lidande, som icke utstått och övervunnit lidande, fruktan och död utan all annan hjälp, än den han hämtar från Guden i sitt inre. Det är lätt att lida, när bryggan mellan det högre och det lägre medvetandet är obruten, ja då finnes icke något lidande, ty ljuset från det högre fördriver fullständigt mörkret i det lägre, och smärtan är ingen smärta för den som lever i åtnjutande av Guds nådebevis. Det finnes ett lidande, som människorna hava att utstå, som varje människornas frälsare har att utstå, då mörkret sänker sig ned över det mänskliga medvetandet så tätt att icke en ljusglimt tränger igenom. Han måste erfara den förtvivlans ångest, som människosjälen känner, när idel mörker omger henne på alla sidor, och hon förgäves famlar efter en hand att trycka. I detta mörker nedstiger varje människoson, innan han kan uppstå som segrare. Denna den bittraste av erfarenheter har varje Kristus att göra, innan han kan »till fullo frälsa»²⁴⁰ dem som genom honom söka Gudomen.

På detta sätt i sanning gudomliggjord har han blivit en mänsklighetens frälsare, och han går nu att upptaga det världsomfattande arbete, vartill allt det föregående utgör förberedelsen över honom måste alla de krafter utgjuta sig, som stå människorna emot, på det de i honom må förvandlas till krafter, som hjälpa. Härigenom blir han ett av världens fridscentra, som omvandlar förhärjande krafter, vilka eljest skulle krossa mänskligheten. Ty världsfrälsarna utgöra de fridscentra, i vilka alla de kämpande krafterna strömma ned för att i dem förvandlas och därefter åter strömma ut som krafter, vilka skapa harmoni.

En del av de lidanden, den ännu icke fullkomnade Kristus har att utstå, består i detta arbete med att bringa i samklang de krafter, som åstadkomma tvedräkt i världen. Ehuru son lär han genom lidande och blir därigenom »fullkomnad».²⁴¹ Människorna skulle föra en långt mera kampfylld tillvaro och vara ännu mera sönderslitna av stridigheter, än de äro, om icke de Kristus-lärjungar funnes, som leva mitt ibland dem och leda många av de kämpande krafterna till fredlig samverkan.

När det säges, att Kristus lider »för människorna», att hans styrka ersätter deras svaghet, hans renhet deras synd, hans visdom deras okunnighet, så uttalas därmed en verklighet, ty Kristus blir till den grad ett med människorna, att de hava del i honom och han i dem. Han träder icke i deras ställe, men han upptager deras liv i sitt och ingjuter sitt liv i deras. Ty sedan

²⁴⁰ Hebr. 7:25.

²⁴¹ Hebr. 5:8, 9.

han höjt sig till enhetens plan, är han i stånd att dela med åt andra allt vad han vunnit, att giva åt andra allt vad han förvärvat. Stående ovan åtskildhetens plan och blickande ned på de själar, som äro försänkta i åtskildhetens villa, kan han nå var och en av dem, ehuru de icke nå varandra. Vatten kan ovanifrån strömma ned i många rör, vilka stå i förbindelse med reservoaren, fastän de äro stängda i förhållande till varandra, och på samma sätt kan han sända sitt liv ned i varje själ. Det är endast en sak, som fordras för att Kristus skall kunna dela sin styrka med en yngre broder, den nämligen att i det avskilda livet det mänskliga medvetandet öppnar sig för det gudomliga, gör sig receptivt för det liv, som skänkes, och tager emot den fria gåvan. Ty så högt aktar Gud människans ande, som icke är något annat än han själv i människan, att han icke ens vill ingjuta i honom en ström av kraft och liv, om människan själv icke är villig att mottaga den. Det lägre måste öppna sig för utströmningen från ovan. Det är icke nog med det högres beredvillighet att giva, utan det fordras även mottaglighet hos det lägre. Häri består föreningsbandet mellan Kristus och människan, häri å ena sidan det som kyrkorna kallat »den gudomliga nåden», som utgjøtes, och å den andra den »tro», som är nödvändig, för att nåden skall kunna verka. Människosjälens har, för att tala med Giordano Bruno, fönster, och hon kan stänga till dem. Solen skiner utanför, ljuset är oföränderligt. Öppna fönstren och solljuset strömmar in. Guds ljus kastar sina strålar på varje människosjälens fönster. Fönstren behöva endast öppnas, så blir själen upplyst. Hos Gud är ingen förändring, men väl hos människan. Och människans vilja får icke tvingas, ty då skulle det gudomliga livet i henne hämmas i sin behöriga utveckling.

På detta sätt blir genom varje Kristus, som höjer sig, hela mänskligheten lyft ett steg högre, och genom hans visdom minskas världens okunnighet. Varje människa blir mindre svag genom hans styrka, som strömmar ut över alla människor och upptages i varje enskild själ. Av denna lära, trångt och därför oriktigt fattad, har framgått föreställningen om den ställföreträdande försoningen såsom en rättsenlig uppgörelse mellan Gud och människan, varvid Jesus fått övertaga syndarens plats. Man har icke förstått, att ett väsen, som nått en sådan höjd, verkligen är ett med alla sina bröder. Identitet till väsendet har tagits för ett personligt ställföreträdarskap, och på detta sätt har den andliga sanningen blivit utplånad genom dess benhårda utläggning som en juridiskt oantastlig byteshandel.

»Han kommer nu till insikt om sin ställning i världen, om sin uppgift i förhållande till livet — att som frälsare bliva försoningen för världens synder. Han står i världens innersta rum, det allra heligaste, såsom en mänsklighetens överstepräst. Han är ett med alla bröderna, icke så att han ställföreträder dem, utan i kraft av samdelaktigheten i ett gemensamt liv. Vem är full av synd? Han är full av synd i honom, och hans renhet gör syndaren ren. Vem är fylld av sorg? I honom är han sorgernas man, och varje genomstunget och blödande hjärta är hans genomstungna och blödande hjärta. Är någon glad, så är han glad i honom och utgjøter över honom sin välsignelse. Har någon ett ouppfyllt behov, så är behovet hans, att han må till det yttersta tillfredsställa det. Han äger allt, och allt vad som är hans, är brödernas. Han är fullkomlig, och de äro fullkomliga med honom. Han är stark; vem kan då vara svag, när han är i dem? Han har stigit upp till sin höga plats för att utgjøta sin välsignelse över alla som stå nedanför, och han lever på det alla må hava del i hans liv. Han lyfter hela världen, då han höjer sig. Vägen är lättare att gå, därför att han vandrat den.

»Varje människoson bär inom sig möjligheten att framgå som en sådan Guds son, som en världsfrälsare. I varje sådan son är Gud bliven 'uppenbarad i köttet',²⁴² en försoning, av vilken hela mänskligheten kommer i åtnjutande, den levande kraft, som gör allting nytt. Endast en sak är av nöden för att försätta denna kraft i levande verksamhet i varje enskild själ: själen måste öppna dörren och lämna honom tillträde. Även han, den allestädes närvarande, kan icke tilltvinga sig inträde emot sin broders vilja. Människans vilja kan stå emot såväl Gud som människor, och i kraft av utvecklingens lag måste hon av fri vilja besluta att gå med i den gudomliga verksamheten och kan icke tvingas till underkastelse under en annan vilja. Så snart hennes vilja öppnar dörren, strömmar livet in över själen. Men så länge dörren är stängd, kan det endast tränga igenom som en utsökt blomsterdoft och med dess ljuvlighet besegra motståndet, då dörren icke får öppnas med våld.

»Härmed är antytt något av vad det vill säga att vara en Kristus. Men huru skall en dödlig penna kunna återge det odödliga, huru skall en dödlig i ord uttrycka vad som övergår talets makt? Tungan förmår icke utsäga, ett oupplyst förstånd ej fatta detta mysterium, mysteriet sonen bliven ett med fadern och bärande i sitt sköte människors barn.»²⁴³

De som tilläventyrs vilja förbereda sig till att i en framtid höja sig till ett sådant liv, måste börja redan nu att i detta lägre livet vandra korsskuggans väg. Och ej må de tvivla på sin makt att stiga uppåt, ty det vore detsamma som att tvivla på Guden inom dem. »Hav tilltro till dig själv» är en av de regler, som härleda sig från en högre syn på människan, ty denna tilltro har i själva verket till föremål den inre Guden. Det finnes ett medel, som leder till att ett vanligt människoliv kan börja att antaga Kristuslivets prägel. Det består däri, att man utför varje handling som ett offer, så att man icke tänker på vad handlingen kan inbringa en själv, utan gör den för andras bästa, och däri att man i det vanliga vardagslivet med dess små plikter, dess alldagliga uppgifter, dess intressen utan större betydelse ändrar motivet, ty därmed ändrar man allt. Ingenting behöver nödvändigtvis förändras i ens yttre liv, ty under alla levnadsförhållanden kan man utföra offer, i vilken ställning som helst kan man tjäna Gud. En människas andliga utveckling ger sig tillkänna, icke genom vad hon gör, utan genom det sätt på vilket hon gör en sak. Icke av de yttre förhållandena, utan av människans sätt att begagna sig av dem, beror hennes andliga växt. »Korsets symbol kan i sanning bliva för oss såsom en prøvosten att skilja det goda från det onda i många av livets svårigheter. 'Endast de gärningar, som genomstrålas av korsets ljus, äro värdiga lärjungens liv', lyder ett ockult tänkespråk, vars betydelse är, att aspirantens alla handlingar böra dikteras av självupppoffrande kärlek. Samma tanke uttryckes i ett annat tänkespråk sålunda: 'När någon beträder vägen, så lägger han sitt hjärta på korset; när korset och hjärtat hava blivit ett, då har han nått målet.' Så kunna vi mäta våra framsteg genom aktgivande på, huruvida själviskhet eller självupppoffring är den rådande kraften i vårt liv.»²⁴⁴

Varje liv, som börjar att omskapas på detta sätt, förbereder den krypta, där Kristusbarnet skall födas, och livet får till uppgift att bliva en beständig försoning, varigenom det mänskliga allt mer genomtränges av det gudomliga. Varje sådant liv växer, blir en »älskad sons» liv och

²⁴² 1 Tim. 3:16.

²⁴³ Annie Besant. *Theosophical Review*, Dec. 1898. Sid. 344, 345.

²⁴⁴ C. W. Leadbeater. *Den kristna Trosbekännelsen*, sid. 70.

kommer att i sig rymma Kristi härlighet. Varje människa kan arbeta mot detta mål genom att av varje handling och varje förmåga göra ett offer, tills slagget avskilts, och det rena guldet blir ensamt kvar.

KAP. VIII.

Uppståndelsen och himmelfärden.

Lärorna om Kristi uppståndelse och om himmelfärden höra likaså till de mindre mysterierna, i det de ingå som integrerande delar såväl i solmyten som i den enskilda människans Kristusliv.

Vad Kristus själv beträffar, så hava de sin historiska grund i det sakförhållandet, att han fortsatte att undervisa sina apostlar efter sin kropps död, och att han, sedan han upphört med sin direkta undervisning, som hierofant visade sig i de större mysterierna, till dess Jesus intog hans plats. I alla mytiska berättelser har hjältens uppståndelse och härliggörelse städse utgjort avslutningen på beskrivningen över hans död, och i mysterierna blev aspirantens kropp alltid försatt i dödsliknande trance, varunder han själv, den frigjorda själen, färdades omkring i den osynliga världen för att efter tre dagar vända tillbaka till sin kropp, som därmed återfick liv och rörelseförmåga. Och om vi följa utvecklingen av en enskild människa, när hon står i begrepp att bli en Kristus, skola vi finna, att uppståndelsen och himmelfärden även här upprepa sig.

Men för att kunna med klar uppfattning följa denna utveckling måste vi först sätta oss in i grunddragen av människans konstitution och förskaffa oss något begrepp om hennes naturliga och hennes andliga kropp. Ty »likasom det finnes en naturlig kropp, så finnes det ock en andlig kropp».²⁴⁵

Det ges än i dag mindre upplyst folk, som i människan ser blott ett dubbelväsen, bestående av »själ» och »kropp». Man begagnar orden »själ» och »ande», som vore de liktydiga och gör ingen skillnad mellan uttrycken »själ och kropp» och »ande och kropp», därför att man tänker sig människan sammansatt av två beståndsdelar, av vilka den ena upplöses vid döden och förås, men den andra fortlever. För mycket enfaldiga och okunniga människor är denna summariska indelning tillräcklig, men den sätter oss icke i stånd att förstå uppståndelsens och himmelfärdens mysterier.

Varje kristen, även om han endast ytligt studerat människans konstitution, gör en bestämd skillnad mellan de tre beståndsdelarna ande, själ och kropp. Denna indelning är fullt korrekt, ehuru den för ett mera djupgående studium tarvar ytterligare uppdelning, och den användes av Paulus i den bön, då han säger: »— — — så att hela eder ande och eder själ och eder kropp finnas bevarade ostraffliga.»²⁴⁶ Denna trefaldiga indelning är godtagen av den kristna teologien.

Redan anden själv är emellertid en treenighet, en reflex och avbild av den högsta treenigheten, som kommer att utgöra föremål för vårt studium i nästa kapitel. Den verkliga människan, den odödliga anden, är den mänskliga treenigheten. Anden är liv, medvetande, och till

²⁴⁵ 1 Kor. 15:41.

²⁴⁶ 1 Tess. 5:23.

honom hör den andliga kroppen, som likaledes är trefaldig, i det var och en av treenighetens aspekter däri har sin motsvarighet. Själen består av två aspekter, föreställningsförmågan och känslöförmågan, vardera med sitt eget hölje. Och kroppen utgör det materiella redskapet för anden och själen. Det finnes en kristen åskådning, enligt vilken människan har tolv beståndsdelar, av vilka sex utgöra den andliga och sex den naturliga människan. Enligt en annan består hon av fjorton underavdelningar, nämligen sju modifikationer av medvetandet och sju kroppsliga former. Denna sista uppdelning sammanfaller praktiskt taget med vad mystikerna på grund av sina undersökningar lära, och den mänskliga konstitutionen omtalas vanligen som sjufaldig, därför att delarna i verkligheten äro sju, ehuru var och en tvåfaldig, med en livs- och en formsida.

Dessa uppdelningar förefalla den trögtänkte icke så litet komplicerade och svårfattliga, och det var av denna anledning, som Origenes och Clemens, som vi sett,²⁴⁷ lade så stor vikt vid nödvändigheten av ett gott förstånd hos alla som sökte den gnostiska visdomen. Emellertid kunna de, som finna dem alltför besvärliga, lämna dem åsido, utan att likväl misstycka, att den allvarlige forskaren finner dem belysande och rent av outhärliga för en klar uppfattning av livets och av människans mysterium.

Med ordet kropp förstås ett vehikel för medvetandet eller ett medvetandets organ, något vari medvetandet förflyttar sig från en plats till en annan, eller ett medium, som det använder sig av för att kunna stå i beröring med den yttre världen, ett arbetsredskap. Vi kunde också likna den vid ett kärl, vari medvetandet innehålles på samma sätt som en vätska i en kruka. Den är en form, som livet använder, och vi veta ingenting om livet annat än i dess samband med sådana former. Formen kan vara av finaste, tunnaste ämne, kan vara så genomskinlig, att vi endast äro medvetna om det inneboende livet, men den finnes, och den är av materiell substans. Den kan vara så tät, att den döljer det inneboende livet, så att vi endast lägga märke till formen, men livet finnes där dock, och det består av materiens motsats anden. Denna fundamentalsanning kan icke nog framhållas, och sanningssökaren måste oupphörligt återkomma till studiet därav — all manifestations dualitet, den oupplösliga samhörigheten mellan ande och materia, i ett stoftgrand såväl som i Logos, den manifesterade Guden. Denna idé måste bliva en del av honom själv, eljest måste han uppgiva studiet av de mindre mysterierna: Kristus själv, gudamänniskan, företer i kosmiska mått samma dualitet, som upprepar sig överallt i naturen. Från denna ursprungliga dualitet är det som allting i universum har sin upprinnelse.

Människan har alltså en »naturlig kropp», och den består av fyra varandra olika och från varandra skiljbara delar, en kropp, som är underkastad döden. Två av beståndsdelarna utgöras av fysisk materia och skiljas aldrig fullständigt från varandra förrän i döden, men en partiell skilsmässa kan åstadkommas genom bedövningsmedel eller vid sjukdom. Tillsammans kunna de sägas utgöra den fysiska kroppen. I denna utövar människan sin medvetna verksamhet i vaket tillstånd. Tekniskt uttryckt är den hennes medvetandes vehikel i den fysiska världen.

Den tredje delen är begärkroppen, så kallad därför att känslö- och begärförmågan i den har sitt speciella vehikel. Under sömnen lämnar människan den fysiska kroppen och har sin medvetna verksamhet förlagd till begärkroppen, som fungerar i den av de osynliga världarna, som

²⁴⁷ Se ovan kap. IX.

befinner sig närmast förbunden med vår synliga värld. Den utgör därför medvetandets vehikel i den lägsta av de överfysiska världarna, vilken också är den första, som människan befinner sig i efter döden.

Den fjärde delen är mentalkroppen, så kallad därför att människans förståndsformåga, för så vitt den har det konkreta till föremål, fungerar i densamma. Den är medvetandets vehikel i den andra av de överfysiska världarna, vilken också är den andra värld, den lägre himmelska, som människan efter döden ingår i, sedan hon frigjorts från den värld, som omnämndes i näst föregående stycke. Dessa fyra delar av människans materiella omklädnad, nämligen den dubbla fysiska kroppen, begärkroppen och mentalkroppen, utgöra tillsammans den naturliga kropp Paulus talar om.

Denna vetenskapliga indelning har gått förlorad i den kristna läran, som angående detta ämne är svävande och oklar. Icke så att kyrkorna aldrig ägt denna kunskap. Tvärtom, kunskapen om människans konstitution ingick i undervisningen inom de mindre mysterierna. Den enkla indelningen i ande, själ och kropp var exoterisk, en summarisk och bekväm uppdelning, som gavs såsom första grundval. Den mera ingående kunskapen om »kroppens» särskilda delar gavs under loppet av den fortsatta undervisningen såsom inledning till den träning, genom vilken ledaren satte lärjungen i stånd att skilja vehiklen åt och att använda vart och ett inom dess eget område.

Det borde vara jämförelsevis lätt att göra sig en föreställning om det nyss sagda, och en enkel analogi, som dock icke får pressas alltför hårt, torde vara en icke missvisande vägledning. Om någon vill företaga en resa till lands, väljer han en vagn eller ett tåg. Vill han göra en sjöresa, byter han om och tager en båt till fortskaffningsmedel. Och vill han färdas i luften, byter han åter farkost och reser med ett luftfartyg. Under hela tiden är det han själv som reser, men han använder tre slags fortskaffningsmedel, allt efter det element han har att färdas i. När människan är verksam i den fysiska världen, är det den fysiska kroppen, som är hennes vehikel, och hennes medvetande arbetar i och förmedelst denna kropp. När hon under sömnen eller vid döden går över i världen bortom den fysiska, är begärkroppen hennes vehikel, och hon lär sig att använda denna lika medvetet som den fysiska. Hon använder begärkroppen varje dag i sitt liv, när hon hyser känslor eller begär likasom även varje natt under hela livet. När hon efter döden sedermera kommer till den himmelska världen, är det mentalkroppen, som utgör hennes vehikel, och även den använder hon dagligen, så snart hon tänker, och det skulle icke finnas en tanke i hjärnan, om den icke funnes i mentalkroppen.

Människan har vidare en »andlig kropp». Den består av tre åtskiljbara delar, och varje del tillhör en av de tre personerna i människoandens treenighet och avskiljer dessa från varandra. Paulus omtalar, att han blivit »uppryckt ända till tredje himmelen» och där hört »outsägliga ord, sådana som det icke är lovligt för en människa att uttala».²⁴⁸ Dessa olika områden i de osynliga högre världarna äro bekanta för de invigde, vilka känna väl till att de som passerat den första himmelen, behöva den verkligt andliga kroppen som vehikel, och att det beror på utvecklingen av den andliga kroppens tre delar, i vilken av de högre himlarna de kunna ingå.

²⁴⁸ 2 Kor. 12:2, 4.

Den lägsta av dessa tre delar kallas vanligtvis kausal- eller orsakskroppen, ett namn vars riktiga innebörd blir fullt klart, först då man trängt in i reinkarnationsläran — som ingick i den första kyrkans undervisning — och inser, att människans evolution kräver många jordeliv efter varandra, innan vildens outvecklade själ hinner Kristussjälen fullkomning och, i det den blir fullkomlig såsom Fadern i himmelen,²⁴⁹ uppnår Sonens enhet med Fadern.²⁵⁰ Denna kropp varar från liv till liv och gömmer troget det förflutnas alla minnen. Från den härleda sig alla de orsaker, som ge upphov åt de lägre kropparna. Den är de mänskliga erfarenheternas förvaringsrum, den skattkammare, vari allt vad vi under våra liv insamla, bevaras, den är samvetets säte och viljans ledare.

Den andra av den andliga kroppens tre beståndsdelar är den som avses, när Paulus så be-tecknande säger: »Vi hava en byggnad, som kommer från Gud, en boning, som icke är gjord med händer, en evig boning i himmelen.»²⁵¹ Denna kropp, sällhetskroppen, Kristi förklarade kropp, »uppståndelsens kropp», är icke en sådan som är »gjord med händer», genom medvetandets verksamhet i de lägre vehiklen. Den är icke ett resultat av gjorda erfarenheter, icke uppbyggd av det material människan samlat ihop under sin långa pilgrimsvandring. Denna kropp hör till Kristuslivet, invigningens liv, till gudomsutvecklingen i människan. Den bygges av Gud genom andens verksamhet och tillväxer under den invigdes hela liv eller livscykel, nående sin fulländning först vid »uppståndelsen».

Den tredje delen av den andliga kroppen är den tunna hinna av finaste materia, som gör den individuella anden till ett väsen för sig och dock icke förhindrar allas ömsesidiga genomträngande av varandra, sålunda utgörande ett förkroppsligande av den fundamentala enheten. På den dag då »Sonen själv skall giva sig under den som har lagt allt under honom», så att »Gud skall bliva allt i alla»,²⁵² skall denna hinna icke längre finnas, men för oss utgör den alltfört den högsta delen av den andliga kroppen, den i vilken vi uppstiga till fadern och förenas med honom.

Kristendomen har alltid känt tillvaron av tre världar eller regioner, genom vilka människan har att gå, nämligen först den fysiska världen, för det andra ett mellantillstånd, vari hon inträder vid döden, och för det tredje den himmelska världen. Dessa tre världar tror man allmänt på bland bildade kristna. Endast de okunniga föreställa sig, att människan från dödsbädden går direkt till ett slutligt salighetstillstånd. Men en viss meningsskiljaktighet är rådande i fråga om mellantillståndets natur. De romersk-katolska kalla det skärselden och tro, att alla själar komma dit med undantag av dels helgonet, den som nått fullkomlighet, dels den som skilts hädan i »dödssynd». Mänsklighetens stora flertal ingår i en reningsregion, där människan får stanna längre eller kortare tid, allt efter de synder hon begått, och varifrån hon går över till den himmelska världen, sedan hon blivit renad. De olika s. k. protestantiska samfundet avvika från varandra med hänsyn till lärans enskildheter och förkasta mestadels föreställningen om en rening efter döden, men i stort sett äro de eniga om att det finnes ett mellantillstånd, stundom omtalat såsom »paradiset» eller som en »väntetid». Den himmelska världen betrak-

²⁴⁹ Matt. 5:48.

²⁵⁰ Joh. 17:22, 23.

²⁵¹ 1 Kor. 5:1.

²⁵² 1 Kor. 15:28.

tas i den nutida kristenheten så gott som undantagslöst såsom ett slutstadium, utan att man dock har någon vidare bestämd eller allmänt antagen föreställning, vare sig i fråga om dess natur eller huruvida de som komma dit, hava möjlighet till vidare utveckling eller icke. Under kristendomens första tid ansåg man, att himlen utgjorde — vad den i verklighet är — ett genomgångsstadium på själens utvecklingsväg, och läran om reinkarnation i den ena eller andra formen och om själens förut tillvaro var en allmän lära. Livet i himlen blev följaktligen ett övergångsskede, ehuru ofta av mycket lång varaktighet, räckande »en tidsålder» — varvid tidsåldern tänktes avslutad med människans återkomst till ett nytt stadium i hennes oavbrutna liv av fortgående utveckling — men icke »evigt», såsom det i Nya testamentets grekiska text förekommande uttrycket oriktigt återgives.

För att fullständiga denna överblick, som är nödvändig för att göra lärorna om uppståndelsen och himmelfärden begripliga, måste vi undersöka, huru de olika kropparna under evolutionens förlopp komma till utveckling.

Den fysiska kroppen är underkastad en ständig ämnesväxling, i det de smådelar, varav den består, oupphörligt förnyas, och dess uppbyggande pågår följaktligen i varje ögonblick. Då den bildas av den mat vi äta, den dryck vi dricka, den luft vi inandas, och av de partiklar vi draga till oss såväl från människor som från andra föremål i vår omgivning, kunna vi bestämdt befordra dess renande genom lämpligt val av stoff och därigenom göra den till ett allt känsligare redskap för vår verksamhet i densamma, så att den blir i stånd att återge allt finare vibrationer, allt renare begär, allt ädlare och mer upphöjda tankar. Det var av denna anledning, som alla aspiranter till invigning i mysterierna måste underkasta sig särskilda regler för diet och tvagningar m. m. och tillhöllos att iakttaga stor försiktighet med hänsyn till umgänge och vistelseort.

Begärkroppen förändras också på liknande sätt, men dess beståndsdelar bortstötas eller indragras genom det pulserande begärlivet, som näres av känslor, lidelser och affekter. Om dessa äro låga och grova blir det stoff, som bygges in i begärkroppen också grovt, varemot, om de förfinas, begärkroppen blir i motsvarande grad allt finare och särskilt känslig för högre inflytelser. I den mån en människa behärskar sin lägre natur och blir osjälvisk i sina önskningar, känslor och affekter, i den mån hon i sin kärlek till dem hon har omkring sig, blir mindre självisk och fordrande, i samma mån renar hon detta sitt högre medvetenhetsvehikel. Och följden härav blir den, att då hon under sömnen befinner sig utanför den fysiska kroppen, hon gör finare, renare och mer instruktiva erfarenheter, och när hon vid döden skiljes från densamma, går hon snabbt igenom mellanstadiet, när begärkroppen då mycket hastigt upplöses och icke uppehåller henne på hennes väg.

Mentalkroppen uppbygges likaså under vårt nuvarande liv, nämligen av vår tankeverksamhet. Den kommer att utgöra medvetandets vehikel i den himmelska världen, men bildas redan nu genom högre strävanden, genom fantasiens, förståndets, omdömesförmågans, konstsinnets verksamhet, genom bruk av alla mentala förmögenheter. Den blir sådan som människan här skapar den, och det himmelska tillståndets längd såväl som innehållsrikedom beror på beskaffenheten hos den mentalkropp hon byggt sig under jordelivet.

Efter hand som en människa når högre i utveckling, kommer denna kropp i självständig verksamhet före döden, och småningom blir hon medveten om sitt himmelska liv redan under den jordiska tillvarons brusande virvel. Då blir hon »människosonen, som är i himmelen»,²⁵³ och som med kunskapens auktoritet talar om himmelska ting. När människan börjar att leva sonens liv efter att hava inträtt på helighetens väg, lever hon i himmelen, medan hon är kvar på jorden, i det hon kommer i medveten besittning av och lär sig bruka den himmelska kroppen. Och alldenstund himlen icke är långt borta utan omgiver oss på alla sidor, och vi äro utestängda därifrån endast genom vår oförmåga att förnimma vibrationerna däri, icke genom deras frånvaro; alldenstund dessa vibrationer träffa oss i varje ögonblick av vårt liv, så behöves ingenting annat för att befinna sig i himmelen än att bliva medveten om dessa vibrationer. Vi bliva medvetna om dem genom att försätta den himmelska kroppens livsfunktioner i verksamhet, genom att utbilda och utveckla den och dess organ, ty denna kropp, som själv är skapad av himmelskt stoff, återger vibrationerna i den himmelska världens materia. Sålunda lever »människosonen» alltid i himmelen. Men »människosonen» är, som vi veta, ett uttryck, som brukas om den invigde, icke om den uppståndne och förhärligade Kristus utan om Sonen, medan han ännu är på väg att »fullkomnas».²⁵⁴

Under de utvecklingsstadier, som leda upp till och omfatta förberedelsevägen, undergår den andliga kroppens första led, orsakskroppen, en snabb utveckling och sätter människan i stånd att efter döden höja sig till den andra himmelen. Efter den andra födelsen i människan begynner sällhetskroppen att bildas »i himmelen». Denna kropp är Kristi kropp, och den utvecklas under hans tjänande verksamhet på jorden. Härunder träder »Gudssonens» medvetande alltmer i dagen, och den stundande föreningen med Fadern börjar kasta ett förklaringsljus över den sig utvecklande anden.

I de kristna mysterierna — såväl som i de forna egyptiska, kaldeiska och andra — plägade man i yttre handling symboliskt återge de invigningsstadier kandidaten hade att genomgå. Han fördes in i invigningskammaren och lades ned på golvet med utsträckta armar, ibland på ett träkors, ibland på stengolvet i samma ställning som en korsfäst. Därpå berördes hans hjärta med tyrsusstaven — »spjutet» i korsfästelsehistorien — och han lämnade kroppen och inträdde i de inre världarna, varvid kroppen föll i djup trance — den korsfästes »död». Kroppen lades därefter i en stensarkofag och lämnades där, noga övervakad. Under tiden besökte han själv de sällsamma, avlägsna regioner, som kallades »jordens hjärta», och därefter det himmelska berget, där han tog i besittning den fullt utbildade sällhetskroppen, nu färdig att brukas av medvetandet. Iklädd denna återvändande han till sin köttliga kropp för att åter väcka den till liv. Korset med den därpå liggande kroppen eller, om intet kors använts, den livlösa, stela kroppen lyftes ut ur sarkofagen och lades på en sluttande yta, vänd mot öster för att möta den uppgående solen på tredje dagen. I samma stund, som solens strålar berörde ansiktet, tog Kristus, den fullkomnade invigde eller mästaren, åter sin fysiska kropp i besittning, därvid förhärligande densamma genom den sällhetskropp, som han nu var iklädd. Han omvandlade den köttliga kroppen genom föreningen med sällhetskroppen och gav den nya egenskaper, nya

²⁵³ Joh. 3:13. Vår sista svenska översättning har upptäckt, att intet grammatikaliskt hinder föreligger för utbyte av det tidigare »är» mot »var». Ö. a.

²⁵⁴ Hebr. 5:9.

krafter, nya förmögenheter, omskapande den till sin egen avbild. Detta var Kristi uppståndelse, varefter själva den köttsliga kroppen blev förvandlad och antog en ny natur.

Det var detta, som var anledningen till att solen alltid betraktats som symbolen för den uppståndne Kristus, och till att i påskhymnerna det ständigt häntydes på den uppgående rättfärdighetens sol. Det är ock därför, som det heter om den segerkrönte Kristus: »Jag är den levande; jag var död, men se, jag lever i evigheters evigheter och har nycklarna till döden och dödsriket.»²⁵⁵ Alla de lägre världarnas krafter hava underlagts Sonen, som vunnit en härlig seger. Över honom har döden icke längre någon makt. »Liv och död håller han i sin starka hand.»²⁵⁶ Han är den uppståndne, den triumferande Kristus.

Kristi himmelfärd var det mysterium, som stod i samband med den tredje avdelningen av den andliga kroppen och utgjordes av beklädandet med härlighetens klädnad, vilket gick före Sonens förening med Fadern, människans med Gud, då anden åter ingick i den härlighet den hade, »förrän världen var».²⁵⁷ Då blir den trefaldiga anden en, vet sig vara evig; då blir den dolde Guden funnen. Detta är, så långt det rör sig om individen, vad som bildligt framställs i läran om himmelfärden.

För mänskligheten inträffar uppstigandet till himlen, när hela släktet nått Kristusstadiet, sonskapet, då Sonen blir ett med Fadern, och Gud är »allt i alla». Detta är målet, förebildat i den invigdes slutliga seger, men det nås först, när hela människosläktet blivit fullkomnat, då det »stora faderlösa barnet mänskligheten» icke längre är faderlöst, utan medvetet igenkänner sig som Guds son.

Genom att intränga i lärorna om försoningen, uppståndelsen och himmelfärden komma vi fram till de sanningar, vilka på detta område avslöjades i de mindre mysterierna, och vi börja inse den fulla innebörden i apostelns lära, att Kristus icke är ensamstående i historien, utan »förstlingen av de avsomnade»,²⁵⁸ och att det är varje människas uppgift att bli en Kristus. Då såg man i Kristus icke den yttre frälsaren, till vilken människorna måste taga sin tillflykt för att genom hans tillräknade rättfärdighet frälsas från Guds vrede. Kyrkan förkunnade allmänt den vida härligare, vida mer inspirerande läran, att han endast var mänsklighetens förstling, den förebild, som varje människa skulle på nytt förverkliga i sig, det liv varav alla skulle bli delaktiga. De invigde hava alltid betraktats som förstlingarna, som underpanten på släktets slutliga fullkomning rör de första kristna var Kristus den levande symbolen för deras egen gudomlighet, den härliga frukt, vartill de buro fröet i sitt eget hjärta. Icke att frälsas av en yttre Kristus, men att förhärligas till en inre Kristus var den esoteriska kristendomens, de mindre mysteriernas lära. Lärjungaskapet skulle övergå i sonskapet. Sonen hade att leva sitt liv bland människorna, till dess det avslutades med uppståndelsen, och den förhärligade Kristus blev en av vår världs fullkomliggjorda frälsare.

Huru mycket större var icke detta evangelium än våra dagars. Vid sidan av detta den esoteriska kristendomens ideal blir kyrkornas exoteriska lära i sanning trång och arm.

²⁵⁵ Uppenb. 1:18.

²⁵⁶ H. P. Blavatsky, *Tystnadens Röst* (fjärde sv. uppl., s. 97. Ö. a.).

²⁵⁷ Joh. 17:5.

²⁵⁸ 1 Kor. 15:20.

KAP. IX.

Treenigheten.

För att studiet av den gudomliga tillvaron skall kunna bliva fruktbringande, måste det nödvändigtvis utgå från att gudomsväsendet är ett. Alla visa hava så förkunnat det, varje religion har bekräftat, varje filosofi antager dess enhet — »ett utan ett andra».²⁵⁹ »Hör Israel», förkunnade Moses, »herren vår Gud, herren är en».²⁶⁰ »Så finnes för oss allenast en Gud»,²⁶¹ betygar Paulus. »Det finnes ingen Gud utom Gud», bekräftar Islams stiftare och gör dessa ord till sammanfattningen av sin lära. Ett enda vara utan gräns, i hela sin fullhet endast känt av sig självt — ordet Det synes vara mera ödmjukt och sammanfattande än Han och kommer därför ock till användning. Detta väsen är det eviga mörker, ur vilket ljuset födes.

Men såsom manifesterad Gud framträder det enda väsendet som en trefald. En treenighet av gudomliga väsen, såsom Gud en, såsom manifesterade krafter tre. Så har också alltid lärts, och denna sanning är av så avgörande betydelse för människan och hennes evolution, att den alltid utgjort en väsentlig del av de mindre mysterierna.

Hos judarna, som gärna tänkte sig gudomen i mänsklig gestalt, blev som följd härav denna lära hemlighållen, men rabbinerna kände och dyrkade »den gamle av dagar», från vilken visdomen och förnuftet utgingo. Kether, Chochmah, Binah, dessa utgjorde den högsta treenigheten, utstrålningen i tiden från den Ende utanför tiden. Salomos Vishetens bok stöder sig på denna lära och personifierar visheten. »Enligt Maurice», heter det i Williamsons *The Great Law*, »är den första Sephira — benämnd Kether eller kronan, Kadmon eller det rena ljuset, och En Soph eller den oändlige²⁶² — universums allsmåttige Fader. — — Den andra är Chochmah, som enligt vad vi med stöd av bibliska och rabbineka skrifter tillfyllest påvisat, var den skapande visheten. Den tredje är Binah eller det himmelska förnuftet, varifrån egypterna fingo sin Cneph och Platon sin *Nous Demiourgos*. Han är den Helige Ande, som — — genomströmmar, besjälar och styr det oändliga universum.»²⁶³

Denna läras inflytande på den kristna åskådningen påvisas av domprosten Milman i hans *History of Christianity*, där han säger: »Detta väsen [Ordet eller Visheten] fattades mer eller mindre personligt allt efter tidsperiodens eller folkets mer populära eller mer filosofiska, mer materiella eller mer abstrakta föreställningar. Läran var utbredd från Ganges, ja ända från Gula havet, till Ilissos. Den var grundtanken i den indiska religionen och filosofien. Den utgjorde grundvalen för zoroastrianismen. Den var ren platonism. Den var den alexandrinska skolans platonistiska judendom. Många sköna ställen skulle kunna anföras från Philo om möjligheten av att det absoluta väsendet kan bliva tillgängligt för mänsklig förnimmelse. Och

²⁵⁹ *Chandogya-upanishaden* VI. 2:1.

²⁶⁰ 5 Mos. 6:4.

²⁶¹ 1 Kor. 8:6.

²⁶² Detta är missuppfattning. En Soph eller Ain Soph är icke en av personerna i treenigheten, utan det enda varat manifesterande sig i de tre. Icke heller är Kadmon eller Adam Kadmon en Sephira, utan deras totalitet.

²⁶³ Anf. arbete, sid. 201, 202.

även i Palestina var det alldeles icke någon ny lära, som förkunnades vare sig av Johannes Döparen eller av Herren själv, utan tvärtom den vanliga uppfattningen hos de mer upplysta, när de förklarade, att »ingen människa har någonsin sett Gud». I överensstämmelse med denna tanke hade judarna vid uttydningen av de äldre skrifterna i stället för direkt och oförmedlad förbindelse med den högsta gudomen insatt ett eller flera mellanväsen som förbindelse-länkar. Enligt en av de godtagna traditionerna, vilken Stefanus hänsyftade på, blev lagen given »genom änglars förmedling», enligt en annan hade detta uppdrag tilldelats en enda ängel, stundom kallad lagens ängel (jämför Gal. 3:19), stundom Metatron. Men Guds så att säga mer officiella representant, när han ville giva sig till känna för människan, var Memra eller det gudomliga Ordet. Och märkligt är att samma benämning återfinnes i de indiska, persiska, platoniska och alexandriska lärosystemen. Av targumisterna, de första judiska kommentatorerna av skriften, hade detta uttryck redan använts om Messias, och det är icke nödigt att påpeka, vilken helgd det fått genom att upptagas i den kristna lärobyggnaden.»²⁶⁴

Som den lärde domprosten säger, föreställningen om Ordet, Logos, var allmänt utbredd och ingick i treenighetsbegreppet. Hos hinduerna tala filosoferna om den manifesterade Brahman som Sat-Chit-Ananda, tillvaro, förnuft och salighet. I folkföreställningen är den manifesterade guden en treenighet, Shiva, begynnelsen och änden, Vishnu, uppehållaren och Brahmâ, universums skapare. I Zoroasters lära möter oss en liknande treenighet, Ahuramazda, den store, den förste, därpå »tvillingarna», den duala andra personen — ty den andra personen i varje treenighet är tvåfaldig, en föreställning, som i senare tider urartat till motsättningen mellan Gud och djävulen — och slutligen den universella visheten, Armaiti. I den nordliga buddhismen finna vi Amitabha, det obegränsade ljuset, Avalokiteshvara, inkarnationernas källa, och den universella tanken, Mandjusri. I den sydliga buddhismen har gudsbegreppet försvunnit, men med en ihärdighet, som är betecknande, uppträder åter trefalden som det till vilket buddhisten här tager sin tillflykt, Buddha, Dharma (läran), Sangha (brödrskapet). Men Buddha själv dyrkas stundom som en treenighet. På en sten i Buddha-Gaya är inristad en åkallan till honom såsom inkarnation av den evige, vilken lyder: »Om. Du är Brahmâ, Vishnu och Mahesha (Shiva). — — — Jag tillbeder dig, som dyrkas under tusen namn och i skilda former, i skepnad av Buddha, barmhärtighetens Gud.»²⁶⁵

I utdöda religioner återfinnes samma föreställning om en treenighet. I Egypten behärskade den all gudsdyrkan. »Vi hava i British Museum en hieroglyfisk inskrift så gammal som från Senechus' regering i åttonde århundradet före den kristna tidsräkningen, som visar, att läran om trefalden i enheten redan då ingick i deras religion.»²⁶⁶ Samma var förhållandet vida längre tillbaka. Ra, Osiris och Horus utgjorde en treenighet, som dyrkades vitt omkring. Osiris, Isis och Horus dyrkades i Abydos. Andra namn förekommo i olika städer, och triangeln är en ofta använd symbol för den treenige Guden. Den tanke, som gömdes under dessa treenigheter, vid vilka namn de än nämndes, framgår av ett ställe, citerat från Marutho, där ett orakel, som till-

²⁶⁴ Anf. arbete, 1867, sid. 70-72.

²⁶⁵ *Asiatic Researches*, I. 285.

²⁶⁶ S. Sharpe. *Egyptian Mythology and Egyptian Christology*, s. 14.

rättavisar Alexander den store för hans högmod, använder dessa ord: »Först Gud, därefter Ordet och med dem Anden.»²⁶⁷

I Kaldéen utgjorde Anu, Ea och Bel den högsta treenigheten. Anu var alltets upphov, Ea visheten och Bel den skapande anden. Om Kina anmärker Williamson: »I det gamla Kina brukade kejsarna vart tredje år offra åt 'honom, som är en och tre.' En kinesisk utsaga löd: 'Fo är en, men han har tre former.' — — — I det upphöjda filosofiska system, som är känt i Kina under namnet taoism, förekommer också en treenighet: 'Det eviga förnuftet har frambragt en, en har frambragt två, två hava frambragt tre, och tre hava frambragt alla ting', vilket såsom Le Compte tillfogar, 'synes tyda på att de hade en viss kunskap om treenigheten.'»²⁶⁸

I den kristna treenighetsläran finna vi full överensstämmelse med övriga trosläror i fråga om de tre gudomspersonernas funktioner. Och ordet person kommer av *persona*, mask, något som täcker över någonting annat, här det enda varats mask, dess självmanifestation förmedelst form. Fadern är alltings ursprung och mål. Sonen, som är tvåfaldig till sin natur, är Ordet, visheten. Den Helige Ande är den skapande förnuftet, som, ruvande över urmateriens kaos, av detta skapar det material, varav formerna sammansätts.

Det är denna funktionernas identitet under många olika namn, som visar oss, att vi här hava framför oss icke endast en yttre likhet utan ett uttryck för en inre verklighet. Det finnes något, varav denna trefald är en manifestation, något som kan följas i naturen och i evolutionen, något som, då det är funnet, kommer att kasta ljus över människans utveckling, över hennes gradvis växande liv. Vidare finna vi, att personerna i symbolernas universella språk särskiljas genom vissa sinnebilder, och att man kan känna igen dem på dessa under formernas och namnens skiftande mångfald.

Men det är ännu en sak att lägga märke till, innan vi lämna den exoteriska framställningen av treenigheten, nämligen den att med treenigheten i alla dess former förbindes en fjärde grundidé, gudomsmaktens manifestation, och denna tänkes alltid kvinnlig. I hinduismen har varje person i treenigheten alltid sin kraftmanifestation, och enheten jämte dessa sex aspekter utgöra den heliga sjufalden. I många av treenigheterna framträder blott en kvinnlig form, som då alltid närmast förbindes med andra personen, och så uppkommer den heliga fyrfalden.

Låtom oss nu övergå till att skärskåda den esoteriska verkligheten.

Det enda väsendet manifesterar sig som den främste Guden, den i sig själv existerande herren, alltings urgrund, den högste fadern. Ordet vilja eller makt synes bäst beteckna denna första självuppenbarelse, ty utan viljan till manifestation kan ingen manifestering äga rum, och innan det finnes manifesterad vilja, saknas impulsen till vidare utveckling. Universum kan sägas hava sin rot i den gudomliga viljan. Därpå följer enhetens andra aspekt, visheten. Makten ledes av visheten, och därför är det skrivet: »Utän det har intet blivit till som är till.»²⁶⁹ Visheten är tvåfaldig till sin natur, som vi få se. När viljans och vishetens aspekter äro uppenbarade, måste en tredje aspekt följa, som försätter dem i aktivitet, den skapande förnuft-

²⁶⁷ Williamson, *The Great Law*, s. 196.

²⁶⁸ Därsammastädes, sida. 208, 209.

²⁶⁹ Joh. 1:3.

tet, den gudomliga tanken i verksamhet. En judisk profet skriver: »Han har skapat jorden genom sin kraft och berett världens krets genom sin vishet, och genom sitt förstånd har han utspänt himlarna.»²⁷⁰ Hänsyftningen på de tre funktionerna är omisskännlig. De tre äro oskiljbara, odelbara, tre sidor av enheten. Man kan för en rätt uppfattnings skull tänka sig deras funktioner var för sig, men de kunna eljest icke åtskiljas. De äro nödvändiga för varandra, och envar är tillstädes i envar av de andra. I den första personen framträder viljan, makten såsom förhärskande, karakteristisk, men visheten och skapareverksamheten äro också närvarande. I den andra framträder visheten såsom förhärskande, men makten och skaparverksamheten äro icke mindre oskiljaktiga från honom. I den tredje personen framträder skaparverksamheten såsom förhärskande, men makten och visheten låta sig också alltid förnimmas. Och ehuru uttrycken första, andra och tredje användas, därför att personerna framträda så i tiden, i självmanifesteringens ordningsföljd, inser man dock, att de äro i evigheten av varandra avhängiga och jämbördiga, »ingen är den störste och ingen den minste».²⁷¹

Treenigheten är det gudomliga Självvetet, den gudomliga anden, den manifesterade Guden, »han som var, som är och som skall komma»,²⁷² och han är roten till den fundamentala trefalden i liv, i medvetande.

Men vi sågo, att det fanns en fjärde person eller i en del religioner ännu en treenighet, en kvinnlig, världsmöden. Det är denna som möjliggör manifestationen, som inom Enheten av evighet är roten till begränsning och mångfald, och som manifesterad benämnes materien. Den är det gudomliga icke-Självvetet, den gudomliga materien, den manifesterade naturen. Beträktad som ett helt är hon den fjärde aspekten, den som möjliggör den trefaldiges verk. Hon är hans verksamhets sfär i kraft av sin obegränsade delbarhet, »herrens tjänarinna»²⁷³ och på samma gång hans moder, i det hon av sin substans avstår vad som skall utgöra hans kropp, universum, då hon överskyggas av hans kraft.²⁷⁴ Vid noggrannare undersökning befinnes också hon vara trefaldig, existerande i tre oskiljbara aspekter, utan vilka hon icke kunde vara till. De äro stabilitet — inertie eller tröghet —, rörelse och rytm, kallade materiens tre fundamentala eller väsentliga egenskaper. Först genom dem möjliggöres andens verksamhet. Stabiliteten eller inertien erbjuder en bas, stödjepunkten för hävstången. Därpå manifesterar sig rörelsen, men ensam skulle denna blott åstadkomma kaos. Då kommer rytmen till, och därmed hava vi materien i vibration, färdig att taga gestalt, att formas. Så länge de tre egenskaperna befinna sig i jämvikt, utgöra de den homogena enda materien, jungfrulig, ännu ofruktbar. När den högstes kraft överskyggar henne, och anden kommer över henne, bringas egenskaperna ur sitt jämviktsläge, och hon blir världarnas gudomliga moder.

Denna växelverkan inledes å treenighetens sida av den tredje personen. Genom hans verksamhet blir hon i stånd att föda formen. Därefter uppenbarar sig den andra personen, som ikläder sig det frambragta materialet och sålunda blir medlaren, som i sin person utgör länken

²⁷⁰ 2 Jer. 51:15.

²⁷¹ Den atanasianska trosbekännelsen.

²⁷² Uppenb. 4:8.

²⁷³ Luk. 1:38.

²⁷⁴ Luk. 1:35.

mellan ande och materia, urtypen för alla former. Först genom honom kan den första personen avslöja sig såsom den han är, andarnas fader.

Nu är det möjligt att se, varför andra personen i andens treenighet alltid är tvåfaldig. Han är den som ikläder sig materien, den i vilken gudomen framträder som föreningen av två hälfter, icke som ett enda väsen. Därför är han ock visheten. Ty visheten, andens vishet, är det rena förnuftet, som känner sig såsom det enda självet och känner alla ting såsom existerande i samma själv, och i materieaspekten visar den sig såsom kärlek, en kärlek, som genom sin attraherande kraft skapar de i det oändliga skiftande formerna och gör varje form till en levande enhet, icke en blott summa av smådelar — attraktionslagen, som håller världarna och allt vad som är i dem i orubbad ordning och fullkomlig jämvikt. Det är denna vishet, om vilken det säges, att den »med stark och mild hand ordnar alla ting»,²⁷⁵ och som vidmakthåller och bevarar universum.

Bland de i varje religion återkommande universella symbolerna är det punkten, det som blott har läge i rummet, som tagits till symbol för första personen i treenigheten. I fråga om denna symbol gör Clemens av Alexandria en antydning om huru man kan från den kroppsliga formen abstrahera dess karakteristiska egenskaper och därefter dess utsträckning först i djup, så i bredd och sist i längd. »Vad som därefter står kvar är punkten, en enhet så att säga med läge i rummet, och om vi så ytterligare abstrahera rumsföreställningen, återstår enhetsbegreppet.»²⁷⁶ Han likasom framstrålar ur det oändliga mörkret, en ljuspunkt, centrum för ett blivande universum, ett väsen, i vilket allt existerar i oupplöst enhet. Materien till detta blivande universum, området för hans verksamhet, avskiljes, genom att punkten svänger fram och tillbaka i alla riktningar och bildar en ofantlig sfär, begränsad genom hans vilja, hans makt. Det är detta Jeremias tänker på, när han talar om skapandet av »jorden genom hans kraft».²⁷⁷ Därför utgöres den fullständiga symbolen av en punkt i en sfär, sedvanligen framställd som en punkt i en cirkel. Andra personen symboliseras genom en linje, en diameter i cirkeln, en enda fullständig vibration av punkten, och denna linje går likaså i alla riktningar inom sfären. Den delar cirkeln mitt i tu och betecknar också hans dualitet, betecknar att materia och ande, som utgöra en enhet i första personen, hos honom framträda som tvåfald ehuru i förening med varandra. Tredje personen symboliseras genom ett kors, bildat av två diametrar, som inom cirkeln skära varandra vinkelrätt, och av vilka den andra linjen i korset skiljer cirkelns övre del från den lägre. Detta är det grekiska korset.²⁷⁸

När treenigheten skall framställas som en enhet, användes den liksidiga triangeln, antingen inskriven i cirkeln eller utan cirkel. Universum symboliseras genom två sammanflätade trianglar, andens treenighet med spetsen riktad uppåt och materiens med spetsen nedåt. Om färger användas, är den förra vit, gul, guld- eller eldfärgad, den senare av mörk färg.

Den kosmiska utvecklingens gång kan nu lätt följas. Enheten har blivit två, tvåfalden tre och trefalden framträder. Universums materia avskiljes och inväntar andens verksamhet. Det

²⁷⁵ Vishetens bok, 8:1.

²⁷⁶ *Stromata* V. Cap. XI.

²⁷⁷ Se ovan, sid. 95.

²⁷⁸ Se ovan, sid. 76.

är detta som är skapelsehistoriens »i begynnelsen», då »Gud skapade himlarna och jorden»,²⁷⁹ vilka ord ytterligare belysas genom de upprepade utsagorna om huru han »lade jordens grundvalar».²⁸⁰ Vi se här avskiljandet av byggnadsmaterialet, som dock ännu är blott kaos, »öde och tomt».²⁸¹

Detta blir nu föremål för den verksamhet, som utgår från det skapande förnuftet, den Helige Ande, som »svävade över vattnet»,²⁸² materiens vida hav. Det är sålunda hans verk, som går förut, ehuru han är den tredje personen — ett mycket viktigt moment.

I mysterierna visades denna verksamhet i dess olika faser: beredandet av universums materia, atomernas bildande och sammandragning till aggregat, aggregatens gruppering i element och elementens i gasartade, flytande och fasta föreningar. Denna verksamhet omfattar icke endast det slags materia, som kallas fysisk, utan även materiens alla finare existensformer i de osynliga världarna. Såsom »tankeförmågans ande» gav han vidare tillvaro åt de former, som skulle bildas av den förarbetade materien, icke så att han uppbyggde formerna, men så att han genom det skapande förnuftets verksamhet frambragte de till grund liggande idéerna, de himmelska urtyperna, som de ofta kallas. Det är detta verk, som åsyftas, när det heter, att han »utspänt himlarna genom sitt förstånd».²⁸³

Andra personens verk följer på den tredje. »Genom sin vishet har han berett världens krets»,²⁸⁴ i det han byggt alla världskloten och alla ting på dem: genom honom »har allt blivit till».²⁸⁵ Han är världarnas organuppbyggande liv, och alla varelser hava sin rot i honom.²⁸⁶ Sonens liv, som på detta sätt manifesterar sig i den av den Helige Ande beredda materien — ett nytt belägg för den betydelsefulla inkarnations-»myten» —, är det liv, som bygger upp, vidmakthåller och bevarar alla former, ty han är kärleken, attraktionen, kohesionskraften, som sätter formerna i stånd att växa utan att falla i sär, han är bevararen, uppehållaren, frälsaren. Det är därför det heter, att allting måste underläggas Sonen,²⁸⁷ samlas upp i honom, och att ingen kommer till Fadern utom genom honom.²⁸⁸

Ty första personens verk följer på den andras, såsom den andras på den tredje. Han omtalas under namnen »andarnas Fader»²⁸⁹ och »Gud för allt vad liv och anda har»,²⁹⁰ och den gudomliga anden, det sanna självet i människan är hans gåva. Den mänskliga anden är det från Fadern utgående gudomliga livet, utgjutet i det käril, som Sonen berett av det stoff anden givit liv. Och denna ande i människan, kommen från Fadern — från vilken Sonen och den Helige Ande utgå — är ett väsen honom likt, med de tre aspekterna i en enhet, och människan

²⁷⁹ 1 Mos. 1:1.

²⁸⁰ Job. 38:4. Sak. 12:1, m. fl.

²⁸¹ 1 Mos. 1:2.

²⁸² 1 Mos. 1:2.

²⁸³ Se ovan, sid. 95.

²⁸⁴ Se ovan, sid. 95.

²⁸⁵ Joh. 1:3.

²⁸⁶ *Bhagavad Gita* 9:4.

²⁸⁷ 1 Kor. 15:27, 28.

²⁸⁸ Joh. 14:6. Jämför nedan sid. 99.

²⁸⁹ Hebr. 12:9.

²⁹⁰ Mos. 16:22.

är därför i sanning skapad »efter vårt beläte, till vår avbild»,²⁹¹ i stånd att bliva »fullkomlig, såsom eder himmelske Fader är fullkomlig».²⁹²

Sådan är den kosmiska utvecklingens gång, och den upprepas i människans evolution, ty »som ovan, så nedan».

Människoandens treenighet måste, då människan är Guds avbild, förete de gudomliga kännetecknen, och därför finna vi hos henne kraft, som, vare sig i dess högre form av vilja eller i den lägre av begär, är den drivande kraften i hennes evolution. Vi finna hos henne också visdom, det rena förnuftet, som i formernas värld framträder som kärlek, och slutligen intellekt eller tankeförmåga, den aktiva skaparkraften. Och även hos människan finna vi, att i hennes evolution de tre aspekterna manifesteras sig så, att den tredje går först, därefter den andra och sist den första. Mänsklighetens stora flertal är nu i färd med att utveckla tankeförmågan, och vi kunna se dess söndrande arbete överallt, huru den isolerar, kunna vi säga, människoatomerna och utvecklar dem var för sig, att de må bliva ett lämpligt material för uppbyggandet av en gudomlig mänsklighet. Endast hit har släktet nått, och här arbetar det fortfarande.

Om vi noga ge akt på ett ringa fåtal inom vår mänsklighet, se vi, att den andra aspekten av den gudomliga anden hos människan håller på att komma till synes, den som bland de kristna kallas Kristus i människan. Dess utveckling försiggår, som vi sett, efter den första av de stora invigningarna, och visdom och kärlek äro den invigdes kännetecken, framträdande allt klarare i den mån denna aspekt av anden tager gestalt i honom. Här bekräftar sig åter den sanningen, att ingen kommer till Fadern utan genom honom, ty först när Sonens liv närmar sig fullkomningen, kan han bedja: »Och nu, Fader, förhårliga du mig hos dig själv, med den härlighet, som jag hade hos dig, förrän världen var till.»²⁹³ Då uppstiger sonen till Fadern och blir ett med honom i den gudomliga härligheten. Hans väsens självständighet blir uppenbar, den självständighet, som ligger i hans gudomliga natur, nu utvecklad från frö till blomning, ty »såsom Fadern har liv i sig själv, så har han ock givit åt Sonen att hava liv i sig själv».²⁹⁴ Han blir ett levande, självmedvetet centrum i Guds liv, ett centrum i stånd att vara till såsom sådant, icke längre bunden av sitt tidigare livs begränsningar, utan utvidgande sig till gudomligt självmedvetande, allt under det hans livs identitet oinskränkt bevaras, ett levande eldscentrum i den gudomliga lågan.

I denna utveckling är möjligheten av kommande inkarnationer av gudomen innesluten, på samma sätt som den föregående utvecklingen möjliggjort gudomliga inkarnationer i denna vår värld. Dessa levande centra mista icke sin identitet, ej heller minnet av sitt förflutna eller av något som de genomlevat under sin långa vandring uppåt. Och ett sådant om sin gemenskap med det gudomliga självmedvetet väsen kan gå ut från Faderns sköte och uppenbara sig för att hjälpa världen. Han har i sig bevarat enheten av ande och materia, den andra personens dualitet — alla gudomliga inkarnationer i alla religioner äro knutna till andra personen i treenigheten och kan därför med lätthet åter påtaga sig materiens klädnad för fysisk manifestation

²⁹¹ 1 Mos. 1:26.

²⁹² Matt. 5:48.

²⁹³ Joh. 17:5.

²⁹⁴ Joh. 5:26.

och ånyo bliva människa. Denna medlareställning har han behållit och utgör därför en förbindelselänk mellan den himmelska och den jordiska treenigheten. »Gud med oss»²⁹⁵ har alltid varit hans namn.

Ett sådant väsen, ett tidigare universums härliga frukt, kan stiga ned i den nuvarande världen, utrustad med det fulla måttet av sin gudomliga visdom och kärlek, med hela minnet av sitt förflutna, och i kraft av detta minne i stånd att bliva den fullkomlige hjälparen för varje levande varelse. Han känner varje stadium i utvecklingen, därför att han själv genomlevat dem alla, och är i stånd att hjälpa på varje punkt, därför att han själv gjort alla erfarenheter. »Ty därigenom att han har lidit, i det han själv blev frestad, kan han hjälpa dem som frestas.»²⁹⁶

I den mänskliga utveckling han tillryggalagt, ligger därför möjligheten av gudomlig inkarnation. Han som själv klättrat uppför utvecklingens stege, stiger åter ned för att hjälpa andra upp. Och i den mån dessa sanningar dagas för oss, i den mån vi fatta något av treenighetens innebörd, där ovan och här nere, förbytes det som förut varit blott en benhård, meningslös dogm i en levande och livgivande sanning. Endast i och med människans treenighet är mänsklighetens evolution begriplig, och vi se, huru människan utvecklar förståndslivet och därefter Kristuslivet. Detta sakförhållande utgör grundvalen för mystiken och för vårt fasta hopp, att vi skola lära känna Gud. Så hava de vise lärt och genom att vandra den väg de anvisa, komma vi till insikt om att deras vittnesbörd är sant.

²⁹⁵ Matt. 1:23.

²⁹⁶ Hebr. 2:18.

KAP. X.

Bönen.

Tidsandan, som den kallas, intar i våra dagar en ytterst ofördragsam hållning i fråga om bönen, ty den förmår icke se något orsakssammanhang mellan en begäran och en viss händelse, varemot de fromma i landen hysa en särskild förkärlek för bönen och däri finna sitt rätta liv. Men även den religiöse är stundom osäker med hänsyn till bönens förnuftsensliga berättigande. Kan väl han lära den Allvise? Kan han avfordra den Allgode välgärningar? Kan han omstämman dens vilja, hos vilken »ingen förändring äger rum och ingen växling av ljus och mörker»?²⁹⁷ Och dock förekomma inom hans egen och andras erfarenhet exempel på »bönhörelse», oförtydligt utgörande bifall till förutgående bönfällen.

Många av dessa fall äro också något annat och mera än den bedjandes inre erfarenhet, utgöra påtagliga fakta i den så kallade objektiva världen. En person beder t. ex. om pengar, och posten medför just vad han begärt. Eller en kvinna beder om mat, och det kommer mat till hemmet. Särskilt i fråga om verksamhet för välgörande ändamål finnes det mer än nog av exempel på att en varm bön om hjälp i nödens stund blivit hörd både snabbt och i rikt mått. Å andra sidan finnas också mer än nog av exempel på böner, som icke besvarats, då de hungerande fått svälta ihjäl, då det sjuka barnet ryckts ur sin moders armar trots den mest lidelsefulla vädjan till Gud. En ärlig undersökning av bönen måste taga allt sådant med i räkningen.

Och detta är icke allt. Det är så mycket inom detta erfarenhetsområde, som förefaller besynnerligt och gåtfullt. En bön om en obetydlighet t. ex. blir hörd, medan en annan i en viktig angelägenhet intet förmår. Ett tillfälligt bekymmer lättas, men en bön om en innerligt älskad anhörigs räddning får intet svar. För en vanlig iakttagare ser det nästan omöjligt ut att upptäcka den lag, som avgör, när en bön är verksam eller icke.

Vad som allra först är av nöden, när man söker att förstå denna lag, är att analysera bönens begrepp, ty detta ord brukas om olika slag av medvetandets verksamhet, och böner få icke behandlas, som utgjorde de alla företeelser av ett och samma slag. Vi ha böner om bestämda världsliga förmåner, om fyllandet av materiella behov, böner om föda, kläder, anställning, pengar, framgång i affärer, tillfrisknande från sjukdom o. d. Dessa kunna vi sammanföra till en klass, som vi beteckna med bokstaven A. Så ha vi böner om hjälp i moraliska och intellektuella svårigheter, om andlig förkovran, om seger över frestelser, om kraft, om insikt, om upplysning. Dessa kunna föras till en klass B. Slutligen finnas böner, som ingenting begära, som bestå i meditering över och tillbedjan av den gudomliga fullkomligheten — mystikerns extas, den vises meditation, helgonets hänryckning. Detta är den sanna kommunionen, Gudomens gemenskap med människan, när en människa utgjuter sig i hängivenhet och tillbedjan inför *Det* som drager själen till sig och oemotståndligt vinner hennes hjärtas kärlek. Dessa böner vilja vi kalla klass C.

²⁹⁷ Jak. 1:17.

I de osynliga världarna finnas många slag av intelligenta väsen, som människan kommer i beröring med, en sannskyldig Jakobsstege, på vilken Guds änglar stiga upp och ned, och Herren själv står överst.²⁹⁸ Några av dessa intelligenser äro väldiga andliga krafter, andra ytterst begränsade varelser, som i fråga om medvetande äro underlägsna människan. Denna naturens ockulta sida — varom mera i nästa kapitel — är en i alla religioner känd verklighet. Hela världen är full av levande varelser, osynliga för det kroppsliga ögat. De osynliga världarna genomtränga de synliga, och skaror av intelligenta väsen trängas omkring oss på alla sidor. Några av dem äro tillgängliga för människans böner, och andra kunna ledas av hennes vilja. Kristendomen känner tillvaron av de högre avdelningarna under det gemensamma namnet änglar och lär, att de äro »tjänsteandar, som sändas ut till tjänst».²⁹⁹ Vari deras tjänande verksamhet och deras beröring med människan består, allt sådant ingick i den undervisning, som meddelades i de mindre mysterierna, och i de större erhöles förmånen av direkt umgänge med dem, men i våra dagar hava dessa sanningar fallit i glömska, undantagandes det lilla som läres inom den grekisk- och den romersk-katolska kyrkan. För protestanten är »ängelarnas tjänst» föga mer än ett blott talesätt. Härtill kommer att människan själv oavlåtligt skapar osynliga varelser, ty hennes tanke- och begärvibrationer ge upphov till former av finare materia, vilkas enda liv utgöres av den tanke eller det begär, som besjälär dem. Hon skapar på detta sätt en härskara av osynliga tjänare, som svärma omkring i de osynliga världarna, ivriga att utföra hennes vilja. Vidare finnas i dessa världar mänskliga hjälpare, som äro i verksamhet där, iklädda sin finare kropp, medan deras fysiska kropp sover, och vilkas uppmärksamma öron kunna träffas av ett rop efter hjälp. Och som kronan på det hela hava vi där också Guds allestädes närvarande, allvetande liv, verksamt och medvetet på varje punkt av hans värld, utan vilkens vetskap icke en sparv faller till marken,³⁰⁰ icke ett stumt djur skälver av fröjd eller smärta, icke ett barn jublar eller snyftar — det liv, som med sin kärlek genomtränger, omfattar och uppehåller allt, och vari vi leva och röras.³⁰¹ Likasom intet, som förorsakar njutning eller lidande, kan förnimmas av människans kropp, utan att känselnerverna bringa bud om intrycket till hjärnans centra, och likasom från hjärnans centra de vibrerande rörelsenerverna överföra det gensvar, som välkomnar eller avvisar, likaså når varje vibration i universum — som är Guds kropp — fram till hans medvetande och framkallar en handling till svar. Likasom nervceller, nervtrådar och muskelfibrer överföra känsel- och rörelsevibrationer, men det är människan själv, som känner eller handlar, på samma sätt äro myriader intelligenta väsen de förmedlande krafterna, men det är Gud, som förnimmer, och som ger svar. Intet är så obetydligt, att det icke når detta fina, allestädes närvarande medvetande, intet så stort att det sträcker sig utanför det. Vi äro så begränsade, att blotta föreställningen om ett så alltomfattande medvetande gör oss häpna och tvivlande; och dock skulle kanske en mygga, om hon försökte att mäta en Pytagoras' medvetande, komma lika ohjälpligt till korta. Professor Huxley har ett märkligt ställe i en av sina böcker, där han tänker sig möjligheten av att det finnes varelser av gradvis allt högre intelligens, med allt mer omfattande medvetande, och att ett stadium kan nås, som ligger lika högt över det mänskliga, som detta står över tordyvelns.³⁰² Och detta är

²⁹⁸ Mos. 28:12, 13.

²⁹⁹ Hebr. 1:14.

³⁰⁰ Matt. 10:29.

³⁰¹ Ap. G. 17:18.

³⁰² T. H. Huxley. *Essays on some Controverted Questions*, sid. 36.

icke en vetenskaplig fantasmålning utan rena verkligheten. Det finnes ett väsen, vars medvetande är närvarande på varje punkt i dess universum, och som därför kan nås från vilken punkt som helst. Detta medvetande är icke allenast mäktigt vittfamnande utan också ofattligt skarpt, och dess reaktionsförmåga är icke mindre känslig därför, att dess verksamhetsområde är åt alla håll obegränsat, utan det reagerar lättare än ett mer begränsat medvetande och är fullkomligare i sin förmåga av uppfattning än ett som är mera inskränkt. Långt ifrån att ett väsens upphöjdhet skulle göra det så mycket vanskeligare att komma innanför dess medvetande, är det tvärtom motsatsen, som äger rum. Ju upphöjdare ett väsen är, desto lättare är det att nå detsamma.

Detta liv, som genomströmmar allt som är till, brukar som sina kanaler alla de levande väsen, åt vilka det givit upphov, och vart och ett av dem kan användas som redskap för den allvetande viljan. För att denna vilja skall kunna giva sig uttryck i den yttre världen, måste den ha uttrycksmedel, och dessa väsen erbjuda, i mån av mottaglighet, de nödiga ledningskanalerna och bliva förbindelseleden mellan de olika punkterna i kosmos. De fungera som rörelsenerver i den allvetandes kropp och utföra hans viljas bud.

Låt oss nu övergå till böneklasserna, sådana vi uppdelat dem och undersöka, på vilka sätt svar erhållas i de olika fallen.

När en människa uttalar en bön av A-klassen, kan denna besvaras på flera sätt. En människa, som det nu är frågan om, är till sin natur enkel och trohjärtad och har en föreställning om Gud, som är naturlig och nödvändig på hennes utvecklingsstadium. Hon betraktar Gud som den, vilken skall förse henne, med vad hon behöver, sätter honom i nära och omedelbart samband med hennes dagliga behov och vänder sig till honom för sitt dagliga bröd, lika naturligt som ett barn går till sin fader eller moder. Ett typiskt exempel på bedjare av denna kategori hava vi i den sedermera som filantrop allmänt bekante George Miller i Bristol på den tid, då han började sin kärleksverksamhet och varken hade vänner eller penningmedel. Han brukade bedja om mat åt barn, som voro uteslutande hänvisade till hans givmildhet, och det kom alltid pengar tillräckligt för de närmaste behoven. Vad var det som då hade hänt? Hans bön var ett starkt, kraftutlösande begär, och ett sådant begär skapar sig en form, som det besjalar och sätter i rörelse. Denna vibrerande, levande varelse har endast en föreställning, den som utgör dess liv, den att det behövs hjälp, det behövs mat, och sökande genomströvar den inre världen. Samtidigt finnes det någonstades en människovän, som gärna vill hjälpa sin behövande nästa, och som söker ett tillfälle att giva. Vad magneten är för järnet, det är en sådan människovän för den nämnda begärformen, som attraheras av honom. Den framkallar i hans hjärna vibrationer, identiska med dess egna, som röra sig kring George Miller, hans asyl för föräldralösa barn och deras behov, och han ser vad han har att göra, skriver ut och sänder en anvisning. Helt naturligt skulle Miller ha sagt, att det var Gud, som ingav hjälparen att sända gåvan, och i djupaste mening är det så, ty det finnes i hela universum intet liv, ingen kraft, som icke utgår från Gud, men det förmedlande redskapet var den enligt de gudomliga lagarna handlande begärform, som skapats av bönen.

Samma resultat kunde lika bra uppnås utan någon bön genom en avsiktlig viljeakt, utövad av någon som känner till de riktiga krafterna och metoden att sätta dem i gång. En sådan

människa skulle hava att göra sig en klar föreställning om vad hon behövde, skulle draga till sig det slags finare materia, som bäst lämpade sig för ändamålet, till att däri kläda sin tanke och skulle genom en avsiktlig viljeakt antingen sända tankeformen till någon viss person för att framhålla sitt behov eller låta den sväva omkring i omgivningen och attraheras av någon hjälpsam människa. I detta fall är det icke fråga om bön, utan om medveten användning av viljekraft och kunskap.

Men i fråga om det stora flertalet människor, okunniga som de äro om de osynliga världarnas krafter, kan den tankekoncentration och den allvarliga önskan, som är av nöden för att åstadkomma åsyftad verkan, mycket lättare nås genom bön än genom något målmedvetet bemödande på det mentala området att sätta in sin egen viljestyrka. De skulle tvivla på sin egen kraft, även om de hade sakens teoretiska sida klar för sig, och tvivel förlamar viljan. Att den som beder icke känner till den kraftapparat han sätter i gång, gör ingenting till saken. Ett barn, som sträcker ut sin hand och griper ett föremål, behöver icke veta något om musklernas sätt att arbeta eller om rörelsens elektriska och kemiska verkningar på muskler och nerver; icke heller behövde det sorgfälligt beräkna föremålets avstånd genom uppmätning av den optiska axelvinkeln. Det endast vill få fatt i det åtrådda föremålet, och kroppsorganismen lyder dess vilja, utan att det ens vet av någon kropp. På samma sätt är det med bedjaren, som icke vet något om tankens skaparkraft eller om den varelse han skickat ut att utföra hans befallning. Han handlar lika omedvetet som barnet, och likt barnet griper han det som han vill hava. I bägge fallen är det Gud, som är den i egentlig mening verkande, ty all kraft är av honom. I bägge fallen utföres det som sker av den kraftapparat, som tillkommit genom hans lagar.

Men detta sätt är icke det enda för att få svar på böner av denna klass. Någon som för tillfället lämnat sin fysiska kropp och har något att utföra i de osynliga världarna, eller en ängel, som har sina vägar häråt, kan råka att få höra ropet om hjälp och i en människoväns hjärna väcka tanken på att sända den begärda hjälpen. »I morse kom jag att tänka på den och den», säger denne, »jag är viss om att han har bruk för en liten bankanvisning.» Det är många böner, som uppfyllas på det sättet, att någon osynlig intelligens blir mellanhanden mellan den nödställda och hjälparen. Häri består delvis de lägre änglarnas tjänande verksamhet att på detta sätt tillgodose de enskilda behov och lämna stöd åt välgörenhetsföretag.

När böner av detta slag icke bli hörda, så beror detta på en annan fördold orsak. Varje människa har ådragit sig skuld, som skall betalas. Hennes oriktiga tankar, begär och handlingar hava rest hinder i hennes väg, och ofta är hon så ofri, som vore hon omsluten av ett fångelses murar. Varje kränkning av lagen är en skuld, som betalas med lidande, och människan måste bära följderna av vad orätt hon gjort. Är hon för någon orätt, som hon tidigare begått, dömd att dö av hunger, så är det förgäves hon med böner söker besvärja ett sådant öde. Den begärform hon skapar söker men finner icke. Den möter och uppslukas av den forna rättskränkningens strömdrag. Här såsom överallt leva vi inom ett lagbundenhetens rike, och krafter, som vi satt i gång, kunna modifieras eller alldeles upphävas av mötande andra krafter. Tänk oss två fullkomligt lika kulor framdrivna av två alldeles lika krafter. Den ena kulan träffas icke av någon annan kraft, utan når obehindrat sitt mål. Den andra träffas av en annan kraft och kastas alldeles ur sin bana. Och så kan det gå med två lika böner. Den ena går sin väg fram utan hinder och uppnår sitt syfte, under det den andra slungas ur sin bana av ett tidi-

gare missgrepps starkare kraft. Den ena bönen blir hörd, den andra icke. I bägge fallen är resultatet lagens verk.

Låtom oss så betrakta de böner, som tillhöra B-klassen. Böner om hjälp i moraliska och intellektuella svårigheter hava en tvåfaldig verkan, dels så att de direkt draga till sig hjälp, dels så att de verka tillbaka på den bedjande. De tilldraga sig uppmärksamhet från änglarnas sida och från de lärjungar, som befinna sig utanför sin fysiska kropp och då alltid söka tillfällen att komma rådlösa själar till hjälp. Av dessa hjälpare lämnas råd, uppmuntran och ljus, som når hjärnmedvetandet, en bönhörelse alltså av samma direkta art som den om vilken det heter: »Och han föll ned på sina knän — — — Då visade sig för honom en ängel från himmelen, som styrkte honom.»³⁰³ Tankar ingivas, som kasta ljus över en intellektuell svårighet eller lösa ett oklart moraliskt problem, eller ett betryckt hjärta fylles av ljuvlig frid, som stillar all oro och ängslan. Och förvisso, även om ingen ängel hade sin väg förbi, skulle den nödställdes rop nå »himlens dolda hjärta», och en budbärare skulle utsändas för att bringa hugsvalelse, en ängel alltid beredd att skynda ut vid första vink för att utföra gudomens vilja att hjälpa.

Det gives också vad man stundom kallar en subjektiv bönhörelse i sådana fall, bestående i bönen återverkan på den bedjande. Hans bön försätter hjärtat och tanken i ett tillstånd av mottaglighet, varigenom den lägre naturen bringas till stillhet, så att den kan utan hinder i sig upptaga det flöde av styrka och ljus, som nedsändes från hans högre själv. Den kraftström, som från den inre människan normalt sändes ned eller ut, riktas i regel mot den yttre världen och förbrukas i de sedvanliga levnadsuppgifterna av hjärnmedvetandet under dess dagliga verksamhet. Men när hjärnmedvetandet vänder sig ifrån den yttre världen, stänger dörrarna utåt och riktar blicken inåt, när det med avsikt sluter sig för det yttre och öppnar sig för det inre, då blir det ett käril, som kan mottaga och hålla kvar, i stället för blott ett ledningsrör mellan den inre och den yttre världen. I den tystnad, som blir rådande, när den yttre verksamhetens buller upphör, kan andens »sakta susning»³⁰⁴ göra sig hörd, och själen blir genom koncentrerad uppmärksamhet på vad den förbjudar i stånd att uppfånga det inre Självets svaga viskning.

Ännu påtagligare är den hjälp, som kommer både utifrån och inifrån, när bönen gäller andlig upplysning, andlig tillväxt. Ty utom det att alla hjälpare, människor såväl som änglar, finna sin högsta glädje i att befrämja andligt framåtskridande och begärligt gripa varje tillfälle, som en uppåtsträvande själ erbjuder dem, så kommer härtill, att själva begäret att så växa frigör högre energi: andlig längtan nedkallar svar från den andliga världen. Här bekräftas åter lagen för samklingande vibrationer, i det en ton av upphöjd längtan besvaras av en ton av samma klass; en kraft av samma natur, av samma vibrationshastighet utlöses. Det gudomliga livet utövar ett oavlåtligt tryck inifrån mot de begränsningar, varav det omslutes, och när den lägre kraften utifrån träffar samma hinder, genombrytes skiljeväggen, och det gudomliga livet utgjuter sig över människoanden. Då en människa erfar det ymniga tillflödet av andligt liv, säger hon: »Min bön är hörd, och Gud har sänt ned sin ande i mitt hjärta.» Och det är verkligen så, men det är sällan hon inser, att anden beständigt söker vinna inträde, och att när han

³⁰³ Luk. 22:41, 43.

³⁰⁴ 1 Kon. 19:12. Ö. a.

kommer till sitt eget, hans egna icke taga emot honom.³⁰⁵ »Se jag står för dörren och klappar; om någon lyssnar till min röst och upplåter dörren, så skall jag gå in till honom.»³⁰⁶

I allmänhet gäller som regel i fråga om alla böner av denna klass, att det beror på graden av personlighetens undertryckande och på intensiteten i själens längtan efter det högre, i vilket mått bönhörelsen kommer från det större livet inom oss och utanför oss. Vi hålla oss avskilda därifrån. Om vi uppgiva avsöndringen och göra oss till ett med det högre, finna vi, att ljus, liv och styrka strömma in över oss. När den enskilda viljan vändes ifrån sina egna intressen och tvingas att tjäna de gudomliga avsikterna, då uppfylles hon av gudomens nedströmmande kraft. En människa, som simmar emot strömmen, kommer endast långsamt fram, men simmar hon med strömmen, föres hon framåt av dess hela kraft. Inom naturens alla områden äro gudomliga krafter i verksamhet, och allt vad en människa gör, det gör hon med tillhjälp av de krafter, som gå i den riktning hon väljer att verka. Det största hon uträttar åstadkommes icke genom hennes egna krafter, utan genom den skicklighet varmed hon förstår att utvälja och kombinera de krafter, som hjälpa henne, och neutralisera dem, som göra motstånd, förmedelst dem hon har fördel av. Krafter, som skulle sopa bort oss som agnar för vinden, bli de tjänare vi ha största gagnet av, när vi arbeta i riktning med dem. Är det då så underligt, att bönen lyder de lagar, som gälla på alla andra områden, att de gudomliga krafterna bli bundsförvanter till den som väljer bönen väg för att såsom en del av Gudomen samverka med dem?

Den högsta formen av bön i klass B går nästan omärkligt över i den, som vi betecknat som klass C, där bönen förlorar sin karaktär av begäran att få något och i stället blir meditation över eller tillbedjan av Gud. Meditation är tankens stadiga, lugna fästade på Gud, varigenom det lägre föreställningslivet försättes i stillhet och tillfällig verksamhet för att låta människandan, frigjord därifrån, höja sig till beskådande av den gudomliga fullkomligheten och i sig återspegla Gudsiden. »Meditation är en tyst eller *outtalad* bön eller, såsom Plato uttrycker sig, det tillstånd, då 'själen i brinnande andakt vänder sig till det gudomliga, icke för att begära något speciellt gott (såsom i den vanliga bönen) utan i och för det goda självt — det universella Högsta Goda'.»³⁰⁷

Det är denna bön, som, genom att sålunda frigöra anden, utgör medlet till människans förening med Gud. Enligt lagarna för tänkandet blir människan vad hon tänker, och då hon mediterar över de gudomliga fullkomligheterna, reproducerar hon småningom i sig det, varpå hennes tanke är fäst. När tankens organ på detta sätt är format efter det högre och icke efter det lägre, kan det icke binda anden, och när anden frigjord svävar upp mot sitt ursprung, intager enhetsmedvetandet bönen plats och avskildheten upphör.

Även tillbedjan, den hänryckningens bön för vilken all begäran är främmande, då den bedjande icke söker någonting utom att uttömma sig i ren kärlek till fullkomligheten, dunkelt förnummen, är ett medel — av alla det lättaste — att nå enheten med Gud. Medvetandet, begränsat till hjärnan, beskådar i stum hänryckning den bild det skapar sig av Honom, som det vet vara höjd över alla försök att nås av föreställningen, och ofta händer det, att den bedjande

³⁰⁵ Joh. 1:11.

³⁰⁶ Uppenb. 3:20.

³⁰⁷ H. P. Blavatsky. *Nyckel till Teosofien*, sid. 15.

av intensiteten i sin kärlek lyftes över begreppsförmågans begränsning, att hans fria ande höjer sig till rymder, där dessa gränser ej längre finnas, och känner och skådar vida mer än han vid återkomsten kan beskriva i ord eller kläda i form.

Så lyftes mystikern till det saliga skådandet, så kommer den vise till åtnjutande av frid, visdomens frid, som övergår allt förstånd, så förvärvar helgonet den renhet, utan vilken ingen ser Gud. En sådan bön sprider ett förklarings sken över den bedjande, och från det ögonblick, då han från förbundets höga berg åter stiger ned på jordens slätter, strålar till och med hans lekamliga anlete av en överjordisk glans från den eld, som brinner inom honom. Lyckliga de som känna den verklighet, vilken ord icke kunna uppenbara för dem som icke lärt känna den. De vilkas ögon skådat »konungen i hans härlighet»,³⁰⁸ de minnas och de förstå.

När bönen ses i detta ljus, blir det utan vidare klart, vilken för alla tider omistlig betydelse den får för alla som hålla på religionen, och vi förstå, varför alla sökare efter det högre livet så enstämigt förfäktat dess praktiska värde. För den som vill utforska de mindre mysterierna, rekommenderas böner av de slag, som höra under klass B, och han bör söka höja sig till den rena meditation och tillbedjan, som beskrivits under C, och alldeles utesluta de lägre slagen. Han har nytta av att höra vad Iamblichos lärde härom. »Bönen», säger han, »verkar den oupplösliga andliga gemenskapen med gudarna», och därefter gör han från den praktiske ockultistens synpunkt några ingående uttalanden rörande bönen, vilka äro av stort intresse: »Ty detta är i och för sig en sak väl värd att lära känna och gör kunskapen om gudarna mera fullständig.

Jag säger därför, att det första slaget av bön är av förenande art och ledande till umgänge och bekantskap med gudarna. Det andra slaget åstadkommer den samstämmiga gemenskapens band och framkallar de gåvor, som av gudarna förlänas oss, ännu innan vi tala, och genom vilka allt vårt verk bringas till utförande, innan vi ännu förstå. Det tredje slaget av bön får sin fullkomlighets insegel från den osägliga enhet med gudarna, som, hämtande sin hela styrka från dem, låter vår själ i dem finna sin fullkomliga vila. På dessa tre områden, varest allt gudomligt gott gradvis utdelas, skapar bönen efter hand hängivenhetsförhållandet till gudarna och förskaffar oss från dem sagda trefaldiga andliga förmån, nämligen upplysning, samfällt arbete och det fulla åtnjutandet av den gudomliga elden. — — — Ingen verksamhet kommer på det andliga området till stånd utan genom innerlighet i bönen. Uthållighet i börens utövning ger näring åt vårt förstånd, vidgar ofantligt själens förmåga att i sig upptaga gudarna, upplåter för människorna gudarnas rike, vänjer dem vid ljusets strålföde, sätter småningom våra inre organ i stånd att fördraga gudarnas umgänge och för oss slutligen upp till det högsta stadiet. Och steg för steg höjer den vår karaktär, inplanter i oss gudarnas egenskaper och alstrar tillförsikt och samhörighet och en oupplöslig hängivenhet. Den befordrar den gudomliga kärleken och väcker till liv själens gudomliga del. Den bortrensar från själen allt vad som har motsatt natur, och utstöter ur den omgivande eteriska och strålande anden sådant som leder till existens. Den skapar ett gott hopp och tron på ljuset och gör, med ett ord, dem som öva dessa ting till, vi kunna säga, gudarnas umgängesvännen.»³⁰⁹

³⁰⁸ Es. 33:17.

³⁰⁹ Iamblichos. *De Mysteriis*, V. 26.

För den som bedriver sådana studier och övningar, följer ett oundvikligt resultat, efter hand som hans förstånd vidgas, och i den mån ett allt vidare område av mänskligt liv öppnar sig för honom. Han finner, att i och med kunskapen hans styrka märkbart utvecklas, att han omgives av krafter, som han förstår och kan behärska, och att hans makt står i förhållande till hans kunskap. Därefter får han lära, att gudomen bor fördold i honom själv, och att ingenting som är förgängligt, kan tillfredsställa Guden i hans inre, att endast föreningen med den Ende, den Fullkomlige, kan stilla hans hjärtas begär. Då uppstiger småningom inom honom viljan att göra sig till ett med gudomen, han upphör att söka med våld ändra förhållandena och att kasta nya orsaker i verkningarnas ström. Han lär känna sig själv såsom ett redskap, icke såsom självständig i sitt handlande, som en kanal för källan och icke som källan själv, som tjänare och icke som herre, och han söker att utforska de gudomliga avsikterna och att arbeta i harmoni med dem.

När en människa nått denna punkt, har hon höjt sig över allt vad bön heter, undantagandes den som består i meditation och tillbedjan. Hon har ingenting att bedja om, varken i denna värld eller någon annan. Hon vilar i en beständig ro, sökande intet utom att tjäna Gud. Detta är sonens ställning, då sonens vilja är ett med Faderns vilja, då den villiga underkastelsen en gång för alla skett, såsom det heter: »Se, jag kommer; — — — att göra din vilja, min Gud, är min lust, och din lag är i mitt hjärta.»³¹⁰ Då inses att all bön är överflödig. Man känner, att det icke är på sin plats att bedja om något. Ingen åtrå rör sig efter någonting, ty allting är redan inneslutet i den gudomliga viljans syften, och allting skall i sinom tid bliva verklighet, i den mån viljans tjänare fullkomnas i arbetets utförande.

³¹⁰ Ps. 40:8, 9.

KAP. XI.

Syndaförlåtelsen.

»Jag tror på — — — syndernas förlåtelse.» »Jag bekänner en döpelse till syndernas förlåtelse.» Orden halka så lätt över tungan, när de välbekanta trosbekännelserna, den apostoliska eller den nicenska, läsas vid de gudstjänster, som hållas i varje kristen kyrka över hela världen. Bland de uttalanden av Jesus, vilka finnas upptecknade, förekommer ofta uttrycket: »Dina synder förlåtas dig», och det är väl värt att lägga märke till att dessa ord ständigt beledsaga utövandet av hans helbrägdagörande makt, i det befrielsen från fysisk och från moralisk sjukdom sålunda betecknas såsom sammanfallande. Ja, vid ett tillfälle hänvisade han till botandet av en lam såsom ett tecken på att han hade rätt att säga till en människa, att hennes synder förlåtes henne.³¹¹ Så sade han också om en kvinna: »Hennes många synder äro henne förlåtna, ity hon har visat mycken kärlek.»³¹² I den bekanta gnostiska skriften *Pistis Sophia* heter det, att syndernas förlåtelse i själva verket var ändamålet med mysterierna: »Även om de varit syndare, även om de varit nedsjunkna i världens alla synder och missgärningar, om vilka jag har talat till eder, så skolen I dock, i fall de omvända sig och ångra sig, och om de hava påtagit sig den försakelse, som jag nyss beskrivit för eder, giva dem ljusets rikes mysterier. I skolen alldeles icke undanhålla dem för dem. Det är för syndens skull jag tillfört eder dessa mysterier till utplånande av alla de synder, som de begått från begynnelsen. Därför har jag tillförne sagt eder: 'Jag har icke kommit för att kalla de rättfärdiga.' Nu har jag därför infört mysterierna, på det alla människors synder må utplånas, och på det de må föras till ljusets rike. Ty dessa mysterier följa såsom en fri nådegåva av det första mysteriet, det varigenom alla syndares synder och missgärningar tillintetgöras.»³¹³

I dessa mysterier sker syndaförlåtelsen i och genom döpelse, såsom uttrycket lyder i en av satserna i den nicenska bekännelsen. Jesus säger: »Lyssnen åter att jag må säga eder ordet i sanning, av vilken art det döpelsens mysterium är, som avplanar synder. — — — När en människa mottager döpelsens mysterier, bliva dessa mysterier en eld som, ohejdbar och vis, uppbränner alla synder. De ingå i själen på fördolt sätt och förtära allt syndens ogräs, som andlighetens förvrängare där inplantat.» Och efter att hava ytterligare beskrivit reningsprocessen, tillägger Jesus: »Detta är det sätt, varpå döpelsens mysterier avplana synderna och envar missgärning.»³¹⁴

Under en eller annan form förekommer syndaförlåtelsen i de flesta om icke i alla religioner, och när en sådan samstämmighet i någon punkt möter oss, kunna vi, i enlighet med den grundtanke vi redan uttalat, sluta oss till att den vilar på ett verkligt sakförhållande. Och dessutom finnes det i människonaturen en viss resonans för denna tanke, att synder förlåtas. Vi se, huru människor lida under medvetandet av att ha handlat orätt, och att de, så snart de göra sig

³¹¹ Luk. 5:18-26.

³¹² Luk. 7:47.

³¹³ *Pistis Sophia* i G. R. S. Meads eng. översättning, II. 260, 261.

³¹⁴ Därsammastädes, 299, 300.

kvitt sitt förflutna och skaka av sig ångerns tryckande fjättrar, genast bli glada till mods, och blicken lyser upp, som nyss var skum. De ha en förnimmelse, som om en börda lyfts av dem, ett hinder undanröjts. Skuldkänslan är avlägsnad och därmed den gnagande smärtan. De uppleva vår i själen och höra det kraftens ord, som kan allting förvandla. En tacksägelsesång väljer av sig själv fram ur det överfyllda hjärtat, sångfåglarnas tid är kommen, det är »glädje bland änglarna». Denna icke ovanliga erfarenhet kräver sin förklaring, då den som gör den, eller som bevittnar den hos någon annan, börjar fråga sig vad det kan vara, som tilldragit sig, och som åstadkommit den förändring i medvetandet, som så påtagligt kommer till synes.

En nutidsmänniska, som fullständigt införlivat med sig idén, att oföränderliga lagar ligga till grund för alla fenomen, och som iakttagit dem i deras verksamhet, är till en början benägen att förkasta varje teori om syndaförlåtelse såsom varande oförenlig med begreppet lag, och om hon är vetenskapsman, då är hon genomträngd av idén om lagens okränkbarhet och avvisar varje därmed oförenlig föreställning. Och hon gör rätt i att gå ut ifrån lagens tillförlitlighet, ty lag är ingenting annat än den gudomliga naturens arbetssätt, och i Gudomen finnes »ingen förändring eller någon växlingens skugga».³¹⁵ Vilken åsikt vi än omfatta i fråga om syndaförlåtelsen, så får den icke stå i strid med denna fundamentala idé, som är lika nödvändig i etiken som i naturvetenskapen. Den är världsbyggnadens grundval, och allting skulle störta samman för oss, om vi icke kunde vila tryggt i den goda lagens evigt starka armar.

Men när vi gå vidare i vår undersökning, slår oss det faktum, att just de lärare, som allra mest hålla på lagens oföränderlighet, också äro de som uttryckligen förkunna syndaförlåtelsen. Den ena gången höra vi Jesus säga: »rör vart fåfängligt ord, som människorna tala, skola de göra räkenskap på domens dag»,³¹⁶ och en annan gång: »Var vid gott mod, min son, dina synder förlåtas dig.»³¹⁷ Så talar också *Bhagavad Gita* ständigt om de bindande handlingarna, att »världen bjudes av handling»,³¹⁸ och att en människa »återfår det som var utmärkande för hennes förra kropp»,³¹⁹ och likväl heter det: »Även den mest syndfulle, om han dyrkar mig med odelat hjärta, måste, också han, räknas för rättfärdig.»³²⁰ Man har rätt att vänta, att vad världens heliga skrifter än kunna syfta på med uttrycket syndaförlåtelse, så kunna de som bäst känna lagen, icke hava menat något som står i strid med orsakslagens okränkbarhet.

Vi finna, om vi närmare betrakta även den mest vulgära av vår tids föreställningar om syndaförlåtelsen, att man icke fattar saken så, att syndaren, sedan han erhållit förlåtelse, slipper undan följderna av sin synd i den här världen. Drinkaren, som på grund av sin ånger fått sina synder förlåtna, lider, det ser man, fortfarande av förstörda nerver, av rubbad matsmältning och av den misstro hans medmänniskor hysa mot honom. Om man undersöker vad som tros och läres om syndaförlåtelsen, så finner man till slut, att därvid avses förhållandet mellan syndaren och Gud och de straff, som enligt vederbörandes religion efter döden följa på den oförlåtna synden, och icke möjligheten att slippa ifrån syndens följder här på jorden. Förlusten

³¹⁵ Jak. 1:17.

³¹⁶ Matt. 12:36.

³¹⁷ Matt. 9:2.

³¹⁸ *Bhagavad Gita*, 3:9.

³¹⁹ Därsammastädes, 6:43.

³²⁰ Därsammastädes, 9:30.

av tron på reinkarnationen och av en förnuftig uppfattning av livets kontinuitet, vare sig i denna eller i de närmaste två världarna,³²¹ har fört med sig en hel del motsägelser och ohållbara läror, bland andra den hädiska och hemska föreställningen om människosjälens eviga pina till straff för synder begångna under ett jordelivs korta tidrymd. Och för att komma ifrån denna skräckbild ha teologerna uppställt läran om en syndaförlåtelse, som innebär syndarens frikallelse från ett evigt helvetes fasor. Förlåtelsen medför således icke och har aldrig trots medföra befrielse här på jorden från de naturliga följderna av syndarens dåliga handlingar; ej heller har man — undantagandes i de protestantiska samfundet — lärt, att den räddade honom från någon del av skärseldens lidanden, vilka utgöra syndens direkta följder efter den fysiska kroppens död. Lagen fick ha sin gång både här på jorden och i skärselden, och i den ena såväl som i den andra av dessa världar har lidandet följt i syndens spår, såsom vagnshjulen följa dragaren efter. Det är blott den eviga pinan — som aldrig funnits annat än i de rättrognas dimmiga inbillning — som man undkommer genom syndaförlåtelsen, och vi kunna måhända gå så långt som att uppställa den förklaringen, att dogmatikern, sedan han antagit ett evigt helvetesstraff som den onaturliga följden av ett kortvarigt jordelivs lätt vägande förseelser, fann sig tvungen att föranstalta om en möjlighet till undgående av ett så otroligt och orättvist öde och därför ytterligare införde en otrolig förlåtelse. Lärosystem, som tillkomma på teoretisk väg, utan att man tager livets realiteter med i räkningen, äro ägnade att driva sina skapare så långt ut i spekulationens bottenlösa sumpmarker, att de till slut se sig nödsakade att kasta om kursen och söka sig tillbaka genom dy och moras, tills de åter tycka sig känna fast mark under fötterna. Ett överflödigt, evigt helvete erhöi sin motvikt i en överflödig förlåtelse, och så kommo rättfärdighetens vågskålar åter i jämvikt. Men låtom oss lämna de okunnigas villfarelser och vända tillbaka till sanningens och sunda förnuftets område.

När en människa gjort något orätt, har hon därmed bundit sig vid ett lidande, ty ur syndens frö skjuter ofelbarligen den växt upp, som heter lidande. Det kan också sägas, med användande av en bild som kommer verkligheten ännu närmare, att synden och lidandet endast äro de två sidorna av samma handling och icke två skilda händelser. Likasom varje föremål har två sidor, av vilka den ena, frånsidan, icke kan ses, så länge den andra är synlig, så har också varje handling två sidor, vilka icke kunna ses samtidigt i den fysiska världen. I andra världar kan man se sakens bägge sidor, den goda handlingen och lyckan, den dåliga handlingen och lidandet. Detta är vad som förstås med karma — ett bekvämt och nu allmänt använt, ursprungligen från sanskrit lånat ord, som egentligen betyder gärning, och varmed man betecknar nämnda samhörighet eller identitet — varför ock lidandet säges vara den dåliga handlingens karmiska följd. Följden, frånsidan, behöver icke komma omedelbart, inträder kanske icke ens under den nuvarande inkarnationen, men förr eller senare visar den sig och sluter syndaren i sina straffande armar. Men ett resultat i den fysiska världen, en verkan, som uppleves av det fysiska medvetandet, är slutresultatet av en orsak, som satts i rörelse i det förflutna — den mogna frukten — och i detta resultat skaffar sig en särskild kraft sitt synliga uttryck och uttömmar så sin energi. Denna kraft har varit riktad utåt, och dess verkningar i själslivet äro redan förbi, innan den visar sig i kroppen. Dess yttre manifestering, dess framträdande i den

³²¹ Se ovan, kap. VIII.

fysiska världen betyder, att dess bana är genomlupen.³²² Om syndaren i en sådan stund, då han avtjänat sin synds karma, kommer i beröring med någon som är vis, som kan se både det förflutna och nuet, det osynliga och det synliga, finner måhända den vise, att denna särskilda karma håller på att uttömmas, och kan, enär domen gått i fullbordan, förklara fången fri. Ett sådant fall synes föreligga i berättelsen om den lame mannen, varpå vi nyss alluderade, och detta fall är typiskt. Ett kroppsligt lidande är den sist framträdande följden av föregående förseelse. De mentala och moraliska verkningarna hava nått sin avslutning, och den lidande föres — genom förmedling av någon ängel, som fungerar såsom lagens handhavare — inför någon som är i stånd att bota sjukdom genom användning av högre kraft. Först betyder då den invigde, att den sjukes synder förlåtas honom och bekräftar sanningen härav med den myndiga tillsägelsen: »Stå upp, tag din säng och gå hem.» Hade icke en sådan i högre ting invigd personlighet varit tillstädes, så skulle sjukdomen hava gått över genom naturens helande kraft med bistånd av de osynliga änglaintelligenser, som förmedla karmalagens gång här i vår värld. Men när ett högre väsen ingriper, verkar kraften långt snabbare, och vibrationerna i den sjukes kropp stämmas genast i den harmoni vi kalla hälsa. Man kan säga, att varje syndaförlåtelse av detta slag utgör ett tillkännagivande. Vederbörandes karma är uttömd, och en »kännare av karma» konstaterar detta faktum. Hans försäkran skänker själen en lättnad av samma art, som den en fånge erfar, när order ges om hans lössläppande, en order, som utgör en del av lagens tillämpning lika visst som den tidigare fällande domen. Men den lättnad en sådan människa känner, när hon erfar, att en karmaskuld är avtjänad, är livligare känd, därför att hon själv icke har någon vetskap om den tid, då dess verkan utlöper.

Det är anmärkningsvärt, att förlåtelseformelns uttalande beständigt förbinder med den förklaringen, att den sjuke visat »tro», och att denna förutan intet kunnat göras, med andra ord att det i själva verket är syndaren själv, som avlägsnar karmabördan. I berättelsen om kvinnan, som omtalas såsom »en synderska», förbindas de två uttalandena: »Dina synder äro dig förlåtna — — —. Din tro har frälst dig. Gå i frid.»³²³ Denna tro är en yttring av människans eget gudomliga väsen, som väller fram inom henne för att återförening sig med det gudomliga hav, som är dess ursprung, och som — likasom springvattnet banar sig väg genom jordlagren — genombryter hennes lägre natur, som håller det inneslutet, varvid den sålunda frigjorda kraften verkar på hela hennes natur och försätter den i harmoni med sig. Människan blir medveten om denna sin gudomsgemenskap, först när genom dess kraft karmaskuldens skal genombrutits, och det fröjdefulla medvetandet om en hittills okänd makt i hennes inre, som gör sig gällande, så snart hennes dåliga karma är uttömd, är en väsentlig faktor i den känsla av glädje, befrielse och ny styrka, som medföljer vetskapen om att synden är förlåten, att dess verkningar nu höra till det förgångna.

Och därmed hava vi nått fram till själva kärnpunkten av vårt ämne, nämligen vilka förändringar som försiggå i människans inre, omärkligt för så vitt det rör det medvetande, som arbetar inom hjärnans gränser, förrän de plötsligt göra sig förnumna där, kommande tydligen ingestädes ifrån, »som från skyn», framsprungna ur någon okänd källa. Vad under om en män-

³²² Härav förklaras den mildhet och det tålmod, man så ofta lagt märke till hos sjuka av mycket ren natur. De hava lärt lidandets läxa och ådraga sig icke ny dålig karma genom otålighet under det lidande, som är resultatet av tidigare ond karma, nu på väg att uttömmas.

³²³ Luk. 7:48, 50.

niska inför det gåtfulla i detta plötsliga genombrott, när hon intet vet om de mysterier, som dölja sig i hennes egen natur, eller om »den inre Guden», som i sanning är hon själv, om hon hänför till en yttre källa vad som i verkligheten kommer inifrån, om hon, okunnig om sin egen gudomlighet, icke kommer att tänka på andra gudaväsen än dem som leva i den yttre världen? Och detta misstag är så mycket naturligare som slutmomentet, den vibration, som bryter igenom det hämmande skalet, ofta är gensvaret från gudomen inom en annan människa eller inom något övermänniskligt väsen, som svarar på det enträgna ropet från den fångna gudomen i henne själv. Hon ser ofta brodershjälpen, ehuru hon icke vet, att det är hon själv, hennes inre natur, som genom sitt ropande tillkallat den. Likasom en förklaring av någon, som är klokare än vi, kan klarlägga en dunkel fråga, varvid det dock är vårt eget förstånd, som tack vare hjälpen fattar lösningen, och likasom ett uppmuntrande ord från någon, som är renare än vi, kan ge oss kraft till en moralisk ansträngning, som vi trott överstiga vår förmåga, varvid det dock är vår egen kraft som gör den, så kan en ande, som hunnit högre än vår egen, en som är mera medveten om sin gudomlighet, hjälpa oss att spänna vår egen gudomliga kraft, varvid det just är kraftspänningen, som lyfter oss upp på ett högre plan. Vi äro alla med brodershjälpens band knutna vid dem som stå över oss, såväl som vid dem som stå under oss. Och varför skulle vi, som dock beständigt se oss i stånd att åt själar, som icke nått så långt i utvecklingen som vi, räcka en hjälpande hand, tveka att medgiva, att också vi kunna på samma sätt erhålla bistånd av dem som stå högt över oss, och att vårt framåtskridande kan ske så mycket snabbare genom deras hjälp?

Till de förändringar, som, okända för det lägre medvetandet, försiggå i människans inre natur, höra bland andra de som sammanhånga med viljans uppvaknande. När egot kastar en återblick över sitt förflutna och finner dess behållning utgöras av lidande såsom följd av begångna misstag, besluter det att med ombytt håg även ändra sitt hela sätt att handla. Medan det lägre vehiklet, ännu lydande sina gamla impulser, alltjämt löper vägar, där det kommer i skarp konflikt med lagen, besluter sig egot för en alldeles ny levnadsriktning. Det har hittills begärligt haft sin blick riktad på det animala. Den lägre världens njutningar ha hållit det fångat med starka band. Nu vänder det blicken mot utvecklingens rätta mål och besluter att sträva efter högre glädjeämnen. Det inser, att hela världen är underkastad utveckling, och att, om det trotsar den mäktiga strömmen, skall det av denna slungas åt sidan och därvid illa tilltygas. Det ser ock att, om det väljer att gå med den, det skall bäras framåt i dess mäktiga famn och säkert nå den rätta hamnen.

Egot bestämmer sig alltså för att göra ett bättre bruk av livet och vänder beslutsamt om för att utan fruktan möta vad som kan komma. Det första resultatet av dess försök att leda den lägre naturen in på den nya vägen är lidanden och besvärligheter av alla slag. De vanor, som utbildats under inflytande av den gamla livsriktningen, göra ett hårdnackat motstånd emot de impulser, som utgå från den nya, och en hård kamp uppstår. Efter hand underkastar sig hjärnmedvetandet det avgörande, som fattats på de högre planen, och »lär känna synden» just i och genom denna bekantskap med lagen. Känslan av att befinna sig på villoväg blir starkare, och själen blir ett rov för samvetsagg. Små försök till bättring göras, vilka i kampen mot gamla vanor oupphörligt slå fel, tills den olycklige, överväldigad av sorg och förtvivlan, sjunker ned i hopplöst svärmod. Till sist avpressar det ständigt växande lidandet egot självt ett rop

om hjälp, som besvaras från djupet av dess eget väsen, från den inre Guden, som ock är den yttre, från dess livs liv. Egot vänder sig bort från den lägre naturen, som ställer sig i dess väg, till den högre, den som utgör dess innersta väsen, från det avskilda självet, som plågar det, till det enda Självet, universums hjärta.

Men denna förändring i människans hela livsriktning innebär, att hon vänder sitt ansikte från mörkret och mot ljuset. Ljuset har funnits där hela tiden, men hon har vänt det ryggen. Nu ser hon solen och dess strålar fröjda hennes ögon och fylla hela hennes varelse med övervallande glädje. Hennes hjärta var tillslutet. Nu öppnar det sig helt, och livets hav sänder in över henne lyckans hela högfloed. Våg efter våg av det nya livet lyfter henne, och hon omslutes av den nya dagens ljus. Hon ser på det gångna som förgånget, emedan hennes vilja är fast besluten att följa en högre väg, och hon frågar icke efter vilka lidanden det förflutna ännu kan bereda henne, ty hon vet, att det närvarande icke kommer att draga med sig ett sådant sorgens arv. Det är denna känsla av frid, glädje och frihet, som omtalas såsom verkan av syndernas förlåtelse. De hinder, som det lägre självet rest mellan den inre Guden och Guden utanför, äro undanröjda, och personligheten märker knappast, att förändringen försiggått hos den och icke i översjälens. Likasom ett barn, som stött sin moders hand ifrån sig och gömmer ansiktet mot väggen, kan tro sig vara ensamt och bortglömt, tills det med ett klagoskri vänder sig om, endast för att känna sig omslutet av de skyddande modersarmarna, som aldrig varit längre än en handsbredd borta, på samma sätt stöter människan i sitt egensinne ifrån sig den gudomliga världsmaterns skärmande armar blott för att, när hon åter vänder sig om, finna, att hon aldrig stått utanför deras beskyddande hägn, och att, vart hennes väg än må föra henne, den vakande kärleken alltjämt omsluter henne.

Vad det är som gör, att den beskrivna förändringen hos människan åvägabringar »förlåtelsen», anges av Bhagavad Gita i den delvis redan citerade versen: »Även den mest syndfulle, om han dyrkar mig med odelat hjärta, måste också räknas för rättfärdig, ty han har fattat ett rätt beslut.» Det rätta beslutet har till oundviklig följd: »Snarligen blir han plikttrogen och kommer till frid.»³²⁴ Syndens väsen består däri, att delens vilja sätter sig upp mot det helas vilja, den mänskliga viljan mot den gudomliga. När ändring sker, när egot bringar sin vilja i samklang med den vilja, som arbetar med utvecklingen, då blir, i den värld där vilja är kunna, där verkningarna äro ett med orsakerna, den människan »räknad för rättfärdig». Verkningarna på de lägre planen måste ofelbarligen följa efter, »snarligen blir han plikttrogen» i handling, såsom han redan blivit det i vilja. Här döma vi efter handlingarna, det förflutnas vissna blad. Där dömes efter viljan, varur framtiden växer upp. Därför säger Kristus alltid till människorna här nere: »Dömen icke.»³²⁵

Även sedan en människa definitivt slagit in på den nya vägen, och denna för henne blivit normal vana, komma syndafall, varom talas i *Pistis Sophia*, där Jesus tillfrågas, huruvida en människa kan på nytt erhålla tillträde till mysterierna, sedan hon avfallit men åter ångrar sig. Jesus svarar jakande men säger att det kommer en tid, då återupptagandet icke står i någons makt, undantagandes det högsta mysteriets, som alltid förlåter. »Sannerligen, sannerligen sä-

³²⁴ *Bhagavad Gita*, IX. 30, 31.

³²⁵ Matt. 7:1.

ger jag eder, vem som mottager det första mysteriets mysterier och därefter vänder tillbaka och syndar [ända till] tolv gånger och sedan ångrar sig tolv gånger, uppsändande böner i det första mysteriets mysterium, han skall få förlåtelse. Men om han syndar efter tolv gånger, om han då vänder tillbaka och syndar, skall det icke någonsin efterskänkas honom, så att han kan återvända till sitt mysterium, vilket det nu är. För honom står ingen ånger åter, såframt han icke mottagit mysterierna i det osägbara mysterium, som har medlidande varje stund och efterskänker synderna för evig tid.»³²⁶ Sådana återupprättelser efter fall, varvid »synden förlåtes», möta oss i det mänskliga livet, särskilt i utvecklingens högre skeden. Det erbjudes t. ex. en människa ett tillfälle, som, om hon grepe det, skulle för henne öppna nya möjligheter att tillväxa. Hon låter det gå sig ur händerna och faller tillbaka från den ställning hon nått, som öppnade för henne det gynnsamma tillfället. För henne är vägen tills vidare spärrad. Hon måste inrikta alla sina ansträngningar på att åter mödosamt vandra samma väg hon redan gått, och på att vinna säkert fotfäste på den punkt, varifrån hon glidit tillbaka. Först när denna uppgift är fullgjord, får hon höra den milda rösten, som säger henne, att det förflutnas makt är uttömd och svagheten vänd i styrka, och att porten åter står för henne öppen. Här är förlåtelsen återigen ingenting annat än ett utlåtande från behörig auktoritet angående det verkliga saken, att porten är öppen för den som äger rätt att inträda, men eljest stängd. Där ett avfall ägt rum med åtföljande lidande, måste ett sådant uttalande kännas som en »döelse till syndernas förlåtelse», som återger aspiranten tillträde till en förmån, som han genom eget förvållande gått miste om. Det måste framkalla känslor av glädje och frid, av befrielse från sorgens börda, en förnimmelse av att fötterna lösts från det förflutnas tunga fjättrar.

Återstår ännu en sanning, som aldrig må glömmas. Vi leva i ett hav av ljus, kärlek och lycksalighet, Guds liv, som ständigt omger oss. Likasom solen övergjuter jorden med strålande ljus, så genomstrålas allt av Guds ljus, endast med den skillnaden att universums sol aldrig går ned i någon del av sin värld. Vi avstänga oss själva från förnimmelsen av detta ljus genom vår själviskhet, vår hjärtlöshet, vår orenhet, vår ofördragsamhet, men icke förty leva vi hela tiden mitt i dess sken, som från alla håll utgjuter sig över oss och med sitt milda, men oavlåtliga tryck söker att genombryta de av oss uppresta murarna. När själen river ned de stängande murarna, flödar ljuset in, och själen känner sig omstrålad av solskenet, vederkvickt av himlens rena luft. Ty »människosonen lever alltid i himmelen», även om han icke vet av det, och dess luft svalkar hans panna, om han blott lämnar den fri för dess fläktar. Den mänskliga individualiteten får icke trädas för nära, och Gud tager icke sin boning i hennes medvetande, förrän detta självt öppnar sig och bjuder Honom att ingå. »Se, jag står för dörren och klappar»³²⁷ är den hållning den andliga visheten alltid intager gentemot den sig utvecklande människoanden. Det är icke bristande sympati, som ligger i denna avvaktande hållning, utan djupaste visdom.

Människan får icke tvingas. Hon är skapad till frihet. Hon är ingen slav, utan en blivande Gud, och hennes utveckling låter sig icke pressas fram, utan måste komma av hennes egen vilja. Först när människans vilja ger sitt samtycke, lär oss Giordano Bruno, träder Gud i verksamhet hos henne, änskönt Han är »allestädes närvarande och redo att komma envar till hjälp,

³²⁶ *Pistis Sophia*, II, 305.

³²⁷ Uppenb. 3:20.

som av egen övertygelse omfattar Honom och utan förbehåll överlämnar sig med viljans fria hängivande».³²⁸ »Den immanente Guden, som är allt i alla, varken tillbjuder eller undanhåller, förrän man själv tager emot eller avvisar.»³²⁹ »Dess liv strömmar in med samma hast som solljuset, utan dröjsmål, och ger sig till känna hos envar som vänder sig mot det och öppnar sig därför — — — Fönsterluckorna dragas ifrån, och solen tränger in i ett nu; så går det också i detta fall.»³³⁰

»Förlåtelsen» förnimmes alltså som en känsla, vilken fyller hjärtat med glädje, då viljan är stämd i harmoni med Gudomen och själen öppnar sina fönster, så att kärlekens, ljusets och lycksalighetens solsken strömmar in, då delen känner sin enhet med det hela, och det enda livet dallrar i varje åder. Det är denna upphöjda verklighet, som även i den mest stötande framställning av läran om syndaförlåtelsen utgör dess liv, och som gör, att den trots all ofullkomlighet i uppfattningen kan bliva en sporre till rent och andligt liv. Detta är verkligheten sådan den framgår ur de mindre mysterierna.

³²⁸ G. Bruno i L. Williams eng. övers. *The Heroic Enthusiasts* I, sid. 133.

³²⁹ Därsammastädes, II, sid. 27, 28.

³³⁰ Därsammastädes, II, sid. 102, 103.

KAP. XII.

Sakramenten.

Varje religion har vissa ceremoniel eller gudstjänsthandlingar, vilka av dess bekännare tilläggas grundväsentlig betydelse, och som tros skänka vissa förmåner åt de i desamma deltagande. Dessa ceremoniel ha fått namnet sakrament eller annan beteckning av motsvarande innebörd, och de ha alla samma karaktär. Det är icke mycket som finnes meddelat angående deras verkliga natur och betydelse,³³¹ men även detta ämne hör till dem som en gång fingo sin förklaring i de mindre mysterierna.

Det karakteristiska för ett sakrament ligger i två särskilda egendomligheter. För det första hava vi den yttre ceremonien, som är en bildallegori, en framställning eller reproduktion förmedelst handlingar och materiella föremål av någonting ideellt — icke en allegori i ord, icke en i ord uttryckt tolkning av någon sanning, utan en framställning i handling, varvid vissa materiella ting användas på ett särskilt sätt. Man avser genom valet av dessa föremål likasom vid utförandet av de ceremonier, i vilka deras användning ingår, att liksom i en målning återge en sanning, som man vill inpränta i de närvarandes föreställningsliv. Detta är det första och i ögonen fallande kännetecknet på ett sakrament, det som skiljer det från andra former av gudsdyrkan och meditation. Det tar sikte på dem som utan denna bildliga framställning skulle gå miste om en upphöjd sanning och visar dem i levande, dramatisk form den sanning, som eljest skulle gått förlorad för dem. Varje sakrament bör, när man vill studera det, först ses från denna synpunkt, nämligen att det är en förebildande allegori. De väsentliga ting, som böra studeras, äro alltså: de materiella föremål, som ingå i allegorien, det sätt varpå de användas, och den sanning, som det hela är ämnat att återge.

Den andra utmärkande egenskapen hos ett sakrament är något, som faller inom de osynliga världarnas område och hör till den ockulta vetenskapens studieobjekt. Den som leder ett sakrament, bör äga sådan kunskap, enär sakramentets verkan till mycket stor del, om också icke i sin helhet, beror på officiantens kunskap. Ett sakrament är en förbindelseled mellan den materiella världen och de högre, osynliga områden, med vilka vår värld hör samman. Det utgör en länk mellan det synliga och det osynliga. Och det är icke blott en länk mellan vår värld och andra världar, utan det är också en metod, varigenom den osynliga världens krafter utlösas i den yttre världen, en anordning, varigenom krafter av ett slag förvandlas till krafter av ett annat slag, precis på samma sätt som kemiska krafter i ett galvaniskt batteri förvandlas till elektriska. Alla krafter äro till sitt väsen en och samma kraft, vare sig i de synliga eller de osynliga världarna, men de skilja sig allt efter graden av täthet hos den materia, vari de träda i verksamhet. Ett sakrament tjänar som ett slags smältdegel inom den andliga alkemien. En kraft, som anbringas i denna degel och underkastas vissa inflytanden, är vid utgåendet omvandlad. På detta sätt kan en kraft av finare slag, tillhörande något av universums högre områden, sättas i direkt kontakt med människor i den yttre världen och fås att påverka dem i den yttre

³³¹ Denna brist är numera avhjälpt. Biskop C. W. Leadbeaters år 1920 utkomna *The Science of the Sacraments* skildrar utförligt från ockult synpunkt de kristna sakramentens innebörd och verkningssätt. Ö. a.

världen såväl som inom sitt eget område. Sakramentet utgör den sista bryggan från det osynliga till det synliga och möjliggör krafternas direkta överförande på dem som uppfylla de nödiga betingelserna, och som taga del i sakramentet.

Den kristna kyrkans sakrament hava i de länder, som vid tiden för den s. k. reformationen bröto med den romersk-katolska kyrkan, mist mycket av sitt höga anseende, på samma gång som kunskapen om deras ockulta betydelse till stor del där gått förlorad. Den tidigare sönderingen mellan östern och västern, då den grekisk-katolska kyrkan och den romerska var för sig uppstodo, inverkade icke på tron på sakramenten. I bägge dessa stora kyrkor hava de fortfarande utgjort de erkända banden mellan det synliga och det osynliga och givit sin helgd åt de troendes liv alltifrån vaggan till graven. Kristendomens sju sakrament omsluta hela livet från dopets välkomsthälsning till sista smörjelsens farväl. De äro instiftade av ockultister, av människor, som känt de osynliga världarna, och de föremål, som användas, de ord, som uttalas, de tecken, som göras, äro valda med sakkunskap och anordnade för att åstadkomma vissa avsedda resultat.

Vid tiden för reformationen hade de kyrkor, som bröto sig ut och avkastade det romerska oket, inga ockultister till ledare, endast vanliga människor av denna världen, somliga goda, andra dåliga, men allesammans djupt okunniga om de osynliga världarna och blott i besittning av en viss kännedom om kristendomens yttre skal, dogmens bokstav och den exoteriska sidan av gudstjänsten. Detta hade till följd, att sakramenten förlorade den höga plats de intagit i den kristna gudstjänsten, och i de flesta protestantiska samfundet reducerades de till två, dopet och nattvarden. De övrigas sakramentala karaktär blev icke uttryckligen förnekad, men av de sju uttogos de nämnda två såsom obligatoriska, och i dem måste envar taga del, som ville bli erkänd som fullmyndig kyrkomedlem.

Den allmänna definitionen på ett sakrament, sådan den förekommer t. ex. i den engelska kyrkans katekes, är alldeles korrekt, utom vad beträffar det onödiga tillägget »instiftat av Kristus själv», som dock även kan få stå kvar, i fall namnet Kristus tages i dess mystiska betydelse. Ett sakrament säges där vara »ett yttre synligt tecken för en inre andlig nåd, som skänkes oss, instiftat av Kristus själv såsom ett medel, varigenom vi mottaga densamma och en underpant därpå».

I denna definition återfinna vi de två utmärkande kännetecknen på ett sakrament, som vi angivit. Det »yttre, synliga tecknet» är den förebildande allegorien, och orden om det »medel, varigenom vi mottaga» den inre andliga nåden, innefattar det andra kännetecknet. Detta sista uttryck förtjänar att väl beaktas inom de protestantiska kyrkorna av alla som betrakta sakramenten såsom endast former och yttre ceremonier. Ty här utsäges tydligt och klart, att sakramentet verkligen är ett medel, varigenom nådegåvan överbringas, vilket innebär, att utan densamma nådegåvan icke i samma form föres från den andliga till den kroppsliga världen. Detta utgör ett uttryckligt erkännande av sakramentets andra aspekt, av dess egenskap att vara ett medel, varigenom andlig energi omsättes i verksamhet på jorden.

För att rätt förstå ett sakrament är det nödvändigt för oss att vara fullt förvissade om tillvaron av en ockult eller dold sida hos naturen, den vi tala om såsom naturens livs- eller medvetenhetssida eller riktigare den i naturen inneboende själen. Alla sakramental handlingar vila

på övertygelsen om att den osynliga världen utövar ett mäktigt inflytande på den synliga, och för att förstå vad ett sakrament är, måste vi i någon mån äga en riktig uppfattning av de osynliga intelligenserna och deras ledning av den oss omgivande världen. Vi hava vid studiet av läran om treenigheten sett, att anden framträder som det trefaldiga Självet, och att hans verksamhetsområde är materien, naturens formsida, vilken man ofta och icke utan grund avser, när man använder ordet natur. Bägge dessa aspekter, livssidan och formsidan, hava vi att undersöka för att kunna förstå vad ett sakrament är.

Mellan treenigheten och mänskligheten sträcka sig många grader och hierarkier av osynliga väsen. De högsta av dessa äro de sju Guds andar, de sju lågorna eller »eldblossen», som brinna framför Guds tron.³³² Envar av dem står i spetsen för en väldig här av intelligenser, vilka alla hava del i hans natur och handla under hans ledning. Dessa senare äro vidare uppdelade i grader och utgöra de tronänglar, herrar, furstar, väldigheter, ärkeänglar och änglar, som omtalas av de i mysterierna bevandrade kristna kyrkofäderna. Det finnes alltså sju stora hierarkier av sådana väsen, och de representera i sin intelligenta verksamhet den gudomliga själen i naturen. De möta oss på naturens alla områden, och naturkrafterna äro manifestationer av deras liv. Från ockult synpunkt finnes ingen livlös kraft eller livlös materia. Kraft och materia äro bägge levande och verksamma, och varje kraft eller grupp av krafter är ett hölje för ett intelligent väsen, ett medvetande, som har kraften till sitt yttre uttrycksmedel, och den materia vari kraften är verksam, förser medvetandet med den form, som det leder och ger liv åt. Den som icke kan se naturen på detta sätt, för honom måste all esoterisk lära förbliva en förseglad bok. Utan dessa levande änglaväsen, dessa oräkneliga, osynliga intelligenser, dessa medvetanden, som besjåla den kraft och materia,³³³ varav naturen utgöres, skulle icke blott naturen själv förbliva oförklarlig, utan den skulle icke heller hava något som helst samband vare sig med det gudomliga liv, som rör sig i och omkring densamma, eller med de mänskliga liv, som utveckla sig i dess sköte. Dessa otaliga änglar sammanlänka världarna. De utvecklas själva, under det att de befrämja de väsens utveckling, som stå lägre än de, och ett alldeles nytt ljus kastas över utvecklingen, när vi se, att mänskligheten intager vissa grader inom dessa hierarkier av intelligenta väsen. Änglarna äro de »Guds söner» av äldre skapelse än vi, vilka »fröjdade sig»,³³⁴ när jordens grundvalar lades under morgonstjärnornas samfälliga lov.

Andra väsen stå under oss i utveckling — djur, växter, mineral och elementala liv — liksom änglarna stå över oss. Och i den mån vi intränga i detta studium, dagas alltmer för oss en föreställning om ett omätligt, levande hjul, om otaliga inbördes förbundna och för varandra nödvändiga varelser och om människan såsom ett levande och förnimmande, självmedvetet väsen, som har sin bestämda plats på detta hjul. Hjulet välver sig utan avbrott, drivet av den gudomliga viljan, och de levande intelligenser, varav det består, lära sig att samverka med denna vilja, och om det i deras verksamhet uppstår ett avbrott, en lucka, förorsakad av försumlighet eller opposition, så börjar hjulet gå trögt, vända sig långsammare, och världsutvecklingens vagn rör sig med möda framåt på sin väg.

³³² Uppenb. 4:5.

³³³ Orden »kraft och materia» användas här såsom varande en välbekant sammanställning inom vetenskapen. Kraft är annars en av materiens grundegenskaper, nämligen rörelse. Se ovan sid. 96.

³³⁴ Job. 38:7.

Dessa tallösa, levande väsen, ovan och nedanför människan, komma i kontakt med mänskligt medvetande på noga bestämda vägar, bland annat genom toner och färger. Varje ljud har en form i de osynliga världarna, och kombinationer av ljud åstadkomma sammansatta former.³³⁵ I dessa världars finare materia beledsagas alla ljud av färger, och ljuden ge därför upphov till former, som skifta i alla färger och i många fall äro av utsökt skönhet. De vibrationer, som uppstå i den synliga världen, när en ton fås att ljuda, framkalla vibrationer i de osynliga världarna, var och en av särskild beskaffenhet och i stånd att åstadkomma vissa verkningar. Om man har att göra med väsen, som stå under människan, och som leva i den lägre osynliga eller i den fysiska världen, måste man, för att göra sig till herre över dem och deras tjänstfärdighet, använda ljud, som lämpa sig för ens avsikter, på samma sätt som man bland oss använder språket, som även utgöres av vissa bestämda ljud. Och när man meddelar sig med de högre väsendena, äro vissa ljud tjänliga till att skapa en harmonisk atmosfär passande för deras sätt att arbeta, och till att göra våra egna finare kroppar mottagliga för deras inflytanden.

Denna verkan på de finare kropparna är en sak av högst väsentlig betydelse vid det ockulta användandet av tonerna. Dessa kroppar befinna sig, i likhet med den fysiska, i ständig vibrationsrörelse, och vibrationerna förändras vid varje tanke och begär. Dessa växlande, oregelbundna vibrationer utgöra ett hinder för varje utifrån kommande ny vibration, och för att göra kropparna mottagliga för de högre inflytandena användas toner, som bringa de oregelbundna vibrationerna in i jämn rytm av samma slag som rytmen hos det väsen man söker att nå. När därför ord och satser ofta upprepas, är det alltid detta som åsyftas, alldeles som när en musikanter anslår samma ton om och om igen, tills alla instrumenten äro stämde. De finare kropparna måste stämmas i samma tonhöjd, som det väsens man vill komma i förbindelse med, för att den kraft detta utsänder skall finna vägen öppen ned till varje enskild själ, och detta åstadkoms i gamla dagar alltid med tillhjälp av toner. Därför har musiken alltid utgjort en väsentlig del av gudstjänsten, och vissa bestämda tongångar ha sorgfälligt bevarats och gått i arv genom tiderna.

I varje religion förekommer bruket av ljudkombinationer av en säregen karaktär, kallade »kraftens ord». De utgöras av på något visst språk avfattade ordstäv, som skola reciteras på ett särskilt sätt, och varje religion äger ett förråd av dylika ordstäv, speciella ljudförbindelser, som numera allmänt kallas mantror, ett namn, som de fått i österlandet, där de varit föremål för ingående studium och givit upphov till en hel vetenskap. En mantra är således en följd av ljud, som ordnats på ett visst sätt för att åstadkomma ett särskilt resultat, men det är icke nödvändigt, att den skall vara avfattad på det eller det särskilda språket. Vilket språk som helst är användbart för detta ändamål — ehuru några språk äro mera lämpliga än andra — under förutsättning, att den som sätter ihop den, är i besittning av nödig ockult kunskap. På sanskrit finnes det hundratals mantror ledande sitt ursprung från forntida ockultister, vilka varit förtrogna med de osynliga världarnas lagar. Från släkte till släkte hava de gått i arv, dessa ord-fogningar, som alltfort framsägas i en viss ordning, på ett visst sätt. Recitationen avser att framkalla vibrationer och därmed materiella former i den fysiska såväl som i den överfysiska

³³⁵ Angående former frambragta av toner, se första bästa lärobok i akustik och även Mrs Watts-Hughes' illustrerade arbete *Voice-Figures* (klangfigurer).

världen, och på den reciterandes kunskap och renhet beror det, huru långt upp i de högre världarna deras verkan når. Är hans kunskap vidsträckt och djup, hans vilja stark och hans hjärta rent, finns det knappt någon gräns för den makt han genom bruket av dessa gamla mantror kan utöva.

Det är, som ovan antydde, icke nödvändigt att använda något visst av världens språk. Mantror finnas på sanskrit och vilket som helst annat språk, som av människor med kunskap använts för ändamålet.

Detta är skälet till att latinet alltid brukas i den romersk-katolska kyrkan vid de viktigare gudstjänsthandlingarna. Och när det så förekommer, är det icke därför, att det är ett dött språk, ett tungomål, som »icke förstås av folket», utan därför att det är en levande kraft i de osynliga världarna. Det användes icke för att undanhålla menigheten kunskap utan för att i de osynliga världarna framkalla vissa vibrationer, vilka icke kunna framkallas med de vanliga europeiska språken, med mindre någon stor ockultist företager sig att ur dem utvälja de nödiga ljudföljderna. Genom översättning förvandlas en mantra från att vara ett »kraftens ord» till en vanlig sats. Ljuden äro icke längre desamma, och de nya ljuden ge upphov till nya ljudformer.

Några av de latinska ordvändningarna åstadkomma, när de i intim förbindelse med musik brukas i den kristna gudstjänsten, de mest överraskande verkningar i de överfysiska världarna, och envar som är det minsta sensitiv, kan icke undgå att erfara vilka egendomliga intryck, som förorsakas genom avsjungandet av de högtidliga satserna, särskilt vid hostians invigning. En iakttagare, som förhåller sig stilla och gör sig receptiv, har ingen svårighet att känna de vibratoriska verkningarna, när sådana satser sjungas av prästerna och kören. Och samtidigt framkallas i de högre världarna verkningar, som icke blott på ovan beskrivet sätt träffa de finare kropparna, utan även, på ett språk lika tydligt som något språk i ord, varigenom människor på det fysiska planet meddela sig med varandra, tala till dessa världars invånare, vare sig under den vanliga formen av bönbegäran eller såsom befallning. Ljuden ge upphov till hastigt framlysande färgbilder, som stiga uppåt genom världarna och förnimmas av de väsen, som i dem ha sitt hem, varvid en del av dessa låta sig påverkas till att utföra de tjänster, varom de anropas av deltagarna i den kyrkliga ceremonien.

Sådana mantror utgöra en väsentlig del av varje sakrament.

Den nästa väsentliga beståndsdel av sakramentet, vad dess yttre, synliga sida angår, utgöres av vissa rituella åtbörder. Dessa kallas tecken, även insegel eller sigill, alla tre benämningarna avseende samma sak i fråga om ett sakrament. Varje tecken har sin särskilda betydelse och tjänar som ledning för de osynliga krafter, som stå till den officierandes förfogande, antingen dessa äro hans egna, eller han endast är ett medium för dem. Tecknen äro i varje fall nödvändiga för att åvägabringa det önskade resultatet och ingå som väsentliga beståndsdelar i den sakramental handlingen. Ett sådant tecken kallas ett »kraftens tecken», likasom mantran är ett »kraftens ord».

Det är intressant att i gamla ockulta arbeten finna antydningar om dessa sakförhållanden, som hava sin giltighet för alla tider. I den egyptiska *Dödsboken* beskrives själens resa efter döden, och vi läsa, huru hon hejdas och anropas på skilda punkter av vägen. Det är vakten vid

ingångsporten till varje ny värld, som hejdar och ropar henne an, och hon kan icke ingå genom porten och draga vidare, för så vitt hon icke vet två ting: hon måste uttala ett kraftens ord, och hon måste göra det behöriga kraftens tecken. När ordet uttalas och tecknet göres, dragas ríglarna ifrån, vakten stiger åt sidan, och själen tillåtes passera. Liknande är den beskrivning, som ges i *Pistis Sophia*, det förut omtalade kristna evangeliet.³³⁶ Här göres resan genom världarna icke av en själ, som befriats från sin kropp genom döden, utan av en som frivilligt lämnat sin kropp under förloppet av invigningen. Mäktiga krafter, naturkrafterna, spärra den invigdes väg, och icke förrän han ger ordet och tecknet, tillåta de honom att ingå genom de portar, som leda in till de olika rikena. Denna dubbla kunskap var alltså oeftergivlig, kunskapen om det kraftens ord, som skulle uttalas, och om det kraftens tecken, som skulle göras. Utan dem var vägen stängd, och utan dem är ett sakrament intet sakrament.

I varje sakrament användes vidare — eller bör användas³³⁷ — ett materiellt föremål av ett eller annat slag. Detta föremål är alltid en sinnebild för det som man vill vinna genom sakramentet och anger arten av den »inre, andliga nåd», som genom detsamma förmedlas. Det utgör också det materiella medel, varigenom nåden överbringas, icke i symbolisk utan i bokstavlig mening, och det är genom en förändring av dess finare beståndsdelar det anpassas för högre ändamål.

Ett materiellt föremål utgöres som bekant av de fasta, flytande och gasartade beståndsdelar, vartill det genom kemisk sönderdelning kan reduceras, och vidare av etermateria, som genomtränger de grövre ämnena. I denna etermateria utveckla de magnetiska krafterna sin verksamhet. Och det står vidare i förbindelse med motsvarande materiekombinationer på högre plan, i vilka krafter verka, som äro ännu finare än de magnetiska men likna dem till sin natur och överträffa dem i styrka.

När ett sådant föremål magnetiseras, försiggår en förändring inom dess eteriska del. Vibrationerna i densamma kastas om och underordna sig en och samma impuls, så nämligen att de komma att rätta sig efter vågrörelsen i etern hos magnetisören. Föremålet kommer på detta sätt att utgöra en del av denne, och även dess tätare partiklar, som i sin ordning påverkas av etermaterien, modifiera småningom sin vibrationshastighet. Och om magnetisören har förmåga att inverka på motsvarande finare beståndsdelar, kan han även få dem att vibrera i samklang med vågrörelsen hos honom själv.

Häri ligger hemligheten med magnetisk läkarebehandling. Den sjukas oregelbundna vibrationer påverkas av den friske magnetisörens regelbundna vibrationer, tills de komma i harmoni med dessa, lika säkert som att ett i otakt svängande föremål kan fås att hålla takten genom upprepade taktmässiga slag. En läkare kan bota sin patient medelst av honom magnetiserat vatten. Han kan magnetisera ett stycke tyg, som lägges på det onda stället och befriar honom från det onda. Han kan använda en kraftig magnet eller en ström från ett elektriskt batteri och återge en nerv dess livskraft. I alla sådana fall sättes etern i rörelse, och därav influeras de tätare fysiska partiklarna.

³³⁶ Se ovan, sid. 53 och 109.

³³⁷ I botens sakrament är numera askan vanligtvis utesluten och användes endast vid särskilda tillfällen, men den utgör icke desto mindre en del av handlingen.

Det är en liknande verkan som uppstår, när föremål, som användas i ett sakrament, komma under inflytande av kraftens ord och kraftens tecken. Magnetiska förändringar framkallas i det fysiska föremålets etermateria, och dess beståndsdelar av motsvarande finare materia påverkas i mån av den kunskap, renhet och hängivenhet, som finnes hos den som företager magnetiseringen eller, som den kyrkliga termen lyder, invigningen. Vidare tillkallas genom kraftens ord och tecken de änglar, som speciellt ha att taga befattning med de föremål, som användas, och med ifrågavarande slag av handling, och de lämna sitt mäktiga bistånd, i det de låta sin magnetism strömma in i beståndsdelarna av finare materia och även i dem av fysisk materia, varigenom de förstärka officiantens inflytande. Ingen som har någon kännedom om de magnetiska krafterna, kan betvivla möjligheten av de angivna förändringarna i de materiella föremålen. Och om en vetenskapsman, som kanhända icke tror på annat än vad som kan ses, har förmåga att till vatten tillsätta sin livsenergi, så att det botar kroppslig sjukdom, varför skulle icke en förmåga av mera upphöjd, ehuru *likartad* natur kunna finnas hos personer av heligt liv, av ädel karaktär och med kunskap om det osynliga? För alla som äro känsliga för de högre slagen av magnetism, är det ingen hemlighet, att invigda föremål besitta mycket olika magnetisk kraft, och att denna olikhet beror på olika grader av kunskap, renhet och andlighet hos den präst, som invigt dem. Somliga människor förneka all organisk magnetism och vilja icke höra talas om vare sig prästernas vigvatten eller läkarens magnetiserade vatten. Dessa visa åtminstone konsekvens i sin okunnighet. Men de som medge nyttan av det ena och le åt det andra, bevisa sig vara fulla icke av insikt, utan av fördom, ensidiga och saknande kunskap, och det är tydligt, att deras bristande tro i fråga om andliga ting vilseleder deras omdöme, därigenom att den predisponerar dem till att förkasta vad religionen har att bjuda men godtaga samma sak, när den kommer från vetenskapen. Vi skola i ett följande kapitel härtill foga några ord om »invigda» föremål i allmänhet.

Vi se sålunda, att den yttre delen av sakramentet är av mycket stor betydelse. Verkliga ämnesomvandlingar försiggå i de använda föremålen. De göras till bärare av krafter högre än dem som normalt tillhöra dem. Kommer man i deras närhet eller vidrör dem, försättes ens eterkropp och de finare kropparna under inflytande av deras starka magnetism och bliva därigenom mycket mottagliga för högre inflytanden, stämnda som de då äro i harmoni med de upphöjda väsen, som nås genom det ord och det tecken, vilka användas vid invigningen. Väsen, som höra till den osynliga världen, äro närvarande vid sakramentets begående och utsända strömmar av kärlek och välsignelse. Och härigenom komma alla värdiga deltagare i ceremonien — alla som äro tillräckligt rena och hängivna för att kunna influeras av de vibrationer, som sättas i gång — att känna sig renade och styrkta, andligen vederkvickta och fyllda av frid, allt såsom en följd av den intima beröringen med den osynliga världens realiteter.

KAP. XIII.

Sakramenten (forts.)

Vi skola nu tillämpa dessa allmänna synpunkter på konkreta exempel och komma därigenom att få den rätta belysningen och förklaringen över de sakramentala riter, som återfinnas i alla religioner.

Det är för vårt ändamål tillräckligt, om vi såsom exempel taga tre av de sju sakramenten i den katolska kyrkan. Två av dessa erkänns av alla kristna som obligatoriska, ehuru de mest extrema protestanterna fränkänna dem karaktären av sakrament och inskränka deras betydelse till att vara bekännelseformler och åminnelsefester utan sakramental ställning. Men även bland dem kommer nog det sant hängivna hjärtat till någon del i åtnjutande av den sakramental välsignelse, som av huvudet förnekas. Det tredje erkännes icke ens till namnet som sakrament inom de protestantiska kyrkorna, ehuru det företer de väsentliga kännetecknen på ett sakrament, enligt den anförda från engelska kyrkans katekes hämtade definitionen.³³⁸ Det första är döpelsens, det andra altarets och det tredje äktenskapets sakrament. Äktenskapets förlust av sakramental rang har mycket bidragit till förringandet av dess höga ideella betydelse och till den upplösning av det äktenskapliga bandet, som av alla allvarliga människor beklagas.

Döpelsens sakrament, som återfinnes i alla religioner, kommer till användning icke endast vid början av ett jordeliv utan som en reningsceremoni i allmänhet. I den ceremoni, varigenom den nyfödde — eller vuxne — upptages i ett religionssamfund, ingår bestänkning med vatten som en väsentlig del av riten, och detta bruk var lika allmänt i forntiden som nu. Dr Giles säger härom: »Tanken att låta användningen av vatten tjäna som sinnebild för andlig rening är alltför naturlig för att göra oss berättigade att hysa någon förvåning över detta religiösa bruks höga ålder. Dr Hyde i sin avhandling *The Religion of the Ancient Persians*, XXXIV. 406, låter oss veta, att det allmänt brukades bland perserna. 'Omskärelsen förekommer icke hos dem i fråga om deras barn, endast dop eller tvagning till själens renande. De föra barnet inför prästen och hålla det vänt mot solen och elden, och när ceremonien är utförd, betraktas barnet såsom heligare än förut. Lord omtalar, att de för detta ändamål hämta vatten i bark av holm-trädet [järnek]. Detta träd är i själva verket magiens haum, varom vi talat vid ett föregående tillfälle. Ibland tillgår det på ett annat sätt, nämligen så, att barnet neddoppas i ett stort kärl med vatten, enligt vad Tavernier upplyser. Efter en sådan tvagning eller dop ger prästen barnet det namn föräldrarna bestämt'.³³⁹ Några veckor efter ett hindubarns födelse utföres en ceremoni, som bland annat består i barnets bestänkande med vatten, vilket för övrigt ingår i all hinduisk gudstjänst. Williamson åberopar sig på skriftliga vittnesbörd för sin uppgift, att dopet funnits i Egypten, Persien, Tibet, Mongoliet, Mexiko, Peru, Grekland, Rom, Skandinavien och hos druiderna.³⁴⁰ Några av de böner han anför, äro verkligen vackra, såsom:

³³⁸ Se ovan, sid. 118.

³³⁹ Giles, *Christian Records*, sid. 129.

³⁴⁰ Williamson, *The Great Law*, sid. 161-166,

»Jag beder, att detta himmelska vatten, av blå och ljus blå färg, måtte ingå i din kropp och leva där. Jag beder, att det må i dig upplösa och ifrån sig avlägsna allt ont och olycksbringande, som blivit dig givet före världens begynnelse», eller: »O, barn, emottag vattnet från världens herre, som är vårt liv. Det är oss givet till tvagning och rening. Må dessa droppar avtvå den synd, som blivit dig given före världens skapelse; ty vi äro allesammans underkastade dess välde.»

Vi ha redan anfört³⁴¹ ett ställe hos Tertullianus, där han omnämner dopet såsom ett mycket allmänt bruk bland icke kristna folk, och även andra av kyrkofäderna påpeka detta förhållande.

I de flesta religionssamfund hör dopet i en enklare form samman med alla religiösa ceremonier, i det vatten symboliskt brukas som reningsmedel, varvid den till grund liggande tanken är den, att ingen anses böra taga del i gudstjänsten, innan han renat hjärta och samvete, och den utvärtes tvagningen står därför som sinnebild för den inre reningen. I de grekiska och romerska kyrkorna står en liten vigvattenskål vid ingångsdörren, och varje deltagare i gudstjänsten berör vattnet, när han kommer in, och gör därmed korstecknet över sig, innan han träder närmare altaret. Härom säger Robert Taylor: »Dopfontarna i våra protestantiska kyrkor och, vad som knappast torde behöva påpekas, alldeles speciellt vattenskålarna vid ingången till våra katolska kapell äro inga nyare efterbildningar, utan de i oavbruten följd använda behållarna för forntidens *aqua minaria* eller *amula*, om vilka den lärde Montfaucon i sin *Antiquities* påvisar, att de voro kärl för invigt vatten, vilka av hedningarna placerades vid ingången till deras tempel, och varur de bestänkte sig vid inträdet i helgedomen.»³⁴²

Såväl vid dopet eller det första upptagandet i kyrkans gemenskap som vid dessa smärre reningar utgör vattnet det materiella medlet, ty det är naturens stora renande fluidum och därför den bästa symbolen för rening. Över vattnet uttalas en mantra, som i den engelska ritualen ersatts med bönen: »Helga detta vatten till det mystiska avtvåendet av synden», slutande med formeln: »I Faderns och Sonens och den Helige Andes namn, amen.» Detta är kraftens ord, som åtföljes av kraftens tecken, korstecknet, över vattnet.

Ordet och tecknet giva, såsom ovan förklarats, åt vattnet en egenskap, som det förut icke ägde, och det betecknas nu med rätta som invigt vatten. Mörkrets makter komma det icke nära, stänkt på kroppen framkallar det en känsla av frid, och det förlämnar nytt andligt liv. När ett barn döpes, stärkes dess inneboende andliga liv genom den andliga kraft vattnet erhållit genom ordet och tecknet, och när därefter kraftens ord ånyo uttalas, denna gång över barnet, och tecknet göres på dess panna, förnimmas vibrationerna av dess finare kroppar, och bönerna om det sålunda invigda livets övervakande gå vidare genom den osynliga världen. Ty detta tecken är på en gång renande och bevarande, renande genom det liv, som därmed utgjutes, bevarande genom de vibrationer, som därav framkallas i de finare kropparna. Dessa vibrationer bilda en skyddsmur mot fientliga inflytanden i de osynliga världarna, och varje gång det invigda vattnet beröres, ordet uttalas och tecknet göres, blir kraftkällan förnyad, och vibrat-

³⁴¹ Se ovan, sid. 58.

³⁴² R. Taylor, *Diegesis*, sid. 219.

ionerna förstärkta, ty i de osynliga världarna äro bäggedera verkliga maktmedel till hjälp åt den som gör bruk av dem.

I den första kristna kyrkan föregicks dopet av en mycket sorgfällig förberedelse, enär de som upptogos i kyrkan, för det mesta voro omvända från någon av de andra religionerna. Den nyomvändade hade att genomgå tre särskilda undervisningsstadier och fick icke lämna någon grad, förrän han fullständigt tillägnat sig dess lärdomar, och blev därefter genom dopet upptagen i kyrkan. Då först fick han inhämta trosbekännelsen, som aldrig skriftligen upptecknades ej heller uttalades i närvaro av en icke troende. Den tjänade därför som ett igenkänningstecken och som ett bevis på att den, som var i stånd att uttala den, uppnått ett visst stadium, nämligen blivit döpt medlem av kyrkan. Huru fullt och fast man vid denna tid trodde på den nåd, som förlänades genom dopet, framgår av det bruk av döpelse på dödsbädden, som började vinna insteg. Män och kvinnor av världsligt sinnelag, vilka icke ville försaka världens njutningar eller leva ett liv av fläckfri renhet, men som trodde på dopets kraft, företogo sig att uppskjuta döpelseakten, tills döden lagt sin hand på dem, för att först då tillgodogöra sig sakramentets nådegåva, så att de kunde ingå genom dödens port rena och fläckfria och i full besittning av andlig styrka. Mot detta missbruk vände sig kyrkofäderna och lyckades även bekämpa det. Det finns en liten legend, som härrör från en av dem, jag tror, att det är Atanasius, en sarkastisk och fyndig man, som gärna, när så lämpade sig, tog skämtet till hjälp vid sina försök att öppna åhörarnas ögon för något som var dåraktigt eller förvänt i deras handlingar. Han berättade en gång för sin församling, att han haft en dröm. Han hade kommit till himmelrikets port och träffat Petrus, dess vaktare. Men denne hade inte hälsat sin gäst med något vänligt leende, utan mött honom med sträng och ogillande uppsyn. »Atanasius», hade han sagt, »vad har du för mening med att ständigt och jämt skicka mig alla de här tomma påsarna, som äro så sorgfälligt förseglade, fast ingenting finnes i dem?» Vi ha här ett prov på den rättframma träffsäkerhet, som möter oss i den kristna antiken, då dessa ting för en kristen menighet ännu voro verkligheter och icke blott former, såsom alltför ofta är fallet i våra dagar.

Barndopet vann efterhand insteg i kyrkan, och detta hade till följd, att den undervisning, som ursprungligen gått före dopet, förbyttes i förberedelse till konfirmationen, varvid den vaknade förställnings- och begreppsförmågan upprepar och bekräftar doplöftena. Det berättigade i barnets upptagande i kyrkans gemenskap inses, så snart man lärt känna, att människans liv lever i tre världar, och då man vet, att anden och själen, som kommit och tagit sin bostad i den nyfödda kroppen, icke äro omedvetna och utan reflexionsförmåga, utan medvetna, reflekterande och verksamma i de osynliga världarna. Det är rätt och i sin ordning, att »hjärtats fördolda människa»³⁴³ hälsas välkommen till det nya stadiet av sin pilgrimsvandring, och att mått och steg vidtagas för att de mest tjänliga krafter må komma att verka på den kropp, vari hon skall bo, och som hon skall forma till sin tjänst. Om människors ögon öppnades, såsom det gick Elisas tjänare en gång, då skulle de även nu se hästar och vagnar av eld omgiva berget, där Herrens profet är.³⁴⁴

³⁴³ 1 Petr. 3:4.

³⁴⁴ 2 Kon. 2:11.

Det andra av de sakrament vi valt ut för undersökning, altarets sakrament eller mässoffret, sinnebildligar det eviga offer, varom vi förut talat, och kyrkans dagliga offer hela världen över symboliserar den eviga offerhandling, varigenom världarna blivit till, och varigenom de alltfört uppehållas. Det skall bringas dagligen, likasom dess urbild ständigt fortgår. Därigenom taga vi människor del i det universella offret, göra oss till ett med offeringens lag, erfara dess bindande natur och sluta oss frivilligt till dess verksamhet i världarna. För att ett sådant helt uppgående i offret må komma till stånd, är det nödvändigt att vara med om den materiella sidan av sakramentet, men alla som i hängiven tro med tanken, om än icke i yttre måtto, taga del däri, kunna komma i åtnjutande av många dess välsignelser och bidra till att förstärka de inflytanden, som strömma ut över världarna.

Detta sakrament, i vilket den kristna gudstjänsten når sin höjdpunkt, förfelar sin uppgift och betydelse, när man däri icke ser någonting mer än en ceremoni till åminnelse av ett en gång i tiden bragt offer, en bildlig allegori utan egen inre sanning, ett brytande av bröd och ett iskänkande av vin utan delaktighet i det eviga offret. Betraktar man det så, förvandlar man det från en levande verklighet till ett tomt skal, en bild utan liv. »Välsignelsens kalk, över vilken vi uttala välsignelsen, är icke den en delaktighet av Kristi blod? Brödet, som vi bryta, är icke det en delaktighet av Kristi kropp?»³⁴⁵ frågar aposteln och påvisar i fortsättningen, att alla som äta av ett offer, i sig upptaga ett gemensamt liv och ingå i en och samma lekamen, vilken förenas med och blir delaktig av det väsens natur, som låter sig förnimmas i offret. Här beröres ett sakförhållande i den osynliga världen, och han talar med kunskapens auktoritet. Osynliga väsen ingjuta något av sitt liv i de materiella ting, som komma till användning i en sakramental ceremoni, och de som förtära av dessa ting, få detta assimilerat i sin kropp och upptaget bland dess beståndsdelar och bliva därigenom förenade med de väsen, vilkas liv ingår i dem, så att alla bliva delaktiga av en gemensam natur. Detta är fallet, även när vi mottaga vanlig föda ur en annan människas hand, i det en del av hennes natur, hennes livsmagnetism, blandas med vår egen. Så mycket mer äger detta sin giltighet, när födoämnet blivit högtidligen invigt och för visst ändamål mättat med magnetism av högre art, som verkar på de finare kropparna såväl som på den fysiska. För att komma till en riktig uppfattning av mässoffrets betydelse och ändamål måste vi göra oss förtrogna med sakförhållandena i de osynliga världarna. Vi måste lära oss att däri se icke blott en allmänlig gudstjänsthandling utan ett förbindelsemedel mellan jord och himmel, varigenom vi ansluta oss till och taga del i den stora offerlagens verksamhet; eljest gå vi miste om det mest betydelsefulla av dess välsignelse.

Bruket av bröd och vin såsom detta sakraments materiella del är i likhet med bruket av vatten i döpelsens sakrament mycket gammalt och allmänt utbrett. Perserna offrade bröd och vin åt Mithras, och liknande offer förekommo i Tibet och Tartariet. Jeremias talar om de offerkakor och drickoffer, som de egyptiska judarna, när de deltog i egypternas gudskydd, frambyro åt himladrottningen.³⁴⁶ I första Mosebok läsa vi om Melkisedek, den invigde konungen, att han använde bröd och vin, då han välsignade Abraham.³⁴⁷ I alla de grekiska mysterierna

³⁴⁵ 1 Kor. 10:16.

³⁴⁶ Jer. 44.

³⁴⁷ 1 Mos. 14:18, 19.

förekommo bröd och vin, och Williamson omtalar bruket därav även bland mexikaner, peruaner och druiderna.³⁴⁸

Brödet står som den allmänna symbolen för den mat, varav kroppen uppbygges, och vinet som symbolen för blodet, betraktat som livsfluidet — »ty kroppens liv är i blodet».³⁴⁹ Därför sägas medlemmar av samma familj vara av samma blod, och att vara av någons blod är liktydigt med att vara av hans släkt. Det är samma tanke, som ligger till grund för de gamla »blodsförbunds»-ceremonierna. Då en främling blev upptagen i familjens eller stammens gemenskap, överfördes i hans ådror några droppar blod från en av medlemmarna, eller han drack dem, vanligen blandade i vatten, och blev därefter räknad som naturlig medlem av familjen eller av stammen, som blodsförvant. Likaså, när deltagarna i mässoffret äta av brödet, som symboliserar Kristi kropp, Kristi natur, och dricka av vinet, som symboliserar Kristi blod, Kristi liv, så bliva de hans fränder, ett med honom.

Kraftens ord utgöres av formeln »detta är min kropp, detta är mitt blod.» Det är dessa ord, som åstadkomma den förändring vi strax skola taga i betraktande, och som omvandla brödet och vinet till bärare av andliga krafter. Kraftens tecken består i handens utsträckande över brödet och vinet, och korstecknet bör göras över dem, fastän icke alltid så sker bland protestanterna. Dessa äro de oeftergivliga yttre tillbehören till altarets sakrament.

Det är av vikt, att vi göra oss reda för vad det är för en omvandling, som försiggår vid detta sakrament, ty den stannar icke vid den redan beskrivna magnetiseringen, som också äger rum. Vi hava här ett enskilt fall av en allmän lag.

För ockultisten står ett synligt ting som det lägsta, det mest materiella förkroppsligandet av en osynlig verklighet. I varje ting har en tanke tagit sin yttre form. Ett föremål är endast en försinnligad, förtätad idé. Alla föremål i vår värld äro gudomliga idéer, framträdande i materiell gestalt. Därav följer, att ett föremåls väsen icke utgöres av den yttre formen, utan av det inneboende livet, den idé, som tillpassat och format materien till sin avbild. I de högre världarna är materien mycket lätt och plastisk och anpassar sig därför mycket snabbt efter idén, skiftande form allt efter tankens växlingar. Vid tilltagande täthet och tryck ändrar den form mindre lätt, mindre snabbt, och i den fysiska världen försiggå förändringarna långsammast på grund av motståndet från den täta materia, varav den fysiska världen är bildad. Men giv den blott tillräcklig tid, så kommer även denna tunga materia att förändra sig under trycket av den idé, som utgör dess själ, varpå vi kunna se ett exempel i det sätt, varpå tankar och känslor, som övergått till vana, sätta sitt märke i anletsdragen.

Det är detta, som ligger till grund för den s. k. transsubstantiationsläran, som är så ytterligt missuppfattad av protestanter i gemen. Men sådant är de ockulta sanningarnas öde, när de framläggas för de okunniga. »Substansen», som undergår förvandling, är den idé, som gör en sak till vad den är. Bröd är icke blott mjöl och vatten. Vad som gör det till bröd är dess »substans», nämligen den idé, som reglerar blandningen och hela behandlingen av mjöl och vatten. Mjölet och vattnet utgöra vad man tekniskt kallar »accidenserna», de materiella ämnesanord-

³⁴⁸ *The Great Law*, sid. 177, 181, 185.

³⁴⁹ 3 Mos. .17:11.

ningar, varav idén gör sig sin form. Med en annan idé eller substans skulle mjölet och vattnet antaga en annan form, såsom de mycket riktigt göra, när de assimileras av kroppen. Så har man också inom kemien upptäckt, att ett ämne kan, utan att de kemiska atomer, varav det är sammansatt, förändras till antal eller slag, endast genom en olika anordning av beståndsdelarnas atomer, övergå till ett helt annat ämne med helt andra egenskaper. Sådana isomeriska föreningar, som de kallas, hör till de intressantaste av den nutida kemiens upptäckter. Sammanställer man lika atomer enligt olika idéer, så får man olika ämnen.

Vari består då substansens förvandling i de ämnen, som användas i altarets sakrament? Den idé, som konstituerar de yttre föremålen, har blivit en annan. Under normala förhållanden äro bröd och vin födoämnen, de förkroppsligade uttrycken för de gudomliga idéerna för näringsmedel. Den nya idén är Kristusnaturen och Kristuslivet, medel tjänliga till uppbyggande av människans andliga lekamen och andliga liv. Häri består substansens förvandling. Föremålen förbli oförändrade i sina accidenser, sina yttre kroppsliga beståndsdelar, men den med dem samhöriga finare materien har förändrats under den nya idéns inflytande och har nu helt andra egenskaper. Och dessa nya egenskaper inverka på deltagarnas finare kroppar och stämma dem i harmoni med Kristusnaturen och Kristuslivet. På deltagarens »värdighet» beror, i vilken utsträckning han på detta sätt kan påverkas.

På den ovärdige deltagaren däremot har denna omvandlingsprocess ett menligt inflytande, ty hans natur, som gör motstånd mot trycket, upprives och sönderslites av de krafter, den icke är i stånd att samordna sig med, på samma sätt som ett föremål kan krossas av vibrationer, vilka det icke kan återge.

Den värdige deltagaren blir alltså ett med offret, med Kristus, och därigenom även ett med och förenad med det gudomliga väsen, som är Kristi Fader. Enär offerhandlingen på formens sida består i uppgivandet av det liv, som avsondrar sig från andra liv för att låta det uppgå i det gemensamma livet, i offrandet av den enskilda kanalen till att utgöra en kanal åt det enda livet, så blir i och genom ett sådant avstående av allt sitt den offerande själv ett med Gud. Det lägre utgiver sig till att bliva en del av det högre, kroppen såsom verktyg för den avskilda viljan överlåtes till verktyg för den gudomliga viljan: mänskliga kroppar frambäras »till ett levande, heligt och Gud välbehagligt offer».³⁵⁰ Så har också kyrkan troget lärt, att de, som rätteligen deltaga i altarets sakrament, komma i åtnjutande av delaktighet i det för människorna utgjutna Kristi liv. Förvandlingen av det lägre till det högre är ändamålet med detta såväl som med alla sakrament. Den lägre kraftens omvandling genom föreningen med den högre är vad deltagarna söka att vinna, och de, som lärt känna den inre sanningen och äro medvetna om det högre livet, kunna i alla religioner genom sakramenten komma i desto rikare och innerligare gemenskap med det gudomliga liv, som uppehåller världarna, ju mer de taga med till den högtidliga handlingen av naturlig mottaglighet, av verklig tro, av hjärtats hängivenhet, ty dessa äro de nödvändiga förutsättningarna för att komma i åtnjutande av de möjligheter sakramentet erbjuder.

I äktenskapets sakrament äro kännetecknen på ett sakrament lika klart och bestämt framträdande som i döpsens och altarets sakrament. Såväl det yttre tecknet som den inre nådegå-

³⁵⁰ Rom. 12:1.

van återfinnas där. Det yttre föremålet är ringen — cirkeln, evighetens sinnebild. Kraftens ord är den gamla formeln: »I Faderns, Sonens och den Heliga Andes namn». Kraftens tecken är händernas sammanläggande, vilket symboliserar de båda livens förening. Dessa äro de yttre ting, som måste finnas i detta sakrament. Den inre nådegåvan är den förening av själ med själ, hjärta med hjärta, som leder till förverkligandet av den andens enhet, utan vilken äktenskapet icke är ett äktenskap, utan endast en till längre eller kortare tid inskränkt kroppslig förbindelse. Givandet och mottagandet av ringen, formelns uttalande, händernas sammanläggande, allt detta utgör den allegoriska handlingen. Om den inre nådegåvan icke mottages, om brudparet icke öppnar sig för densamma genom sitt uppsåt att låta sig helt förenas, gå de miste om den välsignelse, som åtföljer sakramentet, och detta blir endast en tom form.

Men äktenskapet har en ännu djupare innebörd. Religionerna förklara enstämigt, att det utgör en jordisk avbild av föreningen mellan det jordiska och det himmelska, mellan Gud och människan. Och med detta är dess betydelse ändå icke uttömd, ty det är avbilden av andens samhörighet med materien, treenighetens med universum. Så djup, så vittgående är betydelsen av mannens och kvinnans förening genom äktenskapet.

Mannen står härvid som representant för anden och kvinnan för materien, formens treenighet. Den ena skänker livet, och den andra mottager det och ger det näring. De komplettera varandra och utgöra de två oskiljaktigt förenade hälfterna av ett och samma hela, av vilka ingendera är till arten skild från den andra. Likasom anden inbegriper materien och materien anden, så inbegriper mannen hustrun och hustrun mannen. Likasom det abstrakta varat framträder under två aspekter, såsom ande och materia, av vilka ingendera har självständig tillvaro skild från den andra, utan bägge ha framträtt och existera tillsammans, så framträder mänskligheten under två aspekter, man och hustru, av vilka ingendera kan finnas till utan den andra, utan endast i förening. De äro icke två, utan en, ett väsen med två ansikten. Gud och världsalltet har sin motbild i äktenskapet. Så nära sammanlänkade äro man och hustru.

Vi sade nyss, att äktenskapet också är en avbild av föreningen mellan Gud och människan, mellan den universella och den individualiserade anden. Denna bild förekommer i världens alla heliga skrifter, hos hinduer, judar, kristna. Och den har tillämpats i ännu vidare omfattning, så att den fått gälla även i fråga om ett helt folk eller ett kyrkosamfund, en sammanfattning av individer till ett helt. Så säger Jesaja till Israel: »Han som har skapat dig, är din man. Hans namn är Herren Zebaot. — — — Såsom en brudgum gläder sig över sin brud, så skall din Gud glädjas över dig.»³⁵¹ Och på samma sätt skrev Paulus, att äktenskapets mysterium förebildade Kristus och kyrkan.³⁵²

Om vi tänka oss anden och materien latent, omanifesterade, se vi ingen skapareverksamhet, men manifesterade tillsammans ge de upphov till evolutionen. Likaså så länge mänsklighetens båda hälfter icke framträtt såsom man och hustru, uppstår intet nytt liv. Dessutom har deras förening till ändamål att hos vardera för sig framkalla en livets tillväxt, en snabbare utveckling, ett hastigare framåtskridande genom vad de ha att giva varandra, i det vardera tillför den andra den hälft den andra saknar. De två böra sammansmälta till en under förverkligandet

³⁵¹ Jes. 54:5 och 62:5.

³⁵² Ef. 5:23-32.

av människans andliga möjligheter. De utgöra även en avbild av den fullkomliga människan, hos vilken anden och materien äro bägge fullt utvecklade och befinna sig i fullständig jämvikt, nämligen den gudomliggjorda människan, som i sin person är enheten av man och hustru, av det manliga och det kvinnliga elementet i naturen, såsom ock »Gud och människan är en Kristus».³⁵³

Envar, som gör sig förtrogen med denna uppfattning av äktenskapets sakrament, kommer att förstå, varför äktenskapet alltid betraktats som oupplösligt från religionernas synpunkt, och varför man föredragit att låta några omaka par för några år råka illa ut än att låta det sanna äktenskapsidealet för oöverskådlig tid dragas ned för alla. Ett folk måste välja, vilken sida av äktenskapet det uppställer som sitt ideal, det andliga eller det kroppsliga bandet, om det däri vill söka en andlig enhet, eller om det vill betrakta det som blott en kroppslig förbindelse. Det förra är den religiösa föreställningen om äktenskapet, det senare den materialistiska föreställningen om detsamma såsom ett vanligt uppsägbart kontrakt. För dem som i de mindre mysterierna söka sanningen, står det alltid som en sakramental gudstjänsthandling.

³⁵³ Den atanasianska trosbekännelsen.

KAP. XIV.

Uppenbarelsen.

Alla religioner, som vi känna, hava i sin vård heliga och åberopa sig på dessa för avgörandet av omstridda spörsmål. I dem innehållas alltid de läror, som meddelats av ifrågavarande religions stiftare eller av senare lärare, vilka man tillskrivit övermänsklig kunskap. Även i det fall att en religion givit upphov till en mängd med varandra oense sekter, håller varje sekt fast vid den heliga urkundssamlingen, vars utsagor den ger sådan tolkning, som bäst passar in med den lära den gjort till sin. Huru stor skillnaden än må vara mellan ultrakatoliken och ultraprotestanten i fråga om trossaker, så åberopa sig bägge på *bibeln*. Huru föga den filosofiskt tränade vedantisten än har gemensamt med en ytterligt okunnig vallabhacharya, så tillskriva bägge *vedaböckerna* högsta auktoritet. Huru förbittrad antagonismen än kan vara mellan sjjiter och sunniter, så hålla bägge parterna *koranen* för helig. Dispyter och tvistigheter kunna uppstå angående vissa skriftställens rätta mening, men boken själv betraktas under alla förhållanden med djupaste vördnad. Och detta med full rätt, ty varje sådan bok innehåller ett brottstycke av uppenbarelsen, valt av någon bland de upphöjda, i vilkas vård denna är anförtrodd. Ett sådant stycke antager här nere den form av uppenbarelse, som vi kalla helig skrift, och det är alltid någon del av världen, som betraktar dess ägande som en lycka av oskattbart värde. Valet av sanningsfragment rättar sig efter tidens behov, efter vad folket i fråga förmår att tillägna sig, efter typen hos den ras, till vars upplysning det är ämnat. Det erhåller vanligtvis en speciell avfattning i form av en historisk framställning, en saga, sång, hymn eller profetia, som för den ytlige eller okunnige läsaren synes utgöra det hela, men i denna yttre form ligger en djupare betydelse dold, stundom i talförhållanden, stundom i ord, sammanställda enligt ett hemligt system — ett slags chiffer alltså — stundom i bilder, vilkas betydelse är tillgänglig för dem som förskaffa sig den nödiga kunskapen, stundom i allegorier under berättande form och på många andra sätt. Dessa böcker hava i själva verket något av det som kännetecknar ett sakrament, en yttre form och ett inre liv, en yttre symbol och en inre sanning. Den fördolda meningen kan tydas blott av dem som åtnjutit handledning av lärare, vilka själva äga den särskilda kunskapen. Därför säger ock Petrus: »Ingen profetia i någon skrift faller under enskild mans tydning.»³⁵⁴ De minutiöst utarbetade texttolkningar, varav den patristiska litteraturen överflödar, synas godtyckliga och hårdragna för vår tids utåtriktade åskådning. Leken med siffror och ordens numeriska valör, den synbarligen fantastiska utläggningen av ställen, som förefalla att vara helt vanliga beskrivningar över händelseförlopp i naturligt berättande stil, irritera en nutida läsare, som fordrar att få en saks sammanhang klart och redigt framställd, och som framför allting annat vill känna fast mark under fötterna. Ingenting kan förleda honom att följa den lättfotade mystikern på vägar, där han ser endast gungflyn, och att planlöst jaga efter irrbloss, som visa sig och försvinna, nyckfullt missledande och meningslösa. Och dock voro författarna till dessa böcker, som äro så omöjliga att komma till rätta med, män av glänsande begåvning, klart omdöme och kyrkans byggmästare. Och för alla, som förstå att läsa dem rätt, erbjuda de än i dag en rikedom av nyttiga vinkar och ledtrå-

³⁵⁴ 2 Petr. 1:20.

dar och ange mången dunkel stig, som visar sig föra till verklig kunskap, men som eljest kanske undgått uppmärksamheten.

Vi hava redan sett, att Origenes, som var en i utomordentlig grad sunt tänkande man och väl bevandrad i ockult vetande, lärde att den heliga skrift är trefaldig och består av kropp, själ och ande.³⁵⁵ Han säger, att dess kropp utgöres av berättelsernas och sägnernas yttre avfattning, och drager icke i betänkande att påstå, att de icke äro bokstavligt sanna, utan att de erhållit berättelsens form för att tjäna de okunniga till undervisning. Han går till och med så långt, att han säger, att det i berättelserna förekommer utsagor, som äro uppenbart oriktiga, inlagda i ändamål att de påtagliga motsägelser, som genast måste falla läsaren i ögonen, må driva honom till att forska efter den verkliga meningen i en så orimlig framställning. Så länge människorna äro okunniga, säger han, är kroppen tillfyllest för dem. Den meddelar undervisning, den ger ledning, och de, som icke se de motsägelser och orimligheter, som följa med den bokstavliga uppfattningen, de störas icke av den. När föreställningsförmågan växer till, och förståndet utvecklar sig, draga motsägelserna och orimligheterna uppmärksamheten till sig och väcka läsarens undran. Han drives då att söka efter en djupare mening och börjar finna skriftens själ. Denna upptäckt utgör den intelligente läsarens belöning, och han blir löst från trældomen under bokstaven, som dödar.³⁵⁶ Skriftens ande kan ses endast av den andligt upplysta människan. Först när anden börjat utvecklas, kan människan förstå den andliga betydelsen: »Så känner ock ingen vad som är i Gud utom Guds ande. — — — Om detta tala vi ock icke med sådana ord, som mänsklig visdom lär oss, utan med sådana ord som anden lär oss.»³⁵⁷

Man behöver icke söka länge för att finna vad som ligger till grund för denna framställningsmetod. Den utgör det enda sätt, varpå själar, som befinna sig på skilda stadier i utvecklingen, kunna tillgodogöra sig en och samma lära, så att icke endast den generation, som i första hand får mottaga densamma, utan även de, som i en framtid kunna vara längre komna än de, åt vilka uppenbarelsen ursprungligen gavs, erhålla för envar avpassad handledning. Människan fortskrider i utveckling. Den ytligt fattade läran, som en gång i tiden gavs åt utvecklade människor, måste nödvändigtvis vara mycket inskränkt, och funnes icke ett djupare och rikare innehåll dolt under den yttre formen, skulle skriften i fråga efter några tusen års förlopp hava förlorat allt värde. Men genom denna anordning med ett successivt avslöjande av sanningen har den erhållit ett bestående värde, och högtstående människor kunna däri finna fördolda skatter ända till den dag, då de, i besittning av det hela, icke längre hava behov av blott en del.

Världsbiblarna äro sålunda fragment, brottstycken av uppenbarelsen och betecknas därför med rätta som uppenbarelse.

Ordets nästa betydelse har en djupare innebörd och betecknar den samlade kunskap, som för mänsklighetens räkning finnes i förvar hos de andliga lärarnas upphöjda brödraskap. Denna kunskap är samlad i böcker, skrivna i bildskrift, vilka innehålla beskrivning över kos-

³⁵⁵ Se ovan, sid. 41.

³⁵⁶ 2 Kor. 3:6.

³⁵⁷ 1 Kor. 2:11, 13.

miska lagar, över de grundprinciper, på vilka kosmos vilar, över metoderna för dess utveckling, över alla de väsen, varav det består, över dess forntid, dess nutid, dess framtid. Detta är uppenbarelsen i egentlig mening. Det är denna ovärderliga skatt mänsklighetens väktare hava i sin vård, och av vilken de tid efter annan utvälja de sanningsfragment, som bliva världens biblar.

En tredje form av uppenbarelsen, den högsta, rikaste, klaraste, är den som består däri, att Gudomen avslöjar sig i kosmos och uppenbarar ständigt nya egenskaper, nya krafter, ny skönhet i all den mångfald av former, som tillsammans bildar världsalltet. Han låter sin härlighet framträda i solen, sin oändlighet i den stjärnbeströdda rymden, sin styrka i bergens massa, sin renhet i deras snöklädda toppar och i den klara luften, sin makt i havets rullande vågor, sin skönhet i den virvlande forsen, i den spegelblanka sjön, i den djupa skogens svalka och i den solbelysta slätten, sitt mod i hjälten, sin tålmodighet i helgonet, sin ömhet i moderskärleken, sin omvårdnad i fadern och i konungen, sin visdom i filosofen, sin kunskap i vetenskapsmannen, sin helande kraft i läkaren, sin rättvisa i domaren, sin rikedom i köpmannen, sin fostrande kraft i prästen, sin idoghet i hantverkaren. Han viskar till oss i vindens fläkt, han ler mot oss i solens sken, han näpser oss i sjukdomen, han ger oss ny handlingskraft än genom medgång, än genom motgång. Överallt och i alla ting låter han oss uppfånga en skymt av sig för att locka fram vår kärlek, och han gömmer sig, på det vi må lära oss att stå allena. Att se honom i allt är den sanna visdomen, att älska honom i allt är den sanna kärleken, att tjäna honom i allt är det rätta handlandet. Detta Guds uppenbarande av sig själv är den högsta uppenbarelsen. Varje annan uppenbarelse är en uppenbarelse i andra hand och fragmentarisk.

Inspirerad är den människa, som kommit i besittning av något av denna uppenbarelse genom den universella andens arbete på den enskilda ande, som utgått från honom, och som erfarit det ljus, som endast ande kan skänka åt ande. Ingen känner sanningen så, att han aldrig kan förlora den, ingen känner sanningen så, att han aldrig kan tvivla på den, förrän uppenbarelsen kommit till honom, såsom stode han ensam i hela världen, förrän gudomen utanför honom talat till gudomen inom honom, i det mänskliga hjärtats tempel, och han sålunda lär känna sanningen genom egen erfarenhet och icke i andra hand.

En lägre grad av inspiration är den, då någon som är större än människan själv, väcker till liv inom henne förmögenheter, som hittills normalt varit överksamma, eller till och med tager henne i besittning och använder hennes kropp som sin. En på detta sätt upplyst människa kan, i sitt inspirerade tillstånd, uttala vad som ligger utanför hennes vetande och säga sanningar, som hon hittills icke ens anat. Så får mången gång en människa tjäna som språkrör för sanningar, som utsändas till världens tjänst, och någon, som är större än den talande, stiger själv ned i det mänskliga vehiklet, och sanningens ord strömma ut från mänskliga läppar. Det är då, som en stor talare yttrar ting av ännu djupare innebörd än hans egen kunskap, ty herrens ängel har berört hans läppar med eld.³⁵⁸ Sådana lärare äro de profeter, vilka understundom talat till folken med oemotståndligt övertygande kraft, med klarsynt visdom, med fullständig kännedom om människornas andliga behov. Då få orden odödlighetens liv, då blir talaren i sanning ett sändebud från Gud. Den som så blivit delaktig av sanningen, kan aldrig mer helt förlora

³⁵⁸ Jes. 6:6, 7.

minnet av denna erfarenhet utan bär i sitt hjärta en visshet, som aldrig helt dör bort. Ljuset kan slockna, och mörkret omsvepa honom, den himmelska strålen kan blekna, och molnen omhölja honom, han kan ansättas av hotelser, misstro, inkast, men i hans inre bor den hemliga frid, som aldrig rubbas. Han vet något, vet åtminstone att han en gång vetat.

Detta minne av sann inspiration, denna det fördolda livets visshet har vackert och sant tecknats av Frederick Myers i hans välkända dikt *Paulus*. Aposteln talar här om sina egna erfarenheter och försöker att i ord ge uttryck åt vad han kan erinra sig. Han framställs som oförmögen att ge en fullständig bild av vad han upplevat, ehuru han äger kunskap, och hans visshet icke sviktar:³⁵⁹

Fast efter hans ingivelse jag längtar,
Hans tal, som jag dock hört, jag minns ej mer,
Och långa dagar snyftar jag och trängtar,
I smärtfall bön till Gud jag sjunker ner.

Min bikt i kvalda böners hetta bränner.
Hans ankomst är den lisa jag begär,
Då plötsligt i mitt ve jag Hans beröring känner
Och bävar, stum, ty Herren själv är när.

Om på din vägg en hand du såge skriva
Ett Mene Tekel uti flammors dans,
Tror du ditt minne kunde återgiva
En bild av skriften i dess fulla glans?

Om några rymdens tordön, sällsamt klara,
En stjärnas hemlighet till jorden bragt —
Av skräck och undran slagen fick du bara
En aning om vad fjärran sången sagt.

Knappt så jag fattar det Han mig ingivit,
Knappt hör jag Honom, dunkelt jag förstår,
Blott kraften, som till liv inom mig blivit,
Min tunga rör, till handling mig förmår.

Vem helst, som så den Högstes Ande kände,
Kan aldrig tvivla, ej förneka mer.
Ja, om en värld sig emot honom vände,
Den kan ej slå hans tro och visshet ner.

Förr världen tvivlar på att krafter flöda
I regnet, som klär allt i grönskans skrud,

³⁵⁹ Det utdrag av dikten, som här följer är i sin svenska form, lånat från *Kristendomens inre Lära*, den av Helen Sjöstedt verkställda tidigare översättningen av *Esoteric Christianity*. Ö. a.

Än han på kraften som kan pånyttföda
Och sporra själen till att varda Gud.

Han tystas ej, om ock han mister ära
Och hetsas, pinas, dör i ensamhet —
På själva korset spikad ropar han sin lära,
I helvetet han viska skall: jag vet.

De som på något sätt erfarit, att Gud är omkring dem, i dem och i allting, skola vara i stånd att förstå, huru en plats eller ett föremål kan bli »invigt» genom en lätt materialisering av denna eviga, allestädes närvarande makt, så att personer, som i normalt tillstånd icke känna hans allestädesnärvaro, bli i stånd att förnimma honom. Detta utföres vanligtvis av någon högt stående människa, i vilken den inre gudomen är i väsentlig grad utvecklad, och vilkens finare kroppar därför äro mottagliga för finare medvetenhetsvibrationer. Genom eller av en sådan människa kunna andliga energier utlösas, vilka då samverka med hennes rena livsmagnetism. Hon kan därefter låta krafterna strömma ut över ett föremål vilket som helst, varvid detta föremåls eter- och finare materia lämpas efter hennes vibrationer, såsom förut beskrivits, och dess inneboende Gudom kan lättare manifestera sig. Ett dylikt föremål säges bli magnetiserat, och om detta gjorts med tillräcklig kraft, blir föremålet självt ett magnetiskt centrum, som i sin ordning blir i stånd att magnetisera dem som komma i dess närhet. Det är på detta sätt en kropp, som genom en elektricitetsmaskin försatts i magnetiskt tillstånd, verkar på andra kroppar, som placeras i dess närhet.

Ett föremål, som blivit på detta sätt invigt, är ett mycket nyttigt hjälpmedel vid bön eller meditation. Den bedjandes finare kroppar bringas i därmed överensstämmande vibrationer, och han kommer utan särskilt bemödande i en stämning av frid och lugn. Han försättes i ett tillstånd, då bön och meditation äro lätta att utföra och verkningsfulla i stället för svåra och innehållsfattiga, och en tråkig övning blir oförmärkt en glädje. Om föremålet föreställer en helig personlighet — såsom ett krucifix, madonnan med barnet, en ängel, ett helgon — vinnes ännu något mera. Den avbildade kan, om hans magnetism med användande av det rätta ordet och tecknet ingjutits i bilden, med helt obetydlig förbrukning av andlig kraft ge magnetismen förnyad styrka och på detta sätt öva inflytande på den bedjande eller till och med visa sig i bilden, vilket han eljest icke skulle ha gjort. Ty i den andliga världen hushållar man med krafterna, och ett ringa mått av energi kan påkostas, då annars ett större skulle innehållas.

Med tillhjälp av nämnda ockulta lagar kunna vi nu förklara bruket av alla slags invigda föremål, såsom relikier, amuletter m. m. De äro allesammans magnetiserade, mer eller mindre kraftiga eller odugliga, beroende på den kunskap, renhet och andliga mognad magnetisören varit i besittning av.

På liknande sätt kunna även platser invigas genom att bebos av helgon, vilkas rena magnetism är så kraftig, att den försätter hela atmosfären i rogivande vibrationer. Stundom förekommer det, att heliga människor eller väsen från högre världar för något ändamål magnetisera en viss plats, såsom i det fall som berättas i Johannesevangeliet, då en ängel på vissa tider rörde

vid vattnet och därigenom gav det läkekraft.³⁶⁰ På sådana platser kunna även likgiltiga världsmänniskor mången gång påverkas av det goda inflytandet och för stunden känna sig vekare stämda och mottagliga för högre ting. Det gudomliga livet inom människan arbetar ständigt på att bli herre över formen och på att ombilda den till sitt passande uttryck, och det är lätt att se, huru detta arbete underlättas genom att formen försättes i vibrationer, som överensstämmer med ett högre väsens vibrationer, i det dess egna avsikter då understödjas av en starkare makt. Den yttre förnimmelsen av denna verkan ger sig till känna som lugn, ro och frid; tankens rastlöshet upphör såväl som hjärtats ängslan. Envar, som ger akt på sig själv, kan lägga märke till att somliga platser äro mer än andra rogivande och ägnade för meditation, religiös betraktelse och tillbedjan. I ett rum eller en byggnad, där det mestadels tänkts världsliga tankar och förts ytligt tal, och som varit skådeplatser för världens vanliga liv, är det långt svårare att bringa själen till lugn och att koncentrera tanken än på en plats, som varit härden för religiöst tänkande år efter år, århundrade efter århundrade. Oförmärkt kommer själen här till stillhet och ro, och vad som på den förra platsen skulle krävt allvarlig ansträngning, åstadkommes på den senare utan ansträngning.

Detta utgör en tillfredsställande förklaring på förekomsten av vallfartsorter och tillfällig klosterlig avsondring från världen. Människan vänder sig inåt för att söka den inre Guden och får hjälp därtill i den atmosfär, som skapats av de tusenden, vilka före henne sökt detsamma på samma plats. Ty på en sådan plats är icke endast den magnetism till finnandes, som alstrats av ett enda helgon eller genom besök av något upphöjt väsen från den osynliga världen, utan var och en, som besöker stället med hjärtat fyllt av vördnad och hängivenhet, och som låter sig stämmas i harmoni med dess vibrationer, förstärker vibrationerna genom sin egen livskraft, och platsen är, när han lämnar den, bättre än då han kom dit. Magnetisk kraft förflyktigas under tidens lopp, och ett invigt föremål, som lägges undan eller en invigd plats, som icke besökes, mister efter hand sin magnetism, medan å andra sidan magnetismen förstärker i mån av användning och besök. Men den okunnige bespottarens närvaro har ett skadligt inflytande på ett dylikt föremål eller en dylik plats, därigenom att han sätter i gång motverkande vibrationer, vilka försvaga dem som förut äro i verksamhet. Likasom en ljudvåg kan upphävas av en annan, som möter den, så att resultatet blir tystnad, så försvaga eller upphäva den hånfulla tankens vibrationer dem, som tillhöra den vörtnadsfulla och tillgivna tanken. Resultatet är naturligtvis olika allt efter vibrationernas olika styrka, men de skadliga äro aldrig utan påföljd, ty vibrationslagarna äro desamma i de högre världarna som i den yttre världen, och tankens vibrationer äro yttringar av verkliga krafter.

Det torde nu vara klart av vilken orsak och för vilket ändamål man inviger kyrkor, kapell och begravningsplatser. Invigningsakten innebär icke endast ett offentligt avskiljande av en plats för ett visst ändamål. Den medför magnetisering av platsen till gagn för alla som besöka den. Ty den synliga världen och de osynliga äro sinsemellan nära förbundna, av varandra beroende, och bäst tjänas den synliga världen av dem som förstå att bruka de osynliga världarnas krafter.

³⁶⁰ Joh. 5:4. (Utesluten i den nya svenska bibelöversättningen. Ö. a.)

SLUTORD.

Vi hava nu nått slutet på en liten bok om ett stort ämne, och vi hava endast lyft en flik av den slöja, som döljer den eviga sanningens Gudom för människors likgiltiga ögon. Vi hava endast sett fållen av Jungfruns mantel, tung av guld och rikt smyckad med pärlor. Men redan utströmmar från denna, där den böljande rör sig, en himmelsk vällukt — av sandel- och rosendoft från skönare världar än vår. Hurudan skulle icke då den ofattbara härligheten vara, om slöjan lyftes helt, och vi finge skåda glansen från den gudomliga moderns anlete och i hennes armar barnet, som är sanningen själv? Inför detta barn hölja Serafim alltid sina ansikten. Vilken dödlig skulle väl kunna skåda det och leva?

Dock, alldenstund i människan bor dess eget Själv, vem kan förbjuda henne att träda in-
anför slöjan och »med ohöljt ansikte skåda Herrens härlighet»? Från krubban till den högsta himmelen gick vägen för Ordet, blivit kött — känd såsom korsets väg. De som hava del i mänskligheten, äro också delaktiga i Gudomen och kunna vandra, där han vandrat. »Vad du är, det är jag.»

Frid åt alla varelser !